

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки**

**Навчання і виховання дітей
дошкільного і молодшого шкільного
віку: актуальні питання теорії і
методики**

**збірник науково-методичних праць
Частина I**

Житомир 2016

УДК 371.011 (07)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 25.03.2016 р.)

Рецензенти:

Коновальчук І.І. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Круковська І.М. - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського інституту медсестринства;

Орлова О. А. - кандидат пед. наук, старший викладач кафедри педагогіки та андрагогіки Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Навчання і виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: актуальні питання теорії і методики / за заг. ред. О.О.Максимової, М.А.Федорової. – Житомир: ФОП Левковець, 2016. – У 2-х ч. – Ч. I. – 216 с.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати науково-дослідної та навчально-методичної діяльності майбутніх вихователів ДНЗ та вчителів початкової школи; висвітлено теоретичні та методичні засади сучасної освіти дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; окреслено особливості морального, валеологічного, естетичного, розумового виховання підростаючого покоління; проаналізовано типові проблеми, які виникають у процесі навчання у початковій школі.

Збірник науково-методичних праць адресується молодим науковцям, педагогам-практикам, майбутнім вихователям ДНЗ та вчителям початкових класів, методистам дошкільної і початкової ланок освіти.

ЗМІСТ
ЧАСТИНА І. СТАН ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Максимова О.О. Застосування здоров'язберезувальних та здоров'яформувальних технологій у дошкільному навчальному закладі	7
Федорова М.А. Сутнісні характеристики поняття "моральні цінності особистості" у гуманітарних науках	11
Аврамчук Ю.В., Комаревич Г.О. Педагогічні умови адаптації дітей раннього віку до дошкільного навчального закладу	15
Амелічкіна В.В. Виховання патріотизму в умовах дошкільного навчального закладу	18
Антоненко В.В. Методичні основи забезпечення рухового режиму у дитячому садку	21
Баранюк Л.К. Виховання дисциплінованості дошкільників в умовах ДНЗ	24
Берладин М.С., Наумчук А.М. Виховання милосердя як комплексна педагогічна проблема сучасності	26
Бичева Т.В. Спільна робота ДНЗ і родини в мовленнєвій підготовці дитини старшого дошкільного віку до школи	29
Білик Т.Є., Жеревко О.В. Вплив телебачення на формування моральних якостей і естетичних цінностей дітей дошкільного віку	32
Благодир А.В. Виховання у дошкільників почуття самоповаги і власної гідності	36
Блиндюк Ю.С. Співпраця ДНЗ з родиною у здійсненні соціально-морального виховання дитини молодшого дошкільного віку	38
Бовгиря О.О., Охрімець Б.В. Педагогічні умови виховання самостійності у дітей раннього та дошкільного віку	42
Вакуленко О.П. Проблема морального виховання дітей дошкільного віку в умовах співробітництва ДНЗ і сім'ї	46
Вигорій К.Ю., Марчук Н.В. Можливості української народної казки як засобу морального виховання дошкільників	50
Вишнева Т.В. Особливості впливу телебачення на здоров'я та розвиток дитини	53
Гусак А.В. Розвиток здібностей до зображувальної діяльності у дітей середнього дошкільного віку в процесі гурткової роботи	56
Дворецька В.П. Формування основ духовних цінностей у дітей дошкільного віку	59
Драгальчук В.С. Особливості індивідуального підходу до дітей дошкільного віку в процесі розвитку мовлення	61
Дрозд В.А. Психологічні особливості гри дітей дошкільного віку	64
Завальнюк Т.В., Поліщук Т.С. Виховання дітей дошкільного віку в ігровій діяльності	67

Заріпова Г.Ю. Сім'я — основний чинник формування моральних цінностей старшого дошкільника	71
Зінькевич М.П. Особливості організації процесу трудового виховання дошкільників	75
Ільчук Д.О., Іщук А.А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу у процесі педагогічної практики	78
Калінчук О.М. Здійснення фізичного виховання дитини молодшого дошкільного віку засобами рухливої гри	81
Касьянова А.В. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей у дошкільників	84
Кваша Х.В., Орлюк Г.Ю. Особливості психічного розвитку дітей 6-го віку та організація навчально-виховної роботи з ними	87
Кириченко І.В. Педагогічні засади навчання дітей дошкільного віку дотримуватися правил здоров'язбережувальної поведінки	90
Коберник М.І., Коваленко Н.Є. Виховання дружніх взаємовідносин у дітей старшого дошкільного віку в трудовій та ігрових видах діяльності	93
Корнійчук А.О., Ничипорчук Н.А. Психолого-педагогічні умови сімейного виховання дошкільників	96
Корнійчук С.П., Крушельницька М.О. Особливості організації процесу морального виховання дітей дошкільного віку	99
Кручак Г.М., Шмаюн Ю.М. Формування здорового способу життя у дітей дошкільного віку	103
Кулеш Ю.С. Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності у дітей дошкільного віку	106
Кулик Н.В. Формування граматичної правильності мовлення дітей молодшого дошкільного віку в процесі режимних моментів	109
Курова А.Е. Творчі здібності дошкільників: особливості розвитку та формування	112
Латко І.М. Усна народна творчість як засіб розвитку мовлення дитини середнього дошкільного віку	115
Левківська С.І. Розвиток творчих здібностей старших дошкільників у процесі самостійної художньої діяльності	117
Лисенко В.В., Новіцька О.М. Основні засади співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців	120
Мазурок Б.В. Формування оптимістичного світовідчуття у дітей старшого дошкільного віку	124
Макарчук О.В. Педагогічні основи гендерного виховання дітей дошкільного віку	127
Марущак К.В. Виховання милосердя у дітей дошкільного віку	131
Матвійчук Н.М., Медведюк К.О. Педагогічні умови формування міжособистісних взаємин дітей старшого дошкільного віку	133

Мельник С.О. Ситуація успіху як засіб формування ініціативності дитини старшого дошкільного віку	137
Микитюк Р.Г., Степанчук І.П. Виховання милосердя у дітей-дошкільників	140
Наконечна А.В. Використання нетрадиційних технологій у вихованні морально-духовного здоров'я дітей середнього дошкільного віку	145
Наумович О.В. Особливості розвитку творчої уяви дошкільників	147
Неподобна К.С., Романюк Ж.В. Проблема трудового виховання дітей в історії розвитку педагогічної думки	150
Нестерчук Ю.В. Виховання у дітей середнього дошкільного віку відповідального ставлення до природного довкілля	154
Никитенко Д.С., Поліщук О.В. Психолого-педагогічні умови розвитку самооцінки у дітей дошкільного віку	156
Опанашук А.А. Формування навичок соціально визнаної поведінки дітей молодшого дошкільного віку в спільній з однолітками діяльності	159
Пантус Д.Ю. Значення ігрової діяльності у вихованні дитини дошкільного віку	163
Пашковська О.О. Формування засад здоров'язбережувальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку	165
Резнікова О.В., Степанюк А.О. Особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку	168
Савчук К. А. Формування основ світогляду у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної казки	171
Свінціцька М.С. Форми, методи, засоби збагачення лексичного запасу дітей дошкільного віку	173
Сидоренко Н. С. Врахування типів темпераменту у роботі з дошкільниками	176
Сиротенко Ю.В. Формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку	179
Сич О.В. Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку за допомогою логіко-математичних завдань, ігор та вправ	182
Сірик І.М. Профілактика порушень постави у дітей дошкільного віку	186
Тагієва К.В., Осипчук В.П. Вплив сімейного виховання на дитячу тривожність дошкільника	189
Телешенко Т.В., Кривенко М.В. Вивчення психолого-педагогічних особливостей сприймання у дітей дошкільного віку	193
Ткачук Ю.М. Особливості розвитку мислення у дітей дошкільного віку	197
Трайкун М.П. Становлення міжособистісних взаємин дітей старшого дошкільного віку	199
Тюленєва Н.І. Спільна робота родини та ДНЗ у вихованні самосвідомості дитини старшого дошкільного віку	203

Фаренюк К.В., Шевчук С.В. Використання дидактичних ігор у вирішенні навчально-виховних завдань у роботі з дітьми дошкільного віку	206
Федкевич Л.В. Розвиток словника молодших дошкільників у різних видах діяльності	210
Ярмошевська В.О. Мовленнєвий розвиток дитини молодшого дошкільного віку засобами ігор-драматизацій та інсценування художніх творів	212

ЧАСТИНА I. СТАН ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Максимова Олена Олександрівна,

доцент кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТА ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Учені світу дійшли спільної думки: здоров'я людини залежить в основному від чотирьох чинників: системи охорони здоров'я (10 %), генетичної спадковості (20 %), стану зовнішнього середовища (20 %) та способу життя (50 %). Як бачимо, спосіб життя значною мірою впливає на стан здоров'я майбутнього покоління. Тому, щоб дитина зростала здоровою, дуже важливо доцільно організувати її рухову активність, сприяти позитивному настрою, навчити турбуватися про власне здоров'я. Одним з найважливіших завдань дошкільної освіти є сформувати здоров'язбережувальну компетентність.

Над питанням здоров'язбережувальної педагогіки працювали О.Ващенко, Л.Омельченко, С.Свириденко; здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі досліджували О. Колонькова, О. Литовченко, Л.Назарова, М.Смирнов, Г.Смольникова, Ю.Шевченко; проблемі формування здорового способу життя присвятили свої праці І.Анохіна, Л.Мазуренко, О.Мельник, Є.Чернишова.

Метою нашої статті є висвітлення сутності понять "здоров'язбережувальна компетентність", "здоров'язбережувальна технологія", навичок, які згідно зазначеної компетентності мають бути сформовані у людини, охарактеризувати здоров'язбережувальні технології, які доречно використовувати у ДНЗ; пропаганда здорового способу життя.

Здоров'язбережувальна компетентність – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих – у повсякденному житті. Здоров'я – поняття багатопланове. Це не лише відсутність хвороб, а й задовільне психологічне самопочуття, гарний настрій, високий рівень пристосування до життя в суспільстві, благополуччя. Тобто це гармонійне поєднання фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я як результат самодисципліни, самопізнання, самореалізації на основі стійкої потреби бути здоровим.

Здоров'язбережувальна компетентність розуміється як цілісне, індивідуальне, психологічне утворення особистості, спрямоване на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Фізичне здоров'я – це нормальне функціонування організму та його систем органів. Одним з показників є фізичний розвиток. Він визначається

як сукупність морфологічних і функціональних показників організму, що дають змогу встановлювати запас його фізичних сил, витривалості й працездатності.

Психічне здоров'я – це рівновага та сталість психіки людини, адекватне сприйняття реального світу, нормальна діяльність вищих психічних функцій. Воно стосується розуму, інтелекту та емоцій. Основою є стан душевного комфорту, який адекватно регулює поведінку людини в процесі життєдіяльності.

Соціальне здоров'я – це функціонування особистості як повноправного члена суспільства, її безконфліктна взаємодія з навколишнім світом, доброзичливі взаємини в колективі однолітків, у сім'ї, суспільстві.

Духовне здоров'я – це прагнення до пізнання мети свого буття, бажання правди, істини, добра, здатність до любові. Духовне здоров'я є головним джерелом сили та енергії.

Здоров'язбережувальна компетентність передбачає наявність у людини комплексу сформованих навичок, до яких належать:

1. Життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю:

- *Навички раціонального харчування* (дотримання режиму харчування; уміння складати харчовий раціон, враховуючи реальні можливості та користь для здоров'я; уміння визначати й зберігати високу якість харчових продуктів).

- *Навички рухової активності* (виконання ранкової зарядки; регулярні заняття фізичною культурою, спортом, рухливими іграми, фізичною працею).

- *Санітарно-гігієнічні навички* (навички особистої гігієни; уміння виконувати гігієнічні процедури).

- *Режим праці та відпочинку* (уміння чергувати розумову та фізичну активність; уміння знаходити час для регулярного харчування й повноцінного відпочинку).

2. Життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю:

- *Навички ефективного спілкування* (уміння слухати; уміння чітко висловлювати свої думки; уміння відкрито виражати свої почуття; володіння невербальними засобами комунікації (жести, міміка, інтонація тощо); адекватна реакція на критику; уміння просити про послугу або допомогу).

- *Навички співчуття* (уміння розуміти почуття; потреби і проблеми інших людей; уміння допомагати та підтримувати).

- *Навички розв'язування конфліктів* (уміння розрізняти конфлікти поглядів і конфлікти інтересів; уміння розв'язувати конфлікти поглядів на основі толерантності; уміння розв'язувати конфлікти інтересів за допомогою конструктивних переговорів).

- *Навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації* (навички впевненої (адекватної) поведінки, уміння розрізняти прояви дискримінації; уміння обстоювати свою позицію та відмовлятися від небажаних пропозицій,

зокрема й пов'язаних із залученням до куріння, вживання алкоголю, наркотичних речовин; уміння уникати небезпечних ситуацій і адекватно діяти при загрозі насилля).

- *Навички спільної діяльності та співробітництва* (уміння бути „членом команди”; уміння визнавати внесок інших у спільну роботу; уміння адекватно оцінювати свої здібності та свій внесок у спільну діяльність).

3. Життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю:

- *Самоусвідомлення та самооцінка* (уміння усвідомлювати власну унікальність; позитивне ставлення до себе, інших людей, до життєвих перспектив; адекватна самооцінка: уміння реально оцінювати свої здібності й можливості, а також адекватно сприймати оцінки інших людей).

- *Аналіз проблем і прийняття рішень* (уміння визначати суть проблеми та причини її виникнення; здатність сформулювати декілька варіантів розв'язання проблеми; уміння передбачати наслідки кожного з варіантів для себе та інших людей; уміння оцінювати реальність кожного варіанта, враховуючи власні можливості та життєві обставини; здатність обирати оптимальні рішення).

- *Визначення життєвих цілей та постановка завдань* (уміння визначати життєві цілі, керуючись своїми потребами, нахилами, здібностями; уміння планувати свою діяльність, враховуючи аналіз можливостей і обставин; уміння визначати пріоритети й раціонально використовувати час).

- *Навички самоконтролю* (уміння правильно виражати свої почуття; уміння контролювати прояви гніву; уміння долати тривогу; уміння переживати невдачі; уміння раціонально планувати час).

- *Мотивація успіху та тренування волі* (віра в те, що ти є господарем свого життя; установка на успіх; уміння зосереджуватися на досягненні мети; розвиток наполегливості та працьовитості).

Здоров'язбережувальне навчання і виховання передбачають послідовну систему активних дій усіх учасників навчально-виховного процесу, спрямовану на створення здорового середовища для формування таких життєвих навичок, які зумовлюють збереження і зміцнення здоров'я та орієнтують на утвердження цінності здоров'я, здорового способу життя, розвиток фізично й психічно здорової особистості. На сьогоднішній день провідними психологами, педагогами, медиками створено багато різних здоров'язбережувальних методик, які можна класифікувати за деякими групами. Це медико-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі технології, технології здоров'язбереження педагогів ДНЗ, технології, спрямовані на забезпечення соціально-психологічного благополуччя дошкільників, валеологічної просвіти дітей і батьків.

Слід пам'ятати, що вибір педагогами тієї чи іншої технології має залежати від потреб дітей, обізнаності у проблемі та професійної майстерності

педагогічних і медичних працівників, а також від завдань, які планує розв'язати дошкільний навчальний заклад протягом одного чи кількох років.

Звернемось до розгляду сутності поняття "здоров'язбережувальна технологія". І.Єрохіна визначає її як сукупність форм, засобів і методів, спрямованих на досягнення оптимальних результатів у підтримці фізичного, психічного, етичного й соціального благополуччя людини, у формуванні здорового способу життя [2, с. 165]; О.Ковальова – як засіб організації й послідовних дій у навчально виховному процесі, реалізації освітніх програм на основі всебічного урахування особливостей індивідуального здоров'я учнів, особливостей їх вікового, психофізичного, духовно-етичного стану й розвитку [3, с. 50]; Ю.Науменко визначає поняття "здоров'язбережувальна освітня технологія" як систему різних цілеспрямованих дій на цілісний навчально-виховний процес, організовуваних освітньою установою для медично-психолого-педагогічної профілактики й корекції негативних психофізіологічних, психологічних і особистісних станів дітей у рамках традиційної системи освіти [4]. Як бачимо, спільним для всіх цих визначень є спрямованість на вирішення загальної мети – збереження здоров'я дітей, що передбачає ретельну підготовку та реалізацію заздалегідь продуманої і спланованої діяльності.

У ДНЗ з метою забезпечення оволодіння дітьми здоров'язбережувальною компетентністю та зміцнення здоров'я дітей використовують наступні види технологій.

Профілактично-лікувальні технології:

- фітотерапія: полоскання ротової порожнини розчином часнику; вживання відварів, водних настоїв лікарських трав для профілактики різних захворювань; оздоровчих напоїв та чаїв із шипшини; вітамінних коктейлів з ромашки, календули, деревію, споришу;

- ароматерапія, електроаерозольна терапія: розбрикування ефірної олії шипшини, обліпихи, м'яти, меліси, лаванди; використання фітомішечків;

- вітамініотерапія.

У дошкільних закладах, де є фізіокабінети, використовують **сезонні профілактичні технології** (навесні та восени). Це – опромінювання носоглотки (5 - 7 сеансів), лужно-олійні інгаляції із застосуванням цілющих рослин (7 – 10 процедур), кисневі коктейлі тощо. В умовах дошкільного навчального закладу ці технології впроваджуються тільки за призначенням лікаря та за згодою батьків.

Крім профілактично-лікувальних технологій, в дошкільних закладах застосовують **профілактичні технології**, які проводяться вихователями, інструкторами з фізкультури: різні види самомасажу, ходіння дітей по доріжках здоров'я, загартувальні процедури тощо.

За допомогою практичних психологів можна застосовувати оздоровчі **технології терапевтичного спрямування**, такі як: арттерапія, пісочна

терапія, казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія, ігрова терапія.

У сьогоднішні є популярними **інноваційні оздоровчі технології**. Найбільш поширені в дошкільних закладах елементи художньої гімнастики, пальчикова гімнастика, дихальна гімнастика, звукова гімнастика, гідроаеробіка (в закладах з басейнами), фітбол-гімнастика, психогімнастика та інші. Здоров'язберезувальні технології реалізуються через створення розвивального середовища, яке повинно постійно змінюватись та поповнюватись.

В сучасних умовах вихователі ДНЗ повинні бути підготовлені до здоров'язберезувальної діяльності та володіти навичками її організації. Формування у дошкільників мотивації до даного виду діяльності та регулярної рухової активності, засвоєння теоретичних знань і практичних умінь, доступних їх віку, підвищення фізичної підготовленості та функціональних можливостей організму – це першочергові завдання вихователя, який бажає бачити своїх вихованців здоровими.

Список використаних джерел

1. Гаращенко Л. Способи організації дітей на фізкультурному занятті: здоров'язберезувальний підхід / Л.Гаращенко //Дошкільне виховання – 2013. – № 10 – 9. – С. 12.
2. Ерохина И.А. Здоровьесберегающие технологии в профилактике наркозависимости подростков: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / И.А. Ерохина. — Тамбов, 2005. — 272 с.
3. Ковалева О.И. Личностно ориентированное обучение студентов современных вузов как фактор сохранности здоровья: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / О.И. Ковалева. — Ставрополь, 2004. — 175 с.
4. Науменко Ю.В. Здоровьесберегающая деятельность школы / Ю.В. Науменко // Педагогика. — 2005. — № 6. — С. 37—44.
5. Смольникова Г. Здоров'язберезувальні та здоров'яформувальні технології. Методичні рекомендації / Г.Смольникова //Дошкільне виховання – 2013. – № 7. – С. 23 – 26.

Федорова Марія Анатоліївна

доцент кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій
Житомирського державного університету імені Івана Франка

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОНЯТТЯ "МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ" У ГУМАНІТАРИНХ НАУКАХ

У гуманітарних науках в усі часи центральною залишається проблема людини, смислу її життя. У цьому зв'язку зберігає актуальність і проблема цінностей, оскільки саме система цінностей є центром і показником духовного розвитку особистості і суспільства в цілому. У період складних суспільних трансформацій лише відновлення і збереження моральних цінностей, формування ціннісно орієнтованого світогляду здатне забезпечити виживання людства і його подальший прогресивний розвиток.

Проблема цінностей є міждисциплінарною і розробляється у філософії (М. Бердяєв, О. Дробницький, М. Каган, І. Кант, Р. Лотце, С. Франк та ін.), етиці (Р. Апресян, М. Гартман, А. Гусейнов, О. Золотухіна-Аболіна та ін.), соціології (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс та ін.), психології та педагогіці (І. Бех, Б. Братусь, Л. Виготський, А. Кір'якова, Д. Леонтьєв, М. Рокич та ін.). Проте сьогодні недостатньо досліджень, у яких було б здійснено цілісний аналіз феномену "моральні цінності" особистості.

Метою статті є обґрунтування основних характеристик моральних цінностей особистості на основі аналізу психологічної літератури.

У філософії, етиці, соціології, психології "цінність" використовується як поняття, з допомогою якого характеризується соціально-історичне, культурне значення (смысл) певних об'єктів, явищ дійсності для людини, групи людей, суспільства. Найвищими вважаються духовні цінності, які включають цінності пізнавальні, моральні, естетичні, релігійні, критеріями яких є істина, добро, краса.

Моральні цінності являються цінностями індивідуального суб'єкта, що характеризують його свідомість і самосвідомість (М.Каган). Сферою дії моральних цінностей є взаємовідносини між людьми, у процесі яких долається відчуженість індивіда і забезпечується реалізація його найважливішої потреби – потреби в єдності, що розуміється як цільність розумного і душевного життя, як єднання з природою, суспільством, залученість до істини та абсолютного ідеалу (Р.Апресян).

Моральні цінності об'єднуються у понятті "добро", ґрунтуються на обов'язковому утвердженні цінності людини, ідеї служіння людині (М.Бердяєв). Визначальною характеристикою моральних цінностей є те, що вони забезпечують єдність суспільства і виявляються у поведінці, спрямованій на іншу людину; вони передбачають відмову від егоцентричної орієнтації життя, що виявляється не лише в цілях, а й засобах їх досягнення. У цьому зв'язку В. Соловйов відзначав, що моральність людини виявляється у моральному діянні, заснованому на єдиному принципі – принципі повинності; відповідно моральне добро – це спосіб досягнення блага, який може дати людині справжнє задоволення.

Аналіз філософської літератури дав можливість виділити й інші характеристики моральних цінностей: загальнозначимість і необхідність (повинність); відсутність інституціонального статусу, тобто в суспільстві немає осіб, корпорацій, які можуть виступати від імені моралі (А.Гусейнов); містяться у суспільній та індивідуальній свідомості; задовольняють духовні потреби людей (О.Родіонов). М.Гартман відзначав, що у структурі особистості моральні цінності виявляються як ціннісні якості, що характеризують не окремі поведінкові прояви, а особистість загалом; моральні цінності опосередковано є ще і цінностями благ, тобто співвідносяться з суб'єктом (наприклад: вірність одного – благо для іншого); вони виявляються у поведінці і зовнішнє їх

виявлення засновано на внутрішній спрямованості даного акту [2, с. 192-197]. Стосовно ототожнення понять "моральна цінність" і "якість особистості", І.Бех відзначає, що цінність входить як складова у певну якість, цінності характеризуються більшою силою переживання та стійкості у порівнянні з якістю, частіше реалізуються у вчинках [1, с. 6].

Сформованість моральності і моральних цінностей є запорукою дотримання людиною золотого правила моралі, запропонованого І.Кантом, яке є актуальним і сьогодні: людина має чинити "згідно максими, яка в той же час може мати силу загального закону. Кожна максима, яка непридатна для цього, суперечить моралі". Р.Апресян у лекції "Золоте правило моралі. Генезис" виділяє основні вимоги до поведінки, зафіксовані у цьому правилі: вимагається ініціативна, суб'єктивна дія (а не реактивна і не репродуктивна); дія не може бути спонтанною, а продуманою, рефлексивною; дія є анонсуною, такою, яка задає приклад; дія може бути односторонньою, не взаємною, але уявляється ніби у ланцюжку взаємності; виходить з власного хотіння (не бажання), як такого, що є усвідомленим і пов'язаним з волею; здійснюється по відношенню до іншої людини, але з проекцією на себе; долається суб'єктивність індивіда, що гармонізує взаємини; дія є загальнозначимою, актуальною за будь-яких обставин. Отже, формування моральних цінностей пов'язано з розвитком свідомості і самосвідомості особистості, вольових якостей та потреб.

Становлення і реалізація моральних цінностей підпорядковується певним законам, які детально обґрунтовано в "Етиці" М.Гартмана. Сутність законів відношення нашарування та відношення фундування полягає у тому, що формування моральних цінностей, як вищих цінностей, відбувається на базі нижчих цінностей, які є фундаментом, матерією для них; сформувавшись, моральні цінності є незалежними від нижчих цінностей. Закони ціннісного синтезу і комплементарності передбачають, що формування різних моральних цінностей здійснюється паралельно, а при реалізації у вчинках ціннісна поведінка однієї особистості має доповнюватись ціннісною поведінкою іншої. Закони сили і висоти цінностей містять твердження про те, що нижчі цінності являються більш сильними і мають своєрідну значимість у порівнянні з вищими, тоді як вищі мають перевагу у смислєпокладанні та реалізації сенсу життя [2, с. 529-540]. При реалізації моральних цінностей у поведінці спостерігаються такі закономірності: у поведінці людина надає перевагу не більш високим, а більш низьким цінностям і це є також моральним; виконання нижчих цінностей є більш обов'язковим, оскільки з їх порушенням порушуються і вищі цінності; більш високій цінності при її порушенні відповідає менш важке покарання, більш сильній (низькій) цінності при її виконанні відповідає мізерна винагорода (М.Гартман); чим вище оцінюється достоїнство певного вчинку, тим рідше він здійснюється (О.Дробницький). Обґрунтування зазначених законів і закономірностей дозволяє сформулювати закон

морального розвитку: формування моральних цінностей буде ефективним, якщо ґрунтується на сформованих нижчих цінностях; формуючи моральні цінності необхідно паралельно розширювати зміст і кількість цінностей нижчого порядку.

Оскільки моральні цінності, як вищі цінності, є похідними від нижчих (базових) цінностей, для свого становлення вони потребують формування ціннісного фундаменту, до якого належать цінності життя, здоров'я, безпеки, свідомості, цілеспрямованої діяльності, етичної сили, свободи волі. Також моральні цінності фундаментуються цінностями благ: буття, ситуації, влади, щастя, спілкування, права тощо.

У психології особлива увага приділяється характеристиці особливостей особистісних цінностей (до яких належать і моральні цінності) та шляхів їх формування. У наукових дослідженнях останніх років (О.Асмолов, І.Бех, Б.Братусь, Д.Леонтьєв та ін.) моральні цінності пояснюються через поняття "сенси", "сислові утворення" і, відповідно, привласнюють характеристики сислових утворень, а саме: мають активно-дійовий характер; визначаються потребами і мотивами особистості; виникають внаслідок розвитку діяльності суб'єкта і відображають його індивідуалізоване ставлення до світу, людей, себе; некодифікованість; не існують ізольовано, а утворюють систему; майже не залежать від ситуативних факторів; ієрархія особистісних цінностей майже незмінна; переживаються як ідеали, як "об'єктивно бажаний стан речей для всіх" (О.Асмолов, О.Басіна, І.Бех, Б.Братусь, Б.Зейгарник, Д.Леонтьєв, О.Насиновська). Моральні цінності являють собою найвищий рівень у структурі особистості і є вирішальним фактором, що регулює її поведінку. Моделі ціннісних орієнтацій закладаються у дитинстві і в дорослому віці серйозно вже не змінюються.

Аналіз наукової літератури дав нам можливість сформулювати власне визначення поняття "моральні цінності". Моральні цінності – це усвідомлені, високозначимі сислові утворення, які фіксуються у свідомості особистості в "моделях повинного", заснованих на безумовному визнанні цінності людини, ідеях справедливості, милосердя, усвідомлення своєї відповідальності за благо іншої людини, виявляються у відповідних діях і вчинках і сприяють гармонізації відносин особистості і суспільства. Серед основних моральних цінностей виділяються справедливість, милосердя, розсудливість, безкорисність, доброта, мужність, людська гідність, чесність, вірність, щедрість, великодушність тощо.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Почуття гідності у духовному розвитку особистості / І.Д. Бех // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Кн. 1. Збір. наук. пр. Ін-ту проблем виховання. – К., 2008. – Вип. 12. – С. 5-18.
2. Гартман Н. Етика / Николай Гартман – СПб.: Владимир Даль, 2002.-708с.

**Аврамчук Юлія Володимирівна,
Комаревич Галина Олександрівна**

студентки 37 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАННОГО ВІКУ ДО ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Актуальність дослідження. Процес адаптації, тобто пристосування дитини до умов дитячого садочка є надзвичайно важким та напруженим для дитини будь-якого віку, але особливої уваги з цього погляду вимагає ранній вік, у якому багато дітей вперше переходять із обмеженого сімейного світу в світ широких соціальних контактів. Чимало дослідників цікавиться питанням адаптації, зокрема А. Авцина, О. Кононко, Б. Паригіна, П. Анохін, Н. Ватутіна, В. Войтко, Н. Аксаріна та інші. Проте багато з них розглядають процес шкільної адаптації. Теоретично обґрунтованих та практичних досліджень саме педагогічних умов адаптації дітей раннього віку недостатньо. В практичній діяльності дошкільних закладів йде активний пошук організаційно – педагогічних умов оптимальної адаптації дошкільнят, про що свідчить тематика публікацій у періодичній пресі, науково – методичних семінарів.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють адаптації дитини раннього віку до дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Важливим етапом у житті дитини є вступ до дошкільного навчального закладу, умов якого значно відрізняються від тих, до яких вона звикла. В дитячому садочку зовсім інші люди, інший режим дня, харчування, діяльність. Все, що оточує дитину є новим та незнайомим. Тому має пройти деякий час, для того, щоб вона змогла адаптуватися. Для кожного цей процес є різним: важчим або легшим, довшим або коротшим, і у кожного свої особливості, проте адаптація до нових умов є невід’ємною частиною життя усіх людей і має велике позитивне значення.

Адаптація – це процес, що передбачає гармонійне, з погляду індивідуальних прагнень дитини, задоволення її потреб, створення умов для її здорового щасливого життя [4, с. 11].

Залежно від поведінки дитини О. С. Нурєєва, та З. І. Шейнфельд поділяють процес адаптації дитини до умов ДНЗ на кілька основних фаз:

1. **“Шторм”** — у відповідь на комплекс нових впливів усі системи організму дитини відповідають бурхливою реакцією і значним напруженням.

2. **“Шторм утихає”** — період нестабільного пристосування, коли дитячий організм шукає оптимальні варіанти реакції на зовнішні впливи.

3. **“Штиль”** - період відносно сталого пристосування [3, с. 45–49].

Залежно від тривалості адаптаційного періоду та поведінки дитини Морозова О. І. виділяє три ступені адаптації малюка до дошкільного закладу.

Легкий ступінь адаптації - поведінка дитини нормалізується протягом 10-15 днів (фізіологічна, природна адаптація), дитина вливається в новий колектив безболісно, їй там комфортно, вона не влаштовує істерик, коли мама приводить в дитячий садок. Такі діти, як правило, хворіють нечасто, хоча в період адаптації "зриви" все ж таки можливі.

Середній ступінь адаптації – поведінка дитини нормалізується протягом 15-30 днів дитина починає худнути, хворіє, але не важко, без ускладнень. Малюк більш-менш спокійно приходить в дитячий садок, може періодично "поплакати", але ненадовго. Найчастіше в цей час захворювань не уникають.

Важкий ступінь адаптації - патологічна адаптація. Вона може тривати від 2 місяців і більше. У цей період у дитини спостерігаються значне погіршення апетиту і навіть повна відмова від їжі, порушення сну і сечовипускання, різкі перепади настрою, часті зриви і капризи. Крім того, малюк дуже часто хворіє, що в даному випадку нерідко пов'язано з небажанням дитини йти в дитячий садок. Такі діти в колективі відчують себе невпевнено, майже ні з ким не грають та не спілкуються [2, с. 45–49].

Тривалість фаз та ступінь адаптації великою мірою залежить від умов, які будуть створені у дитячому садочку для оптимального пристосування дитини.

Однією з найважливіших умов успішної адаптації можна вважати постійну взаємодію ДНЗ із батьками. Перед прийомом дитини до садочка вихователю обов'язково необхідно провести роботу з сім'єю - дати кваліфікаційні рекомендації з підготовки дитини до умов суспільного виховання (дотримання режиму дня в сім'ї, сформованості необхідних культурно-гігієнічних навичок, навичок самообслуговування, вміння дитини вступати в спілкування з дорослими і дітьми). Проводячи бесіди з батьками майбутніх вихованців дитячого саду, розкриваються основні закономірності формування навичок і звичок, їх послідовність, значення своєчасного формування необхідних навичок для загального розвитку дитини і для його гарного самопочуття в адаптаційний період. Вихователі знайомлять батьків з картами нервово-психічного розвитку дітей, пояснюючи, що має вміти дитина цього віку.

Батьки у свою чергу повинні розповісти вихователю про індивідуальні особливості дитини, що їй подобається, що ні, які уміння і навички сформовані, якої допомоги потребує дитина, про методи заохочення і покарання які використовуються в сім'ї.

Особливо важко переносять діти розлуку з батьками, якщо їх приводять до 8 годин ранку і залишають до вечора. Тому є необхідним скорочення часу початкового перебування дитини у закладі. Психологи - практики, медики та вихователі не рекомендують віддавати дитину на цілий день протягом перших тижнів адаптаційного періоду. Буде ще краще, якщо дитина певний час

матиме можливість відвідувати групу разом з мамою (наприклад, під час прогулянок). Таким чином, дитина матиме можливість отримати необхідний досвід та навички спілкування з однолітками в групі. Важливо батькам та вихователя зробити все, щоб цей досвід був позитивним та став мотивом для подальшого відвідування закладу.

Необхідно також показати дитині, що в нових умовах у неї буде своя територія (власна шафа для одягу, ліжко, столик і стільчик). Для деяких дітей, які до вступу до садочка мали свою власну кімнату, важко буде звикнути до того факту, що денний сон буде в кімнаті разом з іншими дітьми [1, с. 11].

Полегшенню адаптації сприяє також передбачувана для дитини послідовність подій у дитсадочку. Це пов'язано із стабільним режимом дня та можливістю передбачити події, які відбуватимуться в групі. Наприклад, вихователька може коментувати ці події таким чином: "Ми йдемо мити руки, бо будемо обідати", "Ми збираємо іграшки, бо йдемо на вулицю". В такому разі дитина знає, що її очікує. З одного боку, це дає їй впевненість у собі, передбачуваність оточуючого світу, стабільність. А з іншого – у неї не виникає бажання опротестувати прохання вихователя.

У звиканні до нових умов важливу роль відіграє можливість "інтимізувати" обстановку, принести з собою свої іграшки. Улюблена іграшка буде зайнята увагою дитини і допоможе відволіктися від розставання з близькими. Педагоги і батьки повинні умовити дитину залишити іграшку переночувати в садку і на ранок знову з нею зустрітися. Нехай іграшка ходить разом з малюком щодня і знайомиться там з іншими. Батькам слід дізнатися, що з іграшкою відбувалося в дитячому садку, хто з нею дружив, хто кривдив, чи не було їй сумно. Таким чином, батьки дізнаються багато про перебіг адаптації малюка.

Також необхідними умовами забезпечення успішної адаптації малюка до умов ДНЗ є:

- співробітництво й координація зусиль психолога, вихователів і інших працівників закладу;
- встановлення довірливого особистісного контакту із кожною дитиною, проявляючи індивідуальну турботу й надаючи допомогу;
- проведення ритуалів щоденної зустрічі й прощання з кожною дитиною;
- у процесі спілкування сприяти об'єднанню дітей, закладаючи традиції групових взаємин;
- систематична підтримка інтересу дитини в діяльності, упевненості у собі, самостійності, ініціативності;
- розробка індивідуального режиму адаптації дитини до умов дитсадка (індивідуальні спостереження за ступенем адаптації);
- створення для дитини психологічного комфорту: радість, турбота, увага, доброзичливість, чуйність;
- врахування індивідуальних особливостей дитини;

–формування в дитини адекватних форм спілкування з дорослими й однолітками.

Висновки. Отже, адаптація – це процес, що передбачає гармонійне, з погляду індивідуальних прагнень дитини, задоволення її потреб, створення умов для її здорового щасливого життя. Вона супроводжує нас усе життя. І хоча її результати є позитивними, проте сам перебіг є дуже складним, особливо для дітей раннього віку, які пристосовуються до нових, відмінних від звичних умов дитячого садка. Тому, дуже важливо, щоб педагоги могли створити такі умови у дитячому садочку, за яких дитина почувала себе добре, мала позитивну емоційну установку, легко влилась у новий колектив та довіряла вихователю. Саме це гарантує успішне закінчення адаптаційного процесу дитини в умовах дошкільного навчального закладу, яке характеризується: спокійним, бадьорим, веселим настроєм дитини в момент розставання й зустрічей із батьками; урівноваженим настроєм протягом дня, адекватним ставленням до пропозицій дорослих, спілкуванням із ними за власною ініціативою; умінням спілкуватися з однолітками, не конфліктувати; бажанням їсти самостійно; спокійним денним сном у групі до призначеного часу; спокійним нічним сном.

Список використаних джерел

1. Кузьменко В. У. Зміст та організація роботи психолога дошкільного закладу: методичні матеріали / В. У. Кузьменко. – К. : Навчальні посібники, 1997. – 40 с.
2. Морозова Е. И. Психологические подходы к изучению процесса адаптации детей дошкольного возраста / Морозова Е. И. // Альманах института коррекционной педагогики РАО. – 2001. – № 4. – С. 45 – 49.
3. Нуреева О. С. Таємниці адаптації. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. Третій рік життя / О. С. Нуреева, З. І. Шейнфельд. – Х. : Вид. група “Основа”, 2008. – 160 с.
4. Український педагогічний словник / [авт. – уклад. Гончаренко С. У.]. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.

Амелічкіна Вікторія Вікторівна

студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Актуальність проблеми. Патріотичне виховання є особливо актуальною темою сьогодні. Воно має відігравати помітну частину у вихованні дітей. Запитання, як виховати відданого патріота, громадянина своєї держави, постає все частіше. Сьогодні як ніколи набуло актуальності виховання патріота- громадянина, відповідального, вірного своїй країні. Ця сторона виховної роботи у практиці сучасних ДНЗ представлено нормативними документами. Так, у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти

зазначено, що в старшому дошкільному віці дитина має орієнтуватися в тому, що Україна має свою територію, на якій проживають українці, що є носіями своєї культури, звичаїв, мови.

Мета статті: аналіз методичних основ виховання патріотичних почуттів дітей дошкільного віку.

Основна частина. Останнім часом багато говорять саме про патріотизм дітей, а саме про те, що він значно знизився за останні роки. І не лише дітей, а й дорослих. Це свідчить про те, що саме вихованню любові до своєї Батьківщини не приділялася належна увага в ДНЗ, в школі та ВНЗ. Що ж саме ми розуміємо під патріотичним вихованням та патріотизмом взагалі?

Патріотизм (грец. — батьківщина) — любов до Батьківщини, відданість рідному народові та своїй землі .

Патріотичне виховання – це напрям виховання, що передбачає цілеспрямований, систематичний вплив на свідомість і почуття дитини з метою формування у неї любові до Батьківщини, традицій, звичаїв та мови своєї землі. Патріотичне виховання є частиною духовного виховання. У цьому напрямі проводяться конкурси віршів про війну, малюнків, свята до Дня Перемоги тощо [2].

Патріотизм дітей дошкільного віку формується на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, дому, міста, різного села чи селища), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними.

Елементи патріотичного виховання можна вводити в молодшій групі, але більш детально розглядати слід з середньої групи.

Принципи патріотичного виховання:

- 1) принцип природовідповідності (врахування природи людини) ;
- 2) принцип культуровідповідності (передбачає виховання як культуротворчий процес) ;
- 3) принцип етнізації (поповнення виховання національним змістом) ;
- 4) принцип гуманізму (означає сприйняття дитини як вищої соціальної цінності) ;
- 5) принцип демократизму (передбачає, що учасники процесу виступають повноправними партнерами спілкування) ;
- 6) принцип безперервності (цілісність та наступність у процесі виховання) [3].

Виховання патріотизму в дошкільному закладі складний процес, який передбачає багатопланову роботу з дітьми та батьками, що має на меті розуміння власної державної ідентичності та необхідності патріотичного виховання дітей .

Формування в дошкільників відчуття патріотизму має відбуватися в трьох напрямках:

- 1) робота вихователя в ДНЗ;
- 2) робота дітей в ДНЗ;

3) робота з родиною.

Важливе значення в патріотичному вихованні має особа вихователя. Вихователь, як взірець для дітей має відповідати таким якостям як патріотичність (вихователь може приходити в садочок у вишиванці і заохочувати до цього дітей, має розмовляти українською мовою, як власний приклад), громадянська позиція, моральність, творче мислення до поставлених завдань, любов до дітей, відкритість до спілкування, готовність до новинок, цілеспрямованість, внутрішня сила та багато-багато інших якостей, які передаються від педагога до дитини і сприяють процесу виховання.

Робота вихователя в напрямі патріотичного виховання передбачає систематичний вплив на дітей в процесі занять, на прогулянках, під час бесід. Створення в садочку відповідної патріотичної атмосфери, яка сприятиме формуванню любові до всього українського в дітей та їх батьків. Це може бути куточок в якому міститиметься: народна символіка нашої країни; патріотична література (вірші, книги, прислів'я та приказки); українські народні пісні; народний одяг, рушники, вишиванки, народний посуд; плакати, карти України; цікава інформація про великих українців; добірка про особливості природи рідного краю тощо. Діти мають також систематично залучатися до патріотичної діяльності, аби стимулювати в них бажання любові, захоплення народною ідентичністю.

Засоби і методи патріотичної роботи: розповіді вихователя на відповідні теми; використання патріотичної літератури; показ народних іграшок, виробів майстрів, предметів побуту українського народу тощо; розглядання ілюстративного матеріалу (картин природи, історичних пам'яток тощо); ігрові заочні екскурсії-подорожі; узагальнюючі заняття, що підсумовують знання дітей про певну країну; листування з дошкільними закладами, зустрічі з представниками інших країн [4].

Велике значення на дітей мають їх батьки, тому необхідно аби батьки приділяли увагу своїм дітям. Аби вони разом ходили до визначних місць міста, аби батьки теж були патріотично виховані і намагалися дати це своїм дітям. В розмові слід згадувати визначних діячів країни-художників, поетів, композиторів, музикантів, науковців тощо. Потрібно вивчати разом з дітками український фольклор, приказки, лічилки, казки, співати українські колискові. Роз'яснювати дітям необхідність любові до батьківщини. Обговорювати культуру, звичаї рідного народу розвивати інтерес до всього українського.

Напрямки роботи з батьками з питань патріотичного виховання :

- ознайомлення батьків з роботою дошкільного навчального закладу з питань патріотичного виховання;
- залучення батьків до співпраці та стимулювання їхньої активної участі в ній;
- організація різноманітних заходів за участю батьків;
- ознайомлення батьків з результатами навчання і розвитку дітей [3].

Дошкільний вік – це він формування багатьох сфер діяльності дітей, час формування вподобань, характеру. Тому формування патріотизму не слід відкладати в довгу полицю, а краще розпочати з молодшої або середньої групи. Діти дошкільного віку є, як м'яка глина, що з неї виліпиш в цей час, те і зостанеться надалі.

Висновок Отже, патріотичне виховання є невід'ємною складовою виховання дошкільника. Любов до Батьківщини потрібно виховувати, як в садочку, так і вдома аби сформувати свідомого громадянина своєї країни, патріота, свідому особистість, любов до природу, до своєї родини, друзів та до своєї культурної спадщини .

Список використаних джерел

1. Лохвицька Л. Моральне виховання : нові чи старі проблеми? Л.Лохвицька//Дошкільне виховання. –2014. – №7. – С12-16.
2. Батрак А.Духовно-моральне виховання учнів А.Батрак //Завуч. –2014. – №1. – С18-21.
3. teremok-sumy.com.ua
4. rzhyschiv-dnz-kalynka.edukit.kiev.ua/nacionaljn-patriotichne_vihovannya

Антоненко Валентина Вікторівна

студентка 46 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ У ДИТЯЧОМУ САДКУ

Аналіз передової наукової і науково-методичної літератури вказує на необхідність звернути увагу на особливості методики розвитку рухових якостей дітей дошкільного віку. Досить важливим моментом процесу моделювання роботи вихователя є спрямованість даного процесу на розвиток фізичних здібностей та рухової активності. Весь процес навчання передбачає використання різних підходів, засобів та методів.

Наукові дослідження (Е.Вавілова, Е.Вільчковський, Н.Денисенко, В.А. Шишкіна, Т.Осокіна та ін.) довели, що рухова активність дітей обумовлена соціальними, біологічними та природними факторами (режимом, станом здоров'я дитини, руховою підготовленістю, кліматичними умовами та ін.).

Метою нашої статті є розкриття основ забезпечення рухового режиму у дитячому садку.

В перші 7 років життя розвиток дитини знаходиться в особливо великій залежності від рухового режиму, фізичне виховання в дошкільному віці набуває першорядного значення. Несвоєчасність і низька ефективність вирішення завдань фізичного виховання в період дитинства призводять до порушення розвитку дитини і негативно впливають на її розумову сферу. Найбільш загальними специфічними завданнями фізичного виховання дітей дошкільного віку є:

- 1) охорона і зміцнення здоров'я дітей;

- 2) всебічний фізичний розвиток та загартовування організму;
- 3) своєчасний і різнобічний розвиток рухів і виховання рухових якостей.

У фізичному вихованні дошкільнят передбачений весь необхідний комплекс основних засобів фізичного виховання. До них відносяться, перш за все, фізичні вправи, гігієнічні та природні фактори, раціональне харчування, особиста гігієна, правильний режим.

Форми фізичного виховання дітей дошкільного віку досить різноманітні. Це заняття фізичними вправами, рухливі ігри, ранкова гімнастика, спортивні розваги, свята, прогулянки, піші переходи тощо. У дитячому садку всім формам фізичного виховання відведене певне місце в режимі дня. Вони пов'язані між собою, доповнюють один одного і проводяться в обов'язковому порядку.

Навчання рухів відбувається на спеціально організованих заняттях - основній формі роботи з фізичного виховання з дітьми дошкільного віку. Саме на спеціальних заняттях діти вчасно оволодівають необхідним об'ємом знань і рухових умінь, які не можуть бути засвоєні в процесі ігор, повсякденного спілкування з дорослими, самостійних спостережень та ін. Заняття фізичними вправами є обов'язковими для всіх практично здорових дітей.

Організатором і керівником педагогічного процесу в дошкільних установах є вихователь. Фізичне виховання дітей першого року життя не виділяється в самостійний розділ. Воно безпосередньо зливається з усім процесом виховання дитини.

Розвиток рухів у ранньому віці багато в чому залежить від своєчасного створення сприятливих для цього умов. Ігри-заняття з дітьми до року проводяться з ініціативи медсестри, як правило, з кожною дитиною окремо, по кілька разів на день в чергуванні з самостійною грою. Займатися одночасно з кількома дітьми (не більш ніж з 5-6) починають після накопичення ними певного рухового досвіду. У першій молодшій групі (від 2 до 3 років) заняття проводяться по підгрупах з 10-14 дітьми протягом 15 хв. З дітьми четвертого, п'ятого, шостого та сьомого року життя заняття фізичними вправами проводяться з усіма одночасно (фронтально); чисельність групи до 30 чоловік; тривалість заняття від 20 хв. у другій молодшій групі (четвертий рік життя) до 35 хв. у старшій групі.

Рухливі ігри є найважливішою самостійною діяльністю дитини-дошкільника і займають значне місце в його житті. Гра у всіх її різноманітних формах - це одна з головних засобів фізичного і психічного розвитку дитини-дошкільника. Цікавою і досить ефективною для дошкільнят формою рухливих ігор є ігри-завдання, зміст яких складають доступні дітям дії (добігти першим до умовної риски, докотити обруч до кінця доріжки і т. д.). Не маючи достатнього запасу рухових уявлень, діти у своїх самостійних іграх не відразу виявляють активність та ініціативу. Багаторазове повторення рухів в таких

іграх сприяє вдосконаленню рухових умінь і розвитку відповідних якостей. Умовно їх можна назвати іграми-вправами.

Більш складною формою рухливих ігор, що широко застосовується для вирішення завдань фізичного виховання дошкільників, є сюжетні ігри з правилами. Вони вимагають від дітей вміння діяти в колективі, узгоджувати свої рухи з рухами інших дітей, виконувати встановлені правила. Ефективність рухливих ігор для вирішення завдань фізичного виховання багато в чому залежить від умов їх проведення - емоційної насиченості, різноманітності рухового змісту, наявності просторого приміщення, майданчика і достатньої кількості необхідних для кожного віку предметів-іграшок.

Ранкова гімнастика передбачена в дитячому садку, починаючи з першої молодшої групи (третій рік життя). Вона включена в режим дня як обов'язковий гігієнічний захід і проводиться вихователем щоденно, перед сніданком. Систематичне і кваліфіковане проведення ранкової гімнастики відіграє істотну роль у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку, так як робить на них не тільки оздоровчий вплив, але частково виховний та освітній. Діти вперше дізнаються про значення ранкової гімнастики для здоров'я і привчаються змалку до регулярних занять.

Серед спортивних розваг особливе місце за своєю емоційністю займає катання на санчатах, ковзанах, трьох- і двоколісному велосипедах, пересування на лижах, купання, елементи бадмінтону, настільного тенісу та ін. Головне в них - розвага, задоволення, відносна свобода дій, відсутність суворої регламентації, наявність яскравих ігрових моментів.

Отже, значне місце у життєдіяльності дитини відведене руховому режиму, який є основою фізичного виховання дошкільників. Кожному педагогові відомо, що дитині властива природна потреба у рухах. Ми усвідомлюємо, що рівень розвитку дитини залежить від інтенсивності та змісту її активної діяльності. Розвиток основних рухів становить основу людського життя, пристосування до умов довкілля, і жодна діяльність дитини неможлива без набуття нею рухового досвіду. Здорову дитину легше виховувати, вона швидше оволодіває необхідними вміннями та навичками, тому визначаємо головним завданням вирішення проблеми підвищення рухової активності дошкільнят протягом дня.

Список використаних джерел

1. Вильчковский Э.С. Занятия физической культурой в детском саду / Э.С.Вильчковский. - К.: Рад. школа, 1985. - 224 с.
2. Вильчковский Э.С. Методика физического воспитания в детском саду / Э.С.Вильчковский. - К.: Рад. школа, 1979. - 224 с.
3. Кенеман А.В. Теория методика физического воспитания детей дошкольного возраста / А.В.Кенеман. - М., 1978. - 272с.
4. Лескова Г.П. Загально-розвиваючі вправи в дитячому садку / Г.П.Лескова. - М., 1981.-160с.

Баранюк Лідія Костянтинівна,
студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНOSTІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ДНЗ

Актуальність проблеми. Керування вольовими діями дітей, тобто виховання їх волі, вимагає, звичайно, не придушення їх бажань, задумів, ініціативи, а організації дітей, спрямування їх вольових зусиль, енергії на досягнення розумних і доступних цілей. Чим молодша дитина, чим вона більш збудлива, чим менше привчена підкорятися правилам, чим менше вміє стримуватися і перемагати труднощі, тим більше значення для розвитку її волі має міра вимог, які ставить до неї вихователь

Дисциплінованість – вольова властивість особистості, яка проявляється і як короточасний процес, і як стан, завдяки якому людина діє відповідно з законами, нормами і правилами. Дисциплінованість відноситься до вольових навичок і формується за їх законам, що стає в вищій формі звичкою [1].

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов виховання дисциплінованості у дошкільному віці.

Основна частина. Попередити зіткнення, конфлікти дорослих з дітьми можна, якщо з ранніх років дитина привчається підкорятися вимогам старших і разом з тим, якщо ці вимоги весь час ускладнюються. Дорослішаючи, діти інтуїтивно відчують, що за батьківськими «не можна» прихована турбота про їхню безпеку, благополуччя. За сучасних умов, коли більшість батьків багато працюють, аби забезпечити сім'ю, діти з таких родин часто жалкують, що батьки дозволяють їм дуже багато, навіть те, що заборонено іншим. Вони мотивують це тим, що батькам до них просто байдуже. Проте виникає запитання: чому діти, почувавшись більш захищеними за умов встановленого дорослими порядку і чіткої регламентації правил, водночас намагаються порушувати ці порядок та правила? Існує багато причин, але найголовніша — діти насправді повстають не проти власне правил і вимог, а проти засобів їх «впровадження в життя», тобто проти силових методів, дій, проти авторитаризму батьків.

Як це не парадоксально, але дітям теж потрібні порядок і правила поведінки — вони на них очікують. Виконання писаних і неписаних законів людського існування робить життя маленької людини зрозумілим, передбачуваним, створює відчуття безпеки. Батькам знайомі ситуації, коли їхня дитина, ще немовлям, опинившись поза домівкою, у незнайомому місці, починає вередувати, плакати і заспокоюється, лише повернувшись додому, до звичного оточення.

Відомий психолог Юлія Гіппенрейтер сформулювала кілька правил, які допомагають батькам встановлювати і підтримувати безконфліктну дисципліну дітей у родині. Так би мовити, правила про правила.

Перше правило. У житті кожної дитини обов'язково мають існувати певні обмеження, вимоги, заборони, тобто правила. Це корисно пам'ятати тим батькам, які прагнуть уникати сімейних конфліктів, намагаються якнайменше засмучувати дитину. Як результат, вони потурають капризуванням, вимогам дитини.

Друге правило. Обмежень, вимог, заборон, тобто правил, не повинно бути забагато і вони мають бути гнучкими. Дотримання цього правила застерігає батьків від інших крайнощів — виховання в душі «закручування гайок», або авторитарного стилю.

Обидва правила, разом узяті, передбачають наявність у батьків почуття міри, їх особливу мудрість у розв'язанні питань щодо «можна» і «не можна» у взаєминах із дітьми.

Третє правило. Батьківські вимоги не повинні мати протиріччя з важливішим потребами дитини. Так, дуже часто батьківське «не можна» стосується дитячої над активності: не можна багато бігати, стрибати, лізти на дерева і паркани, кидатись камінням, малювати будь-де, голосно кричати і сміятися тощо. Забороняти це і ще багато чого дитині — усе одно що намагатися загатити повноводну річку, тому що все назване вище є ознакою дуже важливих для розвитку дитячої особистості потреб — у русі, пізнанні, вправленні. Батькам слід спрямовувати дитячу над активність у безпечне русло: можна «досліджувати» калюжі, але у високих чоботах, можна вирізати з дорослим сніжинки, але з ножицями з заокругленими кінчиками.

Четверте правило. Обмеження, вимоги, заборони повинні узгоджуватися поміж усіма дорослими членами сім'ї, постійно підтримуватись. У ситуації розбіжностей дитина не може призвичаїтись до вимог, засвоїти певні правила, звикнути до дисципліни. Вона звикає домагатись свого, провокуючи дорослих на конфронтаційні взаємини. Навіть якщо один із батьків не згодний із думкою другого, краще обговорити ситуацію, що склалась, за відсутності дитини і дійти компромісу.

П'яте правило. Тон, яким повідомляється вимога або заборона, має бути швидше дружнім, аніж директивним. Будь-яка заборона бажаного є важким іспитом для дитини, а якщо ця заборона висловлена сердитим або владним тоном, іспит стає вдвічі важчим. Пояснення заборони має бути коротким, чітким, зрозумілим і повторюватися лише раз. Іноді дитині важко перебороти свої бажання або небажання підкорятися.

Дуже корисно заздалегідь обговорювати з дитиною виконання правил і вимог, нагадуючи про них і попереджаючи можливі труднощі [2].

Іноді доцільно запропонувати дитині відпочити і закінчити роботу ввечері або наступного дня. Але за всіх умов особливе значення має позитивна оцінка, якою дорослий підкріплює вольові зусилля, виявлені дитиною в процесі діяльності. Важливо підтримати самий процес виконання дитиною дії, її бажання досягти поставленої мети, виявлену витримку і самовладання.

«Молодець,- каже вихователь, розглядаючи малюнок дитини,- добре попрацював. Завтра ще трохи поправиш цього лижника – бачиш, не дуже вдало вийшла його голова, і в тебе буде добрий малюнок». Така оцінка спонукає дитину повторювати свої зусилля.

Висновок Отже, щодо проблеми виховання дисциплінованості відомий психолог Юлія Гіппенрейтер сформулювала п'ять правил, які допомагають батькам встановлювати і підтримувати безконфліктну дисципліну дітей у родині. Так би мовити, правила про правила. Дитина слухається не тому, що вона народилася такою свідомою, а коли бачить, яка їй від цього буде користь, або знає, що за «злочином» піде покарання. Усі інші варіанти, крім гри не працюють.

Список використаних джерел

1. http://venger.ucoz.ua/publ/dlja_vas_batki/vikhovannja_ditin_/jak_vikhovati_disciplinovanu_ditinu/8-1-0-48
2. Веденов А. В. Воспитание воли у ребенка в семье. М., Изд-во АПН РСФСР, 1952.
3. Евдовицкая Т. В. Роль слова в выполнении простых действий детьми дошкольного возраста. – «Известия АПН РСФСР», вып. 64, 1955.
4. Ларин А. П. Об уптямстве детей. М., Учпедгиз, 1958.
5. Суровцева А. В. Воспитание воли детей. М., Учпедгиз, 1952.

Берладин Марина Сергіївна,

Наумчук Аліна Миколаївна,

студентки 27 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ ЯК КОМПЛЕКСНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Актуальність проблеми. Бурхливі політичні події, що відбуваються в нашій країні, позначаються і на педагогічній практиці. Наразі надзвичайно гостро постала проблема виховання милосердя не просто як невід'ємної складової гармонійно розвиненої особистості, але й як дієвого важеля оздоровлення суспільної моралі. Сучасна педагогіка вже зорієнтована на цілісне сприйняття особистості, сформованої не на формальному залученні різнопланових підходів, а на гармонійному поєднанні тих окремих здобутків, які дозволяють розкривати найкращі грані вихованця. Відтак, доречним є залучення комплексного підходу до окремих проблем виховання.

Окремі проблеми, що виникають в процесі виховання милосердя, частково розглядались в дослідженнях Ю. О. Глінчук, В. А. Шутової, Л.С.Ощепкової, Н. В. Вишнівської, О. І. Скриль. Проте увага приділялась тільки певним віковим категоріям або певним соціальним умовам, в рамках яких розглядався виховний процес. Така прив'язка дослідників до певної проблеми чи вікової категорії, на нашу думку, не повною мірою відбиває проблему, що може позначитись на практичній реалізації виховання милосердя в динаміці

впродовж усього періоду навчання дитини в садочку. Отже, варто застосувати комплексний підхід до виховання милосердя і змістити акценти з проблем окремих вікових категорій .

Мета статті. Мета статті полягає в аналізі сутності понять "милосердя" і "милосердність" та "виховання милосердя у дітей".

Основна частина. Милосердя передбачає не тільки самовідданість і доброзичливість, а й розуміння іншої людини, співчуття їй, участі в її житті. Звідси випливає, що милосердя опосередковано служінням, цим воно підноситься над милостинею, послугою, допомогою [3]. Отже, в понятті милосердя поєднується два аспекти – духовно-емоційний і конкретно практичний. Без першого милосердя вироджується у холодну філантропію, без другого – в порожню сентиментальність. Милосердя здатне подолати всі бар'єри між своїми і чужими, зблизити людей. Основні якості милосердної особистості: позитивні – співпереживання, співчуття, причетність, турбота про інших, практична допомога іншим; негативні – замкнутість, байдужість, відлюдність, показне співчуття, холодна філантропія. У практичному аспекті милосердя є прагненням допомагати людям. Допомогу під впливом сердечного співпереживання відрізняють від простих людських актів милосердя, які є етичною цінністю самі по собі. Діяльно допомагати іншому самореалізуватися, здійснити свою місію – в цьому сенс категорії милосердя.

В. Сухомлинський вважав моральне виховання основою виховання і навчання людини. Педагог-практик радив учителям і батькам вчити дітей добра, любові, милосердя. Для цього діти мають розуміти гуманістичний зміст учинків і поведінки тих, хто поруч: рідних, близьких, учителів, дорослих. Дитина має зростати у постійному піклуванні про людей і довкілля. Дитинство - це школа доброти, співчуття, добродіяння. Чуйне серце дитини здатне породжувати гуманні людські почуття. Осереддям гуманістичної орієнтації мають стати загальнолюдські цінності - добро, милосердя, повага до батьків, піклування про старших і знедолених людей, інвалідів, тобто "азбука виховання людяності" [7, с. 188].

Духовно-моральне виховання, на думку М. Стельмаховича, передбачає формування у дітей високої духовності й моральної чистоти. Складність цього завдання в тому, що воно вирішується, зазвичай, з огляду на духовно-моральне життя сім'ї, суспільний лад, вчинки людей, приклад батьків. Власне, духовність виховується духовністю, мораль — моральністю, честь — честю, гідність — гідністю, а милосердя – милосердністю. Особливої уваги потребує виховання у дітей любові до батьків і рідних, поваги до людей, готовності піклуватися про молодших і старших, співчувати і бути милосердним до тих, хто переживає горе [6].

Християнська етика визначає для віруючих необхідність дотримуватися цієї чесноти, милосердя - задля спасіння власної душі. Щире діяння милосердя не принижує, а навпаки - підносить людину, котра його виявляє.

Суспільство, яке не підтримує знедолених, не виявляє діяльної турботи про немічних, інвалідів, нужденних, не може вважатися соціально справедливим, морально здоровим, певною мірою йому притаманні ознаки деградації. З покоління в покоління в християнській сім'ї, де люди дотримувалися Божих Заповідей, дітей завжди намагалися навчати милосердя, співпереживання і співчуття до людей, які зазнали біди, лиха, убогих і навіть жебраків. Традиційна сім'я показувала приклад такої поведінки. Аби життя дітей було благодатним, вони перебували в злагоді з собою, батьки прагнули навчати бути добрими до людей, не тримати на людей злість, відмовитися від помсти й образи.

Відомий вітчизняний педагог К. Д. Ушинський свого часу вже акцентував особливу увагу на необхідності розвитку саме внутрішнього милосердя, а не зовнішніх його проявів у вигляді добродійності або простої ввічливості. Зовнішні прояви моралі він називав формальними відповідями суспільним запитам і нормам. Натомість саме внутрішні переконання вважав справжніми, щирими і, зрештою, визначальними в житті людини, в її прагненні до щастя. Його погляди знайшли відображення і в студіях сучасних дослідників. За об'єктивним змістом поняття "благодійність" досить близьке до милосердя, проте розглядати його просто як вияв останнього було б неправомірно, оскільки у своїй екзистенційній основі вони необов'язково збігаються, хоча милосердя також можна визначити як діяльне прагнення допомогти кожному, хто має в тому потребу. Я. Буздуган також зазначає, що як благодійність так і милосердя має високу етичну цінність, моральна вартість якої незамінна. Щоб залишатися на притаманній їм моральній висоті, вони мають поєднуватися з повагою до кожного адресата, інакше буде втрачено їхній позитивний духовний сенс [1, с.8].

Висновки. Виникнення у країні складної за своїми наслідками соціальної ситуації висунуло на перший план проблему виховання особистостей, які вміють обстоювати гуманістичну позицію і є милосердними до інших. Милосердя – це і почуття і вчинок. Не можна знецінювати почуття лише на тій підставі, що воно не виразилося в конкретному вчинку. Милосердя не може поширюватися тільки на добропорядних та тих, хто дотримується суспільних норм. На милосердне ставлення приречені всі. На наше глибоке переконання, згодом відродяться моральні цінності українського народу, серед яких одне з провідних місць посідає милосердя.

Список використаних джерел

1. Буздуган Я. Правова характеристика благодійності, благодійництва та благодійної діяльності / Я. Буздуган // Віче. – 2011. – Лютий. – № 4. – С. 7–10.
2. Вишнівська Н.В. Специфіка виховання милосердя в учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів / Н.В. Вишнівська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Випуск 15. Книга II. – С. 116–124.
3. Вишнівська Н. В. Поняття милосердя і його виховання у дітей // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс] : Збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського

університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 4. – К., 2010. – Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць.-_Випуск_4

4. Глінчук Ю. О. Виховання милосердя у дітей молодшого шкільного віку в умовах кардіоревмато-логічного санаторію. Автореферат ... дис. канд. пед. наук. – Вінниця, 2011. – 22 с.

5. Ощепкова Л. С. Педагогические условия воспитания и развития милосердия у младших школьников : дис. ...канд. пед. наук / Л.С. Ощепкова. – Пермь, 2001. – 171 с.

6. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІСДЦ, 1996. – 288 с.

7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1997. – Т. 4. – 546 с.

Бичева Тетяна Володимирівна,

студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СПІЛЬНА РОБОТА ДНЗ І РОДИНИ В МОВЛЕННЄВІЙ ПІДГОТОВЦІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКОЛИ

Актуальність проблеми дослідження зумовлена важливістю розвитку мовлення дитини старшого дошкільного віку. Відповідно до “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні” оволодіння мовою як засобом пізнання, способом людського спілкування є найбільш важливим досягненням дошкільного дитинства. Найбільший вплив на дитину має її оточення: сім'я та дошкільний навчальний заклад. Вони повинні активно взаємодіяти між собою, адже лише за умови їх взаємодії та спільної діяльності буде здійснений всебічний розвиток дошкільника. На жаль, не кожна родина може самостійно здійснити успішний мовленнєвий розвиток, потребуючи допомоги фахівців. Найкращим помічником для батьків є дошкільний навчальний заклад. Тому важливим завданням дошкільного навчального закладу є налагодження взаємодії з батьками завдяки різним формам та методам співпраці.

Метою статті є теоретично обґрунтування дієвих форм та методів співпраці ДНЗ з родинами дошкільників для успішної мовленнєвої підготовки дитини до школи.

Багато відомих вчених, таких як: Н.В. Гавриш, І.І. Дичківська, Л.Айдарова, А.Богуш, М.Вашуленко досліджували значення сім'ї та ДНЗ у здійсненні мовленнєвої підготовки дитини до школи. Дошкільний навчальний заклад повинен активно залучати батьків до освіто-виховного процесу. Використовуючи нетрадиційні форми та методи, можна привернути увагу батьків, зацікавити їх.

До форм роботи з батьками відносять: індивідуальні, колективні, наочно-інформаційні. До колективних форм роботи належать батьківські збори, які поділяються на групові та загальні. На загальних зборах обговорюють завдання на новий навчальний рік, результати освітньої роботи, питання виховання. Передбачаються також виступи батьків з питань покращення

роботи дошкільного закладу. На групових зборах обговорюються різні питання, що стосуються певної групи. Також до колективних форм відносять зустрічі з батьками, під час яких проводяться бесіди та обговорюються питання, що стосуються виховання дітей.

Серед колективних форм також виділяють дні відкритих дітей, що є достатньо розповсюдженою формою роботи з батьками. Вона дає можливість познайомитися краще батькам з дошкільним закладом, його традиціями, особливостями навчально-виховної роботи, зацікавитися нею та долучитися до участі. Також популярними є такі форми, як вечори запитань і відповідей; засідання "круглого столу" з різних дискусійних проблем; заняття-тренінги; спільні з дітьми, батьками і вихователями свята і розваги.

До індивідуальних форм відносять індивідуальні бесіди та консультації. Вони проводяться вранці, коли батьки приводять дитину до садочка, та ввечері, коли забирають додому. Консультації дають можливість глибоко висвітлити більш вузькі питання, по темі, яка найбільше хвилює батьків. Також індивідуальними формами роботи є відвідування дітей вдома, коли вихователь відвідує своїх вихованців, з певною освітньою метою. Анкетування займає значне місце серед індивідуальних форм роботи з батьками. За допомогою анкет можна дізнатися загальні відомості про дитину, особливості виховання в сім'ї.

До наочно-інформаційних відносять виставки дитячих робіт, що показують працю дітей; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання. Наочно-інформаційні форми є цікавими для батьків, привертають їх увагу, надають корисну інформацію [4].

При поєднанні різних форм роботи, відмічатиметься більша ефективність, ніж використання кожної форми окремо. При роботі з батьками вихователь повинен уникати готових оцінних суджень про виховання дитини і допомагати батькам набути вмінь самостійно спостерігати за власною дитиною, відкривати в ній багато нових якостей.

Серед найпоширеніших методів виділяють: анкетування, спостереження, опитування, метод проєктів. За їх допомогою можна зібрати значну кількість інформації, отримати потрібні відомості. Анкетування можна назвати основним джерелом інформації про дитину. Проте батьки не завжди можуть надати потрібну інформацію, іноді перебільшують відповіді. За допомогою бесіди можна поспілкуватися з батьками, задати певні запитання. Але бесіда як метод взаємодії з родиною має недоліки. Важливим недоліком є те, що відсутня можливість постановки запитань інтимного чи конфіденційного характеру. Під час спостереження педагоги матимуть змогу оцінити, як батьки спілкуються з дитиною, які між ними встановлені стосунки. Після декількох спостережень вихователь може надати батькам поради щодо покращення стосунків, правильного спілкування з дитиною.

Метод проектів дає можливість батькам познайомитися з іншими родинами, об'єднатися в групи за інтересами, вільно відстоювати та висловлювати власні ідеї. Повинна бути спільно визначена мета, детальне планування проекту. Разом педагоги та батьки збирають інформацію, спільно аналізують, займаються її обговоренням. В кінці батьки з педагогами оцінюють результати, висновки. Це дає змогу побачити роботу кожного під час проекту [2].

Доцільно використовувати різноманітні нетрадиційні форми та методи. Засідання дискусійних клубів на різну тематику приверне увагу більшості батьків. Лекція-консультація "Роль батьків у мовленнєвій підготовці дитини до школи", круглий стіл "Важливі чинники розвитку мовлення дитини" надасть батькам багато корисної та потрібної інформації. Проведення бесід, дискусій, влаштування вечорів запитань та відповідей, батьківських фестивалів сприятимуть покращенню стосунків між закладом та батьками, розкриватимуть безліч питань. Зустріч у родинному колі надає батькам індивідуальну, корисну допомогу. Використання консультацій на рахунок мовленнєвого розвитку, зустріч з педагогами, логопедами та психологами розширить знання батьків.

Для успішної взаємодії важливим є використання наочної інформації. Організація інтерактивного стенду "Батьківське віконечко" допоможе батькам обмінятися цікавою інформацією, поділитися досвідом щодо виховання і розвитку дітей. Батьки мають можливість самостійно готувати матеріали та розміщувати їх на стенді у батьківському куточку. Це сприятиме поліпшенню стосунків між батьками. Започаткування інформаційно-довідкових рубрик у куточку для батьків приверне їх увагу та спонукатиме до співпраці. Рубрики "Запрошуємо до обговорення", "Дискусійна трибуна", "Відкритий мікрофон" сприятимуть письмовому спілкуванню між батьками, покращенню стосунків та обмін інформацією [1].

Дошкільний заклад щороку може планувати і організовувати роботу як проектну діяльність. Передбачається створення стійкої системи взаємодії з батьками у вигляді річного проекту. Під час виконання проекту батьки зі сторонніх спостерігачів перетворюються на активних учасників освітнього процесу, однодумців та партнерів педагогів закладу. Успіх у реалізації будь-якого проекту буде можливий лише за умови активної співпраці між педагогами та батьками протягом усього року, на кожному етапі, під час підготовки й проведення кожного запланованого заходу [3].

Великою ефективністю відзначається така форма роботи, як логопедичний клуб для батьків. Такі клуби привертають увагу більшості батьків, показують необхідність вчасного становлення та корекції мовлення дитини. Батьки можуть підвищити рівень теоретичних та практичних знань з питань мовленнєвого розвитку дитини. Вчителі-логопеди та вихователі стають з батьками повноправними учасниками освітньо-виховного процесу, налагоджують стосунки між собою.

Отже, можна дійти висновку, що підбір правильних форм та методів роботи з батьками допоможе здійснити мовленнєву підготовку дитини до школи, підвищити рівень знань батьків, покращити стосунки з батьками вихованців. Використання нестандартних форм допоможе зацікавити батьків до співпраці з педагогами, підвищить рівень педагогічних знань, ознайомить з різними методами та прийомами корекційної роботи.

Список використаних джерел

1. Лесик В., Тесленко О. Новий формат взаємодії з родинами / В.Лесик, О.Тесленко // Дошкільне виховання. – 2015. -№3.
2. Смольникова Г. Метод проектів у роботі з батьками / Г.Смольникова // Дошкільне виховання. – 2015. –№1. с.16.
3. Назарчук Н. Батьки – наші одnodумці, партнери / Н.Назарчук // Дошкільне виховання. – 2014. - №4. С. 22-23.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер").

Білик Тетяна Євгенівна,

Жеревко Ольга Вікторівна

студентки 27 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВПЛИВ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ І ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Проблема впливу телебачення на формування моральних якостей є досить актуальною в наш час. Адже діти дошкільного й молодшого шкільного віку є такою категорією населення, яка зазнає інтенсивного телевізійного впливу. Телебачення широко використовується у справі формування моральних якостей та естетичних поглядів дитини.

Мета статті: вивчити вплив телебачення на формування моральних якостей та естетичних цінностей дітей дошкільного віку, виявлення морального змісту передач вітчизняного дитячого телебачення.

Основна частина. Людина ХХІ століття живе в медіа-просторі, що складає його нове місце існування, реальність сучасної культури. Засоби масової комунікації проникли в усі сфери життя. Медіа стали основним засобом виробництва сучасної культури, а не тільки передавальним механізмом. Говорячи про моральні якості, перш за все потрібно зазначити, що вони незалежно від віку є як у дорослих людей, так і у маленьких дітей. Кожен дошкільник у своєму віці по-різному розуміє значення моралі. Проблема духовно-морального виховання особистості завжди була однією з актуальних, а в сучасних умовах вона набуває особливого значення. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що вихованню духовності було приділено чимало уваги. Багато досліджень були здійснені давно, що

свідчить про те, що ця проблема завжди вважалася важливою при вихованні кожної дитини.

Дисципліна, що вивчає походження і сутність моралі, норм поведінки називається етикою. Вона зобов'язує людину відрізнити правильну поведінку від неправильної. Мораль (латинське *mores* - звичаї) - норми, принципи, а саме правила людської поведінки (мотиви вчинків, результати діяльності), почуття, судження, в яких виражається нормативна регуляція відносин людей один з одним і суспільним цілим (колективом, класом, народом, суспільством) [3].

Моральність — це вимір, який визначає поведінку людини, її ставлення до суспільства, містить внутрішню потребу особистості здійснення моральних дій та вчинків. Формування моральності відбувається в процесі багатогранної діяльності дітей (іграх, навчанні), в тих різноманітних відносинах, у які вони входять у різних ситуаціях зі своїми однолітками, з дітьми молодшими за них і з дорослими. Тим не менш, моральне виховання є цілеспрямованим процесом, який передбачає певну систему змісту, форм, методів і прийомів педагогічних дій.

З перших років свого життя дитина потрапляє в інформаційне поле, створюване мережею масових комунікацій, які включають всі види засобів масової інформації, що функціонують в глобалізованому культурному просторі, в інформаційному полі, створеному за допомогою нових технологій і поєднує в собі соціокультурні значення його різноманітних компонентів [1]. У зв'язку з цим виникає проблема взаємовпливу інформаційного середовища (зокрема телебачення як її найважливішого компонента) і структури ціннісних орієнтацій дітей як соціального агента. Дане відношення середовища і суб'єкта має суперечливий характер, що пояснюється складною структурою його складових.

Так, з одного боку, комерціалізація телебачення призводить до переваги насильства, сексу, агресії, реклами. З іншого боку, з'являється безліч освітніх програм, відеоматеріалів, розвиваючих ігор і програм, що надають допомогу як в освіті, вихованні, так і в розширенні кругозору, відкриваючи абсолютно нові горизонти знання. Особливо актуалізується значення сучасного дитячого телебачення в справі морально-естетичного виховання й ефективної соціалізації підростаючого покоління. Відтак, винятково важливим є дослідження морально-етичного потенціалу адресованого дитячо-юнацькій аудиторії телевізійної продукції. Постає необхідність комплексного філософсько-культурологічного дослідження проблеми. Зазначене зумовило й вибір мети статті — виявлення морального змісту передач вітчизняного дитячого телебачення. Важливим аспектом функціонування телебачення є впорядкування трансляції телереклами на дитячому телебаченні. Перенасиченість екранного простору медіа-комерційним продуктом небезпечна щодо формування продуктивної уяви та творчих здібностей дітей і

підлітків. З прикрістю доводиться констатувати, що технологи телевізійної реклами здебільшого вдаються до нагнітання психічних станів залежності, тривоги й інших негативних реакцій людської психіки. Телемедійні рекламатори, прагнучи досягнення своєї ринкової мети, свідомо нехтують моральними принципами, спекулюючи на привабливості "забороненого плоду" й апелюючи до низьких біологічних інстинктів [2]. Згідно зі справедливим судженням відомого українського естетика і культуролога С. Безклубенка, телебачення, як масовий вид мистецтва й засіб відображення, осмислення та дослідження соціальної дійсності, потужний канал масової комунікації, спрямований на молодіжну аудиторію, є найконцентрованішою об'єктивацією сучасних культурно-інформаційних технологій [2].

Широке застосування новітніх технічних прийомів (рух камери, сполучення загальних і крупних планів з домінуванням останніх, стрімка зміна ракурсів, одночасна передача з кількох просторових позицій, монтаж живого зображення з кінокадрами, використання потужної відеотехніки тощо) мають сприяти активному емоційно-естетичному впливові на глядачів, особливо дітей і молодь [3]. Аналізуючи вплив телевізійного продукту на формування моральних якостей і естетичних цінностей у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, українська дослідниця О. Шайкіна ґрунтується на положенні, що діти дошкільного й молодшого шкільного віку є такою категорією населення, яка зазнає інтенсивнішого телевізійного впливу. Дуже важливий, на її думку, той факт, що й досі сучасні діти надають перевагу радянським дитячим телефільмам, мультфільмам, які продовжують сприяти вихованню багатьох високих моральних чеснот: доброти, шляхетності, чесності, сміливості, людського співчуття тощо.

Такі характеристики телебачення, як звук, зображення сприймаються дошкільниками одночасно органами відчуття (зором і слухом), безпосередньо пов'язані з емоційною сферою дитини, тому є вирішальними, коли ми говоримо про вплив на психіку особистості, про виховання соціальних почуттів, настроїв, звичок, моральної свідомості.

Вивченню психологічних чинників впливу телебачення на становлення моральної свідомості молодших школярів присвячене дисертаційне дослідження О. Квашук. У ньому доведено, що телевізійна реальність є важливим чинником розвитку моральної свідомості особистості. Автор визначив психологічні механізми впливу телевізійної реальності на розвиток моральної свідомості особистості через сприйняття моральних якостей героїв мультфільмів. Критеріями оцінки моральної свідомості молодших школярів можуть бути: гуманність епізоду, його осмисленість, обґрунтованість, реалістичність, емпатійне співпереживання героїв; задоволення від цікавої сцени, моральних вчинків героїв, їх моральних якостей [4].

Про потужний вплив телевізійних програм на моральне становлення дітей та підлітків ідеться в дослідженні О. Невмержицької. Згідно з її даними, у

вільний час 80,5% підлітків дивляться телевизор замість таких видів діяльності, як читання книг (27,7%) і періодики (22,3%), спілкування з друзями (60,9%). Батьки, вчителі недостатньо уваги приділяють питанням розумного використання телебачення у вихованні дітей і не допомагають їм у виборі цікавих та корисних телевізійних програм [5, с. 7].

Спільні освітньо-виховні зусилля сім'ї, школи і засобів масової інформації, зокрема телебачення, неможливі без цілеспрямованої опори на загальнолюдські й національні культурні цінності. Процеси духовно-морального становлення сучасної особистості відбуваються в умовах збалансованого інформаційно-освітнього простору. Тому актуалізуються й прищеплення "соціального імунітету" молодій українській людині, світоглядно-психологічний захист дитини від негативних впливів глобалізованого інформаційного середовища. Сучасне телебачення спроможне динамізувати засвоєння дитиною сукупності традиційних культурних цінностей і заглиблення у феноменологію української цивілізації. Зазначений процес гармоніює з активним залученням підростаючого покоління до світу загальнолюдських цінностей, його інтеграцією до світового співтовариства на засадах толерантності, сучасної культури міжнаціонального спілкування й плідного діалогу національних культур. Отже, зміст українського дитячого телебачення має ґрунтуватися на принципі соціального й морального захисту та творчого розвитку особистості дитини. Тому й дитяче телебачення повинно бути розвиваючим, а його потенціал — підпорядкованим досягненню взаємозалежних цілей — формуванню дитини як особистості та її успішній соціалізації. Особливе значення слід надавати самоусвідомленню дитини як діяльного суб'єкта культурного поступу людства.

Висновок. Отже, у процесі розбудови українського дитячого телебачення на державному рівні слід наполегливо турбуватися про розширення обсягів телеефіру для дитячої аудиторії. Адже дитяче сприйняття навколишнього світу та його моральні цінності залежать від оточуючого інформаційного простору в тому числі і телевізійного.

Список використаних джерел

1. Артюхова І. С. Цінності і виховання // Педагогіка. 1999, № 4. С.82.
2. Безклубенко С. Відеологія. Основи теорії екранних мистецтв / С. Безклубенко. —К. : Альтерпрес, 2004. — 328 с.
3. Коджаспірова Г.М., Коджаспіров А.І. Короткий словник з філософії. М., 1992.С. 123.
4. Квашук О. В. Психологічні чинники впливу телебачення на становлення моральної свідомості молодших школярів : автореф. дис. на здоб. Наук. ступ. канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / О.В.Квашук; Прикарпат. Нац. ун-т ім. В.Стефаника. — Івано-Франківськ, 2008. — 20 с.
5. Невмержицька О. В. Розважальні програми центральних каналів телебачення України як чинник морального виховання підлітків: Авто-реф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.07 "Теорія та методика виховання" / О. В. Невмержицька; Херсон. держ. ун-т. — Херсон, 2006. — 20 с.

6. Чорна Л. Чи дивитися дитині телевізор?: [Про негативний вплив телебачення на психофізіологію, психіку та поведінку людини] / Л. Чорна // Дошкільне виховання. — 2003. — № 11. — С. 21–22.

Благодир Аліна Володимирівна

студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ПОЧУТТЯ САМОПОВАГИ І ВЛАСНОЇ ГІДНОСТІ

Актуальність проблеми. Сучасна освіта України виходить на новий рівень, що зумовлене різними тенденціями у формуванні суспільства, демократизацією, розширенням свободи, індивідуального життя, що корисно впливає на цінності особистості. Таким чином, у дитини дошкільного віку є моральні почуття та знання, які пов'язуються з почуттями обов'язку. На даному етапі ці питання набули неабиякої актуальності серед педагогів. Адже у цьому віці дитина здатна усвідомлювати моральний сенс своєї поведінки. Тому формування почуття самоповаги і власної гідності у дошкільному віці є одним із головних чинників у морального виховання.

Формування самоповаги у дітей закладається ще з немовлячого віку. Коли діти досягають дошкільного віку, вони вже мають певну базу знань. Батьки і педагоги дошкільного закладу теж можуть зробити не менш важливу роботу, щоб дитина зберігала та розвивала почуття власної гідності на протязі усього життя. Існує багато способів, завдяки яким можна зміцнювати віру дитини у свої сили. Якщо дитина буде впевнена у собі, тоді у майбутньому вона стане врівноваженою й радісною дорослою особою. Та якщо дитині бракуватиме почуття власної гідності це може призвести до небезпечних розладів особистості, проблеми у спілкуванні з іншими людьми.

Мета статті – обґрунтувати психолого-педагогічні умови виховання почуття самоповаги і власної гідності, визначити шляхи розвитку і формування у дитини почуття самоповаги і гідності, які потрібно застосовувати методи і прийоми.

Виклад основного матеріалу. Самоповага та почуття власної гідності це майже найголовніші критерії, які ми маємо виховувати у дітей дошкільного віку. "Самоповага народжується з почуття причетності, віри в те, що ми здатні на багато чого, і знання, що наш внесок буде відповідно оцінений, – каже Джейн Нелсен, сімейний лікар з США та автор книги "Позитивна дисципліна". – Діти з доброю самооцінкою й розвиненим почуттям самоповаги більш гнучкі, витривалі, вони більш упевнено проявляють себе, тому що очікують позитивних результатів" [3].

Як допомогти дитині сформувати самоповагу вже в ранньому віці за Дмитрієвою М.:

- **сприйте відчуттю причетності.** Хоча дошкільнята ще трохи юні для того, щоб оснований свою самоповагу на сприйнятті себе однолітками, тим не менше, вони вже добре знають, відрізняються вони від інших дітей чи ні.

- **будьте прикладом для наслідування.** Батьки, які себе поважають і мають адекватну самооцінку, природним чином сприяють формуванню самоповаги у своїх дітей.

- **сприйте підходу «можу й роблю».** Коли ваш дошкільник старанно трудиться й досягає успіху, неодмінно заохочуйте його. Не очікуйте, що він досягне своєї кінцевої мети, святкуйте кожний переможний крок на його шляху.

- **визначте сильні сторони дитини.** Будьте обережними, порівнюючи свою дитину з іншими дітьми. Якщо ваша дитина висловлює бажання бути схожою на іншу дитину, дайте таку відповідь: «Так, твій друг швидко їздить на велосипеді, і ти теж добре стрибаєш. Покажи мені, будь ласка, як високо ти можеш підстрибнути».

- **розвивайте таланти.** За словами доктора Саллі Сакс, психотерапевта та автора книги «Як виховати наступного президента», одним зі способів укріплення самоповаги є допомога дітям у насиченні їх вільного часу продуктивними заняттями. До того ж дуже важливо не тільки заохочувати їх ігри із друзями, а й такий рід діяльності, який пробуджує бажання жити й розкриває сенс життя [3].

Зробіть акцент на часі, що був проведений весело та захоплююче завдяки музичним інструментам чи спортивному інвентарю, а не на досягненнях у цій сфері. Для вашого дошкільника головна мета – випробувати радість і відчути себе достатньо компетентним, а не стати вундеркіндом [1,с.85]. Та не менш важливою якістю є почуття гідності у дитини.

Самооцінку дитини можна порівняти з фундаментом дому. Якщо фундамент слабкий то дім буде хитким. Допомогти збудувати міцний фундамент-це ваш батьківський обов'язок.

Трапляється, що батьки навіть і не замислюються, як виховати самоповагу в дитині. А в результаті вже доросла людина стикається з безліччю проблем, викликаних відсутністю почуття власної гідності [3].

Тому потрібно потрохи формувати у дітей це почуття. Етапи здійснення за Н. Кривицькою:

1. Любов і визнання. Вони дають любов не просячи нічого взамін. Діти повинні відчувати себе коханими, тому що вони існують. Часто кажіть, що ви їх любите і проводьте разом багато часу.

2. Почуття приналежності. Підтримання тісних зв'язків у родині розвиває у дитини суспільні відносини. Сім'я дає змогу пишатися собою.

3. Безпека. Дитина потребує безпечного фізичного середовища і чіткі межі. Правила, які захистять дитину. Будьте реалістичні у своїх очікуваннях і не кажіть дитині “ні” з негативним тиском.

4. Впевненість у собі. Щоб встановити довірчі відносини, ви повинні бути чесні і справедливі. Дитина повинна відчувати послідовність ваших слів і поведінки. Вона також повинна, що ви справедливі і маєте здоровий глузд.

5. Повага. Проявляйте справжню зацікавленість в індивідуальності вашої дитини. Вислуховуйте дитину, а не засуджуйте за те, що вона помиляється.

6. Відчуття своєї особливості. Допоможіть вашій дитині, яка є унікальною, знайти свої таланти і сильні сторони. Важливо відчувати себе особливим, але це не означає бути кращим від всіх. Поясніть різницю між цими поняттями [4].

Мабуть, усі батьки хотіли б, щоб їхні діти були впевнені у собі. П.Сантагостіно подає конкретні поради щодо виховання впевненої у собі дитини. І, що важливо, також звертає увагу на помилки батьків, які часом своїми ж діями навпаки – руйнують почуття гідності своїх дітей. Наприклад, постійними заборонами ми вчимо дітей, що світ небезпечний. А якщо вказуємо на одні і ті ж погані звички, то робимо дітей невпевненими у собі. Натомість варто змінити тактику, що неодмінно принесе свої позитивні плоди [2, с.24].

Висновок. Отже, важливим критерієм у людському житті є почуття самоповаги і власної гідності. Ці моральні якості закладаються у кожному та їх потрібно ж розвивати з самого дитинства. Батьки повинні приділяти увагу дитині, щоб вона не відчувала себе покинутою, дитині весь час потрібна підтримка дорослого. Якщо сумлінно ставитись до розвитку цих двох якостей, тоді будьте певні, що ваша дитина виросте впевненою у собі і в своїх силах та ні при яких обставинах не втратить власну гідність.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Моральні особистості: стратегія становлення / Вех І.Д. — Р.: Академвидав — 1991. — 85 с.
2. Сантагостіно П.П. Почуття власної гідності / Сантагостіно П.П.— Кана : Свічадо— 2013. — 24 с.
3. Як виховати самоповагу у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://lady.tochka.net/ua/29121-kak-vospitat-v-rebenke-samouvazhenie/>.
4. Як розвинути почуття власної гідності у дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://levko.info/batkam/yak-rozvynuty-pochuttya-vlasnoji-hidnosti-u-dytyny/>.

Блиндюк Юлія Сергіївна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СПІВПРАЦЯ ДНЗ З РОДИНОЮ У ЗДІЙСНЕННІ СОЦІАЛЬНО- МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Український етнос здавна формував сталу та якісну систему моральних цінностей, які прищеплювались старшим поколінням дітям: любов до батьків, близьких, інших оточуючих людей, систему поведінки, що заснована на щирій любові та інтернаціоналізмі. До морального виховання дітей завжди буде

прикута увага, тому що вони - цвіт нації, без них немає майбутнього. За останнє століття погляди на моральне виховання особистості (зокрема дошкільнят) зазнали значних змін: від сприйняття дитини як об'єкта засвоєння знань про норми моралі та обов'язковість їх дотримання до визнання її суб'єктом власного життєтворення, що має усвідомлену потребу бути моральною (І. Бех, О. Кононко, В. Кузьменко, Т. Піроженко та ін.).

Моральне виховання – основа розвитку гармонійного суспільства, зокрема морально здорового. Тому саме моральні аспекти мають істотно більше значення в дитинстві, ніж у подальших вікових періодах. Для нашої держави у сьогоденні це питання є дуже актуальним, оскільки нині спостерігається погіршення загального морального стану українського суспільства. Тож виникла невідкладна потреба у пошуку шляхів швидкого виправлення становища.

Метою нашої статті є висвітлення ролі сім'ї як одного з найважливіших соціальних інститутів, адже саме з нього дитина бере початки своїх перших норм та основ моральної сутності дорослого індивіда в соціумі. А також охарактеризувати ДНЗ як другий основний інститут соціальної адаптації дитини, адже там мають за мету прищепити дитині правильні моральні норми та установки, які дитина буде перетворювати у власні потреби, принципи життєдіяльності з допомогою оточуючих дорослих. І, нарешті, взаємодію цих двох інститутів між собою, в якості симбіотичного процесу. Адже вони однозначно доповнюють один одного.

Сім'я та дошкільний заклад - два важливих інститути соціалізації дитини. Хоча їх виховні функції і різні, для всебічного розвитку дитини необхідна їх повна взаємодія. Важливість підключення сім'ї до процесу ознайомлення дошкільників з соціальним оточенням пояснюється специфічними педагогічними можливостями, якими володіє сім'я і які не може замінити дошкільний заклад: любов і прихильність до дітей, емоційно-моральна насиченість відносин, їх суспільна, а не егоїстична спрямованість. Все це створює сприятливі умови для виховання вищих моральних почуттів.

Сімейне виховання – один з найважливіших напрямків виховання підростаючого покоління, яка забезпечує здійснення виховних впливів на дітей, в ході якого здійснюється передача дорослими членами сім'ї соціального досвіду і моральних норм, формування наукового світогляду і ціннісних орієнтацій [1].

На хід розвитку дитини впливають такі фактори, як спадковість та середовище. Якщо ми говоримо про сімейне виховання, то зупинимося на другому факторі, до якого належить сім'я. До фактору середовища належить:

- фізичне середовище (вода, повітря, умови тощо),
- соціальне і культурне середовище (норми, цінності, переконання, правила та стандарти поведінки тощо),
- когнітивне середовище,

- емоційне середовище (міжособистісні взаємини, психологічна підтримка).

І справді, діти з раннього дитинства засвоюють систему моральних цінностей, норм поведінки, культурні традиції, вчать довіряти оточуючим або очікують якихось неприємностей від усього, що довкола них. Адже почуття, сформовані в дитинстві, нерідко супроводжують дитину протягом усього життя, надаючи їй стосункам з іншими особливого стилю і емоційного забарвлення:

- а) бажання спілкуватися або бажання його уникнути;
- б) прагнення до співпраці, взаємодопомоги або конфліктність;
- в) довірливість або замкнутість, агресія [3].

Якщо окремо виділяти виховання в садочку, то варто зазначити, що він за домінуючими рисами для дитини є другим інститутом, де вона виховується. При неправильному підході до дитини можна завдати не виправних втрат і моральних травм, що важко виправити.

Дитина з перших днів життя пов'язана з оточуючими її людьми, спілкується з ними, в результаті чого і виникають перші симпатії до людей. Пізніше її цікавить питання, що добре і що погано. Діти придивляються до вчинків своїх товаришів і дорослих. Вихователі та інші діти в садочку для нового члена майбутнього колективу стають прикладами для наслідування. Таким чином, поступово в уявленні дітей створюються моральні мотиви поведінки, які нерідко мають ще надто наївний характер. Для правильного морального виховання необхідно:

- встановити правильні взаємини між дітьми, а також між дітьми і дорослими;

- чітко виконувати режим та зберігати позитивний емоційний стан дитини;

- прищеплювати любов до рідної природи (це є основою виховання патріотизму), до оточуючих людей, до міста чи села, де дитина перебуває, до будинку, де вона живе тощо;

- виховувати організованість і культуру поведінки дитини [2].

Протягом дошкільного дитинства моральні почуття дитини стають більш глибокими, стійкими, охоплюють дедалі ширші кола явищ, що обумовлено розширенням можливостей її спілкування з дорослими та однолітками і опануванням ними різними видами діяльності. У дошкільнят розвиваються нові почуття - власної гідності, сорому (О. Запорожець, Я. Неверович). Почуття сорому пов'язане з приниженням гідності дитини, а відтак прагнення уникнути сорому, докорів дорослих може утримати її від поганого вчинку. Схвалення дорослими поведінки малюка викликає у нього задоволення, радість від доброго вчинку, що веде до формування почуття обов'язку. У старших дошкільнят саме це почуття є мотивом багатьох вчинків і сприяє подоланню егоїстичних напрямів у поведінці. З даного аналізу ми бачимо, що не лише

праця дитини над собою має бути головним рушієм, але й похвала для дитини є важливим стимулом, перш ніж вона усвідомить важливість свого вчинку в майбутньому.

Конфліктна ситуація між батьками породжується, якщо вони мають різні думки щодо принципів виховання дітей. Перше завдання батьків – знайти спільне рішення, переконати один одного. Якщо доведеться йти на компроміс, то обов'язково задовольнити основні вимоги сторін. Коли один батько приймає рішення, він обов'язково повинен пам'ятати про позицію другого. Друге завдання – зробити так, щоб дитина не бачила протиріч у позиціях батьків, тобто обговорювати ці питання краще без неї. Виховання дитини складається з численних форм взаємодії і народжується в спільному житті в родині. Батьки, приймаючи рішення, повинні на перше місце ставити не власні погляди, а те, що буде більш корисним для дитини [4, с. 99].

Дитячий садок у своїй роботі з сім'єю повинен спиратися на батьків не тільки як на помічників дитячого закладу, а як на рівноправних учасників формування дитячої особистості. Тому таким важливим є тісний взаємозв'язок педагогічного колективу, дітей і батьків. Саме від спільної роботи, від єдності думок з основних питань виховання дітей залежить, якою виросте дитина. Тільки за цієї умови можливе виховання цілісної особистості.

Так як по мірі свого розвитку дитина приміряє на себе різні соціальні ролі, кожна з яких дозволить їй підготуватися до виконання різних соціальних обов'язків учня, капітана команди, друга, сина чи доньки. Кожна з таких ролей має величезне значення у формуванні соціального інтелекту і передбачає розвиток своїх власних моральних якостей: справедливості, доброти, чуйності, ніжності, турботи про близьких. І чим різноманітніше буде репертуар ролей малюка, тим з більшою кількістю моральних принципів він познайомиться, і тим багатшим буде його особистість.

Робота з родиною - важлива і складна сторона діяльності вихователя та інших працівників дошкільного закладу. Вона спрямована на вирішення наступних завдань:

- встановлення єдності у вихованні дітей;
- педагогічна просвіта батьків;
- вивчення і розповсюдження передового досвіду сімейного виховання;
- ознайомлення батьків з життям і роботою дошкільного закладу.

Єдність у вихованні дітей забезпечує вироблення правильної поведінки дітей, прискорює процес засвоєння навичок, знань та умінь, сприяє зростанню авторитету дорослих - батьків і вихователів в очах дитини. Основою такої єдності є педагогічні знання батьків, їх обізнаність про роботу дошкільних установ [6].

Особливу увагу варто приділити вихованню дитини в дошкільному закладі, адже там не готують дитину, готову до всіх можливих подій та ситуацій у майбутньому а лише закладають основи для таких можливостей.

Тобто готовий набір системи моральних умінь та навичок у дитини вже присутні, проте не відшліфовані, надавати допомогу дошкільному закладу в такому процесі мають батьки, адже саме вони є найважливішим соціальним інститутом в житті людини.

Таким чином, науковці й практики мають глибоко переосмислити сучасну систему морального виховання дошкільнят, оскільки його зміст полягає не лише в ознайомленні дітей з моральними нормами та привчанні їх засобами зовнішнього впливу до дотримання цих норм, а й у формуванні потреби бути моральними людьми, культивуванні внутрішньої особистісної моральності.

Отже, дружні стосунки між усіма членами сім'ї, максимально доброзичлива атмосфера, злагода, взаємоповага, любов і поступливість батьків у ставленні одне до одного — головна сила виховного впливу на дитину. "Сім'я — це те первісне середовище, де людина повинна вчитися творити добро. Сім'я щодня, щогодини, — стверджує В. О. Сухомлинський, — доторкається до духовного життя дитини; дитячий садок і школа не можуть обійтися без сім'ї" [5, с. 26]. Тому моральна культура дитини в стінах дошкільного навчального закладу в багатьох відношеннях є плодами тих квіток, які квітнуть у сім'ї.

Список використаних джерел

1. Іванова І. Б. Професійна підготовка студентів з особливими потребами в адаптації / Іванова І. Б. // Вісник університету "Україна". – 2001. – №1. – С. 86-90.
2. Волкова-Гаспарова Є. Особливості роботи педагогів-психологів з дітьми та їх батьками / Є. Волкова-Гаспарова // Дошкільне виховання. - 1999 - № 3.
3. Мирошніченко Н. О. Соціально-педагогічне інтегрування молоді з обмеженими функціональними можливостями в соціальне середовище (тренінг для волонтерів) / Н. О. Мирошніченко, А. Й. Капська. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 68 с.
4. Свирська Л., Петрова Н. Взаємодія дорослих із дітьми раннього віку / Л.Свирська, Н.Петрова. – К., 2004. – 112 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 - ти т. - К.: Рад. школа, 1976 - 1977. - Т.1 С. 24 – 32
6. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми? / Л. Лохвицька // Дошкільне виховання.-2014.- №7. – С. 14.

**Бовгиря Олена Олександрівна,
Охрімець Богдана Володимирівна**

студентки 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми: Сучасний процес демократизації суспільства пов'язаний зі зміною позиції особистості в соціальній, виробничій та інших сферах. У зв'язку з цим змінюється освітня стратегія, яка спрямована на розширення можливостей розвитку особистості, створення умов для її

самореалізації. Нині особливої актуальності набуває проблема розвитку вихованця як індивідуальності, суб'єкта діяльності. Орієнтація на самостійність, вміння орієнтуватись у конкретних життєвих обставинах є методологічною настановою сучасного виховання й навчання. У Законі України "Про освіту" підкреслюється, що вміння й прагнення самостійно думати, діяти, працювати – якості, необхідні сучасній людині. Дошкільний вік є етапом ґенезу базових якостей особистості, серед яких одне з провідних місць посідає самостійність.

Метою статті є дослідження стану вивчення питання формування самостійності особистості в психолого-педагогічній літературі, виявлення загальних психолого-педагогічних аспектів виховання даної якості у ранньому віці.

Основна частина. Проблема формування самостійності, починаючи з раннього віку, розглядається педагогами і психологами як в історико-педагогічній спадщині, так і в сучасних дослідженнях.

Видатний чеський педагог Я. А. Коменський, зазначає, що на першому році достатньо механічного вміння, якщо діти навчатся відкривати ротика для їжі, тримати прямо голову, повертати очі, брати що-небудь рукою, сидіти, стояти та ін. Все це буде радше справою природи, ніж вправи. Слід дозволяти дітям діяти більше того, при нагоді показувати їм як діяти.

Особливе місце у формуванні самостійності дитини відведено в педагогічній системі М. Монтесорі. Вона наголошувала, що важливою є робота дитини: вона вчиться сама, сама виправляє свої помилки, вчитель не повинен втручатися. Жодна вчителька не навчить дитину вправності, яка виробляється шляхом гімнастичних вправ; необхідно щоб дитина сама вправлялася в цьому, сама вчилась цього. Це саме стосується виховання почуттів. Дане положення вбачається слухним щодо будь-яких форм виховання. Цінність людини не в тому, як її виховували і вчили вчителі, а в тому, як вона сама себе виховала.

Формуванню самостійності дитини з перших років життя надавали великого значення Є. М. Водовозова, Є. І. Тихеева, С. Ф. Русова, А. С.Макаренко та інші педагоги минулого.

А. С. Макаренко у „Лекції про виховання дітей” наголошував на важливій ролі сімейного початкового виховання. Розвиток самостійності дитини він розглядав в контексті дитячої гри, окреслюючи роль дорослих в її організації, наголошував на вихованні названої якості через працю .

Проблема самостійності різноаспектно представлена у філософських та психолого-педагогічних дослідженнях. У філософській літературі питання самостійності розглядається у зв'язку з проблемою волі й відповідальності особистості, взаємодії особистості й суспільств, суспільної й особистої практики (Н. О. Бердяєв, К. К. Платонов, Д. І. Широканов). Ці підходи одержали

своє відображення в роботах психологів Б. Г. Ананьєва, Д.Б.Ельконіна, М. М. Поддьякова, С. Л. Рубінштейна, В. І. Селіванова й інших.

Фізіологічний механізм самостійності пов'язується з активною функцією другої сигнальної системи в єдності з першою. І. П. Павлов, говорячи про значення другої сигнальної системи, зазначав, що, взаємодіючи з першою, вона є вищим регулятором людської поведінки і дає можливість керувати послідовністю, порядком формування тимчасових зв'язків на рівні першої сигнальної системи. Друга сигнальна система здатна актуалізувати необхідні для конкретного моменту зв'язки, знання, уміння.

Таким чином, психологічну основу формування, виникнення самостійності дитини складає поєднання таких якостей, як незалежність, ініціативність та відповідальність.

У дослідженнях останніх років прослідковується трактування самостійності, як інтегрованої якості особистості, що поєднує в собі інтелектуальну, морально-вольову й емоційну сторони особистості (Т.І.Бабаєва, Т. В. Бистрова, П. Н. Виноградов, В. Є. Сиркіна, Т. Є. Ісаєва, О.Л.Кононко, Л. Ю. Круглова, Т. С. Поддубська й ін.), що свідчить про визнання самостійності як особистісного утворення, забезпечує певний характер і рівень поведінки й діяльності особистості.

У вихованні самостійності дітей, з одного боку, істотну роль відіграють знання і навички, з іншого боку, умови, що спонукають до використання накопичених відомостей і вмінь. Сюди варто віднести пробудження у дітей інтересу до самостійних дій. Вирішальне значення має формування вольових умінь - подолання труднощів, прикладання зусиль, доведення розпочатої справи до кінця. Другим компонентом формування самостійності є потреба здійснювати доцільні дії, що ведуть в напрямку досягнення поставленої мети. Цей етап характеризується наполегливими діями малюка, що бажає одержати не будь-який, а саме задуманий результат. Дитина починає діяти без допомоги чи з частковою допомогою дорослого. Третім компонентом повної самостійності буде здатність дитини до оцінки своїх дій. Хоча цей етап виникає після трьох років, висновки вчених дають підстави вважати за необхідне виховання самостійності у дітей раннього віку. "Я сам!" трирічної дитини засвідчує збільшення її можливостей та усвідомлення нею факту свого реального відокремлення від дорослого, є результатом розвитку самостійності на даному віковому етапі та основою подальшого формування цієї якості.

Значний потенціал для формування самостійності має трудова діяльність. У ранньому віці діти опановують лише деякі практичні вміння; включення дітей до праці має лише епізодичний характер, відбувається з безпосередньою допомогою дорослого, а іноді за його участі. Проте вже в цьому віці педагог починає формувати у дітей самостійність, старанність, уміння закінчувати запропоновану роботу. У процесі виконання тих або інших трудових доручень, обов'язків щодо самообслуговування дитина набуває

досвіду дбайливого ставлення до речей і порядку, виявляє повагу до дорослих, однолітків.

З метою успішного розвитку самостійності дітей вихователь знайомить дітей з деякими неважкими обов'язками: наприклад, не розкидати іграшки, за проханням дорослого збирати їх, ставити на місце, берегти одяг, не галасувати, коли йде заняття. Вихователь дає малюкам знання і вміння, які необхідні в самообслуговуванні при користуванні іграшками, спілкуванні з однолітками і дорослими. Потрібно спеціально створювати умови, щоб діти, діяли самостійно, застосовуючи при цьому свої знання, наприклад одягнути ляльку для прогулянки, закачати собі рукава перед миттям рук.

При використанні педагогічних методів з метою формування у дітей самостійності вихователь дошкільного закладу має враховувати потреби і можливості дітей раннього віку. Навчати дітей самостійності можна, показуючи їм реальні дії (миття рук, використання рушника), а також інсценування з іграшками (одягання і годування ляльки). Поступово, дорослий менше показує, частіше використовуючи пояснення. Спочатку пояснення має повний характер, поступово його замінює коротке нагадування. Важливим методом виховання самостійності є заохочення („добре, „молодець” чи „ти гарно одягнувся, красиво”). Як показують спеціальні дослідження, це сприяє підвищенню збудливості, активізує психічні процеси, піднімає настрій дитини. Натомість, слова „погано”, „недобре” гальмують реакції дитини, що негативно впливає на поведінку. Вихователь повинен заохочувати самостійні дії дитини, залучення дітей з до більшої участі в одяганні, умиванні, заохоченні їх до самостійних спроб подолати труднощі під час ігор сприяє розвитку самостійності, вмінню долати труднощі, самому досягати бажаного, що є цінною якістю особистості дитини . Слід звертати увагу дітей на їхні позитивні вчинки, заохочувати малюків, викликати в них радість і бажання додержуватись встановлених правил поведінки за столом, у ванній кімнаті, спальні, роздягальні.

Висновок. Самостійність - важлива і складна якість особистості, що виявляється і формується в діяльності та в різних життєвих ситуаціях; на етапі раннього дитинства самостійність складається з простих форм, розвивається у змістовній діяльності (гра, предметна діяльність, праця, навчання тощо) й пов'язується з поступовою зміною умов звичних для дитини, на нові; у зв'язку з ускладненням завдань, використання особистого досвіду, постановкою таких завдань, вирішення яких спонукає до активних дій, самостійного пошуку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. - К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 1999. - 62 с.
2. Борисова З. Н., Кузьменко В. У. Історія дошкільної педагогіки. Хрестоматія. - К.: Вища школа, 2004.
3. Закон України „Про дошкільну освіту” // Дошкільне виховання - К., 2000. - № 9.
4. Закон України “Про охорону дитинства”. - К., 2001.
5. Крехова Л. А. „Особливості проявів самостійності дошкільників” // Інститут проблем виховання: Збірник наукових праць. - К., 2005. - Вип. 8, кн. I.

6.Удіна О. М Проблема виховання самостійності дітей дошкільного віку: теоретичний аспект // Інститут проблем виховання: Збірник наукових праць. - Вип. 6, кн. 1. - К., 2004.

Вакуленко Ольга Петрівна

студентка 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СПІВРОБІТНИЦТВА ДНЗ І СІМ'Ї

В теперішній час, в нашому суспільстві відбувається значний спад гуманізму в спілкуванні людей, підкорення суспільних відносин потребам ринку, втрачаються виховні ідеали, люди стають байдужими і черствими один до одного, все це робить проблему морального виховання більш актуальною. Тому важливим завданням є те, що необхідно знайти ефективні форми, методи, засоби морального виховання дошкільників у співпраці ДНЗ і сім'ї. Моральне виховання особистості є дуже важливим аспектом і тому є об'єктом багатьох досліджень. Вивчення цього питання має важливе значення для досягнення загального успіху у вихованні. Мета статті: сприяти посиленню взаємодії дошкільного закладу та сім'ї, упровадженню дієвих форм співпраці з батьками.

Питання морального виховання в різних аспектах глибоко вивчали Т.Алексєєнко, Є. Арнаутова, О. Барабаш, І. Бех, О. Вишневський, І.Гребенніков, В. Котило, С. Ладивір, Т. Маркова, Т. Науменко, В. Павленчик, В. Постовий, Т. Поніманська М. Стельмахович, В. Сухомлинський та інші науковці. Метою статті є розкриття поняття моральності та її виховання у дошкільників в умовах співробітництва ДНЗ і сім'ї.

Проблема морального розвитку або формування моральних якостей особистості дошкільників стояла перед педагогами завжди, які у своїх працях доводили, що саме у дошкільному віці складаються основні моральні інстанції, зміцнюються основи особистості та формується ставлення до інших людей. Головною метою морального виховання є формування гармонійно розвиненої особистості. "Сутність морального виховання, – писав О. Вишневський, – полягає в тому, що людина утверджує в собі свою природну схильність до добра та готовність відстоювати його в собі та житті. Це виховання зорієнтоване на засвоєння людиною абсолютних вічних норм співжиття, які носять універсальний, вселюдський характер і являють собою необхідний елемент людяності" [1, с. 78].

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання знайшла своє відбиття в ряді нормативно-правових документів, у тому числі в "Концепції дошкільного виховання", "Положенні про дошкільний навчальний заклад", Законі "Про освіту" й ін.. Так, у законі "Про освіту" записано, що "батьки є першими педагогами. Вони зобов'язані закласти основи фізичного,

морального й інтелектуального розвитку особистості дитини в ранньому віці". Відповідно до цього міняється й позиція дошкільного закладу в роботі з родиною. Кожний дошкільний навчальний заклад не тільки виховує дитину, але й консулює батьків з питань виховання дітей. Педагог дошкільного закладу - не тільки вихователь дітей, але й партнер батьків по їхньому вихованню.

Зміцнення й розвиток тісного зв'язку й взаємодії різних соціальних інститутів (дитячий садок, родина, суспільство) забезпечують сприятливі умови життя й виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості.

На сучасному етапі в основу спільної діяльності родини й дошкільного закладу закладені наступні принципи:

- батьки й педагоги є партнерами у вихованні й навчанні дітей;
- єдине розуміння педагогами й батьками цілей і завдань виховання й навчання дітей;
- допомога, повага й довіра до дитини як з боку педагогів, так і з боку батьків;
- знання педагогами й батьками виховних можливостей колективу й родини, максимальне використання виховного потенціалу в спільній роботі з дітьми;
- постійний аналіз процесу взаємодії родини й дошкільного закладу, його проміжних і кінцевих результатів.

"Питання про роботу з батьками - це велике й важливе питання. Тут треба піклуватися про рівень знань самих батьків, про допомогу їм у справі самоосвіти, озброєння їх відомим педагогічним мінімумом, їхній практиці в дитсадках, залученні їх до цієї роботи" (Н.К. Крупська) [2, с.15].

Ідеї батьків слід цінувати, до їх порад - прислухатися. Бажано разом з батьками обговорювати і розв'язувати глобальні проблеми та конкретні питання, приймати важливі рішення. Тільки завдяки високій культурі спілкування педагогів і батьків, доброзичливості, неупередженості у розв'язанні різних проблем можна досягти ефективної взаємодії дошкільного закладу і сім'ї. А саме:

1. Доброзичливість, оптимізм, привітність у стосунках з батьками.
2. Щире зацікавлення до батьків вихованців, особистісний підхід до проблем сімейного виховання у спілкуванні з ними.
3. Заохочення батьків до участі в спільній роботі з дитиною і педагогом, колективом ДНЗ.
4. Залучення батьків до аналізу (оцінювання) успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку.
5. Уміння вислуховувати батьків, прагнення зрозуміти їхні проблеми, допомогти прийняти найбільш оптимальне рішення.

Такий підхід сприяє зближенню в дитячій свідомості образів педагога і членів сім'ї за рахунок набуття цими найближчими людьми спільних рис, певного уподібнення. Зокрема, образ вихователя пом'якшується, споріднюється з образами батьків. Водночас дитина починає сприймати членів родини не лише як людей, що обслуговують її, задовольняють усі примхи, витримують вередування тощо, але й як авторитетних вимогливих вихователів, носіїв цікавої інформації, багатьох умінь, здібностей. Дія принципу взаємопроникнення дошкільного закладу і сім'ї, цих двох таких важливих соціальних інститутів, забезпечує поєднання сімейного і суспільного виховання в одну суцільну ланку, спрямовану на реалізацію єдиної мети - всебічний, гармонійний розвиток особистості [3, с.1] .

В сучасному дошкільному закладі використовуються нові, інтерактивні форми співпраці з батьками, що дозволяють залучити їх в процес навчання, розвитку і пізнання власної дитини.

Форми роботи з батьками можуть бути колективними, індивідуальними, наочно-інформаційними.

До колективних форм роботи належать батьківські збори (групові та загальні), на яких обговорюються проблеми життєдіяльності групи і дитячого садка; зустрічі з батьками; вечори запитань і відповідей; засідання "круглого столу" з дискусійних проблем; заняття-тренінги, покликані навчити батьків правильно організувати спілкування і спільну діяльність з дитиною; спільні з дітьми, батьками і вихователями свята і розваги; виставки спільних робіт батьків і дітей; дні відкритих дверей; школи для батьків; сімейні (домашні) педради, які проводять у батьків вдома; батьківські конференції.

Індивідуальні форми роботи охоплюють індивідуальні бесіди і консультації (проводять, як правило, вранці і ввечері, коли батьки приводять дитину в дитячий садок або забирають додому), відвідування дітей вдома; залучення батьків до життя дитячого садка (організаційно-господарська допомога вихователю: виготовлення іграшок, посібників, допомога у проведенні екскурсій, культпоходів тощо).

Найпоширенішими наочно-інформаційними формами роботи є виставки дитячих робіт; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання [5, с.1].

Така взаємодія можлива через дотримання означених умов:

- гуманізація змісту і форм роботи з сім'єю;
- гармонізація взаємин педагогів та батьків;
- підвищення ефективності застосовуваних вихователем у роботі з батьками прийомів та засобів впливу [6, с.1].

Слово "інтерактив" прийшло до нас з англійської мови від слова "interact", де "inter"- взаємний, "act"- діяти. Інтерактивний-означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (наприклад, людиною). Звідси, інтерактивні

форми взаємодії - це, насамперед, діалог, в ході якого здійснюється взаємодія.

Розглянемо основні характеристики "інтерактиву":

- це спеціальна форма організації, з комфортними умовами взаємодії, при яких вихованець відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність;
- процес взаємодії організується таким чином, що всі учасники виявляються залученими в процес пізнання, обговорення;
- діалогове спілкування веде до взаємодії, взаєморозуміння, спільного прийняття найбільш загальних, але значимих для кожного учасника завдань;
- кожен учасник вносить свій особливий індивідуальний внесок, має можливість обмінятися знаннями, власними ідеями, способами діяльності, почути іншу думку колег;
- виключається домінування як одного виступаючого, так і однієї думки;
- формується вміння критично мислити, міркувати, вирішувати суперечливі проблеми на основі аналізу почутої інформації і зміни обставин;
- формується повага до чужої думки, вміння вислуховувати, робити обґрунтовані висновки;
- учасник може не тільки висловити свою думку, погляд, дати оцінку, але і, почувши доказові аргументи колег, відмовитися від своєї точки зору або суттєво змінити її;
- учасники вчаться зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, правильно висловлювати свої думки, брати участь в дискусіях, професійно спілкуватися;
- показником ефективності групової діяльності є, з одного боку, продуктивність праці групи (її продуктивність), з іншого - задоволеність членів групи спільною діяльністю [4, с.1].

Висновки. Отже, важливою умовою успішного морального виховання дітей є залучення їх батьків та усіх дорослих членів сім'ї до співпраці з педагогічним колективом, до активної участі в житті навчального закладу, групи, в яких перебуває дитина. На завершення необхідно зробити наголос на тому, що ще багато аспектів, пов'язаних з моральним вихованням дитини потребують подальших глибоких досліджень.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Концепція демократизації українського виховання // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції / О. Вишневський. – К.: Школяр, 1997. – С. 78-122.
2. Воспитателю о работе с семьей: Пособие для воспитателя детского сада / Л.В. Загит, Т.А. Куликова, Т.А. Маркова и др.; Под ред. Н.Ф. Виноградовой. - М., 1989.
3. Блог методиста дошкільного навчального закладу №12 міста Умань: [Електронний ресурс]. URL: http://blog-dnz12.blogspot.com/p/blog-page_6716.html. (Дата звернення 25.03.2016).
4. Сайт для вихователів дитячих садків: [Електронний ресурс]. URL: <http://vihovateli.com.ua/stati/3288-interaktivnye-formy-raboty-s-roditelyami-v-dou.html>. (Дата звернення 25.03.2016).

5. Дошкільний навчальний заклад №189 комбінованого типу "Золотий ключик" міста Дніпропетровськ: [Електронний ресурс]. URL: <http://dnz189.dnepredu.com/uk/site/vzaemodiya-doshkilnogo-na.html>. (Дата звернення 26.03.2016).
6. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/BAK7/7/10.pdf>. (Дата звернення 27.03.2016).

**Вигорій Катерина Юріївна,
Марчук Наталія Василівна**

студентки 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ ЯК ЗАСОБУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність проблеми зумовлюється потребою виховування гармонійно розвиненої творчої особистості, здатної вільно висловлювати свої думки, підтримувати доброзичливі стосунки, вшановувати традиції української мови та підтримувати і примножувати культуру української нації. Саме за допомогою казки дитині легше придбати емоційно моральний досвід і надалі сформуватися як особистість.

Мета статті. Обґрунтувати виховний потенціал українських народних казок, їх роль у моральному вихованні дошкільників.

Виклад матеріалу. Сучасні умови породжують низку суперечностей між: суспільною потребою покращення морального виховання дітей дошкільного віку і недостатньою ефективністю взаємодії суспільного і сімейного виховання в цьому процесі; між необхідністю формування шанобливого ставлення до дорослих і відсутністю методики його забезпечення.

Моральні почуття дітей дошкільного віку формуються в процесі спілкування з оточуючими людьми, виконання спільної з ними діяльності. Вони передбачають наявність у зростаючої особистості відкритості, довіри, доброзичливого ставлення до людей. Основою такого ставлення є позитивні емоційні стани дітей, які слід створювати й підтримувати. Це вимагає від дорослих та педагогів терпіння й витримки. Відомі психологи (Ю.Аркін, О.Запорожець, В.Котирло) стверджували, що важливою умовою розвитку моральних почуттів у дошкільників є створення дорослими життєрадісної атмосфери, яка сприяє становленню оптимістичного настрою, відчуття захищеності, зацікавленості тим, що відбувається навколо. Не обминула увагу дослідників проблема впливу художньої літератури на культуру поведінки дітей, що обґрунтована А.Виноградовою, як засіб формування моральної сфери.

Під впливом казок у дошкільників виникають різноманітні почуття та переживання. Казки мають надзвичайну емоційну силу впливу на дітей, несуть

у собі позитивний емоційний заряд, здатний викликати позитивні емоції. Захоплюючий зміст казки, самотність дійових осіб, поєднання фантастики з реальністю, образність та експресивність мовлення мають великий емоційний вплив на дітей. Вона сприяє формуванню у дитини чітких морально-філософських, гуманістичних уявлень про навколишній світ, про те, що добро перемагає зло, яке завжди повертається до того, хто його скоїв, а за добрі вчинки завжди віддячують добром. Казка потрібна кожній дитині як насущний, духовний хліб, який ніколи не приїдається. Адже казка зачаровує дитину образністю рідного слова, його красою, колоритністю персонажів, особливостями їх характеру, багатством природи. Характерне для казки торжество справедливості, перемога добра над злом викликають співчуття дитини, співпереживання. О.В.Запорожець зазначав, що дітей не задовольняє невизначеність ситуації, коли не відомо, хто "хороший", а хто "поганий". Вони намагаються одразу виділити позитивних героїв, приймають їх позицію, негативно ставляться до всіх, хто їм заважає. Іноді навіть неживі предмети піддаються суворій критиці, якщо дитина не знаходить, кого можна звинуватити в тому, що трапилось. Казка не пропускає і не прощає своїм героям дій, які не відповідають їхньому образу. Ясна й нескладна характеристика позитивних та негативних героїв допомагає дітям розібратися у їх поведінці, визначити своє ставлення до них, дати адекватну оцінку їх вчинкам. Саме завдяки казкам, дошкільники мають змогу опанувати такими поняттями як Добро та Зло, радіти перемозі Добра над Злом. На прикладах казкових героїв діти вчать оцінювати свої дії та дії інших, порівнюють себе з казковими героями, радіють непереможній силі Івана-Побивана, переживають за долю Івасика-Телесика, Котигорошка. Позитивний герой казки завжди працьовитий, справедливий, відважний, шанує батьків, прислухається до їхніх порад, долає перешкоди, досягає поставленої мети, виступає носієм народної моралі. Якщо ж виявляє непослух, потрапляє в надскладні ситуації і долає надзвичайно багато перешкод.

Казка невіддільна від краси, сприяє розвитку естетичних почуттів, без яких немислимо благородство душі, серцева чуйність до людського нещастя, горя, страждання. Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем. Казка благодатний і нічим не замінний джерело виховання любові до Батьківщини. Цікавий унікальний досвід цього педагога по створенню кімнати казок, де діти не лише знайомилися з нею, але й вчилися створювати, втілюючи в ній свої дитячі мрії .

Духовний заряд, накопичений народом тисячоліттями, може служити людству ще дуже довго. Більше того, він буде постійно зростати і стане ще більш могутнім. У цьому - безсмертя людства. У цьому - вічність виховання, що символізує вічність руху людства до свого духовному і моральному прогресу .

Таким чином, казка жила, незважаючи на гоніння і грала величезну виховну роль. Казки та билини про хороброго богатиря Іллю Муромця, про Добриня Микитич вчать дітей любити і поважати свій народ, з честю виходити з важких положень, долати перешкоди. У суперечці народного героя з негативним персонажем вирішується питання про торжество добра і покаранні зла.

Казка викликає протест проти існуючої дійсності, вчить мріяти, змушує творчо мислити і любити майбутнє людства. Складна картина життя представляється дітям у казці у вигляді простої, наочної схеми боротьби принципів, керуючись якою легше розібратися в самій дійсності.

Щоб дитина була готова до життя, щоб впевнено почував в цьому великому світі, необхідно озброїти його соціальними вміннями. Важливо, щоб дитина могла керувати своєю поведінкою, умів вибрати по відношенню до іншої людини найбільш підходящий спосіб поведінки, спосіб поводження з ним, виявляв гнучкість і творчість у виборі комунікативних засобів в процесі діалогу з іншими.

Необхідно навчити дитину вмінню бачити і розуміти іншу людину, розвивати здатність поставити себе на місце іншого і переживати з ним його почуття, уміння дієво відгукнутися на емоційний стан іншої. У казках черпається перша інформація про взаємини між людьми. Саме народні казки зберегли ту загальну людську мораль, яку, на жаль, сьогодні багато розгубили.

У народних казках відображені "унікальні традиції та досвід творчості". У всіх народних казках є морально - етичні принципи. Казка вчить жити. А інакше навіщо б наші предки витрачали дорогоцінний час на них? Без казки у дитини немає ні мрії, ні чарівної країни, де збуваються всі бажання. Казка дозволяє дитині та й дорослому пофантазувати. Хто є я? Яким би я хотів бачити себе? Як я сам бачу себе через чарівне дзеркало, що дозволяє розглядати все навколо не тільки очима а й серцем? Що б я зробив, володій чарами? Через казку дитина може зрозуміти закони світу, в якому він народився і живе.

Висновки. Сприйняття казки має сприяти підвищенню у дитини впевненості в собі, у своєму майбутньому, а не лякати його. У будь-який час спільне читання казок дають багато і маленькому, і дорослій людині допомагають їм зблизитися душею.

Роль дитячих казок не обмежується тільки приємним часом припровадженням. Казку можна використовувати як спосіб зняття тривоги у дитини. Завдання виховання дітей казками досить складна. Треба врахувати ряд моментів, пов'язаних з особливостями вашої дитини. У казці закладена багатовікова народна мудрість. У казках завжди перемагає добро, а зло повинно загинути. Це дуже важливо у вихованні дітей на казках.

Моральне виховання дитини можливо через всі види народних казок, бо моральність споконвічно закладена в їх сюжетах.

Формуючи моральні уявлення у дитини в старшому дошкільному віці, ми забезпечуємо становлення в майбутньому такої особистості, яка поєднуватиме в собі духовне багатство, істинні моральні якості і моральну чистоту. Основною метою виховання, заснованої на обраному нами пріоритеті загальнолюдських цінностей, є формування відчуває, думаючого і люблячого і активної людини, готового до творчої діяльності в будь-якій області.

За словами філософа і педагога І.А. Ільїна: "Казка будить і полонить мрію, вона дає дитині перше почуття героїчного - почуття випробування, небезпеки, зусилля і перемоги: вона вчить його споглядати людську долю, складність світу, відмінність правди від кривди. У казці народ зберіг своє бачення, своє страждання, свій гумор і свою мудрість "

педагоги, і батьки.

В даний час казка, як і інші цінності традиційної культури, помітно втратила своє призначення. Одночасно з цим в сучасних молодих сім'ях спотворюється і втрачається роль бабусь у вихованні онуків.

Проблема нашого педагогічного дослідження полягає в пошуку психолого-педагогічних методів і форм використання духовно-морального змісту казки як засобу корекції емоційної сфери та соціальної поведінки дитини старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

- 1.Аверін В.А. Психологія дітей і підлітків: учеб. Посібник В.А. Аверін.- 2-е видання, перероб.- СПб., 2010
- 2.Архангельській, Л.М. Ціннісні орієнтації та духовний розвиток особистості.- М., 2012
- 3.Батуріна Г.І., Кузіна Т.Ф. Народна педагогіка у вихованні дошкільнят.- М., 2012
- 4.Божовіч Л.І. Про духовному розвитку і вихованні дітей/Л. І. Божович//Питання психології.- М., 2011
- 5.Буре, Р.С. Розвиток теорії та методики виховання моральних якостей у дітей Р.С. Буре, Л.Д. Костелова - М., 2012
- 6.Васильєва, З.П. Мудрі заповіді народної педагогіки: Нотатки журналіста. З.П. Васильєва.- М., 2012
- 7.Ільїн І.А. Про духовному розвитку і вихованні дітей.- М., 2012
- 8.Короткова, Л.Д. Духовно-моральне виховання засобами авторських казок/Л.Д. Короткова.- М., 2011

Вишнева Тетяна Вікторівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА ЗДОРОВ'Я ТА РОЗВИТОК ДИТИНИ

Актуальність дослідження. Безперечно, сьогодні телебачення - це невід'ємна, найважливіша частина нашого життя, без якої своє існування не можуть помислити мільйони людей. Нині доволі часто в сучасних сім'ях

телевізор виконує роль няньки, причому під вплив його “виховання” малюки потрапляють, починаючи з раннього дитинства. Причина цьому – брак часу у батьків, втома, незадовільні житлові умови, що не дають змоги ізолювати дитину від телевізора, та не усвідомлення надмірного захоплення дітей від перегляду “блакитного екрану” та його негативного впливу на дитину.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей впливу телебачення на здоров'я та розвиток дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Ми, дорослі, давно і повністю зіпсовані цивілізацією істоти, які мало замислюються про наслідок впливу на організм різної електроніки у себе в оселі, щільність якої на квадратний метр в сучасному будинку деколи перевищує розумні межі. Однак замислимося тепер, як впливає перегляд телевізора на незміцнілий організм маленької дитини, оскільки здоров'я малюка, турбує батьків часом більше, ніж власне.

Сьогодні дослідження вчених про вплив телебачення доступні всім – тривалі перегляди телевізора й комп'ютерних ігор негативно відображаються на здоров'ї та розвитку наших дітей. Найбільше страждають нервова система, зір, слух. Дитина все частіше скаржиться на втому і головний біль. Усе більше й відкритіше говорять про деградацію дітей залежних від подібних переглядів.

Хотілося б підкреслити, що йдеться про вік від 0 до 7 років. Це особливий період, “святий”, коли на дитину впливає буквально все. А значить, усе, що малюк у себе вбирає, стає його частиною й починає певним чином впливати на психічний та духовний розвиток. Дитина інтенсивно розвивається фізично, інтенсивно розвивається і її внутрішнє душевне життя, формується фундаментальна основа духовно-морального розвитку. За даними дослідників дитина за середньостатистичними показниками проводить біля телевізора 3-5 годин на добу [2, 97].

У віці від 1,5 до 3 років діти надзвичайно швидко опановують мову завдяки психологічній включеності у спілкування з дорослими. Задоволення, яке одержує дитина від слухання, спонукає її щоразу наблизитися до дорослого й насторожувати свій слух. Водночас дитина в цьому віці активізує власне вербальне спілкування, постійно звертаючись до дорослого: запитує, намагається зрозуміти відповіді. Батьки, які повністю залишають дитину з телевізором, можуть не помітити пагубного впливу телеекрану на розвиток дитини. Проведені Британськими вченими дослідження дітей у віці від 2 до 5 років довели існування прямого зв'язку між дорученням дитини до телевізора й погіршенням комунікативних здібностей. Однобічність контакту з телевізором, коли він “розмовляє” з малюком, не зупиняючись і не відповідаючи на запитання, призводить до того, що дитині стає важко спілкуватися з однолітками й дорослими, вона пізніше починає говорити [3, 69].

Про шкоду реклами варто сказати окремо. Який же нині канал обходиться без неї? Зрозуміло, що телеканали живуть саме за рахунок її

розміщення у своєму ефірі, проте зверніть увагу на свою дитину, коли по телевізору починається черговий рекламний ролик. Іграшки забуті, рот відкритий, вся увага спрямована в екран і, здавалося б, що може бути цікавого для двох-трьох річного малюка в цій великій кількості інформації про пральних порошках, автомобілях, миючих засобів?

Найчастіше реклама створюється саме з метою впливу на саму дитину, який обов'язково почне просити побачену в телевізорі шоколадку при відвідуванні магазину. Тобто, реклама начебто “спеціально” створена для найменших:

- часто повторюється (маленькі діти віддають перевагу радості впізнавання вже відомого знайомству з новим);
- оптимістична (малюки люблять веселі історії, нехай навіть і про “Містера Пропера”);
- яскрава (ну, а яка дитина не любить переглядати яскраві картини!?!);
- короткосюжетна (малюки приблизно до 2-х років не здатні зосереджувати увагу на одному об'єкті довше ніж на 2 – 3 хв, тому рекламні ролики їм саме “за розміром”);
- хепі-енд (як просто повірити в казку: купити чіпси “Люкс” – і все стане “тіп-топ”!);

У результаті діти, які часто переглядають телепередачі і знають напам'ять більшість рекламних роликів, стають нервовими, тривожними, черствими, надмірно вимогливими до оточуючих і не здатні контролювати власні емоції. Захоплення телевізором порушує режим дня дитини: різко скорочується час сну і перебування на свіжому повітрі [1, 46].

Отже, звичайно ж, вирішення проблеми “дитина і телевізор” лягає на плечі батьків, і саме їм робити вибір дозволяти чи ні, та скільки дітям дивитися телевізор. Не можна говорити, що телебачення приносить тільки шкоду дитині, воно також має і виховний вплив. Але ми повинні знати, що для того щоб телебачення мало позитивний вплив, дорослі мають дивитись його разом із дітьми, і при необхідності після перегляду тієї чи іншої телепередачі пояснювати дитині вчинки героїв, допомагати дитині в усвідомленні тієї чи іншої ситуації.

Список використаних джерел

1. Котляр А. О впливнии "магического ящика" / А. Котляр. – К.: Зеркало недели, 2003. – С.46.
2. Мельник Л. Д., Денисенко Н. Ф. На страже здоровья малышей / Л. Д. Мельник, Н. Д. Денисенко. – Запорожье: Днепровский металлург, 1997. – 234 с.
3. Чорна Л. Чи дивитися дитині телевізор? / Л. Чорна. – К.: Дошкільне виховання, – 2003. – С. 67-76.

Гусак Анастасія Василівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ ДО ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Період дошкільного дитинства найбільш сприятливий для художньо-творчого виховання і розвитку дитини. Враження дитинства людина проносить через все своє життя.

Про художньо-творче виховання дошкільників написано багато цікавих і цінних в методичному плані книг, посібників, рекомендацій та статей. На сьогоднішній день виникла необхідність подивитися на попередній досвід із сучасних позицій, проаналізувавши деякі проблеми. В останні роки все більше уваги приділяється питанням взаємозв'язку різних видів мистецтв у педагогічному процесі (А.Н.Бурова, С.М.Каган, П.М.Якобсон, Б.П.Юсова, Р.М.Чумічова, Т.і.Хрїзман та інші).

Мета нашої статті - висвітлити поняття "здібності", особливості розвитку здібностей до зображувальної діяльності дітей середнього дошкільного віку в процесі гурткової роботи.

Поняття "здібності" завжди хвилювало вчених і з теоретичної, і з практичної сторони. Зустрічаючи прояви яскравих здібностей, ми дивуємося і захоплюємося ними. Майже кожному хочеться дізнатися потенціал своєї особистості. Як виявити задатки, розвинути їх? Чому в одних вони є, а у інших – ні?

В науці чітко розділяють поняття "задатки" і "здібності".

Задатки - це вроджені анатомо-фізіологічні особливості мозку, нервової системи, органів чуттів і руху, функціональні особливості організму людини, які складають природну основу розвитку його здібностей. Люди від природи наділені різними задатками, вони лежать в основі розвитку здібностей. Не розвинені вчасно задатки зникають. Відомі випадки, коли діти, потрапивши в лігво звірів і не отримавши, таким чином, можливості розвивати свої задатки, втрачали їх назавжди.

Здібності - це ті, що формуються в діяльності на основі задатків індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої, від них залежить успішність діяльності [5].

Діти середнього дошкільного віку вже знайомі з різними видами образотворчої діяльності. У них розвинений інтерес до малювання, ліплення, аплікації. Вони можуть зобразити предмет як за проханням дорослого, так і за власною ініціативою, можуть брати участь у створенні колективних композицій, виявляють великий інтерес до робіт своїх товаришів [1].

Зображувальна діяльність має місце не тільки на заняттях, але і поза ними. Діти самостійно займаються малюванням, ліпленням, вирізанням,

наклеюванням, використовують для цього різні матеріали, олівці, пластилін, кольорові крейди, готові форми. На прогулянці вони малюють кольоровою крейдою на асфальті, паличкою по землі, піску, снігу.

Гурткова робота охоплює всю навчально-виховну роботу і спрямована на забезпечення потреб особистості у творчій самостійній діяльності за інтересами, стимулювання її творчого самовдосконалення та задоволення потреб дітей у професійному самовизначенні відповідно до їх здібностей [2].

Організація гурткової діяльності у відповідності з виховною метою - це суспільно-корисна і пізнавальна спрямованість всіх видів діяльності. Всі справи, заняття дошкільників повинні бути корисними і потрібними для самої дитини, для дому, для суспільного закладу, формувати свідомість і поведінку особистості.

Розвиток творчого мислення дітей, їх пізнавальної діяльності, прагнення до пошуків, досліджень - одна з важливих проблем оптимізації навчання і комплексного підходу до навчально-виховної роботи, до використання у навчально-виховному процесі різних форм, зокрема гуртків.

Добре спланована гурткова робота аж ніяк не перевантажує дошкільників. Навпаки, вона значно полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу на заняттях, допомагає дітям працювати за інтересами. У процесі гурткової роботи вихователь має змогу глибше пізнати особистість кожного вихованця, допомогти йому самовизначитись. Гурткова робота нерозривно зв'язана з навчально-виховним процесом, що здійснюється на заняттях і ґрунтується на знаннях і навичках, набутих дітьми. Характерною особистістю гурткової роботи є те, що вона не регламентується обов'язковими програмами, і це надає їй гнучкості та дозволяє краще враховувати прагнення кожної дитини.

Головною метою гурткової роботи є створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей.

Основні завдання гурткової роботи: сприяти творчій спрямованості особистості, розвитку творчих рис характеру, творчій самосвідомості, розвитку творчих якостей інтелекту, постійному зростанню потенціалу творчої діяльності, формуванню психічних якостей творчої особистості, вихованню у дітей здатності до творчого спілкування, тощо.

Щоб краще допомогти вихованцям ввійти в світ прекрасного, вихователю потрібно детально ознайомитися з напрацюваннями Шелестової Л.В., Горошко Н.А., методології ТРВЗ. На основі отриманих знань, спираючись на досвід дітей, їх інтереси, намагатися компенсувати недостатність знань вихованців у повсякденному житті (під час спостережень, бесід), у поєднанні із різними сферами життєдіяльності [3, с.45].

Зображувальна діяльність відіграє велике значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення зображення в дитини формується спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності.

Під час зображувальної діяльності дитина має можливість доступними засобами виразити свій емоційний стан, своє ставлення до навколишнього світу, вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтва [6].

Під час виконання робіт із зображувальної діяльності в дитини відбувається тренування рухів пальців рук. Відомо, що розвиток зон мозку, які відповідають за мовлення, відбувається під впливом імпульсів, що йдуть від пальців. Якщо розвиток рухів пальців відстає, то затримується і розвиток мовлення, хоча загальна фізична активність дитини при цьому може бути нормальною. Стимулювання мовленнєвого розвитку дітей шляхом тренування пальців рук є одночасно й підготовкою руки до письма [7, с.126] .

Таким чином, стає зрозумілою важливість засвоєння дітьми вмінь і навичок із зображувальної діяльності саме на етапі дошкільного виховання.

Працюючи з дошкільнятами, завжди потрібно пам'ятати, що все велике починається з малого. Тому потрібно якомога раніше розпочинати розвивати у дітей логічне та абстрактне мислення, фантазію, спостережливість та увагу, формувати художньо-творчі навички. Дошкільникам треба навчитися бачити красу, відчувати її, реагувати на красиве емоціями і почуттями. Але дитина самостійно не розвине чуттєве сприйняття світу і не сформує естетичне ставлення до нього. Вона потребує підтримки дорослого [4, с. 92].

Отже, нам слід по-новому підійти до гурткової роботи. За правильної постановки гурткової роботи значно зростає пізнавальна пошукова і творча активність дітей, особливо дітей середнього дошкільного віку, які вже знайомі з різними видами образотворчої діяльності. У них розвинений інтерес до малювання, ліплення, аплікації. Тож вищим стає рівень їхнього психолого-педагогічного розвитку та вихованості.

Список використаних джерел

1. Ветлугина Н.А. Общие вопросы художественного творчества ребенка. Художественное творчество и ребенок / Под ред. Н.А.Ветлугиной. - М.: Педагогика, 1992. - С. 5-48.
2. Демченко І.І. До проблем і перспектив образотворчого мистецтва, як навчальної дисципліни / І.І.Демченко // Матеріали III Всеукраїнської науково-технологічної конференції „Етнос. Культура. Нація”. Збірник матеріалів. - Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка. - 2002. - Вип. 3. - С.163-167.
3. Казакова Т.Г. Развивайте у дошкольников творчество / Конспекты занятий рисованием, лепкой, аппликацией: Пособие для воспитателей детского сада / Т.Г.Казакова. - М.: Просвещение, 2005. - 192 с.
4. Казакова Т.Г. Изобразительная деятельность и художественное развитие дошкольников. - М.: Педагогика, 1993. - 112 с.
5. Калініченко З. Розвиваємо зображувальну діяльність у дітей середнього дошкільного віку / З.Калініченко // Дошкільне виховання. - 2004. - № 8. - С. 7-8.
6. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В.О.Моляко // Психологічна газета. - 2005. - №6. - С.4-5.
7. Мухина В.С. Изобразительная деятельность ребенка, как форма усвоения социального опыта / В.С.Мухина. - М.: Педагогика, 2001. - 217 с.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі питання духовного розвитку особистості набуло надзвичайної актуальності. Адже основними проблемами гармонійного духовного розвитку особистості нині стали домінування матеріальних цінностей над духовними, занепад духовно-моральних ідеалів, спотворення уявлень про добро, милосердя, справедливість, зверхнє ставлення до інших. Тому формування духовності в дошкільному віці є важливим аспектом виховання моральної особистості.

Мета статті – обґрунтування важливості формування у дітей дошкільного віку духовних цінностей, визначення шляхів духовного виховання дитини.

Основна частина. Цінності — це будь-який предмет чи об'єкт, що має життєво важливе значення для суб'єкта, групи, колективу, вікового прошарку, етносу. А ціннісні пріоритети — це позитивна значущість об'єктів довкілля для людини, що визначається не їх властивостями самими по собі, а їх залученням у сферу людської життєдіяльності, інтересів і потреб, взаємовідносин у соціумі.

Не можна не відзначити, що саме в період раннього і дошкільного дитинства дитяча душа надзвичайно ніжна, чутлива, тендітна, слабка. Подекуди на перший погляд, незначні події залишають у дитячій душі глибокий слід на все життя. І тільки через значний проміжок часу, коли із зернини, що потрапила в душу дитини в ранньому дитинстві, дозріли плоди, ми, дорослі, починаємо пригадувати, де знаходяться корені того негативного зілля, з яким ми зустрілися в поведінці підлітка, юнака чи навіть дорослої людини.

Відтак, саме цей дитячий вік ми, дорослі, повинні зрозуміти, стати на якийсь час дитиною, перевтілитися в її образ життя, щоб потім виховувати і навчати з усією мудрістю дорослого життя, прищеплювати їй морально-духовні цінності [2].

Дошкільний вік - важливий період формування духовності особистості. Саме в цей період закладаються основи формування духовності, почуттів, сприйняття світу та світоставлення, любов до всього живого. Держава, суспільство, батьки прагнуть виховати у дитини найважливіші людські чесноти, закласти основи моральності, прагнення до краси та творчості та, як зазначав ще М. Пирогов, – "усі, хто готується стати корисним громадянином, повинні спочатку навчитися бути людьми".

Духовність кожної дитини, її людяність починається з рідної домівки, світу домашнього вогнища, матеріної колискової пісні, бабусиних казок та

пахучого хліба серед вишневого саду, батьківського надійного плеча та дідусевих порад, вірних друзів з їх гумором, іграми та забавами. В науковій літературі ми зустрічаємо різні підходи до обґрунтування понять, змісту, принципів духовності, духовного світу особистості, духовних цінностей тощо [3, с.4].

Софія Федорівна Русова вважала, що виховання основ моральності і духовності розпочинається з перших днів народження дитини. Вона наголошувала на необхідності вивчати індивідуальність кожної дитини, особливості її темпераменту, звичок, традицій життя в сім'ї, щоб удосконалювати набір методів та прийомів її виховання. У своїх дослідженнях С. Русова наголошує на необхідності гри та праці для забезпечення повноцінного розвитку дитини як особистості. У процесі виховання дітей педагог особливе місце відводить релігії, через прилучення до певних обрядів, свят, вивчення закону Божого, який містить у собі вічні духовні цінності краси, добра, любові, честі, милосердя та справедливості. Вона вважала за необхідне проводити свята, що пов'язані з народними віруваннями: Купала, Зелені свята, Маковія, Спаса, Святвечір, Великдень, - які пробуджують естетичні, національно-патріотичні, релігійні почуття до народу, з якого дитина вийшла: "Хай над усіма цими враженнями світить для дитини одна певна думка: Бог є на світі (бо є предвічна краса і добро), і я мушу всім своїм життям наближатися до його досконалої доброти і правди" [4, с. 205].

Духовність розглядають подекуди як всебічний розвиток особистості, формування високоморальної, естетично розвиненої особистості, що вміє творити за законами краси; як внутрішню якість особистості, один із чинників свідомості людини. Духовність психологи розуміють як творчу здатність особистості до самореалізації та самовдосконалення, що зумовлюється такими особливостями когнітивно-інтелектуальної, чуттєво-емоційної та вольової сфер, які є необхідними для успішного формування та реалізації потреби у цілеспрямованому пізнанні та ствердженні в її життєдіяльності істини, загальнолюдських етичних та естетичних цінностей, усвідомлення єдності себе і всесвіту [6, с. 374-375].

Здійснення духовного виховання дошкільнят на засадах християнської педагогіки, враховуючи те, що освіта в Україні має світський характер, зазначає А. Богуш, має декілька шляхів:

Перший і найголовніший з них: створення родинного осередку духовності. Другий шлях сенсифікації духовного розвитку дошкільнят – це вивчення Біблії в недільних школах, що працюють при церквах і християнських організаціях, в гуртках у дошкільних закладах, школах. Третій шлях духовного виховання дітей – це прилучення вихованців дошкільних закладів до державних релігійних свят, таких як Різдво Христове, Великдень [1, с.4].

Практика роботи дозволяє констатувати, що слабким ланцюгом у справі духовного виховання дитини є родина. Більшість батьків не розуміють, що

саме в дошкільному віці відбувається засвоєння соціальних норм, моральних вимог і зразків поведінки через наслідування. Саме тому необхідно допомогти батькам з'ясувати, що в першу чергу в родині повинні зберігатись і передаватись моральні й духовні звичаї та цінності, що були накопичені попередніми поколіннями, а також, що саме батьки несуть відповідальність за виховання дітей.

Допоможуть у вирішенні цієї проблеми різноманітні форми роботи з батьками дошкільнят: батьківські збори на духовно-моральну тематику; лекторії; семінари-співбесіди, тематичні семінари; факультативні заняття; анкетування й тестування батьків з метою виявлення помилок і корекції процесу духовного виховання в родині; індивідуальні консультації фахівців; відвідування родин; ведення соціальної карти з метою вивчення, узагальнення та поширення досвіду родинного виховання; індивідуальна робота з дітьми вдома (ведення зошита емоційного розвитку дитини); організація і проведення спільно з батьками свят, розваг, вистав, днів іменинників тощо [5].

Висновки. Отже, наприкінці духовного виховання у дитини дошкільного віку сформовано позитивне ставлення до оточуючого світу, до праці, інших людей і до себе, дитина розуміє власне місце в родині, дитиною засвоєно вічні цінності: милосердя, співчуття, прагнення правди, добра й руйнація зла, християнського ставлення до ближнього.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Духовне виховання на засадах української християнської педагогіки // Дошкільне виховання. – 2005. – № 8.
2. Богуш А. Духовність у педагогічному вимірі Електронний ресурс: [<http://nadoest.com/duhovniste-u-pedagogichnomu-vimiri>]
3. Бондаренко Н.Б. Формування основ духовних цінностей старших дошкільників засобами регіональної культурно-історичної спадщини // Дошкільна освіта. – 2004. - № 1.
4. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори. - К.: Либідь, 1977. - 303 с.
5. Савінова Н. Джерела духовного виховання дітей дошкільного віку Електронний ресурс [http://www.ukrdeti.com/2006/1_a4_2006.html]
6. Юзвак Ж. Н. Духовність: психологічні аспекти // Українська психологія: сучасний потенціал; Т. 3. – К., 1996

Драгальчук Валентина Сергіївна,

студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

У дошкільному віці дуже інтенсивно розвиваються комунікативні форми і функції мовної діяльності, удосконалюються практичні мовні навички, суттєво змінюється словниковий обсяг мовлення, відбувається усвідомлення мовної діяльності загалом.

Дитина дошкільного віку активно засвоює мовлення, оскільки цей процес зумовлюють її потреби дізнатись, розповісти, вплинути на себе й на інших.

Оволодіваючи мовою у процесі спілкування з дорослими, дитина отримує не лише засіб ефективного спілкування з оточенням, а й засіб успішного керування власною поведінкою. За допомогою мови дитина може сформулювати мету своїх дій, спланувати їх послідовність, а також зіставити зміст і цілі діяльності. Після оволодіння мовою та мовленням дитина здатна спрямувати свої дії чи утриматись від виконання деяких із них. У дошкільному віці процес оволодіння основами мовлення зазвичай завершується.

Актуальною проблемою сьогодення є проблема спілкування, оволодіння у процесі спілкування рідною мовою. Сучасний соціум вимагає від кожного з нас продуктивного розвитку мовленнєвих навичок - уміння говорити, слухати, читати, писати.

Прогресивні педагоги в усі часи приділяли увагу питанню індивідуального підходу до дітей. Цією проблемою займалися такі великі люди, як Е.А. Аркін, В.Г. Белінський, М.М. Ветлугіна, Є.М. Водовозова, О.І. Герцен, А.С. Добролюбов, Р.І. Жуковська, Я.А. Каменський, Н.К. Крупська, Н.А. Кудрянова, С.А. Люгебіль, А.С. Макаренко, Ж.-Ж. Руссо, Р. Оуен, Г. Песталоцці, Н.П. Сакуліна М.Х, Свентіцкая, Н.А. Симонович, В.А. Сухомлинський, Сократ, Л.Толстой, О.Усова, К.Ушинський, Н.Чернишевський та інші.

Проблема індивідуального підходу до дітей не може бути успішно вирішена без знання педагогом психології і вікових особливостей. Цими питаннями займалися Л.С. Виготський, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, А.В. Запорожець, А.Г. Ковальов, Н.Д. Леонтьєв, О.М. Леонтьєв, В.С. Мухіна, В.М. Мясищев, А.В. Петровський та інші.

Однак залишаються ще питання, не до кінця висвітлені у літературі, зокрема, вплив індивідуального підходу на підвищення рівня розвитку мовлення дітей. Відомо, що у формуванні творчої, різнобічно розвиненої, культурної, товариської особистості та вихованні характеру провідну роль відіграє діяльність. Адже спілкування, розвиток правильної красивої мови, засвоєння лексичних одиниць рідної мови є видом розумової діяльності. Проблема індивідуального підходу не може розглядатися поза нею, тому що тільки в діяльності, особливо розумовій, проявляється індивідуальність людини, її ставлення до оточуючих людей, виявляються її інтереси, активність і здібності. Все це можна дізнатися при спілкуванні з людиною. І від того, як розвинута її мова, наскільки грамотно, красиво і виразно вона може говорити, висловлювати свої думки, потреби, емоції залежить її майбутнє, подальша доля.

Мета статті: розкрити ефективні методи та засоби індивідуальної роботи з дітьми дошкільного віку в процесі розвитку мовлення.

Мовлення - процес спілкування, опосередкований мовою.

У дошкільному віці дуже інтенсивно розвиваються комунікативні форми і функції мовної діяльності, удосконалюються практичні мовні навички, суттєво змінюється словниковий обсяг мовлення, відбувається усвідомлення мовної діяльності загалом [1].

В розвитку мовлення дитини спостерігаються певні закономірності, які виявляються насамперед у поступовості процесу. Умовно в процесі оволодіння дитиною мовленням можна відзначити кілька етапів. На першому, підготовчому етапі, відбувається дозрівання відділів мовленнєвого апарату, які приймають участь у мовленнєвому акті: центрального відділу – кора головного мозку, і периферичного – органів слуху та органів, що беруть участь у вимові звуків (дихання, голосу, артикуляції). Наступний етап – розвиток розуміння мовлення, і на основі цього поява перших усвідомлених слів. З набуттям достатньої кількості словникового запасу відбувається перехід до використання фразового мовлення (спочатку воно ситуативного характеру, недостатньо довершене). Останній етап – наявність достатнього лексичного запасу, вміння користуватися монологічним мовленням, правильне граматичне її оформлення, чітка та виразна вимова звуків і слів.

Індивідуальний підхід вимагає від педагога великого терпіння, вміння розібратися в складних проявах поведінки. Завдяки індивідуальному підходу можна знайти "ключ" до кожної дитини. Стрижнем до індивідуального підходу дошкільників повинні стати увага й любов дорослих, дотримання діалогу в спілкуванні з дитиною. Вихователь для встановлення контактів з нею повинен ураховувати не тільки вік, а й індивідуальні особливості, її настрій, почуття. Якщо в дитини складаються теплі, щирі взаємини із людьми, вона стає більш врівноваженою, піддається виховному впливу.

Необхідність застосування індивідуального підходу навчання дошкільників викликана тією обставиною, що будь-який вплив на дитину зумовлений його індивідуальними особливостями, без врахування яких унеможлиблюється дієвий процес навчання та виховання.

Відомий педагог К.Д. Ушинський розробив методикку реалізації індивідуального підходу до дітей, основи профілактичної роботи по вихованню корисних звичок, але в той же час висловлював думку, що в складному процесі індивідуального підходу до дитини не можна дати якихось певних рад і рецептів. Тим самим він підкреслив творчий характер проблеми, запропонувавши вихователю самому вибирати з наявного арсеналу педагогічних засобів ті, що найбільш допоможуть йому підійти до певної особи в конкретній ситуації.

Я.І. Ковальчук вважав, що індивідуальний підхід до дітей дошкільного віку надає позитивний вплив на формування особистості кожної дитини, якщо він здійснюється в певній системі: вивчення проявів дитини, встановлення причини формування особливостей її характеру і поведінки, визначення відповідних засобів і методів, чітких організаційних форм здійснення

індивідуального підходу до кожної дитини в загальній педагогічній роботі з усіма дітьми. При цьому необхідно пам'ятати, що індивідуальний підхід має сенс тільки при всебічному, моральному і етичному розвитку особистості дитини [2].

Визначаючи основні підходи щодо реалізації індивідуального підходу формування особистості дошкільника, варто, на наш погляд, погодитися із позицією С. Ладивір стосовно того, що індивідуальний підхід, як засіб реалізації особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, покликаний спрямувати педагогів на діяльність, за якою дитина не об'єкт виховних впливів, а суб'єкт, партнер взаємодії. Завдання вихователя полягає в тому, щоб побачити, зрозуміти, як діти сприймають знання і їх засвоюють, як вони спілкуються, співпереживають, виявляють емоційну чутливість, поспівчувати їм за потреби, допомогти, підтримати [3, с.3-6].

Артикуляційний бік мовлення формується саме в дошкільному дитинстві. На заняттях і в повсякденному спілкуванні вихователь тренує у дітей чітку вимову слів при правильному використанні інтонаційних засобів виразності, вчить їх говорити достатньо голосно, не поспішаючи, розвиває фонематичний і мовленнєвий слух.

В період дошкільного віку спостерігаються значні індивідуальні відмінності в збагаченні словника, зумовлювані суспільним середовищем, в якому росте дитина, різноманітністю мовних контактів з нею дорослих, її особистим досвідом спілкування з ними. Під час розвитку мовлення у дітей дошкільного віку індивідуальні відмінності просто необхідно враховувати.

У дітей перших років життя мова спричиняє важливий вплив на розвиток відчуттів і сприймань, сприяє формуванню мислення. Завдяки мові розвиваються уявлення про навколишній світ, удосконалюється пам'ять.

Отже, педагогам необхідно чітко усвідомлювати те, що саме від них у значній мірі залежить розвиток малюків, становлення дитячої особистості, її соціалізація.

Список використаних джерел

1. http://pidruchniki.com/19990405/psihologiya/movlennya_yogo_rozvitok_doshkilnomu_vitsi
2. Ковальчук Я.І. Індивідуальний підхід у вихованні дитини. - М.: Просвещение, 1981.
3. Ладивір С. "Виховуючи всіх, виховувати кожного": Індивідуалізація освітньо - виховного процесу // Дошкільне виховання. - 2005. - №12. - С. 3-6.

Дрозд Вікторія Анатоліївна

студентка 37 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Величезна роль у розвитку й фізичному вихованні дитини належить грі - найважливішому виду діяльності. Вона є ефективним засобом формування особистості дошкільника, його морально -

вольових якостей, у грі реалізуються потреба на світ. Вона викликає суттєві зміни у його психіці.

Л. С. Виготський, розглядаючи роль гри у психічному розвитку дитини, зазначав, що у зв'язку з переходом до школи гра не тільки не зникає, але, навпаки, вона просочує собою всю діяльність учня.

Мета статті : обґрунтувати значення гри для психічного розвитку дитини

Виклад основного матеріалу. Гра (за А.В. Петровським) - форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, в предметах науки і культури.

Гра - найбільш освоєна малюками діяльність. У ній вони черпають зразки для вирішення нових життєвих завдань, що виникають у пізнанні, у праці.

У дошкільному віці гра стає провідним видом діяльності, але не тому, що сучасна дитина, як правило, більшу частину часу проводить у розважальних його іграх, - гра викликає якісні зміни у психіці дитини.

Психологічна природа, сутність, виховні та інші можливості гри як складного, багатофункціонального феномену втілені в її ознаках, одні з яких властиві будь-якій соціальній діяльності, інші — тільки грі. Дитяча гра зумовлена віковими особливостями особистості.

В ігровій діяльності найбільш інтенсивно формуються психічні якості та особистісні особливості дитини. У грі складаються інші види діяльності, які потім набувають самостійного значення.

Гра впливає на всі сторони психічного розвитку, що неодноразово підкреслювали як педагоги, так і психологи. Так, А. С. Макаренко писав: "Гра має важливе значення в житті дитини, має те ж значення, як у дорослого має діяльність, робота, служба. Який дитина в грі, такий багато в чому він буде і в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі. І вся історія окремої людини як діяча або працівника може бути представлена в розвитку гри й у поступовому переході її в роботу".

Ігрова діяльність впливає на формування довільності психічних процесів. Так, у грі у дитини починає розвиватися довільна увага і довільна пам'ять. В умовах гри діти зосереджуються краще і запам'ятовують більше. Свідома мета виділяється для дитини раніше і легше всього в грі.

Ігрова ситуація дії у ній робить постійний вплив на розвиток розумової діяльності дитини дошкільного віку. У грі дитина вчиться діяти з заступником предмета - він дає заступнику нове ігрову назву і діє з ним у відповідності з назвою. Поступово ігрові дії з предметами скорочуються, дитина навчається мислити про предмети і діяти з ними в розумовому плані. У той же час досвід ігрових і особливо реальних взаємин дитини в сюжетно - рольовій грі лягає в основу особливої властивості мислення, дозволяє стати на точку зору інших людей, передбачити їх майбутню поведінку і на основі цього будувати свою

власну поведінку. Вплив гри на розвиток особистості дитини полягає в тому, що через неї він знайомиться з поведінкою та взаємовідносинами дорослих людей, які стають зразком для його власної поведінки, і в ній купуються основні навички спілкування, якості, необхідні для встановлення контакту з однолітками.

Усередині ігрової діяльності починає складатися і навчальна діяльність, яка пізніше стає провідною діяльністю. Вчення вводить дорослий, воно не виникає безпосередньо з гри. Але дошкільник починає вчитися граючи - він до навчання ставиться як до своєї ролі з певними правилами.

Найхарактернішим видом ігрової діяльності дошкільника є сюжетно-рольова гра, яка виникає на межі раннього і дошкільного віку і досягає свого розквіту в середині дошкільного дитинства.

Сюжетно-рольова гра - відтворення дітьми дій дорослих і стосунків між ними. Це - образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування дітьми.

Для гри потрібне створення уявної ситуації, без якої неможливі її сюжет і зміст. Діти відтворюють сцени сімейного побуту, трудової діяльності і трудових відносин дорослих, відображають епохальні події (космічні польоти, арктичні експедиції тощо). Чим ширша сфера дійсності, з якою доводиться мати справу дитині, тим різноманітніші сюжети ігор. Діти 5-6-ти років граються не тільки в "гості", "сім'ю", "дитячий садок", а й у "будівництво моста", "запуск космічного корабля" тощо. Із урізноманітненням сюжетів збільшується тривалість ігор: у 3-4-річних дітей вона становить 10-15 хв.; у 4-5-річних - до 40-50 хв.; у старших дошкільників ігри можуть тривати кілька годин, навіть упродовж кількох днів. Реальні стосунки часто суперечать ігровим. Чим старша дитина, тим швидше вирішуються конфлікти між рольовими і реальними стосунками на користь реальних.

Діти різних вікових груп під час гри вкладають у сюжет різний зміст. Так, молодші дошкільники багаторазово повторюють однакові дії з одними і тими самими предметами, відтворюючи реальні дії дорослих: граючи в "обід", вони ріжуть хліб, варять кашу, миють посуд. Ігрові сюжети та роль діти молодшого дошкільного віку ще не планують, вони виникають залежно від того, який предмет потрапить їм під руку: слухавка - гратимуть у лікаря, термометр - буде медсестрою. Через володіння предметом, з яким можна виконувати ігрову дію, нерідко між дітьми виникають конфлікти. Тому часто "на машині їдуть два шофери", "хворого оглядають два лікарі", "обід готують кілька мам". Оволодіння новим предметом зумовлює зміну ролі.

Інакше діють у грі діти середнього дошкільного віку. Вони вже не повторюють безперервно свої ігрові дії, а намагаються змінювати їх. Виконують дії не заради дій, а для вияву свого ставлення до іншої людини відповідно до взятої на себе ролі. Їх дії більш згорнуті, ніж у молодших дошкільників. Перші прояви дитячих ігор виникають ще в ранньому віці, маючи

сенсомоторний характер ("доганялки", гра-вовтузіння тощо). На рубежі раннього і дошкільного віку виникає режисерська гра (використання іграшок як предметів-замінників, символічне виконання певної дії). Наступним здобутком дошкільника стає його спроможність організовувати сюжетно-рольову гру ("доньки-матері", "школа", "магазин" тощо), яка досягає своєї найбільш розвинутої форми в середньому дошкільному віці. В сюжетно-рольовій грі діти відтворюють безпосередньо людські ролі і взаємини. Діти граються один з одним, або з лялькою, як уявним партнером, який теж наділяється своєю роллю. Однією з найскладніших для дітей цього віку є гра з правилами ("піжмурки", "п'ятнашки"). В цих іграх головним є чітке виконання правил гри; зазвичай тут фігурують мотиви кооперації чи змагання.

Висновок. Гра є провідною діяльністю дошкільника не тому, що займає найбільше вільного від сну часу в його житті, а тому, що зумовлює найважливіші зміни у психічних процесах і психічних особливостях його особистості. В ній виникають і диференціюються нові види діяльності, зокрема учіння (цілеспрямований процес засвоєння знань, оволодіння уміннями й навичками), яке готує перехід дитини до наступної стадії розвитку -- етапу молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. .Виготській Л.С. Педагогічна психологія / За ред. В. В. Давидова. - М.: Педагогіка, 1991. - 480с
2. Люблінська А. А. Дитяча психологія. Навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів. - М.: Просвещение, 1971 - 415 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: "Академвидав", 2006. - 456 с.

**Завальнюк Тетяна Василівна,
Поліщук Тетяна Сергіївна**

студентки 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність проблеми. Дошкільне дитинство є найбільш сприятливим для розвитку особистості. Саме в дошкільному дитинстві формують основні якості індивіда. Оскільки провідною діяльністю дошкільників є гра, то їх найкраще виховувати і навчати у грі.

Деякі останніх років батьки активно позбавляють дітей гри, намагаючись одразу дати їм великий обсяг знань. При цьому вони забувають, що діти повинні гратися .

Основна частина. Гра - явище багатогранне, її можна розглядати як особливу форму існування всіх без винятку сторін життєдіяльності колективу. Так само багато відтінків з'являється з грою в педагогічному керівництві виховним процесом. Величезна роль у розвитку та вихованні дитини належить

грі - найважливішого виду дитячої діяльності. Дошкільне дитинство - короткий, але важливий період становлення особистості. У ці роки дитина набуває початкові знання про навколишнє життя, у неї починає формуватися певне відношення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, складається характер.

Основний вид діяльності дітей дошкільного віку – гра. У грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни в її психіці, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості гри, яку психологи вважають провідною діяльністю дошкільників. Гра - творча діяльність. Особливе місце займають ігри, які створюються самими дітьми, їх називають творчими або сюжетно-рольовими. У цих іграх дошкільнята відтворюють у ролях все те, що вони бачать навколо себе у житті діяльності дорослих. Творча гра найбільш повно формує особистість дитини, тому є важливим засобом виховання[3,с1].

Гра має багату та різноманітну історію розвитку. Діти з давніх часів гралися. Спочатку ігри були примітивного характеру. В грі відображалася трудова діяльність дорослих, завдяки чому діти отримували перші трудові навички. Мабуть тому, що ігри формувалися на основі праці, змістом перших ігор були війна, полювання, землеробські процеси. Психолог Д. Ельконін у монографії "Психологія гри" погоджується з тим, що праця в історії людства випереджала гру. Появу дитячих ігор Ельконін пояснював тим, що на початку розвитку суспільства діти рано брали участь у діяльності дорослих. У них ще не було потреби в грі.

З розвитком суспільства знаряддя праці вдосконалились і це унеможливило дітей брати участь у діяльності дорослих. Почали створюватись зменшені копії предметів, зменшена гвинтівка є копією справжньої, але не стріляє. Таким чином, виникли іграшки і рольові ігри, завдяки яким, дитина відчуває себе дорослим. Діти копіюють поведінку дорослих в своїх іграх. К. Ушинський сказав: "В однієї дівчинки лялька пере, шиє, миє, прасує; в іншої- валяється на дивані, приймає гостей, поспішає до театру або на раут; у третьої - б'є людей, заводить скарбничку, рахує гроші. Нам доводилося бачити хлопчиків, у яких "чоловічки" отримували чини і брали хабарі" [1, с.303].

В грі відбувається формування сприймання, мислення, пам'яті, мови- тих фундаментальних психічних процесів, без достатнього розвитку яких не можна говорити про виховання гармонійної особистості. Дитина набуває досвід у власній діяльності, багато дізнається від вихователів і батьків. Різноманітні знання, враження збагачують його духовний світ, і все це знаходить вираження у грі [4] .

Найсуттєвішим компонентом гри є іграшка. Саме вона становить матеріальну основу гри. Завдяки грі у педагога з'являється хороший "інструмент" в керівництві виховним процесом. Неабияка роль у вихованні та

розвитку належить гри- найважливішому виду діяльності дошкільника. Вона виступає дієвим засобом формування дитячої особистості, в грі діти реалізують потребу впливу на світ [1, с.313].

В процесі гри розвивають фізичні та духовні якості дитини, її увага, пам'ять, увага, дисциплінованість, різного роду фізичні якості (спритність, витривалість тощо). Це зумовлює великі виховні можливості гри, яка вважається провідною діяльністю дошкільника. Також в процесі гри створюють умови для морального виховання. Гра відповідає інтересам і потребам дітей, дає змогу для прояву самостійності, вияву ініціативи, творчості, імпровізації, вияву себе. Під час гри дитина активно пізнає світ, людські стосунки, норми і правила поведінки, дізнається про свої можливості та розуміє свої зв'язки з іншими людьми. Цілеспрямований характер гри дає їй можливість добирати потрібні засоби, іграшки, товаришів по грі, здійснювати ігровий задум, вступати в стосунки з однолітками, а її творчий характер допомагає реалізувати свої уявлення про оточення, ставлення до нього тощо.

Завдяки цьому гра у дитячому садку використовується не тільки як засіб формування певних знань, а й для розвитку моральних якостей і почуттів, розвитку ініціативи, самостійності, відповідальності. Дитина в іграх показує своє духовне життя. Під час гри дошкільник без прямих педагогічних впливів вихователя засвоює норми поведінки. Моральні цінності. Діти самі вибирають тему гри, створюють її сюжет на основі власного досвіду, своїх знань і умінь. Ігри являються найактивнішою сферою спілкування дітей, в ході якого вони обмінюються думками, переймають досвід і уміння дорослих, оцінюють себе та інших, висловлюють власні думки, впливають один на одного. В грі дитина навчається рахуватися з іншими, адже без цього не можлива гра, розвиваються її моральні почуття та якості. Ігрові переживання є справжніми, вони залишають глибокий слід у свідомості дитини, сприяють розвитку моральних почуттів.

У грі існує два види взаємин – ігрові та реальні. Ігрові взаємини відображають ставлення за сюжетом і роллю. Так, якщо дитина взяла на себе роль Карабаса-Барабаса, то він буде у відповідності з сюжетом перебільшено злісно ставитися до дітей, що взяли на себе роль інших персонажів казки О.Толстого "Пригоди Буратіно, або Золотий ключик". Реальні взаємини - це взаємини дітей як партнерів, товаришів, які виконують спільну справу. Вони можуть домовлятися про сюжет, розподілити ролі, обговорюють питання і непорозуміння, що виникли в ході гри. В ігровій діяльності виникають певні форми спілкування дітей. Гра вимагає від дитини таких якостей, як ініціативність, товариськість, здатність координувати свої дії з діями групи однолітків, щоб встановлювати і підтримувати спілкування. Елементи спілкування з'являються дуже рано, коли діти ще не вміють будувати розгорнуту сюжетну гру, а грають індивідуально - кожен сам по собі. Зазвичай у цей період розвитку гри дитина зосереджена на своїх власних діях і мало

звертає уваги на дії іншої дитини. Проте час від часу, перенаситившись власною грою, малюк починає поглядати на те, як грає інша дитина. Інтерес до гри однолітка як раз і призводить до спроб встановлення певних відносин. Перші форми взаємовідносин проявляються у прагненні дитини наблизитися до іншої дитини, грати з ним поруч, у бажанні поступитися частиною місця, зайнятого для своєї гри, в несміливій усмішці, подарованій іншому в момент, коли діти зустрінуться поглядом. Такі легкі контакти ще не змінюють самої суті гри - кожна дитина грає сама по собі, по можливості дотримуючись "дисципліну відстані". У період, коли гра полягає лише у виконанні самих елементарних дій з іграшками. Взаємодія дитини з однолітком носить короткочасний характер. Зміст гри ще не дає підстав для сталого спілкування. На цьому етапі діти можуть мінятися іграшками, допомагати один одному.

З розвитком ігрових умінь і ускладненням ігрових задумів діти починають вступати в більш тривале спілкування. Сама гра вимагає цього і сприяє цьому. Глибше проникаючи в життя дорослих людей, дитина виявляє, що це життя постійно протікає в спілкуванні, у взаємодії з іншими людьми. Прагнення відтворити в грі взаємини дорослих призводить до того, що дитина починає потребувати партнерів, які б грали разом з ним. Звідси виникає необхідність домовитися з іншими дітьми, разом організувати гру, що включає кілька ролей. У спільній грі діти навчаються мови спілкування, взаєморозумінню і взаємодопомозі, вчать узгоджувати свої дії з діями іншого. Об'єднання дітей у спільній грі сприяє подальшому збагаченню і ускладненню змісту ігор. Досвід кожної дитини обмежений. Він знайомий з порівняно вузьким колом дій, виконуваних дорослими. У грі виникає обмін досвідом. Діти переймають один у одного наявні знання, звертаються за допомогою до дорослих. В результаті ігри стають різноманітнішими. Ускладнення змісту ігор веде, у свою чергу, не тільки до збільшення кількості учасників гри, а й до ускладнення реальних взаємин, до необхідності більш чіткого узгодження дій. Ігрові взаємини можуть бути ускладнені реальними, якщо ініціатор гри бере на себе роль підлеглого, але реально продовжує керувати грою. З розвитком вміння створювати розгорнутий сюжетний задум, планувати спільну діяльність дитина підходить до необхідності знайти місце серед граючих, налагодити з ними зав'язки, зрозуміти бажання граючих і урівняти з ними свої власні бажання і можливості. Якщо діти не зуміють домовитися між собою, гра розпадеться. Інтерес до гри, бажання брати участь в ній призводять до того, що діти йдуть на взаємні поступки [2, с. 1].

Цікаві ігри створюють бадьорий, радісний настрій, роблять життя дітей повним, задовольняють їх потребу в активній діяльності. Навіть в хороших умовах, при повноцінному харчуванні дитина буде погано розвиватися, стане млявою, якщо вона позбавлена захоплюючої гри. У грі всі сторони дитячої особистості формуються в єдності і взаємодії. Організувати дружній колектив, виховати у дітей товариські почуття, організаторські вміння можна тільки в

тому випадку, якщо вдається захопити їх іграми, що відображають працю дорослих, їх благородні вчинки, взаємини. У свою чергу тільки при гарній організації дитячого колективу можна успішно розвивати творчі здібності кожної дитини, її активність. Більшість ігор відображає працю дорослих, діти наслідують домашні справи мами та бабусі, роботу вихователя, лікаря, вчителя шофера, льотчика, космонавта [3, с1].

Висновки. Виховання дітей - складний процес, особлива функція в якому належить дорослим, які несуть відповідальність за фізичну безпеку і розвиток особистості. Дитинство є важливим етапом у розвитку особистості, воно має свої особливості, які характерні лише для цього періоду життя людини. Не дарма всі так прагнуть повернутися в дитинство. В цей період починають формуватися моральні якості особистості. Успіх морального виховання залежить від єдності моральної свідомості і поведінки. Велику роль в цьому процесі відіграє дорослий, слугуючи зразком для наслідування. Провідною діяльністю у дошкільному віці є гра . Саме у грі дитина реалізує свою потребу у спілкуванні з однолітками. Тому велику ефективність у моральному вихованні буде мати використання ігор. Адже діти самі розподіляють ролі в іграх, вони взаємодіють один з одним, обирають іграшки. Саме у грі дитина ділиться іграшками у 96% випадків, діти вчаться бути турботливими, співчувати іншому, коли той впав чи поранився. Хоча діти і проявляють велику активність у іграх, дорослі також повинні сприяти розвитку гри. В обов'язок вихователів і батьків входить допомагати у проведенні ігор, створювати належні умови для гри.

Список використаних джерел

1. Гра в дошкільному віці: [Ел. ресурс] URL:http://ua-referat.com/%D0%93%D1%80%D0%B0_%D0%B2_%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83_%D0%B2%D1%96%D1%86%D1%96.
2. Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №26 "Струмочок" Білоцерківської міської ради Київської області: [Електронний ресурс] URL: <http://www.bilatserkva-dnz26.edukit.kiev.ua/>.
3. Умственное воспитание детей в игре. С.Л. Новоселова, А.Д.Саар: [Електронний ресурс] URL:<http://igrashkolashnovoselovoy.narod.ru/olderfiles/1/ID-07.pdf>

Заріпова Ганна Юріївна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СІМ'Я — ОСНОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Актуальність проблеми морального виховання дітей старшого дошкільного віку говорить про те, що питання духовності і моральності є провідним структурним компонентом загальної системи процесу виховання. Дитина набуває моральних цінностей тільки при умові, коли вона стає

активним учасником процесу формування своєї особистості. В той же час її формування та розвиток потребує цілеспрямованого та систематичного впливу. Саме родина, яка виступає головним осередком виховання, покликана насамперед формувати моральні цінності.

Мета статті полягає в аналізі ролі родини у процесі формування моральних цінностей дошкільника.

Активність особистості дошкільника — це іншими словами його здатність до свідомої діяльності, цілеспрямоване перетворення ним оточуючого середовища та самого себе, що базується на засвоєнні багатства матеріальної та духовної культури. С. Гончаренко вважав: "Активність особистості проявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні. Інтегральна характеристика активності особистості – активна життєва позиція людини, яка виявляється в її принциповості, послідовному відстоюванні своїх поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній настроєності на діяльність" [2, с. 21].

Безсумнівно, найскладнішим являється процес формування моральних цінностей та морально-духовної активності особистості дитини, так як це прямо пов'язано із дієвістю потреб, мотивів, із впливом на емоційно-вольову сфери дошкільника. Питання становлення моральних цінностей і процесу формування особистості дитини набуває актуальності та потребує комплексного й багаторівневого підходу. Подібної точки зору притримувались і зараз притримуються більшість відомих українських вчених, наприклад, А.М.Богуш, А.В.Вихрущ, Н.В.Лисенко, Ю.Д.Руденко, М.Г.Стельмахович, О.В.Сухомлинська та інші.

Під час виховання дитини слід використовувати принципи формування цінностей християнської моралі у дошкільника старшого віку, застосовуючи при цьому усі засади цілей, змісту, форм та методів формування морально-духовної спрямованості особистості дитини.

У контексті досліджуваної проблеми під сформованими моральними цінностями слід розуміти здатність дитини до свідомої емоційно-чуттєвої діяльності, прагнення творити добро не за примусом та зовнішніми факторами, а лише по причині внутрішньої свідомості. Моральна активність паралельно існує із потребою пізнавати світ, себе самого, розпізнавати зміст і сенс людського буття. Наприклад, відомий філософ, психолог та педагог В.В.Зеньковський стверджував, що базовим процесом у житті дитини є моральна сторона розвитку індивіда, яка несе в собі запоруку цілісності. На його думку, процес формування моральних цінностей має в собі той самий ключ, який веде до розуміння всього оточуючого і в результаті самого себе. Зміст виховання він вбачав у "духовному устрої" [4, с. 27], осмислював фізичний, соціальний, моральний, естетичний розвиток дошкільника на фоні релігійного розвитку.

Шлях добра, моральної та духовної сформованості дитини-дошкільника починається саме з сім'ї. На думку авторів колективної монографії "Здоров'я

дитини – від родини", батьки "формують позитивне мислення, вчать розуміти цінність життя та самоцінність, підтримувати і розвивати в собі високу самооцінку, впевненість у власній неповторності і цінності в очах Творця і Всесвіту" [1, с. 27]. Процес виховання дошкільника в родині є доволі складним соціально-педагогічним завданням: "Це вплив усієї атмосфери і мікроклімату сім'ї на формування особистості дитини. Можливість виховного впливу на дитину закладена в самій природі ставлення батьків до дітей, сутність якого полягає в розумній опіці, наданні свободи, усвідомленні відповідальності, спілкуванні старших з молодшими" [1, с. 28].

Батьки – найперші й найголовніші вихователі для дитини. Цей фактор не можна залишити поза увагою, так як активна діяльність дитини (морально-духовна, соціальна) зароджується саме в родині. Цей факт говорить про обов'язковість формування усвідомленого батьківства, яке, за словами Г.В.Беленької, є запорукою успішного створення сприятливої соціально-психологічної атмосфери у стосунках між батьками та дошкільниками: "Свідоме батьківство передбачає глибоке розуміння своїх можливостей та обов'язків у формуванні цілісної особистості дитини як власної відповідальності перед людством" [1, с. 203]. Головне, щоб духовне життя родини було наповнене сердечністю, чуйністю, співчутливістю, взаєморозумінням та любов'ю. Дитина – це дзеркало духовного й морального життя її батьків. Василь Сухомлинський був переконаний, що любов маленької дитини до матері, батька, бабусі, дідуся, якщо вона не натхненна творенням добра, перетворюється на егоїстичне почуття. Чуттєва природа дитячого організму – це початковий зв'язок, що поєднує її з навколишнім світом. А для цього необхідним є "труд душі", тому першим завданням родини у формуванні дитячої моральності є створення ситуацій, коли "дитина вчилася відчувати серцем іншу людину". Під час аналізу творчості видатного українського філософа та педагога П.Д.Юркевича, точніше – його працю "Серце, його значення в духовному житті людини, за вченням Слова Божого" (1860 р.), О.В.Сухомлинська підкреслює провідну ідею твору, яка полягає в тому, що серце є центром душевного й духовного життя людини: "1) Серце може виражати, віднаходити й розуміти цілковито своєрідно такі душевні стани, котрі за своєю ніжністю, здебільшого духовністю й життєвістю не піддаються абстрактному пізнанню розумом; 2) розуміння і чітке знання розуму, оскільки воно стає нашим душевним станом, а не залишається абстрактним уявленням, відкривається або дає себе відчутти й помічати не в голові, а в серці; в цю глибину воно має проникнути, щоб стати діяльною силою й рушієм нашого духовного життя" [4, с. 11].

Розкриваючи зміст цієї ідеї, молодим батькам дошкільників старшого віку було запропоновано проаналізувати твір К.Д.Ушинського "Дідусь". Після ознайомлення були поставлені деякі питання по змісту твору. Відповіді батьків свідчили про те, що вони ще недостатньо розуміють, наскільки важливо

виховувати у дитині ще з ранніх років почуття сердечності та чуйності, тобто звертатися до їхнього "серця".

Особлива роль у процесі формування моральних цінностей у дошкільників завжди відводиться матері. Саме вона є джерелом морально-духовних відносин у родині: "Мама для дитини – це Всесвіт. Як дитина сприймає матір, так вона сприймає й світ. З цією інформацією дитина буде рости, розвиватися і примножувати позитивні якості" [1, с. 189]. Атмосфера доброзичливості у родині створює моральний комфорт та стимулює духовне зростання. Розвиток моральності та вірне сприйняття моральних цінностей дитиною формуються у процесі спілкування: "У процесі спілкування, а також у різних видах спільної діяльності батьки разом з дитиною пізнають і відкривають духовні цінності любові і добра до ближнього, творчості, авторитету, поваги" [1, с. 191].

Під час виховання дітей дошкільного віку особливого значення набуває приклад поведінки батьків. Дитина уважно спостерігає і в результаті наслідує дії дорослих.

У сфері моральних цінностей дошкільників виділяється окрема складова - релігійно-християнські цінності, але релігійне виховання ні в якому разі не замінює виховання духовності: "Розглядаючи питання формування духовності дитини, батькам варто самим визначитися у власному духовному світі. Без любові й доброти неможливо говорити про виховання у дітей співчуття, чуйності, поваги до батьків, до оточення" [1, с. 191]. Християнські моральні цінності – це гуманістичні постулати, значення і зміст яких розкриваються у виховному впливі родини на духовний світ дошкільника через почуттєво-емоційну сферу.

Основну роль у виховному впливі сім'ї на дитину-дошкільника відводив В.В.Зеньковський: "Сім'я подібна квіточці, надзвичайно ароматній, яка край необхідна для дитини" [3, с. 64]. Для дитини важливим є накопичення вдалого досвіду, який вона набуває у родині. Як підкреслював далі В.В.Зеньковський: "саме в сім'ї дитина вперше отримує можливість виявляти себе й знаходити найкращі форми свого духовного й морального розвитку" [3, с. 69]. Дослідник відзначив, що релігійне виховання полягає не в тому, щоб дитина засвоїла релігійне життя інтелектуально: "Треба, щоб дитина знала головне, саме необхідне, і щоб воно знаходило місце не тільки в її свідомості, а, головним чином, у серці. Тільки таким чином відкривається християнський шлях" [3, с. 70].

Питання ролі родини у процесі формування моральних цінностей дитини-дошкільника вимагає комплексно ґрунтовних досліджень виховного потенціалу сім'ї: її культури, духовно-релігійних і національних, родинних надбань пошани до соборності та авторитету різних поколінь.

У ході аналізу педагогічних робіт відомих науковців можна зробити висновок, що педагоги, вихователі, оточуючі люди мають безпосередній вплив

на моральне виховання дитини. Не дивлячись на це, родина – це основний чинник формування моральних цінностей дитини, оскільки саме тут вона набуває свій перший і основний досвід морально-духовного розвитку. Ось чому батькам потрібно приділяти достатню увагу питанню самовдосконалення, поліпшення власного духовного та морального розвитку, щоб в результаті передати найкращий досвід своїй дитині.

Список використаних джерел

1. Бєленька Г.В., Богінч О.Л., Машовець М.А. Здоров'я дитини – від родини. – К.: СПД Богданова А.М., 2006. – 220 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Зеньковский В.В. Педагогика: лекции профессора Свято-Сергиевского Православного Института в Париже. – М.: Православный Свято-Тихоновский Богословский Институт, 1996. – 154 с.
4. Сухомлинська О.В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук. – К.: Всеукраїнський фонд "Добро", 2006. – 43 с.

Зінкевич Марія Петрівна

студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Створення умов для формування особистості, здатної до самоствердження, творчого сприйняття світу та майбутньої соціально значущої діяльності - головна вимога сьогодення. Трудове виховання є важливою умовою становлення особистості, яке забезпечує повноцінний її розвиток, оскільки спрямоване на формування працелюбності, вдосконалення та орієнтує у правилах доцільної і безпечної поведінки.

Державна політика щодо розвитку особистості та створення умов для її повноцінного зростання відображена в Національній доктрині розвитку освіти, зокрема вказано, що мета системи освіти полягає у “вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства” [3, 5]. В дошкільній освіті основні вимоги до трудового виховання викладено в діючих на сьогодні програмах виховання дітей дошкільного віку. Найбільш поширеними серед них є “Малятко” і “Дитина”. Зокрема у програмі “Малятко” завдання у сфері трудового виховання конкретизовано у розділі “Праця” і “Дитина і навколишній світ”. В цілому програма спрямовує на “виховання елементів культури трудової діяльності, початків позитивного ставлення до праці, співробітництва” [4, с. 6].

Мета статті. Метою статті є характеристика особливостей процесу трудового виховання дітей дошкільного віку.

Людина перетворює світ за допомогою праці — фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямованої на задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Праця виконує практичну (створення матеріальних, духовних цінностей, соціально-побутових умов життя і діяльності людини), розвивальну (розвиток особистості в процесі активного включення людини у трудовий процес) і виховну (формування суспільне і особистісно цінних якостей людини, її морально-естетичного ставлення до життя і діяльності) функції. Виховна функція праці реалізується в процесі трудового виховання дітей дошкільного віку.

У дошкільному навчальному закладі трудове виховання реалізується за такими напрямками: ознайомлення дітей з працею дорослих, формування інтересу й поваги до неї; організація безпосередньої трудової діяльності дітей. З.Н.Борисова зазначає, що "... напрямки взаємопов'язані: спостереження за працею дорослих викликає у дітей бажання наслідувати дорослих, допомагати їм, включатися в їх працю; з другого боку – самостійна трудова діяльність сприяє вихованню у дітей позитивного ставлення і поваги до праці дорослих, прищеплює перші трудові навички і вміння" [4, с. 12].

Трудове виховання — цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності.

Його завдання полягає у формуванні в дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю. Трудове виховання дітей дошкільного віку передбачає привчання їх до самообслуговування, елементарних трудових дій, ручної і господарської праці. Навіть найпростіший результат трудових зусиль дитини (вмитий посуд, прибрана кімната тощо) сприяє самоусвідомленню дитини, вселяє їй впевненість у собі, прагнення випробувати себе у нових видах діяльності.

Основна частина. Дошкільна педагогіка виділяє такі основні завдання трудового виховання дітей: ознайомлення з працею дорослих і виховання повагу до нього; навчання простим трудовим умінням і навичкам; виховання інтересу до праці, працьовитості і самостійності; виховання суспільно - спрямованих мотивів праці, умінь працювати в колективі і для колективу.

У дитячому садку, в сім'ї, доступному йому громадському оточенні - усюди дитина стикається з труднощами дорослих, користується його результатами. Спочатку увагу дітей привертають лише зовнішні моменти: сам процес трудових дій, рух механізмів, машин. Послідовне ознайомлення дітей з працею дорослих у найближчому оточенні, а потім і за межами дитячого садка дозволяє формувати у них уявлення про суті та значенні трудових дій, роз'яснювати на конкретних прикладах відношення дорослих до праці, його суспільну значимість.

Неможливо зіставити результати, отримані від діяльності дорослого і дитини. Але найважливіше тут буде полягати в процесі ознайомлення з

основними етапами трудової діяльності та отриманням почуття емоційного задоволення від того, що він зробив це самостійно. Існує кілька завдань, які вирішує трудове виховання:

- навчання основним трудовим навичкам;
- можливість досягати поставленої мети самостійно, без участі дорослих;
- вміння трудитися в колективі і бути його частиною;
- повагу до результатів праці інших людей.

Перші навички дитина починає отримувати в дитячому садку. Існує кілька видів праці, який під силу дитині: самообслуговування (здатність зняти і надіти одяг, почистити зуби, умитися, самостійно виконувати просту роботу по догляду за власним тілом та отримання гігієнічних навичок); господарсько-побутова праця (допомога доросли у прибиранні кімнати, кухні, вміння прибрати заправити ліжко і сервірувати стіл, приготувати їжу);

праця в природі (користування різними предметами праці: лопатою, граблями, молотком, формування практичних навичок роботи з різним інвентарем); ручна праця (уміння користуватись дрібними побутовими предметами).

За всієї багатоманітності національних культур одним із найважливіших спільних для них чинників є цінність праці як засобу існування людини в світі та засобу виховання підростаючих поколінь. Споконвічне перші заповіді та настанови дітям стосувалися саме підготовки до майбутньої трудової діяльності. Вже на етапі патріархальної родової общини з'являється потреба у вихованні як спеціальній діяльності, спрямованій на підготовку до здобування засобів для виживання.

Трудове виховання притаманне всім історичним формаціям, воно є найдавнішою формою виховання. Вже античні мислителі наголошували на необхідності виховання людини самостійної, здатної до життєвого самовизначення. Водночас класовий характер освіти і виховання не передбачав використання фізичної праці у школах. Діти рабів у школах не виховувалися; виховання відбувалося у праці нарівні з дорослими.

До проблеми виховання дітей у процесі праці зверталися автори перших утопічних систем оновлення суспільства шляхом виховання. Зокрема, Т. Мор рекомендував маленьких дітей знайомити з працею людей і спонукати їх до посиленої участі в трудових процесах.

Висновки. На закінчення хочеться сказати, основне трудове виховання дошкільнята отримують в дитячих колективах і в сім'ї. Тому колективу дошкільного закладу необхідно забезпечити дітей роботою, яку вони можуть виконати самостійно, а в сім'ї у нього повинні бути свої обов'язки. Тому як говорив великий педагог: "Головною підставою батьківського авторитету тільки й може бути життя і робота батьків, їх цивільна особа, їх поведінка".

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі" / наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світич, 2008. –430 с.
2. Калуська Л. Праця як важливий засіб ранньої соціалізації дитини / Л. Калуська // Дошкільне виховання. – 2004. – № 2. – С. 8–9.
3. Беленька Г. В. Зростання дошкільника в праці / Г. Беленька. – К. : Шкільний світ, 2010. – 112 с

Ільчук Дарина Олександрівна,

Іщук Анастасія Анатоліївна,

студентки 27 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: Федорова М.А.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Актуальність проблеми: Різкий розвиток системи освіти в Україні, відповідно до політичної, соціально-економічної, культурної ситуації, швидкий розвиток технологій, зміни світогляду вимагає високо спроможного, більш кваліфікованого педагога. У зв'язку з цим, зростають також і вимоги до педагога та його професійної підготовки. Тому дуже велику роль у житті педагога відіграє професійна компетентність. У сучасній науково-педагогічній літературі відсутні як єдине визначення дефініції "професійна компетентність", так і єдине розуміння тлумачення її змісту.

Мета статі - полягає у розгляді поняття "професійна компетентність" та визначення основних напрямків практичної підготовки студентів.

Основна частина: Сучасне суспільство висуває вимоги, адекватні цілям свого соціального розвитку, до спеціалістів в галузі освіти, так як від педагогічних кадрів залежать перспективи прогресу у всіх сферах духовного і матеріального життя кожної держави. В Україні у зв'язку з політичними, економічними та іншими перетвореннями здійснюється трансформація освітньої парадигми з технократичної на гуманістичну. Природно, це тягне за собою і зміну пріоритетів у професійній педагогічній освіті. Тепер при підготовці кадрів для закладів освіти основні зусилля спрямовані не тільки на засвоєння майбутніми педагогами визначеного обсягу знань і вмінь, необхідних для виховання і навчання підростаючого покоління, але й на формування вільної та відповідальної особистості потенційного вихователя дошкільного навчального закладу, яка володіє загальною культурою, світоглядним кругозором, моральною свідомістю і поєднує громадянську відповідальність з професійною компетентністю [2].

В даний час професійна освіта все більше орієнтується на спеціалізовану підготовку кадрів, що володіють високим рівнем компетентності. Оскільки компетентність це "поняття, що позначає якість, від якого залежать життєві та трудові успіхи фахівця", важливо визначити її

лінгвістичне тлумачення. У різних словниках "компетентність" (від лат. *competens* - належний, здібний) трактується як "авторитетність", "повноправність", "обізнаність, правомірність", як загальний оцінний термін, що позначає здатність до діяльності зі знанням справи [3]. У літературних джерелах термін "компетентність" зазвичай використовується при висвітленні питань виховання та навчання підростаючого покоління, підготовці кадрів для дошкільних навчальних закладів, тобто воно використовується для осіб переважно однієї професії – педагог [1]. Опираючись на дані аналізу як наукових, так і методичних досліджень, можна стверджувати: незважаючи на те, що в останнє десятиліття вивченням професійної компетентності активно займалися вітчизняні вчені, в сучасній літературі немає єдності в питанні визначення сутності даного поняття.

Одним з головних критеріїв формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу в процесі педагогічної практики є результативність роботи, яка проявляється в оволодінні знаннями і навичками, зацікавленості до навчання, творчості, самореалізації.

Професіоналізм вихователя найяскравіше проявляється в результатах його вихованців. На сьогоднішній день традиційний підхід до формування професійної компетентності виявився недостатнім. Виходячи з проблеми, що досліджується, розглянемо поняття "професіоналізм", "професіонал" і тісного зв'язку з поняттям "професійна компетентність", маючи на увазі взаємозалежність і взаємообумовленість цих понять.

У педагогіці категорія професіоналізму почала застосовуватися в 70—80-х роках XIX століття (К. Ушинський, П. Каптерев та інші). У сучасній науці цим терміном позначають: по-перше, високий рівень готовності до педагогічної діяльності; по-друге, здатність педагога на високому рівні здійснювати педагогічну діяльність, виявляючи свій особистісний інтелектуальний і творчий потенціал (І. Багаєва, І. Зязюн, Ю. Кулютін, М. Кухарев, А. Маркова, В.Сластьонін та інші). Професійна компетентність виступає при цьому як окремий узагальнений показник професіоналізму, як уміння особистості вільно орієнтуватися в складних умовах професії, оперувати суб'єктивними й об'єктивними її складовими, вводити нові способи здійснення діяльності, технології.

Сучасна освіта результат фахової підготовки розглядає у категоріях "компетенція" та "компетентність". Під "компетенцією" розуміють насамперед задану вимогу до освітньої підготовки (стандарт), опис повноважень, окреслення сфери діяльності, потенційну можливість. У психолого-педагогічній літературі "компетентність" визначається як підготовленість і реалізована здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної діяльності. У її структурі традиційно виокремлюють знання, вміння, цінності, ставлення та досвід поведінки. Професійна компетентність – вид компетентності, що характеризує особистість в контексті виконання нею

професійних обов'язків. Дослідження багатьох науковців підтверджують думку про те, що поняття професійної педагогічної компетентності є складнішим, ніж загальне поняття професійна компетентність ". Одною з провідних умов формування професійної компетентності є наявність професійно значущої мотивації, професійного інтересу, позитивного ставлення до професії. Компетентність передбачає наявність у студента внутрішньої мотивації, яку студент добро усвідомлює яку професію він обрав та вважає її значущою для суспільства , і відповідає його особистісним нахилам, здібностям та потреба, то це, безумовно, впливає на успішність його навчання і становлення як фахівця. Ми розглядаємо формування професійної компетентності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу з урахуванням принципу єдності свідомості й діяльності: професійна свідомість розглядається як теоретична готовність майбутнього вихователя до професійної діяльності, яка обумовлює професійну діяльність як практичну готовність вихователя до виконання професійних обов'язків.

Системне формування професійної свідомості в єдності з досвідом професійної діяльності дозволяю фахівцю самостійно й ефективно досягати цілей своєї професійної діяльності. Саме ці завдання і вирішує педагогічна практика у вищих навчальних закладах. Педагогічна практика є важливою частиною навчально-виховного процесу в ході якого проходить безпосереднє поєднання і реалізація теоретичних знань, що отримують студенти на заняттях з їх практичною діяльністю в якості педагогів. Це дозволяє з одного боку, закріпити і поглибити знання теорії, а з іншого – набути вміння і навички необхідні для майбутньої самостійної роботи. Підготовка якісних педагогічних кадрів – це завдання вищих навчальних закладів. Практичне навчання студентів відділу дошкільної освіти передбачає їх залучення до систематичної педагогічної діяльності та здійснюється за допомогою різних видів практики: навчальної, технологічної, виробничої.

Основною метою педагогічної практики в вищому навчальному закладі є формування в студентів учіння застосовувати в педагогічній діяльності науково – теоретичні знання, розвиток інтересу до педагогічної і наукової діяльності .

Педагогічна практика доповнює і збагачує теоретичну підготовку студентів, створює умови для вироблення в них вмінь та навичок, необхідних для навчання та виховання дітей. Студенти удосконалюють особистий досвід та набувають відповідних професійних вмінь та навичок у роботі з дітьми дошкільного віку. На педагогічній практиці студент має змогу визначити, наскільки правильно він вибрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією вихователя.

Адже перш за все педагогічна практика спрямована на вироблення комплексу вмінь та навичок, необхідних для здійснення – виховної роботи вихователя в дошкільному навчальному закладі. Саме тому організація

педагогічної практики повинна бути спрямована на виконання державних вимог підготовки випускників відповідно до спеціальності та кваліфікації що отримується: безперервність, послідовність оволодіння студентами професійною діяльністю відповідно до програми практики, логічний взаємозв'язок і поєднання теоретичного і практичного навчання, а також наступність усіх етапів навчання.

Висновок. Отже, з кожним роком компетентність фахівців цієї галузі мусить зростати. Це пов'язано з тим, що на даний момент часу йде різкий ріст індустрії, розвиваються нові технології, кожне нове покоління цікавиться все новішим та більш розвиненішим. Дитяче мислення значно відрізняється від мислення дітей минулого покоління, як і їхні інтереси і зацікавлення. Ми, як педагоги, майбутні вихователі, мусимо бути більш розвиненими, тому що ми закладаємо в голови нового покоління всю базу знань, і ми мусимо закласти її в цікавий для дітей спосіб. Тому ми завжди повинні підвищувати свою компетентність у певній галузі, і психолого-педагогічна практика нам в цьому допомагає .

Список використаних джерел

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. / Иванна Алексеевна Зимняя - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. - 42 с.
2. Лозова В.І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів / Валентина Іванівна Лозова // Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конфер. - Харків: ОВС, 2002. - С. 3-8.
3. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / Оксана Овчарук // Управління освітою. - 2004. - № 2. - С. 6-9. Абдуллина О. А. Педагогическая практика студентов : [учеб. пособие для пед. ин-тов] / О. А. Абдуллина, Н. Н. Загряжкина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Просвещение, 1989. – 173 с.
4. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку : становлення фахівця в умовах навчання : [монографія] / Ганна Володимирівна Беленька. – К. : Світич, 2006. – 304 с.
5. Беленька Г. В. Особливості формування професійної компетентності у студентів дошкільного фаху в умовах ступеневої освіти / Г. В. Беленька // Наука і сучасність : [зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова]. – К. : Логос, 2001. – Т. 29. – С. 26–33.

Калінчук Оксана Миколаївна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ЗДІЙСНЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВОЇ ГРИ

Фізичний розвиток дошкільників нині стає пріоритетним напрямом у дошкільній педагогіці, бо має першочергове значення для повноцінного становлення особистості дитини. Саме своєчасна й організована відповідно до природних закономірностей рухова активність дитини закладає основи для подальшого ефективного її розвитку за різними напрямками навчальної

діяльності.

На жаль, нині більшість дітей дошкільного віку мають різні варіанти дизонтогенезу (відхилення у психофізичному розвитку) – це підносить проблему фізичного розвитку та оздоровлення дітей на рівень державної політики в галузі освіти. Лише здорова дитина може максимально зреалізувати весь свій особистісний потенціал у навчанні, трудовій діяльності та соціальних відносинах. Саме таке розуміння проблеми фізичного виховання потребує від педагогів усвідомлення значущості формування у молодого покоління необхідності дотримання здорового способу життя, позитивного і зацікавленого ставлення до фізичної культури, її популяризації серед дітей та дорослих.

На особливе значення ігор як засобу всебічного виховання дітей дошкільного віку вказували Я.А.Коменський (1953), К.Д. Ушинський (1950), П.Ф.Лесгафт (1953), Е.А.Покровський (1884), А.С.Макаренко (1951).

Крім того, у процесі ігрової діяльності в дітей виховуються певні норми моральної поведінки.

Метою статті є виявити вплив рухливих ігор на фізичний розвиток дитини молодшого дошкільного віку.

Фізична культура як частина загальної культури здійснює суттєвий вплив на формування особистості. Фізична культура має відношення до духовної і матеріальної сторін. Достатньо виражені показники розвитку сили, спритності, витривалості мають високий кореляційний зв'язок з результатами тестування таких особистісних проявів, як почуття гідності, сміливість, благородність або, навпаки, хитрість, підлабузництво.

Духовним компонентом фізичної культури особистості є сукупність знань в галузі усестороннього фізичного розвитку, уяви про взаємодію соціального і біологічного в реалізації цінностей фізичної культури. Важливим елементом розвитку особистісних якостей у процесі занять фізичною культурою є засвоєння певної суми знань у даній області, а також формування відповідних переконань, поведінки, розвиток фізичних і психічних якостей.

Основою розвитку найважливіших систем організму в перші роки життя є фізичне виховання, а рухливі ігри – один із найважливіших засобів фізичного виховання дітей.

Гра викликає в дітей відчуття задоволення, привчає до узгоджених дій, виховує почуття товарищескості, вчить приймати самостійні рішення, розвиває спритність, швидкість, витривалість. Активні дії гравців виражаються в різноманітних рухах (біг, стрибки, метання, хода, лазіння), це й визначило їх назву – рухливі ігри (В.Г. Фролов та Г.П. Юрко та доводять у своїх працях Е.С. Вільчковський та О.Г. Курок).

Джерелом змісту ігрової діяльності дитини є її умови життя. Саме цим ми можемо пояснити те, що характер дитячих ігор змінюється. Багато в чому діти черпають зміст ігор із роботи й побуту людей, які поряд. Гра витікає з

безпосередніх інтересів і потреб дитини. Вона починає грати, наслідуючи те, що її приваблює. Спочатку наслідує матір та оточуючих людей, а зі збагаченням досвіду ігри ускладнюються, й дитина починає гратися не тільки в те, що вона безпосередньо спостерігає, а й розігрує події, про які чула, читала тощо.

Гра поступово привчає людину до тих фізичних і психічних зусиль, які необхідні в подальшому житті та роботі. Недаремно П.Ф. Лесгафт стверджував, що "між розумовим та фізичним розвитком існує тісний зв'язок... розумовий зріст та розвиток вимагають розвитку фізичного" [17, с.294]. У процесі гри розширюються функціональні можливості організму, розвиваються координаційні здібності, окомір та інші якості, що позитивно впливає на оволодіння трудовими діями. Таким чином, якщо фізичне виховання й рухова гра є необхідною основою праці, то праця в свою чергу також впливає на фізичний розвиток дитини.

Період від народження дитини до вступу до школи – найбільш відповідальний етап розвитку організму й один із найважливіших у становленні особистості людини. Знання особливостей росту та розвитку дітей різних вікових груп необхідно, щоб правильно здійснювати фізичне виховання малюків, спостерігати за їхнім психічним станом та фізичним розвитком. Прагнення дитини взяти участь у діяльності оточуючих її людей обмежене через недостатній розвиток фізичних якостей та життєвий досвід. Внаслідок цього залучення її до практичної діяльності реалізується у формі гри, яка має значення не тільки як засобу фізичного, а й розумового, морального та естетичного виховання.

Не випадково П.Ф. Лесгафт писав, що гра є вправа, яка готує дитину до життя. Ігри, за його словами, складають найвигідніше заняття для дитини, яке пов'язане до того ж із "підвищеним почуттям задоволення".

Отже, можна сказати, що рухливі ігри в аспекті виховання неоцінімі для дітей дошкільного віку, й тому вони мають бути невід'ємною частиною загального рухового режиму. Ігрова діяльність повинна носити комплексний характер і будуватися на поєднанні різних рухових дій. Раптові зміни ситуацій по ходу гри зобов'язують дитину вирішувати рухові завдання в найкоротші терміни та з повною мобілізацією рухових здібностей.

Яскраво виражена емоційність ігрових дій дозволяє дітям із великим задоволенням виконувати вправи впродовж тривалішого проміжку часу, що посилює їхній вплив на організм, сприяє розвитку витривалості та призводить до динамічності рухових навичок. Чим більшу кількість різноманітних рухів опанує дитина на ранніх етапах свого життя, тим ширші можливості для розвитку різних психічних процесів, тим більш повноцінно здійснюється розвиток особистості.

Підбір рухливих ігор повинен здійснюватися ретельно і враховувати фізичні, фізіологічні, психічні особливості розвитку дитини. Зважаючи на все

вищесказане, можна зробити висновок – якщо період розвитку дитини, починаючи від народження та до досягнення нею молодшого шкільного віку, буде упущений у плані грамотного фізичного виховання з урахуванням віку дитини, то надалі надолужити час, усунути допущені помилки буде надзвичайно складно.

Список використаних джерел

1. Андрощук Н.В., Леськів А.Д., Механошин С.О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів / Н.В. Андрощук, А.Д. Леськів, С.О. Механошин. – Тернопіль: "Підручники та посібники", 1998р. – 112 с.
2. Богініч О. Л. Педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4–5 років на заняттях з фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / О. Л. Богініч. – К., 1997. – 24 с.
3. Вільчковський Є. С. Теорія й методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Є.С. Вільчковський. – Л.: ВНТЛ, 1998. – 336 с.
4. Волкова С.С., Віндюк О.В. Фізичне виховання дітей 5-7 років у спортивно-оздоровчих установах Сполучених Штатів Америки // С.С. Волкова, О.В. Віндюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – №1. – С.21-23.

Касьянова Анастасія Володимирівна

студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність проблеми. Україна зараз перебуває на шляху становлення, тому відповідно і потребує креативних особистостей, освічених громадян, здатних творчо підходити до заданої справи та вирішення будь-яких проблем. Важливим результатом оволодіння дитиною мистецькою діяльністю є усвідомлення себе активним суб'єктом творчості, сформоване емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного світу. Показник творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається рівнем розвитку естетичного сприймання об'єктів та явищ, умінням працювати з різними матеріалами, використовувати різні техніки, добирати відповідні засоби реалізації задуму, виявляти творчу уяву, естетичну чутливість, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього.

Мета статті. Метою статті є виділення педагогічних умов виховання творчих здібностей.

Основна частина. Творчі здібності - далеко не новий предмет дослідження. Проблема людських здібностей викликала величезний інтерес людей у всі часи. Однак у минулому у суспільства не виникало особливої потреби в оволодінні творчості людей. Таланти з'являлися як би самі собою, стихійно створювали шедеври літератури і мистецтва: робили наукові

відкриття, винаходили, задовольняючи тим самим потреби розвивається людської культури. В наш час ситуація докорінно змінилася. Життя в епоху науково-технічного прогресу стає все різноманітніше і складніше. І вона вимагає від людини не шаблонних, звичних дій, а рухливості, гнучкості мислення, швидкої орієнтації і адаптації до нових умов, творчого підходу до вирішення великих і малих проблем [1, с.60].

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури.

Одним з найважливіших факторів творчого розвитку дітей є створення умов, що сприяють формуванню їх творчих здібностей. На основі аналізу робіт кількох авторів, зокрема Дж. Сміта, Б. Нікітіна, і Л. Керрола ми виділили шість основних умов успішного розвитку творчих здібностей дітей.

Першим кроком до успішного розвитку творчих здібностей є ранній фізичний розвиток малюка: раннє плавання, гімнастика, раннє повзання та ходіння. Потім раннє читання, лічба, раннє знайомство з різними інструментами та матеріалами.

Другою важливою умовою розвитку творчих здібностей дитини є створення обстановки, що випереджає розвиток дітей. Необхідно, наскільки це можливо заздалегідь оточити таким середовищем і такою системою відносин, які стимулювали б найрізноманітнішу творчу діяльність і поволи розвивали б в саме те, що у відповідний момент здатне найбільш ефективно розвиватися. Наприклад, ще задовго до навчання читання однорічній дитині можна купити кубики з літерами, повісити абетку на стіні і під час ігор називати дитині букви. Це сприяє ранньому оволодінню читанням.

Третя, надзвичайно важлива, умова ефективного розвитку творчих здібностей впливає з самого характеру творчого процесу, який вимагає максимальної напруги сил. Справа в тому, що здібності розвиваються тим успішніше, чим частіше у своїй діяльності людина добирається "до стелі" своїх можливостей і поступово піднімає це стеля все вище і вище. Така умова максимального напруження сил найлегше досягається, коли дитина вже повзає, але ще не вміє говорити. Процес пізнання світу в цей час йде дуже інтенсивно, але скористатися досвідом дорослих малюк не може, так як пояснити такому маленькому ще нічого не можна. Тому в цей період малюк змушений більше, ніж коли-небудь, займатися творчістю, вирішувати безліч абсолютно нових для нього завдань самостійно і без попереднього навчання (якщо, зрозуміло дорослі дозволяють йому це робити, вони вирішують їх за нього). У дитини закотився далеко під диван м'яч. Батьки не повинні поспішати дістати йому цю іграшку з-під дивана, якщо дитина може вирішити це завдання сам.

Четверта умова успішного розвитку творчих здібностей полягає в наданні дитині великої свободи у виборі діяльності, у чергуванні справ, в тривалості занять одним яким-небудь справою, у виборі способів тощо. Тоді бажання дитини, її інтерес, емоційний підйом послужать надійною, гарантією того, що вже більше напруження розуму не призведе до перевтоми, і піде дитині на користь.

Але надання дитині такої свободи не виключає, а навпаки, передбачає ненав'язливу, розумну, доброзичливу допомогу дорослих - це і є п'ятою умовою успішного розвитку творчих здібностей. Найголовніше тут - не перетворювати свободу у вседозволеність, а допомогу в підказку. На жаль, підказка - поширений серед батьків спосіб "допомоги" дітям, але вона тільки шкодить справі. Не можна робити що-небудь за дитину, якщо вона може зробити сама. Не можна думати за неї, коли вона сама може додуматися.

Давно відомо, що для творчості необхідно комфортна психологічна обстановка і наявність вільного часу, тому шостою умовою успішного розвитку творчих здібностей є тепла дружня атмосфера в сім'ї і дитячому колективі. Дорослі повинні створити безпечну психологічну базу для повернення дитини з творчого пошуку і власних відкриттів. Важливо постійно стимулювати дитину до творчості проявляти співчуття до її невдач, терпляче ставитися навіть до дивних ідей невластивим в реальному житті. Потрібно вилучити з ужитку зауваження та засудження.

Але створення сприятливих умов недостатньо для виховання дитини з високим творчим потенціалом, хоча деякі західні психологи і зараз вважають, що творчість спочатку властиво дитині і, що треба тільки не заважати їй вільно самовиражатися. Але практика показує, що такого невтручання мало: не всі діти можуть відкрити дорогу до творення, і надовго зберегти творчу активність. Виявляється (і педагогічна практика доводить це), якщо підібрати відповідні методи навчання, то навіть дошкільнята, не втрачаючи своєрідності творчості, створюють твори більш високого рівня, ніж їх ненавчені самовиражаються однолітки. Не випадково зараз так популярні дитячі гуртки і студії, музичні школи та школи мистецтв. Звичайно, ведеться ще багато суперечок про те, чому ж і як вчити дітей, але той факт, що вчити треба не викликає сумнівів [2, с.32-38].

Висновок. Отже, виховання творчих здібностей дітей буде ефективним лише в тому випадку, якщо воно буде являти собою цілеспрямований процес, у ході якого вирішується ряд приватних педагогічних завдань, спрямованих на досягнення кінцевої мети.

Список використаних джерел

1. Березіна В.Г., Викентьев І.Л., Модестов С.Ю. Дитинство творчої особистості. - СПб.: Видавництво Буковського, 1994. – 60 с.
2. Венгер Н.Ю. Шлях до розвитку творчості. – Дошкільне виховання. -1982 № 11. – С. 32-38.
3. <http://referatu.net.ua/referats/27/41628/?page=0>

**Кваша Христина Вадимівна,
Орлюк Ганна Юріївна**
студентки 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ 6-ГО ВІКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НИМИ

Актуальність проблеми. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю психологічного супроводу педагогічного процесу в умовах дошкільної установи. Педагогічний процес ми розглядаємо як систему педагогічних дій з освітньою і виховною метою. Вихованням називаємо формування певних соціальних установок (понять і принципів), ціннісних орієнтацій (морально-етичних норм), що визначають свідомість і поведінку людини. В обох випадках педагогічні дії спираються на психологічні закони та механізми онтогенетичного розвитку. Крім того, педагогічний процес співвідноситься з психологічними закономірностями формування особистості в умовах спеціально організованої системи дій. Дослідження психічного розвитку дітей здійснювали відомі психологи, а саме: Л. С. Виготський, Т.А.Нежнова, Г.А. Урунтаєва, Ю.А. Афонькін, Д.Б. Ельконін та інші. У своїх роботах вони виділяють основні етапи психічного розвитку дитини. А зокрема пропонують психодіагностичні методики для визначення мотиваційної сфери дитини 6-го віку.

Мета статті: вивчення особливостей психічного розвитку дітей 6-го року життя. Обґрунтування методів, засобів, прийомів дієвої організації навчально-виховної роботи з дітьми.

Виклад основного матеріалу. Після періоду гармонійного зростання у перші роки дошкільного дитинства у шестирічок відбуваються якісні зміни у побудові тіла: воно набирає типово „шкільної форми”. Тобто мова йде про формування у цьому віці первісних форм, характерних для чоловічої і жіночої конституції.

Охарактеризуємо основні зміни дітей 6-го віку:

1. На шостому році життя дитини є уже достатньо усталеними і функціонально дієвими такі „внутрішні інстанції” підростаючої особистості, як її образ „я”, самооцінка, самолюбство, рівень домагань, особистісні очікування, які опосередковують будь-які види активності дитини й дають змогу їй діяти самостійно – „від імені власного „я”.

2. Діяльність старших дошкільників дедалі більше спонукається певною системою мотивів, де провідні, найбільш значущі для досягнення успіху в діяльності, набувають провідного значення і підкоряють собі більш часткові, ситуативні мотиви, які гальмують процес досягнення результату.

3. На основі зазначених змін формується довільність поведінки і нове ставлення дитини до себе, до своїх можливостей та вчинків.

4. Розвиток взаємин дитини з дорослими та однолітками піднімається (порівняно з молодшим дошкільним віком) на якісно новий ступінь.

5. Виникнення у дитини первинних форм довільної уваги, завдяки чому дитина вже здатна підпорядковувати свою увагу вимогам вихователя, зосереджуватися, керувати своєю психічною діяльністю. Старші дошкільники виявляють риси більш стійкого і цілеспрямованого сприймання, ніж діти молодшого дошкільного віку. У їхнє сприймання дедалі більше включаються другої сигнальні зв'язки, які надають йому узагальнюючого характеру, тобто сприймання старших дошкільників стає категоріальним [21, с. 107-109].

Істотні зміни відбуваються у розвитку мислення старшого дошкільника. Воно підноситься на новий ступінь розвитку. Це виявляється не тільки в умінні оперувати уявленнями, а й у збагаченні змісту цих уявлень. Крім того, дитина стає здатною оперувати не лише поодинокими чуттєвими образами предметів, а й більш узагальненими уявленнями, в яких об'єднуються і поодинокі враження, і судження про ці предмети. Це означає, що мислення дитини відокремлюється від сприймання і водночас від практичної дії та і стає відносно самостійним процесом. Залишаючись ще переважно наочно-образним, воно поступово робиться словесним. Формування у другій половині дошкільного віку форм словесного (вербального) мислення є надзвичайно важливим у тому відношенні, що дитина готується до засвоєння розумових дій, характерних для шкільного навчання.

В організації навчально-виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку важливо забезпечити організовану життєдіяльність дітей спільно з дорослим у створеному для цього розвивальному просторі з обов'язковим включенням наступних видів дитячої діяльності:

— ігрової – шляхом проведення дидактичних, рухливих, будівельно-конструктивних, ігор-драматизацій тощо;

— навчально-пізнавальної – через заняття, а також гурткову, індивідуальну роботу, спостереження та екскурсії, пізнавально-розвивальні бесіди, дидактичні ігри, елементарні досліди й дитяче експериментування у повсякденному житті;

— трудової – у формі індивідуальних і групових трудових доручень, чергувань, колективної праці та іншої;

— комунікативно-мовленнєвої – за допомогою спеціальних мовленнєвих занять, бесід, розмов на особистісні та спільні теми, створення й розв'язання певних ситуацій спілкування, індивідуальної роботи у повсякденному житті, цілеспрямованого залучення дітей до спілкування під час всіх форм організації життєдіяльності;

— художньої – через заняття з художньої праці, образотворчої, музичної, літературної діяльності та розваги, свята, гуртки художньо-естетичного циклу, індивідуальну роботу;

— рухової – шляхом залучення до участі у заняттях з фізичної культури, плавання, музики, спортивних секцій та хореографічних гуртків, різних форм організації дитячої праці, рухливих ігор у повсякденному житті, фізкультурних свят, розваг, походів, ранкової гімнастики та гімнастики після денного сну, фізкультурних хвилинок, пауз [13, с. 99].

Зауважимо: неприпустимо вимагати від старших дітей постійного перебування з молодшими, обов'язковості організації ігор та інших видів діяльності з урахуванням їхніх потреб, неперервної опіки над малюками. Старші мають реалізувати своє право на складні ігрові сюжети, різноманітну тематику бесід, вибір художньої літератури, театралізованої діяльності. Спілкування та інші види діяльності у товаристві однолітка дають кожному дошкільникові можливість проявити свої здібності, орієнтуючись на власні вподобання та досягнення інших.

Важливою умовою розвитку дітей старшого дошкільного віку є залучення батьків до навчально-виховного процесу. Саме тому одним із напрямів діяльності закладів, де діти 6-річного віку здобувають дошкільну освіту, є розвиток педагогічної культури батьків, формування у них психолого-педагогічних, фізіолого-гігієнічних і правових знань, а також вироблення вмінь і навичок з виховання дітей [19, с. 108].

Реалізація даного напряму роботи здійснюється через індивідуальні, групові та колективні форми роботи. До індивідуальних та групових форм роботи відносяться бесіди, консультації, відвідування сім'ї дитини, залучення батьків до виховної роботи в групі, доручення. Колективні форми роботи – це батьківські збори, диспути, конференції, відкриті заняття, зустрічі за „круглим столом”, семінари-практикуми, „дні відкритих дверей” тощо.

Висновки. Отже, розвиток людини – процес становлення та формування людини під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання і навчання.

Психічний розвиток – це абсолютно особливий, відмінний від інших процесів, що детермінується не знизу, а згори, тобто зумовлюється тими формами практичної і теоретичної діяльності, які існують на даному рівні розвитку суспільства.

Слід відмітити, що у дітей 6-річного віку формується вибіркоче, оцінне ставлення до тих видів діяльності, які найбільшою мірою сприяють досягненню нею успіхів, тобто є суб'єктивно значущими. Завдяки включенню старших дошкільників у різні види діяльності створюються позитивні передумови для розвитку їх здібностей.

Незалежно від того, де здобуватиме дошкільну освіту дитина 6-річного віку завдання освітян області створити сприятливі, комфортні умови для розвитку особисті дошкільника, формування в неї цілісної та реалістичної

картини світу, ціннісного ставлення до природи, культури, людей, самої себе, сприяти становленню основ компетентності малюка.

Список використаних джерел

1. Венгер Л.А. Психологічна готовність до навчання у школі // Підготовка дітей до школи в дитячому саду. – М., 1999. – 122 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М., 1991. – С. 100-102, 123-128.
3. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л. С. Выготский // Вопросы психологии. – 2000. – № 6. – С. 62–76.
4. Выготский Л. С. Овладение собственным поведением / Л. С. Выготский // Психология – Р. III. Психология развития. История развития высших психических функций. Гл. 12. – М. : Эксмо Пресс, 2000. –С. 714–727. – (Серия “Мир психологии”).
5. Голюкова Н. Психолого-педагогічна готовність до школи // Дошкільне виховання. – 2005. – № 8. – С. 34-36.
6. Додонов Б.І. Структура і динаміка мотивів діяльності // Питання психології. – № 4. – С.22-24.

Кириченко Ірина Валеріївна,

студентка 46 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДОТРИМУВАТИСЯ ПРАВИЛ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Здоров'я дітей - одне з основних джерел щастя, радості і повноцінного життя батьків, вихователів, суспільства в цілому. Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді. Турботу викликає різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління, зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання смертності, особливо дитячої.

Тому головним завданням у діяльності педагогічних колективів навчальних закладів на сучасному етапі повинно бути збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у вихователів, дітей та їхніх батьків [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що українські науковці не обходять увагою проблему збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування культури здоров'я і навичок здорового способу життя. Різні аспекти валеологічного виховання дітей висвітлено в працях Т. Андрющенко, О. Богініч, Т. Бойченко, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької, З. Плохій, С. Юрочкиної.

Метою статті є висвітлення методичних основ навчання дітей дошкільного віку дотримуватися правил здоров'язбережувальної поведінки.

Здоров'язбережувальна компетентність – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих, на уроках та в позаурочній діяльності. Здоров'я – поняття багатопланове. Це не лише відсутність хвороб, а й комфортне психологічне

самопочуття, гарний настрій, високий рівень пристосування, благополуччя. Тобто це гармонійне поєднання фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я як результат самодисципліни, самопізнання, самореалізації на основі стійкої потреби бути здоровим.

Здоров'язбережувальна поведінка – це життєві навички (компетентності), які щоденно використовує дитина. Мета всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати такі знання в повсякденному житті.

Сучасна система освіти має на меті виховання здорової особистості, яка дбає про своє здоров'я та здоров'я оточуючих, прагне вести здоровий спосіб життя і формувати його в молодого покоління. Водночас в останні роки спостерігається значне погіршення стану здоров'я дітей. Кількість абсолютно здорових дітей знизилась за останнє десятиріччя з 23 % до 15 %, збільшилась кількість дітей з хронічними захворюваннями. Біля 20–27 % дітей вважаються часто хворючими. Основними причинами такого стану є погіршення екологічної ситуації, економічні проблеми в країні, падіння рівня життя населення, зниження рівня медичного обслуговування, прискорення темпу життя, збільшення навантаження на дітей тощо. Певне місце посідають фактори, пов'язані з недоліками навчально-виховного процесу, недостатньою обізнаністю дітей з особливостями дотримання здорового способу життя. Педагоги недостатньо володіють системою теоретичних знань та практичних умінь щодо організації здоров'язбереження в педагогічному процесі та формування у дітей здоров'язбережувальної компетентності [2]. Тому так гостро постають питання створення здоров'язберігаючого простору в навчальному закладі, де дошкільник проводить більше часу, та сім'ї, а також формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей. Виокремлені завдання можуть бути вирішені завдяки впровадженню здоров'язбережувальних технологій в освітньо-виховний процес ДНЗ.

Здоров'язбережувальне навчання і виховання передбачають послідовну систему активних дій усіх учасників навчально-виховного процесу, спрямовану на створення здорового середовища для формування таких життєвих навичок, які зумовлюють збереження і зміцнення здоров'я та орієнтують на утвердження цінності здоров'я, здорового способу життя, розвиток фізично й психічно здорової особистості. Збереження здоров'я в освітньому просторі ДНЗ спрямовується на підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я дітей, на реалізацію методів, форм і засобів навчання відповідно до фізіологічно-психологічних принципів збереження здоров'я; на впровадження системи заходів, що забезпечують гармонійний духовний і фізичний розвиток, запобігають розвитку захворювань, а також діяльність, спрямовану на збереження та підвищення рівня здоров'я дітей [3].

Валеологія вивчає закономірності розвитку, зміцнення, збереження та відновлення здоров'я людини. Валеологія, як будь-яка інша наука, має свій предмет наукового пізнання, об'єкт, з яким працюють, методологічні основи, мету й завдання та методи їх розв'язання.

Предмет валеології - це індивідуальне здоров'я людини. Валеологія не альтернатива медицині, а доповнення до неї, розширення меж медицини взагалі; на основі вчення про хвороби (патології) і вчення про здоров'я (валеологія) може бути сформована загальна теорія медицини й нова стратегія практичної охорони здоров'я.

Здоров'я – це головний та справжній здобуток людини та найвища соціальна цінність. За останні десятиріччя наука про здоров'я інтенсивно розвивалась і дістала практичного спрямування, наблизилась до життя. Здоров'я несе в собі фізичне, соціальне духовне та психічне навантаження.

Фізичне здоров'я – це правильне функціонування організму та його систем органів. Одним з показників є фізичний розвиток. Він визначається як сукупність морфологічних і функціональних показників організму, що дають змогу встановлювати запас його фізичних сил, витривалості й працездатності [4].

Психічне здоров'я – це рівновага та сталість психіки людини, адекватне сприйняття реального світу, нормальна діяльність вищих психічних функцій. Воно стосується розуму, інтелекту та емоцій. Основою є стан душевного комфорту, який адекватно регулює поведінку людини в процесі життєдіяльності.

Соціальне здоров'я – це функціонування особистості як повноправного члена суспільства, її безконфліктна взаємодія з навколишнім світом, доброзичливі взаємини в колективі однолітків, у сім'ї, суспільстві.

Духовне здоров'я – це прагнення до правди, істини, добра, здатність до любові, причетність до природи як живої, так і неживої. Духовне здоров'я є головним джерелом сили та енергії.

Чинники, які впливають на здоров'я людини: спосіб життя – 50%, середовище – 20%, спадковість – 20%, медицина – 10%.

Отже, здоров'я людини найбільшою мірою залежить від її способу життя, тому наше здоров'я в наших руках.

Список використаних джерел

1. Анохина И. А. Приобщение дошкольников к здоровому образу жизни: методические рекомендации / И. А. Анохина. — Ульяновск: УИПК-ПРО, 2007. — 80 с. — (Серия "Здоровый ребенок"; вып. 2).
2. Богініч О. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / О. Л. Богініч // Вісник Прикарпатського університету імені І. Франка. - Івано-Франківськ, 2008. - Вип. XVII-XVIII. - Педагогіка. - С. 191-199.
3. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим /Т.Бойченко // Здоров'я та фізична культура. — 2005. — №2. — С. 1—4.
4. Науково-методичний журнал. Основи здоров'я. – Харків; "Основа". – Квітень 2012, №4. – с.21.

Коберник Марія Іванівна,

Коваленко Ніна Євгенівна

студентки 37 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ ДРУЖНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ТРУДОВІЙ ТА ІГРОВИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. В нас час особливо гостро постає питання виховання духовного, морального, психічного і фізичного здоров'я дітей, оскільки фахівцями відзначається погіршення багатьох показників якості життя підростаючого покоління. Це пов'язано з тим, що занурений у так званий технологічний прогрес світ, пропонує дитині задану програму замість розвитку власної фантазії, телевізор та комп'ютер – замість людського спілкування. Нова соціально-політична ситуація, з одного боку, вимагає переосмислення мети виховної діяльності, провідних теоретико-методологічних принципів та критеріїв ефективності змісту, форм і методів виховання, а з другого - призводить до порушення елементарних прав дитини на її розвиток.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування особливостей формування дружніх взаємовідносин у старшому дошкільному віці.

Розвиток спілкування з однолітком в дошкільному віці проходить ряд етапів. На першому з них (2-4 роки) одноліток є партнером з емоційно-практичної взаємодії, яка заснована на наслідуванні та емоційному зараженні дитини. Головною комунікативною потребою є потреба у співучасті однолітка, яка виражається в паралельних (одночасних та однакових) діях дітей. На другому етапі (4-6 років) виникає потреба в ситуативно-діловому співробітництві з ровесником. Співпраця, на відміну від співучасті, передбачає розподіл ігрових ролей і функцій, а отже, і облік дій і впливів партнера. Змістом спілкування стає спільна (головним чином, ігрова) діяльність. На цьому ж етапі виникає інша і багато в чому протилежна потреба в повазі та визнанні однолітка. На третьому етапі (у 6-7 років) спілкування з однолітком набуває рис внеситуативності - зміст спілкування відволікається від наочної ситуації, починають складатися стійкі виборчі уподобання між дітьми. Діти віддають перевагу тим одноліткам, які адекватно задовольняють їхні потреби в спілкуванні. Причому головним з них залишається потреба в доброзичливій увазі та повазі однолітка [5, с. 187].

Дружні взаємовідносини – це безкорисливі особисті взаємовідносини між людьми, засновані на довірі, щирості, взаємних симпатіях, спільних інтересах і захопленнях. обов'язковими ознаками дружби є довіра і терплячість. Людей, які пов'язані дружбою, називають друзями. обов'язковою умовою існування дружніх відносин є відсутність міжособистісної конкуренції в колі знайомих, відносно рівне становище в соціальному середовищі. Рівень

сформованості дружніх взаємовідносин у дітей можна визначити та такими критеріями відповідно до структури дружніх взаємовідносин:

- когнітивний – наявність у дошкільників знань про дружбу та дружні взаємовідносини.
- емоційно-ціннісний – інтерес до однолітків, бажання та вміння дійти до спільної згоди, готовність прийти на допомогу іншому, проявляти бажання безкорисливо допомагати іншим.
- дійовий – уміння керуватися наявними знаннями у практичній діяльності (співчуття і допомога іншим дітям).

Ігрові дії дітей соціальні за своєю спрямованістю. У них відображаються досвід і культура народу, вони завжди активно спрямовані на предмет або людину, з якою дитина вступає в контакти. Відомий психолог Д. Ельконін зазначав, що гра є арифметикою соціальних взаємин. У реальній дійсності взаємини між людьми закриті для дитини матеріальними предметами, з якими діють люди, у грі вони вперше відкриваються, отже, гра — найважливіше джерело формування соціальної свідомості дошкільника. В цьому її основна функція і значення для розвитку особистості дитини. Найбільші можливості формування дитячого товариства забезпечуються ігровою діяльністю дітей. Саме в ній найповніше активізується їхнє суспільне життя. Ігрова діяльність дає дітям змогу на найбільш ранніх сходинках розвитку створювати самодіяльним шляхом ті чи інші форми спілкування [3, с. 124].

Таким чином, дитяча гра має виняткове значення для розв'язання багатьох виховних завдань насамперед для становлення дитячого колективу та розвитку в ньому доброзичливих взаємин. Навички суспільної поведінки, набуті в ігровій діяльності з ровесниками, старшими та молодшими дітьми, спонукають дошкільників до позитивних форм спілкування не лише в грі, а й у повсякденному житті.

Своєрідність гри дітей полягає в тому, що в ній вони відображають навколишню дійсність — дії людей, їх взаємини, зовнішні атрибути навколишнього середовища. Водночас діти вносять у гру й елементи власної уяви — чим вона багатша, тим цікавіша й змістовніша їхня діяльність. У грі значно більше, ніж у будь-якій іншій діяльності, дитина може виявляти свою самостійність, а це надзвичайно важливо для формування її як особистості. Адже кожна дитина на власний розсуд "творить" гру, по-своєму відображає в ній набуті знання про світ, в якому живе, виражаючи власне ставлення до нього.

Жвавий і веселий розподіл дітей на підгрупи сприяє виникненню у них ще на етапі підготовки до гри хорошого настрою, доброзичливих взаємин між її учасниками. Після закінчення вихователь обов'язково відзначає ту групу дітей, яка найбільш вдало і найдружніше імітувала голоси тварин, і висловлює при цьому побажання усім малятам завжди гратися так злагоджено [4].

Основним змістом рольової гри дітей стають взаємини між людьми та виконання правил, які випливають з тієї чи іншої ролі. Саме правила гри є тепер важливим засобом регулювання взаємин. Перш ніж розпочати гру, діти заздалегідь планують її хід, розподіляють ролі та добирають необхідний ігровий матеріал. У них уже з'являється взаємний контроль дій, вони вказують товаришеві на допущені ним неточності при виконанні певної ролі. Іноді можна побачити, що дитина, яка хоче стати учасником гри, викликає в ровесників неприязне ставлення, вони різко заперечують проти її участі, свідомо не дають їй ніяких ролей тощо. Іноді така реакція дошкільників на нову дитину має під собою певні підстави. Це насамперед стосується випадків, коли ролі вже розподілені й нова дитина лише порушує хід гри.

Враховуючи, що старші дошкільники люблять учити інших дітей того, що вміють робити самі, вихователь може попросити когось з них допомогти новачкові оволодіти певними вміннями: "Петрику, ти дуже гарно виконуєш роль капітана. Вся команда чітко виконує твої розпорядження, працює злагоджено і дружно. Ми б хотіли, щоб ти прийняв у гру Романа і навчив його всього, що вмієш сам" [4, с. 28].

Як правило, діти ніколи не відхиляють особисте прохання старшого, вони залюбки приймають у гру новенького, всіляко опікуються ним, подають допомогу. Також можна зазначити, що дружні взаємовідносини виховуються і в трудовій діяльності. Посильна трудова діяльність дошкільника — не лише засіб, а й неодмінна умова морального розвитку підростаючої особистості. Адже саме в праці найінтенсивніше нагромаджується моральний досвід, формується оцінне ставлення дій і вчинків ровесників, утверджуються морально-вольові якості, відбувається становлення власної самооцінки дитини, яка зумовлює певні прояви її поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Отже, в процесі праці в дітей формуються саме ті якості особистості, які конче потрібні їм в спілкуванні з ровесниками і дорослими. Трудове виховання сприяє духовному збагаченню особистості. На цьому наголошував і А.Макаренко, який вважав, що дитина повинна виховуватися так, щоб вирішальним моментом у трудовому зусиллі була не її зацікавленість, а користь, необхідність. У міру розвитку дитини навіть найбільш неприємна робота даватиме їй радість, якщо суспільна значущість роботи буде для неї очевидна [6]. Кожна людина трудиться не лише заради задоволення власних потреб, а й на користь іншим людям, в інтересах і колективу і суспільства. І у вихованні дошкільників має формуватися саме таке ставлення до праці, розуміння її суспільної значущості.

Відомо, що старші дошкільники відчувають гостру потребу в спілкуванні з однолітками, всіляко намагаються налагодити його. Тому важливо постійно спрямовувати взаємини, які починають набувати усталеного характеру, у русло гуманного ставлення одне до одного. Тут без цілеспрямованого впливу

вихователя у його підопічних замість позитивних можуть формуватися негативні навички, а їх перевиховувати, як відомо, досить важко.

Практика показала, що у формуванні навичок культури спілкування з ровесниками в процесі самообслуговування ефективним є такий прийом, коли вихователь, не вдаючись до розгорнутих пояснень, більше використовує різноманітні конкретні ситуації, що виникають у повсякденному житті дітей:

- Тетяно,— звертається до дівчинки педагог,— допоможи Оксані зашнурувати черевики, вона ще не навчилася це робити, а ти вмієш гарно.

- Васильку, розкажи Вові, як правильно користуватися гребінцем. Петрику, застібни верхній ґудзик у Дмитрика, йому це робити дуже незручно.

- Толя, прикрій двері своєї шафи, а то Іра не зможе дістати куртку.

Такі звертання-доручення до дітей орієнтують їх, як слід поводитися у тому чи інших випадках, допомагають помічати, що ровесник потребує допомоги тощо. Крім того в подібних ситуаціях діти оволодівають практичним досвідом взаємодії та взаємодопомоги в колективі ровесників, що сприяє їхньому моральному розвитку та вихованню дружніх взаємовідносин [5].

Таким чином, в цілому поняття "дружба" - це не лише почуття, емоційна прив'язаність, але й феномен моральних категорій, таких, як співчуття і співпереживання. Крім цього тут дуже важлива взаємодопомога, як незалежна, самостійна моральна категорія, так і якась складова в структурі дружби. Для виховання колективних взаємин поява такого феномена, як дружба, має велике значення. Дружба як найбільш близький зв'язок між дітьми прискорює процес дієвого усвідомлення соціальних взаємин.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. — К., 1999.
2. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. — К., 2002. - 407с.
3. Эльконин Д.Б., Психология игры – Л., 2012.
4. Запорожец А. В. Проблемы развития психики // Избранные психологические труды. — М., 1986. С. 121-180
5. Нравственно-трудовое воспитание детей в детском саду /Под ред. Р. С. Буре. — М., 1987. С. 35-42.
6. Макаренко А.С "Педагогічна поема" , 1931. Воспоминания о Макаренко (Сборник материалов) / Сост. Н. А. Лялин, Н.А. Морозова. — Л., 1960. 346 с. — С. 213—235

**Корнійчук Аліна Олександрівна,
Ничипорчук Наталія Анатоліївна**

студентки 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність проблеми :Потреба в психологічному знанні про існування сімейних систем кожного разу змінюється в часі, радикальним

змінами є історично сформованість сімейних укладів. Аж до початку ХХ в. навіть в тих країнах, які прийнято називати розвиненими, панувала патріархальна модель сімейних відносин, в рамках якої подружні і батьківські ролі були строго регламентовані і ритуалізовані. На тлі різноманітних функцій сім'ї, в першу чергу була економічна, психологічна і емоційна сторона відносин відступала на другий план, а то і зовсім ігнорувалася. В умовах сучасного медіатизованого українського суспільства є вкрай актуальним виявити і оптимізувати знання психолого-педагогічних ресурсів сімей з різним стилем виховання для розробки методичного матеріалу.

З точки зору педагогіки, сім'я-це мала соціальна група, заснована на шлюбі, кровній спорідненості, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною моральною і матеріальною відповідальністю [7, т. с. 50].

Сім'я у сучасному суспільстві розглядається як інститут первинної соціалізації дитини. Батьківство має соціокультурну природу і характеризується системою приписаних культурою і суспільством норм і правил, що регулюють розподіл між батьками функцій догляду за дітьми та їх виховання в сім'ї. Батьки несуть відповідальність перед суспільством за організацію системи умов, відповідних віковим особливостям дитини на кожній із ступенів розвитку і забезпечують оптимальні можливості його особистісного і розумового росту [5].

Мета статті. У статті розкривається сутність психолого-педагогічного ресурсу сім'ї в умовах соціалізації та вплив різних стилів виховання на формування особистості.

Основний матеріал: Найважливіша соціальна функція сім'ї є виховання підростаючого покоління. Батьки, як перші вихователі, мають найбільший вплив на дітей. І, як стверджував Ж.-Ж.Руссо, кожний наступний вихователь чинить на дитину дедалі менший вплив, ніж попередній. Батьки є первинними, базовими вихователями ніж всі інші. Особливості сімейного виховання вивчали А. І. Захаров[2], Е.Г.Ейдемільер[8;9], М.Р. Земська.[3], Г. В.Козловська[5], Е.С. Рапацеві [7], та інші. Так А.С.Макаренко, який розробив найважливіші питання сімейного виховання, своїй "Книзі для батьків" показував, що сім'я є первинним колективом, де всі є повноправними членами зі своїми функціями і обов'язками, в тому числі і діти, і що основним механізмом виховання є сімейне виховання. Формування особистості дитини значне виховне вплив робить сім'я. Сім'я – це перша громадська ступінь у житті людини. Вона з раннього дитинства спрямовує свідомість, волю, почуття дитини.[6,с.11].

Найважливішою характеристикою сімейного виховання є його стиль, тобто типова для батьків система світосприйняття і характер взаємодії з дітьми. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підставу виокремлювати кілька напрямків у вивченні стилей сімей, зокрема, праці Т.Мишина, Е.Ейдемільера, Р.Карсона, Дж.Батчера, С.Минека та ін. визначають різні стилі

сімейного виховання, всі перелічені нами стилі відрізняються між собою, але їх об'єднує ґрунтова кількість змістових параметрів: 1) прийняття – не прийняття дитини, 2) рівень батьківського контролю (дисципліна та моніторинг на протипагу бездоглядності), 3) ступенем батьківського тепла (любові або в протипагу сорому), 4) надання допомоги (розміром підтримки, заохочування або нехтуванням).

Кожен з цих параметрів несе в собі як позитивні так негативні якості для формування дитини, саме тому батькам потрібно знати що і в яких мірі несе кожний стиль виховання.

Нехтування дитиною. Батьки сприймають свою дитину поганою, невдахою, бачать в неї тільки недоліки, не поважають, не довіряють своїй дитині. Батьки песимістично оцінюють її життєву перспективу, їм здається, що дитина не досягне успіхів в житті через погані здібності, невеликий розум, злі нахили. Здебільшого батьки (мати) відчувають до дитини злість, роздратування [1, с.67]. Такий стиль виховання несе в собі більш негативні наслідки породжуючи багато негативних комплексів. Крім того, у дітей байдужих батьків виникають проблематичні відношення з ровесниками та труднощі у навчанні.

Прийняття дитини. Батькам подобається дитина такою, яка вона є. Вони поважають її індивідуальність, симпатизують їй, схвалюють її інтереси, плани. Батьки відчувають дитину близькою, зрозумілою і прагнуть проводити з нею багато часу [2, с.10]. Позитивними якостями цього стилю є: прийняття, батьківське тепло, надання допомоги. Негативними наслідками можуть бути надмірна опіка батьків.

Стиль виховання – поблажливий, при якому батьки глибоко сердечні, але слабкі в відношенні дисципліни та контролю. Цей стиль виховання зв'язують з імпульсивною та агресивною дитячою поведінкою. Діти, яких через міру попускають, зазвичай зіпсовані, егоїстичні, необачні та наполегливі. В класичному дослідженні Сірс виявив, що надлишкова поблажливість та мала дисципліна вдома позитивно корелюють з асоціальною, агресивною поведінкою, особливо в середньому та пізньому періодах дитинства. На відміну від дітей, які відторгнуті та емоційно обділені, розпечені діти з готовністю вступають в міжособистісні відношення, але використовують людей в особистих цілях так як навчилися використовувати батьків. Крім того діти, яким занадто потурають, нетерпляче підходять до проблем в агресивній і вимогливій манері. Тобто, вони володіють схемами Я зі значними "повноважними" рисами. Збентеження та труднощі в пристосуванні можуть виникнути, коли "дійсність" вимагає їх провести переоцінку своїх допущень щодо себе та навколишнього миру [4, с.32].

Висновки: Сім'я є першою соціальною групою яка не лише з самого початку формує особистість людини а й повинна відповідати за долю дитини перед суспільством. Сім'я сприяє збільшенню творчих і продуктивних сил

суспільства. Сім'я вводить в суспільство його нових членів, передаючи їм мову, звичаї, основні зразки поведінки, обов'язкові в даному суспільстві, вводить людину у світ духовних цінностей суспільства, повинна контролювати поведінку своїх членів.

Всі перелічені нами стилі різняться між собою, але їх об'єднує ґрунтовна кількість змістових параметрів, таких як: прийняття – не прийняття дитини, рівень батьківського контролю або його недбалості, ступенем родинного тепла або навпаки його відсутності, надання допомоги або не надання.

Ми відокремили такі стилі сімейного виховання: нехтування дитиною, прийняття дитини, гіперопіка, гіпоопіка, демократичний стиль, авторитарний, поблажливий.

Ресурси сім'ї з кожного стилю виховання мають свої переваги та недоліки, і в кожному стилі є як позитивні, так і негативні якості для формування дитини. Саме тому батькам потрібно знати що і в якій мірі несе кожний стиль виховання. Психолого-педагогічні ресурси в сім'ї залежатимуть від стилю виховання, спрямованості батьків, їх поглядів, світогляду і досвіду, набутого впродовж свого життя. Брак знань призводить до недбалого виховання дітей і можливість відхилень їх в бік асоціальної поведінки.

Список використаних джерел

1. Захаров А.И. Опыт групповой психотерапии при неврозах детского подросткового возраста. Л.: ГИПиСР, 1986.- 276ст.
2. Захаров А.И. Психотерапия неврозов у детей и подростков. Л., 1982.- 563ст.
3. Земська М.Р. "Сім'я і особистість", М.: вид. "Прогрес", 1999 р.
4. Карсон Р., Батчер Дж., Минека С. Анормальная психология / Пер. с англ. — СПб: Питер, 2004. — 1167 с.
5. Козловська Г. В. Порушення психічного розвитку у дітей раннього віку в умовах шизофреногенна сім'ї. - М., 1995. – 214 с.
6. Макаренко А.С. Мета виховання: Навчальний посібник / А.С.Макаренка - М.: Педагогіка 1984. 380 с.
7. Рапацевіч Е.С "Педагогіка": Велика сучасна енциклопедія / сост. Рапацевіч Е.С, М., 2005р.-177 с.
8. Эйдмиллер Э.Г., Юстицкий В.В. Анализ семейных отношений у подростков. М.: Наука, 1990.- 447 с.
9. Эйдмиллер Э.Г., Добряков И.В., Никольская И.М. Семейный диагноз и семейная психотерапия. СПб.: Имотон, 2003. 169 с.

Корнійчук Софія Петрівна,

Крушельницька Марина Олександрівна

студентки 26 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність статті. Актуальність проблеми морального виховання обумовлена кризою сучасного суспільства, в якому відбулося розмивання

норм моралі, значущості інституту сім'ї, духовних цінностей, що істотно ускладнює шлях особистісного становлення дитини дошкільного віку. Моральне виховання покликане сприяти формуванню гармонійної особистості, яка усвідомлює норми і цінності, що визначають основи відносин між людьми в суспільстві.

Кризі моральності суспільства сприяють сучасні фривольні методики виховання дітей, в рамках яких дитина отримує основи морального виховання поза сім'єю з допомогою нав'язаних деморалізованим суспільством засобів (наприклад, комп'ютерні ігри, що розвивають егоїзм і жорстокість).

Чому виховання моральності необхідно починати в ранньому віці? У цей період дитина максимально відкритий емоційного переживання і співпереживання. Дитина сприймає слова і дії дорослих як даність, не піддаючи їх сумніву, що відбувається у старшому віці, коли дитина вчиться аналізувати слова і вчинки, зіставляти досвід і робити певні, не завжди правильні висновки. Досвід, набутий дітьми молодшого віку, надалі перейде в категорію належного, істинного, канонічного, не піддається сумніву.

Мета статті. Метою статті є окреслення особливостей організації процесу морального виховання дітей дошкільного віку.

Сформувати гармонійну особистість, що включає гуманність, працелюбність, чесність, правдивість, дисциплінованість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини.

Основна частина. Важливу роль відіграє виховання моральних почуттів у дошкільнят. Дитина в процесі спілкування з дорослими набуває прихильності, симпатії і любов, вчиться чинити відповідно до совістю і мораллю, утримуватися від негативних вчинків. Якщо дитина робить помилки, то він відчуває хвилювання і засмучення, так як не радує близьких людей і не отримує схвалення.

Доброзичливість і емоційна чуйність є основою виховання моральних почуттів у дошкільнят. В процесі морального виховання необхідно уникати негативних емоцій, невдоволення, зауважень на адресу дитини. Основну роль повинні грати доброта, підтримка і захист.

Наочним прикладом для дитини є батьки та вихователі, які повинні допомогти формувати і проявляти позитивні якості, заспокоювати, підбадьорювати і радувати.

В процесі морального виховання дошкільнят з'являється почуття власної гідності, справедливості, а також відповідальність за свої вчинки. В ході ігор, пізнавальних та розвиваючих занять дитина набуває патріотичні почуття, любов до Батьківщини і рідного краю, повага до людей різних віросповідань і національностей.

При моральному вихованні дошкільнят необхідно приділяти особливу увагу осмисленню вчинків. Діти повинні усвідомлювати свою поведінку і

прагнути до морального змісту дій. Дитина повинна отримати роз'яснення моральних понять і навчитися діяти в різних ситуаціях. Моральне дошкільне виховання має бути спрямоване на формування правильної поведінки дитини в суспільному житті та сім'ю.

Важливими завданнями морального виховання дошкільнят є уявлення дитині основ поведінки, знань про патріотизм і допомога у формуванні правильних мотивів поведінки.

Враховувалося те, що основою морального виховання старших дошкільників є навчально-виховна діяльність. Згідно наукових досліджень Л.Божович та О. Дробницького, практично будь-яка діяльність має моральне спрямування, у тому числі й навчальна, яка, на думку психологів, володіє широкими виховними можливостями [3; 74]. До того ж специфіка психологічної характеристики в цьому віці зумовлена тим, що дитина справді готова навчатися. Саме тому в цьому напрямку найбільш актуальним є вибір шляхів та методів взаємодії дорослого і дитини з метою їх позитивного відображення на процесі морального становлення особистості старшого дошкільника [4, с.126].

Завдання морального виховання дошкільників. Міцність, стійкість моральних якостей залежать від того, як вони сформувалися, який механізм був покладений в основу педагогічного впливу.

Завдання формування моральних цінностей:

- виховання гуманних почуттів і відносин;
- формування основ патріотизму і міжнаціональної терпимості;
- виховання працьовитості, бажання і вміння працювати;
- виховання колективізму.

Моральне виховання — цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки.

Зміст морального виховання підпорядкований вічним цінностям і конкретним потребам суспільства, які з плином часу змінюються. Засноване воно на принципах рівноцінності особистостей педагога і дитини, гуманістичності змісту і засобів виховання, довіри і поваги в процесі виховання, створення позитивної емоційної атмосфери, творчої взаємодії педагога і дитини.

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Адже на цьому етапі закладаються основи морального розвитку особистості, розвиваються уявлення, почуття, звички, які спрямовують подальше її вдосконалення. Особливо значні зміни відбуваються у мотиваційній сфері дитини-дошкільника, що виявляються у розвитку моральних мотивів поведінки, а на етапі старшого дошкільного віку вони набувають супідрядності —

підпорядкованості певній вищій меті. Тому неувага до морального виховання в дошкільному віці не може бути компенсована у подальші роки.

Також моральне виховання тісно пов'язане з моральним розвитком, оскільки взаємодія між педагогічними впливами і розвитком особистості відбувається через сприймання, усвідомлення, оцінку й перевірку досвідом моральних вимог.

А виховання носить історичний характер і його зміст змінюється в залежності від ряду обставин і умов: запитів суспільства, економічних факторів, рівня розвитку науки, можливостей віку вихованців. Отже, на кожному етапі свого розвитку суспільство вирішує різні завдання виховання підростаючого покоління, тобто в нього різні моральні ідеали людини.

Перебудова мотиваційної сфери пов'язана із засвоєнням дитиною морально-етичних норм. Починається воно з формування дифузних оцінок, на підставі яких діти поділяють всі вчинки на "хороші" чи "погані". Спочатку безпосереднє емоційне ставлення до людини нероздільно злито у свідомості дитини з моральною оцінкою його поведінки, тому молодші дошкільнята не вміють аргументувати свою погану чи добру оцінку вчинку літературного героя, іншу людину. Старші дошкільники пов'язують свою аргументацію за громадським значенням вчинку.

У дошкільному віці під впливом оцінок дорослих у дітей виявляються і зачатки почуття обов'язку. Первинне почуття задоволення від похвали дорослого збагачується новим змістом. Разом з цим починають формуватися перші моральні потреби. Задовольняючи домагання на визнання з боку дорослих і інших дітей, бажаючи заслужити громадське схвалення, дитина намагається вести себе відповідно соціальним нормам і вимогам. Спочатку дитина робить це під безпосереднім контролем дорослого, потім весь процес інтеріорізується, і дитина діє під впливом власного наказу.

У дошкільному віці формується і почуття відповідальності за вчинені вчинки, тому в цьому віці вперше з'являються "ябідни".

Більшість дошкільників від 4 до 7 років уже знають, що безкорисливо жертвувати своїм надбанням заради загального блага - добре, а бути егоїстом - погано. В експериментах Є.В. Субботский виявилось, що є різниця між дитячим альтруїзмом на словах і на ділі. Спочатку дітям розповідали історію про якийсь Вові, якому доручили за нагороду (марку) вирізати прапорець для свята. З нагородою можна було вчинити так: або взяти собі, або залишити на "виставку". Вова узяв собі марку. Дітей питали, а як би вони вчинили в аналогічному випадку. Багато дітей засудили Вову і сказали, що вони-то обов'язково залишили б марку на виставку.

У реальному ж експерименті більшість дітей брали нагороду собі: одні - відкрито, інші ховали в кишені, рукавиці, черевики. І тільки деякі старші дошкільнята залишили марку в коробці, йдучи з видимим почуттям гордості, радості.

Але в той же час у тих випадках, коли дитина винна перед іншими або бачить страждання іншого, він у пориві співчуття може віддати йому кращу іграшку, допомогти, зробити щось за іншого. І чим старше дошкільник, тим більше у ньому прагнення зробити добро "просто так".

Висновки. Моральне виховання - основний стрижень загальної системи всебічного розвитку особистості. Моральне виховання тісно пов'язане з фізичним, естетичним, трудовим і розумовою вихованням

Спрямованість морального виховання на загальний особистісний розвиток дитини, його неперервність у педагогічному процесі, багатоманітність напрямів і методів вимагає високої професійної та моральної культури вихователя, гуманістичної спрямованості його педагогічної діяльності, вміння розуміти дитину і діяти спільно з нею. Результатом такої роботи може стати вищий рівень моральної вихованості дітей — здатність до морального самовдосконалення, усвідомлена потреба в ньому.

Список використаних джерел:

1. Киричук О. В. Філософія освіти і проблеми виховання // Нові технології навчання. — К., 1997.
2. Чепіль М.М. Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX – перша третина XX ст.): Монографія. – Дрогобич: Відродження. 2001. – 503 с
3. Запорожец А. В. Проблемы развития психики // Избранные психологические труды. — М., 1986.

Кручак Галина Миколаївна

Шмаюн Юлія Миколаївна

студентки 37 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: Федорова М.А.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З кожним роком зростає актуальність проблеми збереження здоров'я дітей, адже в усі часи вважалося, що це є основою благополуччя. Головним є формування мотивації, що до збереження і зміцнення здоров'я. Однак дитина сама не зможе дотримуватися всіх правил для збереження здоров'я. У зв'язку з цим постає необхідність обґрунтувати напрями роботи з дошкільниками які б сприяли зміцненню здоров'я і формували мотивацію до здорового способу життя.

Мета статті полягає у вивченні особливостей формування здорового способу життя у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Проблемою формування здоров'язбережувальної компетентності займалось багато вчених. У працях І. Брехман, М. Гончаренко, В. Горащук запропоновано шляхи формування здорового способу життя. Проблемі створення здоров'язберігаючого

середовища присвячено праці Н. Захаревич, С. Лупаренко, О. Попов, П. Потейко. Проблема виховання здорового способу життя у дітей дошкільного віку, формування цінсного ставлення до здоров'я висвітлена у працях Т. Андрющенко, О. Іванашко, Н. Левінець. Разом з тим педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності на заняттях з фізичної культури розкриті фрагментарно на фоні досліджень Д. Вороніна, Г. Мешко, В. Омеляненко, В. Сергієнко, Н. Тамарської. Незважаючи на низку досліджень присвячених формуванню здоров'язбережувальної компетентності на даний час ця проблема лишається актуальною та потребує детального вивчення.

Кожен вчений дає своє визначення поняттю здорового способу життя саме тому узагальнюючи їхні погляди можна сказати, що здоровий спосіб життя - це: види і способи діяльності, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я; форми матеріальної і духовної життєдіяльності відповідно до рівня розвитку людини, суспільства; вияв усвідомленої активності особистості у напрямі повноцінного виконання біологічних і соціальних функцій, задоволення життєвих потреб і досягнення довголіття; повсякденна життєдіяльність людини із забезпечення гігієнічних норм, зміцнення адаптивних можливостей організму, відновлення сил, виконання функцій [2, с. 24].

На сьогоднішній час у суспільстві сформувалося безліч різноманітних прикладів щодо способу життя, з якими дитина постійно стикається. Ці приклади не завжди є правильними для неї, в результаті чого відбувається неправильне уявлення про здоровий спосіб життя і можуть зруйнуватися уявлення які сформувалися раніше. З кожним роком здоров'я дітей знижується, тому необхідність у формуванні і збереженні здоров'я зростає і потребує нових знань у вихованні та навчанні дітей [3, с.123].

На даний час багато вчених з різних галузей (медицини, психології, екології, фізіології) займаються проблемою здорового способу життя дошкільників, і не випадково. Спрямованість дітей на збереження здоров'я – процес дуже складний, на нього мають вплив як держава так і громадянська думка, екологічні проблеми, процес виховання і навчання, якості педагога, а також сім'я. З самого дитинства для дітей необхідно створювати таке навчально-виховне середовище, яке б давало уявлення валеологічного характеру. Це дасть потребу у формуванні здорового способу життя, і свідомого ставлення до власного здоров'я і оточуючих людей, до засвоєння необхідних для цього практичних навичок і вмінь.

Для створення умов формування уявлення дошкільників про здоровий спосіб життя має велике значення дошкільна освіта, тому що турбота про здоров'я дитини проблема не лише медицини, а й педагогіки, оскільки правильно організована робота з виховання і навчання є більшою мірою, ніж гігієнічні засоби. Серед безлічі факторів, що мають впливають на здоров'я і

розвиток дітей, за інтенсивністю впливу велике місце має фізичне виховання. Сьогодні не має сумніву, що фізичне виховання впливає на гармонійний розвиток дошкільників. У той же час літературні джерела засвідчують, що фізичне виховання не достатньо ефективне в ДНЗ, яке підтверджується фактами. За даними, останніх років здоров'я дошкільників погіршилося: кількість абсолютно здорових дітей знизилася, і збільшилася кількість дітей, що мають відхилення у здоров'ї, хронічні захворювання. Викликає тривогу, що діти до моменту вступу до школи мають хронічні захворювання. Для того щоб дитина будувала психологічну основу позиції творця свого здоров'я у неї мають виникати певні потреби у здоровому способі життя. Але, у дошкільників такої потреби ще не має. Найбільш цінним для дітей є гра, а також відносини між однолітками під час спілкування. Фізичне, соціальне і психічне здоров'я ще не мають відповідного місця. Середовище, яке сформувалося у дитячому закладі має бути гігієнічно організованим, адже воно є головною умовою розвитку у дітей потреби здорового способу життя. Дошкільний навчальний заклад несе більшу відповідальність щодо формування потреби у здоровому способі житті ніж батьки, адже значну частину свого часу дитина перебуває в ньому [1, с. 240].

Дошкільний заклад повинен відповідати не тільки гігієнічним нормам, але й вимогам щодо гігієни нервової системи і соціальних відносин, а також психологічній безпеці. Важливим є не тільки укладання дітей на денний сон, але й те що при цьому роблять і як забезпечують здоровий, глибокий сон. Також, вкрай важливим є забезпечення дітям комфортності при пробудження. При найкращому забезпеченні індивіда базовими потребами створюються передумови вищих потреб, до яких і належить потреба у здоровому способі життя. Для того щоб перевірити чи знають дошкільники, що таке здоровий спосіб життя та шляхи його зміцнення та збереження нами була проведена бесіда " Як здоров'я зберегти ". В результаті якої ми отримали такі результати: 30 % дітей мають високий рівень сформованості знань про здоров'я і способи його зміцнення та збереження, 50% мають середній рівень сформованості знань і лише 20 % мають низький рівень. Таким чином можна сказати, що більшість дітей мають елементарні знання щодо зміцнення і збереження здоров'я.

Велику роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дітей відіграють заняття з фізичної культури. Метою занять з фізичної культури є зміцнення здоров'я дітей, розвиток у них рухових умінь та навичок, формування різних фізичних якостей, а саме витривалості, що сприяє розширенню функціональних можливостей серцево-судинної та дихальної системи і підвищенню працездатності. В умовах більшого простору рухові навички засвоюються швидше, значно зростає амплітуда рухів, їх інтенсивність, що дає змогу збільшувати фізичне навантаження. У теплу пору року фізкультурне заняття на свіжому повітрі проводиться через 15-20 хв

після початку прогулянки (рухова активність має починатися після адаптації організму до погодних умов). У холодний період такі заняття слід проводити наприкінці прогулянки, щоб по його закінченню діти швидко зайшли в приміщення. Також важливо, коли на дворі тепло, навчити дітей виконувати вправи на шикування та перешікування, для того, щоб у холодну пору вони могли швидко зорієнтуватись у просторі, узгоджено рухатись, та чітко виконувати команди вихователя. З метою перевірки активності дітей на заняттях з фізичної культури нами було проведено спостереження під час якого було виявлено такі результати: 36 % дітей мають високий рівень активності на заняттях з фізичної культури, 48 % мають середній рівень активності на занятті і 16 % мають низький рівень активності на занятті фізичної культури. Таким чином можна сказати, що сучасне молоде покоління в основному має середній рівень фізичної підготовки та не досить активно виявляє бажання займатись фізичною культурою та спортом. Саме тому ми як вихователі маємо постійно стимулювати в дітей бажання займатись фізичною культурою.

Висновок. Отже, узагальнюючи погляди вчених можна сказати що дотримання здорового способу життя сприяє не лише гармонійному фізичному розвитку, а й зміцнює духовно.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – 3-тє вид. – Суми : Університетська книга, 2011. – 427 с.
2. Лохвицька Л. В. Дошкільникам про основи здоров'я : навч. Метод. Посіб. / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрюшенко.– Черкаси : Відлуння-Плюс, 2004.– 215с.
3. Юрочкіна С.О. Педагогічні засади валеологічного виховання дітей старшого дошкільного віку //дисертація / С. О. Юрочкіна – К. – 1997.– 380 с.

Кулеш Юлія Сергіївна

студентка 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Виховання самостійності як базової якості в дітей дошкільного віку – складний і багатогранний процес, який потребує цілеспрямованої роботи. Одним із засобів виховання самостійності виступає гра, в якій створюються умови для самостійної діяльності дітей, прояву ними цілеспрямованості, ініціативності, незалежності, творчості, пізнавального інтересу та інших критеріїв самостійності [3].

Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби.

Враховуючи неоціненну роль гри у житті дошкільника, наголошують, що завдання і зміст ігрової діяльності визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні (сфера "Культура", субсфера "Світ гри"), чинними програмами розвитку навчання та виховання дітей дошкільного віку "Малюно", "Дитина", "Українське дошкільня", "Дитина в дошкільні роки", "Зернятко". На виході "Базова програма розвитку дітей дошкільного віку", спрямована на збалансований розвиток дитини, формування елементарних форм її життєвої компетентності, реалізацію природного потенціалу, індивідуалізацію особистого становлення [1].

Виховні можливості гри відзначали у своїх працях Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін, С.Л. Рубінштейн та ін. Дослідженню особливостей гри на етапі раннього та дошкільного дитинства були присвячені праці Л.В. Артемової, Р.І. Жуковської, С.О. Марутян, Д.В. Менджерицької, О.П. Усової [3].

Метою статті є аналіз виховних можливостей ігрової діяльності у розвитку самостійності дітей дошкільного віку.

Основна частина. Дошкільний вік - це період оволодіння соціальним простором людських відносин через спілкування з близькими дорослими, а також через ігрові і реальні відносини з однолітками. Дитина прагне до реалізації свого "я", прагнучи підтвердити свою самостійність. У дитини формуються основи відповідального ставлення до результатів своїх дій [4]. Самостійність - це дія, яку людина здійснює сама, без підказки і допомоги оточуючих.

Самостійність не означає повної свободи дії і вчинків, вона завжди укладена в жорсткі рамки прийнятих у суспільстві норм [4].

Сучасні теоретико-експериментальні праці акцентують на вихованні таких показників самостійності, як-от: цілеспрямованість (А.К. Бондаренко, А.І. Матусик), активність (Р.М. Миронова), ініціативність (О.В. Старинська, Т.А. Ткачук), наполегливість (З.М. Діхтяренко), самооцінка (С.О. Ладивір, І.С. Мельник), креативність (Г.В. Ожиганова), творчість (Л.М. Шульга), пізнавальна активність (І.С. Литвиненко) та ін. У більшості з них гра визначається одним із засобів виховного впливу на дитину [3].

Різні підходи до дитячої гри відображені в багатьох роботах. Серед цих підходів можна виділити пояснення природи сутності дитячої гри, як форми спілкування (Лісіна М. І.), або як форми діяльності, в тому числі засвоєння діяльності дорослих (Ельконін Д. Б.), або як прояв і умову розумового розвитку (Піаже Ж.).

Кожен з цих підходів, виділяючи якусь сторону гри, в кінцевому рахунку, виявляється недостатнім для пояснення сутності, специфіки дитячої гри в цілому.

Незважаючи на те, що ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці, значимість її не знижується і згодом. Л. С. Виготський відзначав, що в

дошкільному віці гра і заняття, гра і праця утворюють два основних русла, по яких протікає діяльність дошкільнят. Виготський Л. С. бачив у грі невичерпне джерело розвитку особистості, сферу визначає "зону найближчого розвитку".

Звідси - сутність проблеми полягає у вплив гри на розвиток самостійності дітей, творчих здібностей, особистісних якостей. Гра створює позитивний емоційний фон, на якому всі психічні процеси протікають найбільш активно. Використання ігрових прийомів і методів, їх послідовність і взаємозв'язок будуть сприяти у вирішенні даної проблеми.

Актуальність піднятої проблеми викликана потребою психологів, педагогів, батьків в удосконалюються методи психолого-педагогічного впливу на формується особистість дитини з метою розвитку самостійності дітей.

Можливо, гра приваблює дитину своїм незабгненним різноманіттям ситуацій, що вимагають від нього активного прояву індивідуальності, кмітливості, винахідливості, творчості та самостійності [4].

За визначенням Т.І.Поніманської, гра поєднує в собі риси, що характерні будь-якій соціальній діяльності, а також риси, що притаманні власне грі. Серед останніх вона називає самостійність [2].

Організація ігрової діяльності в дошкільних навчальних закладах потребує істотного вдосконалення. Вона так і не посіла належного місця в житті дітей, що пояснюється недооцінкою педагогами її ролі в різнобічному розвитку дошкільнят. У багатьох садках не створено належного ігрового середовища, недостатньо уваги приділяється формуванню в дітей уявлень про навколишній світ, їхнім самодіяльним іграм. Підпорядкування гри завданням навчання завдає вихованцям подвійної шкоди: призводить до вилучення самодіяльних ігор з життя дитячого садка, знижує пізнавальну мотивацію, що є основою формування навчальної діяльності [1].

Автори (Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста) серед різних видів ігор, що мають найбільш самостійний характер, виділяють сюжетну гру. Ознакою цього вони називають її зміст. Сюжетна гра не може функціонувати в готовому вигляді, а залежить від життєвого досвіду дітей. Вона має свої закони розвитку, залежить від світосприймання дійсності і виступає його відображенням. Крім того, дослідниці виділяють певні можливості дидактичних ігор для розвитку пізнавальної сторони самостійності.

Самостійність розвивається в дошкільників у процесі самодіяльних ігор. Такі ігри розпочинаються з власної ініціативи дитини, її бажання програвати різні сюжети, без втручання дорослого. До них К.В. Карасьова, Т.О. Піроженко відносять сюжетно-рольові та режисерські ігри [3].

Висновки. Із цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що ігрова діяльність має великий потенціал для виховання самостійності як базової якості у дітей дошкільного віку. Вона сприяє розвитку таких її компонентів, як: активному пізнанню довколишнього середовища і себе в ньому,

усвідомленню свого "Я" і своїх можливостей; прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах; цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди; самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості; умінню критично оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінню приймати власні рішення; розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінню діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого.

Список використаних джерел

1. Бурова А. Організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі// Дошкільне виховання. - 2007.- №10. – С 8-9.
2. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. [Навчально-методичний посібник] / [За ред. Г.С.Тарасенко]. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2010. – С 320.
3. <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua>
4. <http://ditsad.com.ua/konsultac/konsultac2831.html>

Кулик Неоніла Вікторівна,

студентка 45 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ ПРАВИЛЬНОСТІ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ РЕЖИМНИХ МОМЕНТІВ

Сьогодні в дошкільній педагогіці гостро постають питання формування граматичної правильності мовлення дітей дошкільного віку, оскільки дошкільний вік є сенситивним періодом у розвитку людини. Серед багатьох аспектів дошкільної лінгводидактики проблема формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку завжди привертала увагу як теоретиків, так і практиків. У класичній і сучасній лінгводидактичній науці рівень розвитку мовлення вважається одним із основних показників розумового розвитку дитини. Проте у сучасній методиці навчання мови та розвитку мовлення дошкільників особливості усвідомлення дітьми мовної дійсності, потенційні можливості розвитку мовлення на кожному віковому етапі вивчені недостатньо, хоча знання цих особливостей, уміння управляти формуванням граматично правильного мовлення, без сумніву, важливе.

Актуальність проблеми формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку обумовлюється пріоритетними напрямками Державної національної програми "Освіта" ("Україна ХХІ століття") та "Діти України", Законів України "Про освіту", "Про дошкільну освіту".

Проблема формування граматичної правильності мовлення дітей молодшого дошкільного віку є досить складною та багатоаспектною. До неї

звертались багато психологів, педагогів, дефектологів. Зокрема, такі як: А. М. Богуш, О. М. Гвоздев, Л. О. Калмикова, Г. І. Ніколайчук, В. К. Орфинська та ін.

Вивченню психологічних закономірностей формування граматично правильного мовлення у дошкільників присвячено ряд досліджень (Виготський Л. С., Захарова А. З., Ельконін Д. Б., Леонтьєв О. О., Ніколенко Д. Ф., Сохін Ф. О. та ін.). Ученими були виявлені механізми оволодіння дітьми граматичним ладом, розвитку граматичних форм шляхом з'ясування реальних відносин, що лежать в основі їхнього абстрагування, перенесення узагальнених граматичних відношень у нові умови.

Провідну роль у засвоєнні мови дитиною відіграють невідповідність між цілями і наявними засобами спілкування, між бажаним і досягнутим, між формою і змістом висловлювання (О. В. Запорожець). Головною умовою виникнення і вирішення цих протиріч є спілкування дитини з дорослим, у процесі якого він спонукає й заохочує до використання граматично правильного мовлення.

Метою нашої статті є розкриття оптимальних методів і засобів формування граматично правильного мовлення дитини молодшого дошкільного віку в процесі режимних моментів.

Значним досягненням у розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку є поява граматичних форм рідної мови. Засвоєння дитиною граматичного ладу мови пов'язане з формуванням у неї комунікативної функції мовлення. Після того, як слово стало для неї "сигналом сигналів", тобто сигналом реальної дійсності, коли слово стало означати для дитини щось конкретне, мовлення дитини набуває відповідної граматичної організації.

Грамотична правильність мовлення – дотримання в процесі спілкування основних граматичних норм, сформульованих у вигляді правил. Це норми словотворення частин мови, відмінювання, узгодження, побудови речень певної структури, а також норми керування, що засвоюються практично.

Формування граматично правильного мовлення у дітей передбачає такі напрями: перевірка граматичної правильності дитячого мовлення і запобігання помилкам; наслідування мовленнєвому зразку педагога, мовлення якого відповідає всім нормативним вимогам, використання ефективних методів і прийомів формування граматичної правильності мовлення дітей як на заняттях, так і в повсякденному житті.

Засвоєння граматичної будови мови для дитини – складний шлях, на якому не обходиться без помилок. Діти плутають суфікси, префікси однієї частини мови з іншою. Для кращого засвоєння граматичної правильності мовлення необхідно виробити звичку правильно говорити. А для цього педагог має знати, яких помилок припускаються діти, і своєчасно їх виправляти.

Насамперед вихователь має знати, які помилки характерні для дітей певної вікової групи, як часто вони трапляються в їхньому мовленні.

Вихователь повинен мати спеціальний матеріал для перевірки дитячого мовлення, а також визначити прийоми і методи, які б дали змогу якнайповніше виявити особливості граматичної будови мови дітей. Наведемо окремі з них: розповідь за сюжетними картинками; читання невеликих оповідань і бесіда за їх змістом; індивідуальні бесіди за раніше складеним планом і розмови вихователя з дітьми; спеціально дібрані дидактичні вправи; дидактичні ігри, серед яких чільне місце належить автодидактичній грі, де дії дітей можна регулювати ігровими завданнями й ігровими правилами.

Режимний момент – одна з основних форм роботи вихователя з дітьми під час формування в останніх граматично правильного мовлення.

Правильно організовані режимні моменти дня мають велике виховне і педагогічне значення. Щодня повторюючись, режимні моменти привчають організм дитини до певного ритму, забезпечують зміну діяльності (ігрової, навчальної, трудової) і тим самим оберігають нервову систему дітей від перевтоми. Вихователь перебуває з дітьми в різній обстановці: у роздягальні, умивальній кімнаті, спальні, ігровому куточку, на вулиці та інших місцях. Тому він має можливість активізувати і закріпити нові слова, виправити мовні помилки.

Під час ранкового прийому дітей у вихователя є можливість поговорити про настрій дитини, дізнатися, що нового у неї сталося, наприклад, за вихідні дні, яку книжку їй прочитали вдома, або який мультфільм вона подивилася; закріпити знання про транспорт, про сім'ю, про професії, про улюблені іграшки і т.д. Якщо це в холодну пору, то, одягаючись на прогулянку або роздягаючись після неї, можна поговорити з дітьми, якого кольору у них одяг (узгодження прикметників з іменниками в роді), перерахувати деталі одягу, придумати, на що схожий одяг (шарф - це дорога, струмок), з якого матеріалу зроблений одяг (вовняні, хутрова, джинсова тощо).

Під час трудової діяльності закріплюємо знання дітей про назви інструментів, слів-дій. Задаємо питання: "Що будеш робити?" "Що робиш?" "Для чого треба рихлити землю?" і т.д.

Під час чергування по їдальні можна привернути увагу дітей до посуду, назвати його форму, забарвлення, матеріал, з якого він зроблений, його кількість на столі. Така ж робота проводиться під час підготовки необхідного матеріалу до занять.

На прогулянці під час спостереження за живою і неживою природою, її явищами діти так само відповідають на питання вихователя, міркують, роблять висновки. Ми пропонуємо дітям скласти або придумати розповідь, казку про побачене: про хмаринку, про метелика, про сніжинки, про першу квіточку і т.д.

Так як в дошкільному дитинстві провідною діяльністю є гра, то однією з умов успішної роботи з розвитку мовлення є використання різних ігор. Це ігри, які допомагають закріпити знання дітей за всіма розділами розвитку мовлення:

зв'язне мовлення, формування граматичного ладу мовлення, словникова робота.

Під час сюжетно-рольових ігор діти вдосконалюють діалогічну мову, розвивають навички монологічної мови. Оволодіння монологом - одне з головних завдань мовленнєвого розвитку дошкільників, так як він вбирає в себе розвиток всіх сторін мови – лексики, граматики, фонетики. Під час сюжетних ігор у дітей йде опосередковане спілкування через іграшку.

Відмітимо, що в усі режимні моменти включають дидактичні ігри з розвитку мовлення, цікаві, фонетичні, лексичні, граматичні вправи. Під час дидактичних ігор закріплюються уміння і навички, отримані в ході проведення занять. Ця робота проводиться з невеликою підгрупою дітей або індивідуально.

Отже, режимні моменти в дитячому садку організовані таким чином, щоб у дітей завжди був час на активні ігри, заняття і повноцінний відпочинок.

Для того, аби у дитини молодшого дошкільного віку сформувані граматично правильне мовлення, вихователь і батьки повинні докладати максимум зусиль. Ми не повинні забувати про те, що діти не люблять і не завжди розуміють просто поданий матеріал, їх потрібно зацікавити, зробити так, щоб вони самі хотіли вчитись. Для цього вихователь повинен створити відповідне середовище, використовувати найрізноманітніші форми роботи з дітьми. Правильно організований режим дня для дитини сприятиме кращому навчанню та запам'ятовуванню. Граматичну правильність мовлення ми формуємо завжди і всюди: при ранковій зустрічі дітей, на гімнастиці, під час сніданку, занять, прогулянки, при підготовці до сну тощо. Вихователь повинен кожну хвилину стежити за дитиною та її мовленням, виявляти помилки та виправляти їх для того, щоб мовлення у дітей формувалось граматично правильним з наймолодшого віку.

Список використаних джерел

1. <http://doshkilniatko.net/hramatychna-pravylnist-movy-doshkilnyka/>.
2. Богуш А. М. Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А. М. Богуш. Друге видання, доповнене. – К.: Видавничий дім "Слово", 2011. – С. 399 – 450.
3. Богуш А. М. Обучение правильной речи в детском саду/ А.М.Богуш. – К.: Рад. шк., 1990. – С. 43 – 47.

Курова Аріна Едуардівна

студентка 27 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ

Актуальність проблеми. У програмі розвитку дітей старшого дошкільного віку "Впевнений старт" розкрито основні напрями розвивального

впливу дорослих, що є визначальними для розвитку природних задатків і здібностей дітей до різних видів художньої діяльності (образотворчої, музичної, театралізованої), естетичного ставлення до дійсності, формування художніх умінь і навичок, сприяння самовираженню у художній творчості [2, с. 7]. Завдання педагога – спираючись на схильність дітей до наслідування, прищеплювати їм навички й уміння, без яких неможлива творча діяльність, виховувати у них самостійність, активність у застосуванні цих знань і вмінь, формувати критичне мислення, цілеспрямованість [3, с.37].

Мета статті - визначити особливості розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Основна частина. Дитина ще не встигла народитися, а в ній живе велика таємниця таланту. Процес творчості починається тоді, коли малюк взяв у олівець і аркуш паперу. Звичайне дитяче творіння буде чудовим та неповторним лише тоді коли в малюка є певний досвід і він володіє еобхідною інформацією та навичками. Творчість – як вітаміни: не багато треба, але якщо їх немає хвороби і зміни в розвитку неминучі. І так само, як з вітамінами позбавлення творчості у ранньому віці найнебезпечніше.

На формування особистості дитини впливає багато чинників, серед яких чільне місце посідає культура й мистецтво. Поступово знайомлячись з культурною спадщиною людства, дитина прилучається до її цінностей, збагачує власний життєвий досвід, має можливість творчо застосовувати набуті знання у притаманних їй видах діяльності. Відповідно, розвивається уява, мислення, комунікативні навички, вміння розуміти іншого.

Музика, художнє слово, зображувальне мистецтво, театр стають для дитини джерелом переживання радощів, відкривають дитині мистецтво, забезпечують багатство вражень [3, с.39].

Творчі здібності – це індивідуальні особливості рис людини, які визначають успішність виконання нею творчої діяльності.

Формування творчих здібностей у дітей, як правило пов'язана з грою. Адже давно відомо, що гра є провідною діяльністю дитини дошкільного віку, а отже – й «веде» за собою розвиток дитини. Дошкільнята малюють і – грають, танцюють і – грають, конструюють і – грають, називають слова, вигадують казки й постійно грають. Грають навіть тоді, коли займають серйозною справою. Через гру, експериментування, творчість іде пізнання дитини навколишнього світу. У грі дитина робить спроби знайти своє місце у житті [3, с. 36].

Розвитком творчої особистості важко керувати. Є багато чинників, що впливають на інтелектуальний розвиток, серед них умови, у яких формується дитина, середовище, що її оточує. Однак найважливішим для творчого розвитку особистості є характер її навчальної діяльності. Моделювання творчої діяльності у навчанні потребує осмислення самого поняття

«творчість». Одним з найважливіших факторів творчого розвитку дітей є створення умов, що сприяють формуванню їхніх творчих здібностей [3, с. 38].

Першим кроком до успішного розвитку творчих здібностей є ранній фізичний розвиток маляти: повзання і ходіння, раннє плавання, гімнастика (Дж. Сміт). Потім раннє читання, навчання рахувати, знайомство з різними матеріалами та інструментами.

Другою важливою умовою розвитку творчих здібностей дитини є створення умов, що сприятимуть розвитку (Б.М. Нікітін). Необхідно, наскільки це можливо, заздалегідь оточити дитину таким середовищем і такою системою відносин, які стимулювали б її найрізноманітнішу творчу діяльність й поволі розвивали б у неї саме те, що у відповідний момент здатне найбільш ефективно розвиватися. Наприклад, ще задовго до навчання читати й писати, однорічній дитині можна купити кубики з літерами, почепити абетку на стіні і під час гри називати дитині букви. Це сприяє ранньому розвитку мовлення, а згодом - вмінню читати.

Третя, надзвичайно важлива умова ефективного розвитку творчих здібностей впливає із самого характеру творчого процесу, що вимагає максимальної напруги сил (Л. Керрол). Справа в тім, що здатність буде розвиватися тим успішніше, чим частіше у своїй діяльності людина добирається "до верхівки" своїх можливостей і поступово піднімає цю планку усе вище і вище. Така умова максимальної напруги сил найлегше досягається, коли дитина вже плазує, але ще не вміє говорити. Процес пізнання світу в цей час йде дуже інтенсивно, але скористатися досвідом дорослих маля не може, тому що пояснити такому маленькому ще нічого не вдається. Тому в цей період малюк змушений більше, ніж коли-небудь займатися творчістю, вирішувати безліч нових для нього задач самостійно і без попереднього навчання, якщо, зрозуміло, дорослі дозволяють йому це робити, а не вирішують все за нього. Наприклад, у дитини закотився далеко під диван м'яч. Батьки не повинні поспішати дістати йому цю іграшку, якщо дитина може вирішити цю задачу сама.

Четверта умова успішного розвитку творчих здібностей полягає в наданні дитині свободи у виборі діяльності, у чергуванні справ, у тривалості, у виборі способів і т. і (Л. Керрол). Тоді бажання дитини, її інтерес, емоційне піднесення стануть надійною запорукою того, що більше напруження розуму не призведе до перевтоми, а буде на користь.

Проте надання дитині такої волі не виключає, а, навпаки, припускає ненав'язливу, доброзичливу допомогу дорослих - це є п'ятою умовою успішного розвитку творчих здібностей. Найголовніше тут - не перетворювати свободу на вседозволеність, а допомогу на підказку. На жаль, підказка - розповсюджений серед батьків спосіб "допомоги" дітям, але вона тільки шкодить справі. Не можна робити що-небудь за дитину, якщо вона може сама [1, с.298].

Висновки. Отже, творчі здібності - це індивідуальні особливості, якості людини, що визначають успішність виконання нею різного роду творчої діяльності. В основі креативних здібностей людини лежать процеси мислення й уяви.

Список використаних джерел

1. Загальна психологія: Підручник / За ред. С. Максименко. – Вінниця - 2003. - 298 с.
2. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку "Впевнений старт". – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – С. 7
3. Серенко Л.Б. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку//Обдарована дитина. - 2007. - №6. - С.36 - 39.

Латко Ірина Миколаївна,
студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми мовленнєвого зростання незалежно від освітніх концепцій завжди залишається актуальною. Дитина має бути готовою до широкого спілкування з іншими людьми в різних сферах життєдіяльності, адже це – основа мовленнєвої особистості.

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Комплексними заходами щодо всебічного розвитку і функціонування української мови", спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Оволодіння рідною мовою є одним із найважливіших надбань дитини в дошкільному віці – найбільш сенситивному для засвоєння мови. Якщо дитина не досягне певного рівня мовленнєвого розвитку до п'яти-шести років, то цей шлях, як правило, не може бути успішним на більш пізніх вікових етапах.

У наш час, коли відбуваються активні процеси становлення державності, культурно національного відродження країни та повернення народу до своїх духовних скарбів, доречно звернути увагу на розвиток мовлення дітей засобами дитячого фольклору.

Торкалися використання народнопоетичної творчості на певних етапах і напрямах навчально-виховного процесу в своїх дослідженнях С. Домбровський, Г. Іванюк, В. Костів, О. Неживий, О. Ростовський, Р. Скульський, Н. Соломко, Г. Сутрина, Н. Чернуха, Б. Тимків, В. Хрущ.

Вплив фольклору на мовну освіту дітей було розкрито в роботах видатних учених, педагогів, письменників (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Духнович,

Г. Іваницька, В. Кононенко, Т. Котик, Н. Лисенко, Н. Луцан, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Н. Пешковська, С. Русова, Л. Симоненкова, Г. Сковорода, І. Срезневський, М. Стельмахович, Є. Тихеева, О. Трифонова, К. Ушинський, І. Франко та ін.). Їх праці становлять теоретико-методологічну основу дослідження нашої проблеми.

Тому буде доволі цікаво розглянути сучасні аспекти розвитку мовлення середніх дошкільників засобами усної народної творчості.

Метою нашої статті є розкрити особливості розвитку мовлення дитини середнього дошкільного віку.

Ефективність мовлення дітей середнього дошкільного віку засобами усної народної творчості покращиться в разі створення таких педагогічних умов: забезпечення розуміння дітьми змісту фольклорних творів, спільної роботи ДНЗ з сім'єю, удосконалення теоретико-методичної підготовки вихователів дошкільних закладів щодо використання комплексу усної народної творчості у мовленнєвому розвитку дітей середнього дошкільного віку.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства.

У процесі різнопланового спілкування дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності і різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ "Я"; засвоює і створює культурні цінності, виступає при цьому активним суб'єктом взаємодії.

Термін "зв'язне мовлення" сучасна лінгвістика та лінгводидактика розглядають у двох напрямках – як процес створення зв'язного висловлювання та як продукт мовлення (текст чи дискурс), також воно визначається як єдине смислове та структурне ціле, що складається з тематично та логічно пов'язаних між собою відрізків і відбиває усі істотні аспекти свого предметного змісту (А. Богуш, Л. Виготський, М. Жинкін, І. Зимняя, О. Леонтьєв).

Зв'язне мовлення охоплює всі види діяльності дітей дошкільного віку. Вчені виокремлюють такі види діяльності, як ігрова, образотворча, пізнавальна, художня, музична, мовленнєва, комунікативна, навчально-мовленнєва, побутова, трудова. Взаємодію різних видів діяльності відзначали такі вчені, як Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, Д. Узнадзе.

Для дитини мовлення виступає одним із основних засобів пізнання довкілля. За словами Г. Костюка, саме завдяки мовленню здійснюється процес осмислення наочних образів (подій, картин). У цьому випадку мовлення виступає засобом інтерпретації чуттєвого досвіду дитини. Реалії сьогодення (зменшення віку першокласників до 6 років, збільшення об'єму та ускладнення навчального матеріалу) ставлять перед дитиною більш складні завдання, які потребують зовсім іншого, ніж раніше рівня сформованості вмій і навичок, у тому числі і мовленнєвих. Саме тому постає необхідність формувати в дітей навички зв'язного мовлення якомога раніше.

Питання зв'язності дитячого мовлення попри всю різноманітність пропонованих методичних систем, розглядається не лише практиками, але й науковцями однобічно, з погляду оволодіння дітьми загальноприйнятими в лінгвістиці якостями зв'язного мовлення. Слід відзначити, що особливе місце у сучасній педагогіці займає дитячий фольклор, гуманістичний характер якого виступає джерелом загальнолюдських цінностей, акумулятором національних традицій початкового навчання та віддзеркаленням "інтеграційної функції культурної парадигми" сучасної педагогіки.

Список використаних джерел

1. <http://doshkilniatko.net/hramatychna-pravylnist-movy-doshkilnyka/>.
2. Анісімова О.Е. Планування роботи дошкільного навчального закладу (за Базовою програмою розвитку дітей дошкільного віку "Я у світі"/ О. Е. Анісімова, Н.О. Колінько, О. Б. Полєвікова – 2010. "Видавнича група" "Основа" – 2011. – (Серія "Дошкільний навчальний заклад. Керівнику").
3. Артемова Л.В. Театрализованные игры дошкольников. Книга для воспитателя детского сада / Л.В.Артемова. – М.: Просвещение, 2000. – 127 с.
4. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі": [2-ге вид., випр.] / Наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.

Левківська Світлана Іванівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сьогоденні актуальним завданням освіти є розвиток творчих здібностей особистості. Щоб досягти даної мети, слід сформулювати ще в дошкільному дитинстві у малюка естетичний смак, а також навчити сприймати і розуміти витвори мистецтва. Тому, як бачимо, соціальна значущість даної проблеми зумовила вибір теми цього дослідження.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних основ розвитку творчих здібностей дошкільників у процесі художньої діяльності.

У науковій літературі достатньо часто зустрічається поняття "творчі здібності". Як визначив Е. Фромм – це "...здатність дивуватися, пізнавати, вміння знаходити вихід із нестандартних ситуацій; це спрямованість на відкриття нового й здатність глибокого усвідомлення" [3, с. 255]. Встановлено, що найбільшій ефективності розвитку творчих здібностей дошкільника старшого віку набуває в наступних випадках:

- 1) при врахуванні вікових та усіх індивідуальних особливостей дитини старшого дошкільного віку;

2) в процесі позитивного впливу з боку вихователя — створення необхідного навколишнього середовища та цілеспрямованість самого викладача;

3) в результаті стимуляції емоційної та почуттєвої сфери діяльності;

4) при умові ефективності використання фантазії та уяви дитини-дошкільника.

Театральне, музичне, зображальне і художнє мистецтво являються для дитини першоджерелом особистих вражень та емоцій. В. Сухомлинський зазначив: "Кожна дитина не тільки сприймає, але й малює, творить, створює. Те, як дитина бачить світ, є своєрідною художньою творчістю. Образ, що сприйняла й одночасно створила дитина, несе в собі яскраве емоційне забарвлення. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образи навколишнього світу і додаючи до них що-небудь з фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд духовної творчості" [4, с. 104].

Серед усіх варіантів розвитку самостійності, пізнавальної активності, творчості та самореалізації дітей більшість вчених стверджують про необхідність використання у роботі з дітьми старшого дошкільного віку різних завдань — розвивальних, навчальних, пізнавальних, трудових, інтелектуальних, а також творчих. Говорячи про процес формування творчих здібностей, слід зупинитися на питанні про те, з якого саме віку потрібно починати розвивати здібності дітей. Психологи вказують різні терміни: від 1,5 до 5 років. Взагалі переважає думка, що розвивати творчі здібності необхідно ще з раннього віку. Ця гіпотеза підтверджується і основними законами фізіології.

Річ в тому, що дитячий мозок особливо швидко розвивається в перші роки життя. Це "дозрівання" (зростання кількості мозкових клітин та анатомічних зв'язків між ними) залежить і від варіативності та інтенсивності роботи вже існуючих на даний момент структур, і від того, наскільки стимулюється середовищем утворення нових. Якщо початкова стадія розвитку і функціонування співпадають по часу, протікають синхронно, а умови при цьому достатньо сприятливі — тоді розвиток проходить у необхідному темпі. Процес розвитку може протікати значно швидше стандартних показників, в результаті чого дитина стає більш здібною, по-справжньому талановитою та геніальною особистістю [5, с. 105-107].

Проте можливості розвитку творчих здібностей, досягнувши максимального результату в момент "дозрівання", не залишаються незмінними. Якщо ж ці можливості не використовуються, в такому випадку відповідні здібності не функціонують, а значить — не розвиваються. У випадку, коли дитина не займається певними видами діяльності, відповідні можливості починають деградувати, а іноді — й зникати.

Борис Павлович Нікітін, який протягом багатьох років займається проблемою розвитку творчих здібностей дітей, назвав це явище *НУБЕРС*

(Неообрнене Згасання Можливостей Ефективного Розвитку Здібностей). Нікітін вважає, що НУБЕРС особливо негативно впливає на розвиток творчих здібностей. Розрив у часі між моментом "дозрівання" структур, необхідних для формування творчих здібностей, і початком цілеспрямованого розвитку даних здібностей веде до серйозного ускладнення їх розвитку, уповільнює його темпи і веде до зниження кінцевого рівня розвитку творчих здібностей [2, с. 20-22]. Спираючись на твердження Нікітіна, можна зробити висновок: саме властивість незворотності процесу деградації дитячих можливостей розвитку стала причиною такого поняття, як уродженість творчих здібностей.

Самостійність дошкільника починається ще з перших хвилин перебування в садочку, коли він без сторонньої допомоги переодягається на прогулянку, з прогулянки, на заняття з фізичної культури і т.д. Існує низка порад, які повинен виконувати вихователь:

1) насамперед потрібно представити дітям весь набір завдань і можливої активності, пояснити, що кожна з них означає та як правильно виконувати те чи інше завдання; періодично поповнювати чи дещо змінювати атрибути центру розвитку;

2) пояснити всі правила поведінки під час активності (головне, щоб ці вимоги були однакові для усіх дітей); наприклад, гортати книжки обережно, брати іграшки тільки з дозволу дорослого, ділитися іграшками з іншими дітьми, складати всі речі на свої місця тощо;

3) проводити деякі види самостійної діяльності в ігровій формі, що без сумніву зацікавить дошкільнят у самому процесі; наприклад, прибирати ігрову зону після себе діти не дуже люблять, але якщо їм розповісти про "секретик", який вони обов'язково знайдуть в результаті прибирання — діти залюбки візьмуться за діло;

4) вихователь не повинен запрошувати усіх дітей тільки до одного виду діяльності — кожен має право вибрати саме те, що йому до душі;

5) дитина має вміти (з допомогою вихователя) пояснювати, чому саме цю активність вона вибрала;

6) можливий варіант, що через деякий час дитина не захоче продовжувати ту чи іншу справу; задача вихователя при цьому — пояснити, що кожна справа має бути доведена до кінця, педагог має сприяти тому, щоби дитина підбрала цікаву для неї активність;

7) в процесі діяльності потрібно періодично нагадувати дітям про певні правила і вимоги до даної діяльності;

8) в процесі всієї активності вихователь повинен демонструвати свою підтримку та висловлювати високу оцінку щодо успіхів дошкільника;

9) під кінець процесу потрібно заохотити усіх дітей провести самооцінку і самоаналіз, аби на наступному занятті мати можливість правильно зорієнтувати дитину [1, с. 35-37].

Таким чином, узагальнюючі все вище згадане, можна висновувати про здібності дошкільника як про індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну дитину від іншої; діти дошкільного віку, які не мають належних соціокультурних передумов, в результаті мають набагато менші шанси для реалізації власної життєвої активності. За активної участі та допомоги зі сторони вихователя мистецтво стає для дитини методом безпосереднього пізнання навколишнього світу та способом самореалізації. Самостійна художня діяльність – це форма організації життєдіяльності дошкільника, яка має місце у вільний від основних організованих форм освітнього напрямку час. Причому дитина особисто визначає ціль, завдання, методи і план дій своєї діяльності, а також самостійно контролює та оцінює її.

Список використаних джерел

1. Демченко І.І. До проблеми творчого розвитку учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва. Актуальність проблеми формування особистості нового типу // Всеукраїнська науково-практична конференція: Збірник матеріалів. – Кременець: КОГПІ ім.Тараса Шевченка, 2002. – 69 с.
2. Нікітін Б.П. Виникнення і розвиток творчих здібностей / Б.П.Нікітін // Рад. шк. – 1994. – №4 – 261 с.
3. Нікітін Б., Нікітіна Л. Ми, наші діти і онуки / Б.Нікітін, Л.Нікітіна. – М.: Молода гвардія, 1989. – 643 с.
4. Падалка Г.М. Музична педагогіка: курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / За ред. В. Г. Бутенка; АПН України, Український державний педагогічний університет, Херсонський держ. пед. ун-т. – Херсон: ХДПІ, 1995. – 307 с.
5. Терещенко О.П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності : навч.- метод. посіб. до базової прогр. розв. дитини дошкільного віку "Я у Світі" / О.П. Терещенко. – К.: Світич, 2009. – 112 с.

**Лисенко Вікторія Валеріївна,
Новіцька Ольга Миколаївна**

студентки 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СПІВПРАЦІ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З РОДИНАМИ ВИХОВАНЦІВ

Атуальність проблеми. Відповідно до Положення про дитячий дошкільний заклад учасниками навчально-виховного процесу є не лише педагогічні працівники та діти, а також і батьки. Адже сім'я – найперший і найважливіший соціальний інститут виховання. Саме з сім'ї дитина виносить перші враження про навколишній світ, в сім'ї формуються перші оцінні уявлення, закладаються моральні устої, прищеплюються культурні і гігієнічні звички. Їй належить пріоритет у становленні особистості дитини, вона має максимальні можливості для набуття малюком знань, умінь та навичок, необхідних у подальшому житті.

Сьогодні доводиться констатувати, що демографічні, соціальні, економічні зміни у суспільстві не могли не позначитися на сучасній сім'ї. Ця ланка суспільства, як ніколи, потребує уваги та допомоги з боку держави загалом, дошкільного закладу, зокрема. Адже лише незначна частина батьків може спрямувати у правильне русло виховання своєї дитини. Чимало із них потребують допомоги фахівців. Такою допомогою повинна бути діяльність педагогів, які сприяють всебічному розвитку дітей та допомагають сім'ї у їхньому вихованні. Саме тому сучасні дошкільні навчальні заклади повинні стати відкритими для батьків, громадськості, більше уваги приділяти освіті і вихованню батьків, справедливо вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку і виховання дітей.

Мета статті. Обґрунтування основних принципів ефективної співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців.

Основна частина. Розуміння того, що саме в сім'ї закладається фундамент повноцінного фізичного і психічного розвитку дитини, спонукає дошкільний заклад до пильного вивчення запитів, потреб і вимог сучасної сім'ї, тобто, до тісної взаємодії ДНЗ і родини.

Тісний контакт з батьками вихованців має на меті надання батькам допомоги в актуальних виховних питаннях, сприяє формуванню взаєморозуміння в родинно-педагогічному колективі, обміну виховним досвідом. Такий взаємозв'язок необхідний і для того, щоб сформувати у батьків правильне уявлення про свою дитину, об'єктивно оцінити її та визначити оптимальні шляхи всебічного розвитку малюка.

Для того щоб педагоги та батьки взаємодіяли ефективно, дошкільний навчальний заклад має створити певні умови. Окреслимо їх.

По-перше, дошкільний навчальний заклад має бути повністю відкритим для сім'ї як із точки зору інформативності, так і для участі сім'ї в освітньому процесі. Батьки повинні знати про наявність у дошкільному закладі певних освітніх послуг, умов перебування дитини в групі, особливості програм виховання дітей дошкільного віку.

По-друге, співробітники дошкільного навчального закладу повинні мати уявлення про запити батьків, умови перебування дитини в сім'ї та її індивідуальні особливості, а також створювати умови для отримання такої інформації.

По-третє, педагогам необхідно проводити спеціальну роботу, спрямовану на формування партнерських відносин з батьками, на залучення сім'ї до співробітництва, а саме:

- встановити доброзичливі відносини між педагогами та членами сім'ї;
- налагодити зворотний зв'язок між педагогами та родиною;
- розповсюдити серед батьків сучасні знання про розвиток дитини і методи виховання;
- упровадити різноманітні організаційні форми співробітництва

дошкільного навчального закладу із сім'єю (батьківські збори, сімейні клуби, спільні свята, індивідуальні та групові консультації, тренінги та ін.).

Слід зауважити, що не всі батьки однаково уявляють сам процес взаємодії з вихователями, тому з метою ефективної взаємодії і формування партнерських відносин вихователям доречно дотримуватись таких рекомендацій:

- детально ознайомитись із можливостями батьків (культурний рівень, соціальне положення, рівень освіти, вік, погляди на виховання дитини та ін.) за допомогою анкетування;

- з'ясувати, хто із членів родини може і хоче отримати консультацію впродовж дня;

- процес взаємодії з батьками має бути поетапним та систематичним;

- виявляти інтерес до методів і прийомів виховання в сім'ї, до традиційних способів взаємодії між членами родини [1, с. 11].

Сприяє встановленню контактів із батьками дітей дошкільного віку залучення їх до різних видів і форм організації життєдіяльності дітей в групі.

Досвід роботи показує, що позитивне налаштування педагогів і батьків на спільну діяльність має величезну педагогічну цінність. Батьки будуть упевнені в тому, що дошкільний навчальний заклад завжди допоможе їм у вирішенні педагогічних проблем, і в той же час не нашкодить, тому що буде враховувати думку родини і пропозиції щодо взаємодії з дитиною. Педагоги, у свою чергу, впевнені в розумінні з боку батьків більшості проблем.

Визнання пріоритету сімейного виховання потребує іншого змісту взаємин сім'ї та дошкільного закладу. Новизна цього змісту визначається поняттям „співробітництво”, „співпраця”, „взаємодія”. Суть понять „співробітництво”, „співпраця” полягає у беззаперечній рівновартісності вкладу кожного учасника процесу та у відсутності привілею вказувати, контролювати та оцінювати. Основними засадами співробітництва є: взаємоповага, взаємодовіра, взаєморозуміння між родинами та педагогом, партнерство й чітке усвідомлення своєї ролі та відповідальності в спільній взаємодії, любов до дитини, прийняття і повага її як особистості, розуміння її проблем [2, с.7-9].

Взаємодія педагогів дошкільного навчального закладу з батьками дітей дошкільного віку на основі співробітництва розпочинається з моменту першої зустрічі, у рамках педагогічного супроводу періоду адаптації дітей. Для успішного співробітництва педагогів із батьками малюків можуть використовуватись різноманітні форми взаємодії: батьківські збори, анкетування, консультування та інше.

Сутність взаємодії полягає в узгодженні в інтересах дитини вимог, дій дошкільного закладу і сім'ї як суб'єктів її виховання, активне залучення батьків до педагогічного процесу, надання допомоги педагогічному колективу дошкільного закладу.

Завдання взаємодії: забезпечення дитині в сім'ї та дошкільному закладі

оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволенню її потреби в емоційно-особистісному спілкуванні, розвиток її творчих інтересів та здібностей, підвищення рівня сформованості педагогічної культури вихователів та батьків. Щоб найкраще, найвідповідальніше підійти до виховання дитини, батьки разом з вихователями повинні збудувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх. Сучасний стан дошкільної освіти потребує цілісного підходу до особистості дитини, яка тісно пов'язана з усіма організованими і стихійними, позитивними та негативними впливами як природного так і соціального оточення. Цим пояснюється необхідність ділового педагогічного взаємозв'язку сім'ї та дитячого садка на основі об'єднання їх виховних зусиль. Вихователь та батьки діють в інтересах дитини, приймають рішення стосовно її виховання та навчання, створюють для неї належні умови.

Від того, наскільки ці взаємовідносини будуть узгоджені, настільки залежить успіх формування особистості в цілому. А саме, взаємодія в педагогічному процесі сім'ї та дошкільної установи здатна формувати індивідуальність, активізувати особистий творчий потенціал не тільки дитини, але і педагогів та батьків. Взаємодія, що ґрунтується на засадах коопераційної інтеракції, передбачає взаємодопомогу, співробітництво, узгодження зусиль, розглядається як цілісне явище в психолого-педагогічній системі.

Така взаємодія можлива через дотримання означених умов:

- гуманізація змісту і форм роботи з сім'єю;
- гармонізація взаємин педагогів та батьків;
- підвищення ефективності застосовуваних вихователем у роботі з батьками прийомів та засобів впливу.

Вважається, що структура відкритості дошкільного закладу буває таких видів:

– відкритість всередину (означає надання дошкільному закладу більш вільного, гнучкого, диференційованого характеру; гуманізацію відносин між дітьми, педагогами, батьками; залучення батьків у педагогічний процес дитячого садка);

– відкритість назовні (означає, що дитячий садок відкритий впливам мікросоціуму, свого мікрорайону, готовий співробітничати із соціальними інститутами, розташованими на сусідній з ним території – загальноосвітньою школою, спортивним комплексом, бібліотекою тощо) [3, с.14].

Нові підходи до співпраці ДНЗ з родиною: пріоритетність родинного виховання; орієнтація на інтереси, потреби і запити сім'ї; диференційований підхід до роботи з батьками (врахування соціального стану родини, урахування освіченості батьків); залучення батьків до участі у педагогічному процесі [4, с. 34].

Висновки. У зв'язку з кардинальними змінами, яких зазнає нині робота дошкільного закладу з сім'єю, педагоги мають прагнути забезпечувати координаційну взаємодію з родинами вихованців. Їхнє партнерство у досягненні позитивних результатів здійснюваного педагогічного процесу сприяє різнобічному та гармонійному розвитку дошкільнят.

Співдружність з сім'єю – одне з першочергових завдань, мабуть, у кожному дошкільному закладі. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи з батьками. Використання різних форм і методів, залучення батьків до співпраці, творчість педагогів, дипломатичність – запорука успішної взаємодії ДНЗ і родини. Здійснення цієї роботи, досягнення в ній справжнього успіху можливі лише при індивідуальному підході до кожної сім'ї. Тільки тоді батьки йтимуть до дитячого садка зі своїми радіщами і сумнівами, стають єдиним колективом, завжди допоможуть і підтримають педагога.

Список використаних джерел

1. Назаренко А. Сім'я і дошкільний заклад / А. Назаренко // Дошкільне виховання – 1995. – № 8. – С. 11.
2. Кірієнко Т. Співпраця з родиною. Семінар для педагогів / Т.Кірієнко // Дошкільне виховання. – 2006. – № 10. – С. 7-9.
3. Спичак М. Курс на співпрацю з батьками / М. Спичак // Дошкільне виховання. – 2007. – № 3. – С. 14.
4. Алексеєнко Т. Про нові підходи до сімейного виховання / Т.Алексеєнко // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 34-37.

Мазурок Богдана Валентинівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ФОРМУВАННЯ ОПТИМІСТИЧНОГО СВІТОВІДЧУТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема виховання оптимістично налаштованої, життєрадісної людини в наш час стала актуальною. Як зазначає В. В. Абраменкова, за останні роки відбулося зниження показників якості життя сучасного дитинства у сфері психічного та морально-духовного здоров'я, критеріями якого є: гуманне ставлення дитини до предметного і соціального світу, суб'єктивне психоемоційне благополуччя. Проблема оптимістичного ставлення людини до життя є однією з найбільш складних та дискусійних як у педагогіці, так і в психології. Суспільно-педагогічна ситуація змушує переосмислити існуючий досвід роботи щодо виховання оптимістичного ставлення до життя, орієнтуючись на нове педагогічне мислення, батьківську педагогіку, традиції українського народу, відродження й розвиток національної системи освіти й виховання. Оптимістичне ставлення до життя неможливе без позитивного прийняття себе та інших людей, оптимістичного світосприйняття.

У дошкільній педагогіці виконаний ряд досліджень, присвячених проблемі використання засобів народної педагогіки з метою виховання цінних якостей і властивостей особистості (Л. Д. Вавілова, Н. Т. Гришина, А. П. Усова та інші). Культурна спадщина кожного народу містить слушні ідеї і досвід виховання життєрадісної людини. До теперішнього часу в теорії про практику суспільного виховання робився акцент на когнітивне пізнання світу і ігнорувався емоційно-чуттєвий спосіб у становленні світогляду (А.В. Запорожець, А. Д. Кошелева, А. Н. Леонтьєв та інші). Тим часом ще в 30-ті роки двадцятого століття Л.С. Виготський писав, що світогляд не є властивістю свідомості, внесеним ззовні, а являє собою відношення людини до світу. Таким чином, Л.С. Виготський обґрунтував у феномені світогляду особливу роль світовідчуття, що представляє собою забарвлену чуттєвими відносинами внутрішню картину світу, емоційний комфорт визначає ступінь задоволеності життям, самим собою.

Мета статті: проаналізувати проблему світобачення дитини як життєвого орієнтиру; висвітлити засоби формування оптимістичного світовідчуття щодо свого сьогодення і майбутнього у дітей старшого дошкільного віку.

Дитина вже з перших років свого життя зустрічається з багатоманітністю об'єктів довкілля, подій, відносин, настроїв, думок. Контакти з навколишнім світом, безперечно, впливають на малюка позитивно, розширюючи його світогляд, даючи перші уроки спілкування з природою, однолітками, батьками та іншими дорослими.

На жаль, сучасне життя довкола дитини насичене саме негативними проявами. Вона може їх відчути у сім'ї, на дитячому майданчику, в дошкільному закладі, транспорті, магазині, інших громадських місцях. Як наслідок, вже у недалекому майбутньому це може спричинити різні порушення нервово-психічного стану (тривожність, вередування, плаксивість, розлади сну і апетиту, надмірна збудливість або загальмованість в поведінці, навіть ранні неврози, депресивні чи агресивні стани), а згодом накласти негативний відбиток на характер особистості, її світосприйняття [2, с. 104].

Песимістичне світобачення батьків продукує песимістичний, нереалістичний дитячий світогляд, закритість світу, емоційну несприйнятливність. У матеріально занепокоєній сім'ї, зорієнтованій на збагачення, накопичення, конкуренцію з сильними світу цього, зростає дитина, сенс життя якої полягає у тому, щоб у дорослому житті стати олігархом і мати змогу купити все, що вона схоче. Її світобачення вузьке, нереалістичне, радше дезорієнтує, ніж орієнтує в житті. Їй важко налагодити контакти, вона протягом життя не матиме справжніх друзів, й може, так і не зрозуміє ніколи, що багато чого в житті не купується за гроші [8, с. 3].

Ніхто з батьків не хоче, щоб їхня дитина виросла песимістом, постійно незадоволеним всім і всіма, схильним до критиканства, звинувачень, нудьги і нездатним бачити світле в житті, вносити в буття радість, красу, оптимізм. Як

же навчити малюка радіти життю і виховати з нього позитивно налаштовану особистість? Готових рецептів не існує. Хоча основне вирішення цієї проблеми лежить у психологічній площині, та це зовсім не означає необхідності будь-що неодмінно звертатися за консультаціями до психологів. Батьки й самі можуть їй зарадити. Тут головне – любити свою дитину, виявляти постійну увагу і турботу не лише про її фізичний, а й про психічний стан, своєчасно помічати позитивні й негативні зміни цих станів і реагувати на них адекватними способами. Усвідомлюючи важливість розв'язання порушеної проблеми для особистісного зростання дошкільника, батьки повинні робити певні кроки в даному напрямку.

Які б сюрпризи не приготувало життя, слід намагатись стримувати свої емоції, приховувати погані настрої, контролювати власні висловлювання та дії в проблемних ситуаціях. Не переносити негатив свого стану на близьких людей, в першу чергу, на дітей, але й не влаштовувати демонстративної ізоляції від світу, коли погано. Слід пам'ятати: свідками таких сцен найчастіше стають беззахисні діти, які не здатні адекватно оцінити ситуацію, зробити правильні висновки, а тим більше – допомогти. Тільки батьки, які володіють собою, здатні до наступного кроку.

Найлегше з дитиною-сангвініком, яка завдяки природній врівноваженості, силі та рухомості нервових процесів відрізняється емоційною сприйнятливостю, відкритістю для контактів із світом людей, предметів, природи, несхильністю до тривалого нудьгування, невдоволення, веселістю тощо. Підтримуйте її оптимістичну налаштованість, скеровуйте дитячу активність так, щоб будь-яка діяльність розгорталась на мотивованому інтересі, доводилася до кінця і приносила задоволення результатами.

Флегматична дитина через малорухомість процесів збудження і гальмування в нервовій системі іноді видається байдужою, неемоційною, замкнутою і сумною. Та насправді вона активно переживає події, враження „всередині себе”. У такої дитини часто спостерігається відсутність відкритого прояву емоцій, наприклад, на довгоочікуваний подарунок, зустріч з близькою людиною, приємну пропозицію або на образі, невдачу. Така дитина не буде постійно посміхатися, стрибати від радощів, на очах у всіх заходитися плачем, проте зрідка здатна і на такі бурхливі реакції.

Особливого клопоту завдають діти-холерики, гіперактивні, гіперемоційні, „некеровані”. Їхньому світосприйняттю властивий різкий перепад ставлень, оцінок, настроїв від захоплення, піднесення до заперечення, протесту, пригніченості. Спираючись на вроджену схильність холериків радіти життю, дорослі повинні утримувати стабільність позитивних психічних станів у них і навчати емоційної регуляції поведінки, діяльності. А для цього принагідно вправляти їх в умінні бути емоційно домірними, відповідними ситуації чи події, стану оточуючих людей, стримувати негативні емоції.

Найменш життєрадісними є діти з меланхолійним типом нервової

системи. Вони схильні до тривалого нудьгування, тривожності, песимізму, невпевнені в собі, образливі, сприймають світ ніби крізь темні окуляри, бояться навіть незначних труднощів і невдач, небезпек. Спираючись на вразливість, здатність таких дітей глибоко переживати і розуміти почуття як свої, так і інших людей, батьки повинні оточити їх особливою любов'ю, атмосферою спокою, затишку, захищеності й наповнювати їхнє буття позитивними емоціями, враженнями [7, с.63-64].

Оптимізм, життєрадісне світосприймання, почуття впевненості у своїх силах – це, образно кажучи, світлий вогник, який осяває шлях дитині. Погасне цей вогник – і дитина опиниться в мороку, у самотині, її охопить безвихідна туга і безнадія. Педагогічна мудрість виховання полягає у тому, щоб дитина ніколи не втрачала віру у свої сили, не відчувала, що в неї нічого не виходить. Пріоритетом для вихователя має стати розвиток особистості, її компетентності у різних сферах життя. Лише за цих умов дитина навчиться з перших років йти назустріч життю, реалізувати свій потенціал, бути відкритою для життєвих вражень, жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою, не заблукати в житті, бути собою, прожити своє, а не чуже життя.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Ксения Александровна Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: 2 кн. / І. Д.Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 344 с.
3. Бех І. Д. Рефлексивно-експліцитний метод у вихованні особистості / І.Д. Бех // Рідна школа. – 2012. – № 12. – С. 3–7.
4. Бондін В.І. Педагогіка: навч. посібник для студентів освітніх установ середньої професійної освіти / В.І. Бондін, Ю.Г. Семехін. – М.: Академцентр, 2009. – 349 с.
5. Ващенко Г. Виховання волі і характеру: підручник для педагогів/ Г.Ващенко – Боффало-Мюнхен: Вид-во Спілки української молоді, 1997.– 270 с.
6. Грабовська Т. Формування позитивної мотивації діяльності особистості / Т. Грабовська, О. Киричук // Рідна школа. – 2002. – № 4. – С. 12–14.
7. Данилова Л.В. Формувати особистість нового типу / Л.В. Данилова// Педагогіка і психологія. – 2000. – № 3. – С. 59– 64.
8. Замышляева М.С. Оптимизм и пессимизм в совладающем поведении в юношеском возрасте: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.13 / М.С.Замышляева. – М., 2006. – 22 с.

Макарчук Оксана Володимирівна

студентка 27 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: Федорова М.А.

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства відбуваються зміни у змісті теоретико-методологічних і практичних підходів в освітній галузі, зокрема по-новому визначається мета навчання і виховання дітей з урахуванням соціокультурних особливостей статі.

Освітні заклади прийняли обов'язок щодо реалізації гендерної стратегії у навчально-виховні установи, згідно з Концепцією Державної програми гендерної рівності від 2005 року. На основі цієї Концепції відбуваються вагомі зміни, створюються певні умови для ефективного впровадження у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади гендерних знань, формування у дітей відповідних уявлень, умінь тощо.

Питання реалізації гендерного підходу у вихованні зростаючого покоління в умовах сучасного дошкільного навчального закладу стає особливо важливим. Адже, незважаючи на певні наукові досягнення в цьому аспекті, окреслена проблематика постійно перебуває в колі наукових інтересів вчених і набуває особливої актуальності. Їй присвячені наукові доробки Л. Добровича, Д. Ісаєва, В. Кагана, Д. Колесова, І. Кона, О. Кононко, Л. Кузнецової, А. Макаренка, Т. Рєпіної, Т. Титаренко В. Сухомлинського та ін.

Мета статті – висвітлення педагогічних основ гендерного виховання дітей дошкільного віку.

Основна частина. Гендерне виховання – це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих та жіночих ролей, поведження, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їх біологічної статі [2].

Гендерний підхід створив передумови для аналізу поняття „гендер” (від англ. gender – рід, стать) як новітнього позначення. До появи терміна „гендер” поняття „стать” відносилось до вивчення біологічних, фізіологічних, психофізіологічних відмінностей чоловіка та жінки, а категорії „статеворольове виховання”, „статеворольова поведінка”, „статеворольова соціалізація” були пов'язані з дослідженням соціальних, культурних, психолого-педагогічних складових маскулінності (фемінності), статевих взаємостосунків. Поняття „статеве виховання”, „статеворольове виховання” потребували перегляду з позицій гендерного підходу як методу наукового аналізу, що припускає гармонізацію статево-рольової взаємодії на підставах егалітаризму – принципу рівних прав і можливостей особистості незалежно від статевої приналежності (Г. О. Митрофанова) [5].

Рівноправність у виховному процесі, на думку О.Кікінеджи, передбачає: - однакові педагогічні вимоги, тон та зміст звертання до хлопчиків і дівчат; - статево нейтральні вимоги щодо дотримання правил культурної поведінки;

- орієнтацію на індивідуальний розвиток дитини, її здібності, уподобання, можливості оволодіння універсальними вміннями та навичками незалежно від статі;

- заохочення дітей до спільних занять, ігор, видів діяльності, уникнення статевого сепаратизму в спілкуванні;

- однаковий доступ та заохочення дітей до користування різними іграшками, спортивним інвентарем, приладдям;

- обговорення з дітьми проблем взаємин статей, наголошення на їхній рівності та взаємозамінності в сім'ї та суспільстві [3].

Поняття "гендер" і "гендерне виховання" знайшли всебічне висвітлення у філософській і психолого-педагогічній думці минулого та сучасності. Благодатним підґрунтям для гендерного виховання дошкільників є цілісна педагогічна система, створена великим педагогом В. Сухомлинським, який розглядав завдання виховання у підростаючого покоління якостей мужності і жіночності як одне з найважливіших завдань морального виховання особистості. Універсальна педагогіка павлівського вчителя, визначальною особливістю якої є багатогранність, поліфонічність та всеосяжність, увібравши в себе найкращі надбання минулого та сучасного, поєднує в собі оригінальні ідеї та інноваційні технології, що звучать актуально і сьогодні.

Врахування психологічних особливостей хлопчиків і дівчат В.Сухомлинський вважав одним із основних принципів педагогічної діяльності. Виховання якостей мужності і жіночності, на його думку, слід розпочинати вже в дитинстві. У хлопчиків необхідно затверджувати відповідальність та гідність чоловіка, виховувати розуміння, що вони – завтрашні чоловіки і батьки, майбутні воїни, захисники батьківщини. Важливими якостями, необхідними жінкам, він називав твердість, рішучість, жіночу гідність у відносинах із чоловіками [6].

Вимогою часу стало нове прочитання і нове розуміння освітнього досвіду видатних гуманістів-педагогів. Це дає відповідь на багато запитань, які ставлять педагоги і батьки стосовно гендерного виховання хлопчиків та дівчат, принципів гендерної рівності у вихованні обох статей сучасними "новаторами".

Сучасні педагогічні часописи та педагогічна преса нерідко пропагують ідеї "організації груп роздільного навчання та виховання дітей", "забезпечення рівня знань, практичних умінь та навичок відповідно до статі".

Що сказав би Антон Макаренко прихильникам роздільного виховання? "Що можна відповісти такому педагогові?.. У нас, як і в будь-якій здоровій сім'ї, живуть разом дівчатка і хлопчики, і це не викликає жодних ускладнень. Будь-яка здорова дитяча спільнота може прекрасно розвиватись у цих умовах... Стосунки між дівчатками і хлопчиками у нас виключно товариські" [4].

Усвідомлення людиною своєї належності до чоловічого або жіночого ґендеру й ототожнення з його типовими представниками визначають зміст поведінки, спосіб життя, а також формування особистісних якостей людини. Державна Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі", за якою працюють вихователі дошкільних навчальних закладів, допомагає ефективно та доцільно впроваджувати в свою діяльність особистісно-орієнтований підхід та індивідуалізацію навчального процесу, стимулює розробку та апробацію інноваційних технологій щодо ґендерного виховання, виховання і навчання хлопчиків і дівчат узагалі, ураховуючи їх статеві відмінності [2].

С.Т. Вихор обґрунтувала такі педагогічні умови гендерного виховання: - реалізація гендерного підходу в організації особистісно зорієнтованого виховання;

- формування гендерної чутливості вчителів, учнів, батьків;
- використання в освітній практиці результатів гендерного аналізу змісту навчально-методичної літератури з метою пом'якшення впливу гендерних стереотипів на суб'єктів навчально-виховного процесу;
- реалізація змісту гендерного виховання в процесі вивчення факультативного спецкурсу "Гендерні стереотипи".

Добір змісту гендерного виховання повинен задовольняти такі вимоги:

- відповідає соціальному замовленню держави, оскільки однією зі складових демократичного суспільства є рівність можливостей його громадян, незалежно від статевої належності;
- відображає зв'язок теорії з практикою, оскільки спрямований на розвиток соціокультурної статі кожної особистості з метою її самореалізації у суспільних інститутах, професійній діяльності, сім'ї;
- будується на засадах гендерної рівності та національних цінностях;
- відповідає духовним, фізичним можливостям вихованців, оскільки враховує їх індивідуальні, вікові, статеві особливості [1].

Висновки. Отже, гендерне виховання – це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих та жіночих ролей, поведження, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їх біологічної статі.

Усім суб'єктам педагогічного процесу необхідно враховувати гендерний чинник у вихованні насамперед тому, що розвиток особистості не може відбуватися гармонійно без гендерно-рольової соціалізації. Функція ж вихователя полягає в тому, щоб забезпечити вільне й відповідальне самовизначення зростаючої особистості в новій статево-рольовій парадигмі суспільної свідомості.

Список використаних джерел

1. Вихор С. Виховання школярів різної статі та гендерний підхід у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи // Педагогічний пошук. Науково-методичний вісник управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації. — 2005. — №1(45). — С. 6–9.
2. Гендерна стратегія виховання та гендерний підхід у розвитку дітей дошкільного віку // Дошкільний навчальний заклад. – 2012. – №4. – С. 2-7
3. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навч. посібник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 1999. — 384 с.
4. Кікінежді О. Гендерне виховання змалку // Дошкільне виховання. – 2006. – № 3. – С. 3-6, 10-13.
5. Митрофанова А.А. Гендерный подход в педагогике / А. А. Митрофанова // Введение в гендерные исследования: Учеб. пособие для студентов ВУЗов / Под ред. И.В. Костиковой. – М.: Аспект Пресс, 2005. – С. 182-194.

ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Проблема виховання доброти і милосердя у дітей дошкільного віку – одна з актуальних проблем сучасної педагогіки. Виховання гуманістичних засад особистості починається з перших років її життя. Стосовно дітей раннього віку його зміст полягає у формуванні досвіду спілкування з близькими людьми в процесі спільної з ними предметної та ігрової діяльності.

Мета статті. На сьогодні тема формування такої моральної якості як доброта та милосердя дошкільника є недостатньо розробленою. Виховання милосердя в дітей дошкільного віку є сьогодні нагальним педагогічним завданням. Спираючись на накопичені теоретичні й практичні досягнення вітчизняних і зарубіжних фахівців, Ж. Піаже, К. Ушинського, В. Сухомлинського в області педагогіки, психології, нами був здійснений цілеспрямований аналіз процесу виховання милосердя у дітей дошкільного віку в науковій літературі. Мета статті полягає в аналізі поняття "милосердя" у науковій літературі та шляхів його виховання у дошкільному віці.

Основна частина. *Милосердя* — діяльне прагнення допомогти кожному, хто має в цьому потребу . Це є втіленням високої любові до ближніх [6].

Про необхідність виховання в дітей із малих років почуття доброти та милосердя переконливо писав у своїх творах В.О. Сухомлинський. Він підкреслював, що дитинство для дитини є природною школою сердечності. Це одне з найскладніших і найтонших виховних завдань сім'ї і школи. Ви покликані облагородити серце своєї дитини, одухотворити його поривання і бажання вищою людською красою — чуйністю, співчутливістю. З перших днів свідомого життя людині треба пам'ятати, що вона стане не тільки творцем матеріальних і духовних цінностей, а й сином старих батьків, чоловіком, батьком [4, с. 220].

Добро, за В. О. Сухомлинським, це насамперед мірка, з якою людина підходить до пояснення й оцінки людських стосунків; "охоронець совісті людини, спонукач моральної, непохитної, духовної стійкості, ідейної мужності" [4, с. 229].

Для дитини світ людей відкривається реальними взаєминами з найближчими родичами, вихователями в дитячому садку, їх ставленням до дитини. У спільній діяльності з дітьми дорослий повинен створювати ситуації привітності, співчуття, чуйності. У дошкільному віці дитина володіє здатністю до наслідування, що є передумовою поступового її переходу від споглядання дій дорослого до спільних дій з ними, згодом — до окремих дій дитини і дорослого, а ще через певний час — до самостійних дій дитини. Свої

побажання батьки та вихователі мають висловлювати ласкавим, спокійним тоном, щоб дитина поступово усвідомлювала необхідність реагувати на таке ставлення відповідною поведінкою [1, с. 52].

Вихованню милосердя у дітей, на думку К. Д. Ушинського, С.Рубінштейна та інших вчених, сприяють дотримання таких умов:

- здійснення взаємодії педагогів і батьків на основі співробітництва й наступності у вихованні милосердя;

- реалізація аксіологічного, емоційного, пізнавального й поведінкового компонентів милосердя з урахуванням раціонального використання виховного потенціалу навчального матеріалу й індивідуально-особистісної орієнтації змісту виховання милосердя;

- орієнтація на здатність дошкільників до емпатійних переживань, почуттєвих проявів милосердя.

На практиці реалізація даних умов сприяє розширенню уявлень дошкільника про милосердя та доброту, формуванню досвіду милосердної взаємодії з людьми, оволодінню різними способами прояву участі й жалю до оточуючих. Провідну роль у цьому відіграє середовище, в якому щодня знаходиться дитина, зокрема освітнє [1, с. 50].

Щоб пробудити в дитини чутливість, позитивний емоційний стан, розбудити почуття доброти, необхідно знайомити її з природою, яка є багатим джерелом духовного збагачення. Вдивлятися, вслуховуватися, не минати, побачити прекрасне і не лишитися байдужим — це те, що ми повинні навчити наших дітей.

Розвиток почуттів маленької дитини тісно пов'язаний з любов'ю до природи. І треба виховувати її так, щоб милування природою стало для неї життєвою потребою, а відчуття відповідальності за цей чарівний, але беззахисний світ, стало життєвою необхідністю. Адже у спілкуванні з цим живим, тендітним світом природи і формуються гуманні й моральні якості маленької людини [5].

Можна виявити умовні рівні прояву милосердя, основними критеріями у визначенні яких, на думку Н. Польки, є:

- орієнтація на пріоритет гуманних взаємин з навколишніми й осмислення сутності милосердя як загальнолюдської цінності;

- сформованість уявлень про цінність іншої людини та знань про способи прояву милосердя;

- сприйнятливості до почуттів інших людей, потреба й цілеспрямоване вираження почуттів жалості, жалю, людинолюбства;

- безкорислива турбота про близьких і далеких людей, уміння співпереживати їхнім нещастям і радіти благополуччю [3, с. 18].

При організації морально-пізнавальної діяльності ефективними є такі методи й прийоми роботи, як включення дошкільників у вирішення уявлюваних і реальних проблемних ситуацій, створення спеціальних ситуацій морального

вибору, моральний приклад, педагогічна оцінка, проведення сюжетно-рольових, творчих ігор, драматизацій, педагогічних майстерень тощо [2, с. 43].

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок про те, що виховання доброти і милосердя у дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальною педагогічною проблемою, яка розвиває духовно - моральні цінності. Гуманізм є інтегративною моральною якістю, що представляє собою жалісливу й діяльну любов, яка є основою для розвитку здатностей людини до співпереживання, співчуття, щиросердної щедрості, безкорисливого надання допомоги оточуючим.

Список використаних джерел

1. Барташнікова І. А. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика готовності дітей до навчання в школі / І. А. Барташнікова, О. О. Барташніков. — Тернопіль: "Богдан", 2008. — 90 с.
2. Корольова Т. Увага. Пам'ять. Мислення: від 5 до 8 років / Т. Корольова, О. Малінський (художн.). — К.: "Казка", 2007. — 64 с.
3. Оцінка фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного віку: методичні рек. / Н. С. Полька (уклад.). — К.: "Знання України", 2007. — 30 с.
4. Сухомлинський В. О. Будьте доброзичливими / В. О. Сухомлинський. — Сто порад учителеві. — Вибр. твори у 5-ти т. — Т. 2 — К.: "Рад. школа", 1976. — 607 с.
5. Сухомлинський В. О. Не можна жити і дня без турботи за людину / В. О. Сухомлинський. — Серце віддаю дітям. — Вибр. твори у 5-ти т. — Т. 3 — К.: "Рад.школа", 1977.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Милосердя>

Матвійчук Надія Миколаївна

Медведюк Катерина Олександрівна,

студентки 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження: Проблема міжособистісних взаємин дитини дошкільного віку з дорослими, особливості взаємовідносин з оточуючими людьми, – актуальна сьогодні як в теорії, так і на практиці виховання підростаючого покоління. У нашому суспільстві ці відносини характеризуються дружнім співробітництвом, взаємоповагою, піклуванням людей один про одного, взаємодопомогою.

Мета – дослідити особливості взаємин міжособистісних стосунків старших дошкільників з дорослими.

Розвиток дитини опосередкований спілкуванням і взаємодією в першу чергу з дорослими. Родина то є найближче соціальне оточення дитини, що задовольняє її потребу у прийнятті, визнанні, захисті, емоційній підтримці (Е. Еріксон, А. Фрейд, А. Бандура, Л. Виготський, О. Леонтьєв, Д. Ельконін, Л. Божович, М. Лисіна). У спілкуванні дитини з дорослими створюється "зона

найближчого розвитку", де взаємодія зі старшим партнером дозволяє їй реалізувати свої потенціальні можливості. Особливості потреби в спілкуванні полягає в прагненні до пізнання і до оцінки інших людей, та через це і до самопізнання і самооцінки. Результатом взаємодії з дорослим є образ реального та ідеального "Я".

Внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується перш за все усвідомленням власного "Я" та власними вчинками, інтересом до світу дорослих та їх діяльності і взаємовідносин.

Міжособистісні стосунки виникають в процесі спільної діяльності, і утворюються вони на основі наочних заданих взаємодій, а з часом набувають відносно самостійного характеру (С. Абраменкова). Будучи початково обумовленими вмістом спільної діяльності, міжособистісні стосунки, у свою чергу, надають дію на її процес і результати.

У нашій країні на початку (у 60-70-х р.) проблема міжособистісних стосунків дошкільників і розглядалася переважно в рамках соціально-психологічних досліджень, де основними предметами вивчення були структура, вікові зміни дитячого колективу і ін. Ці дослідження проводилися переважно за допомогою адаптованих соціометричних методик (Я. Коломінський, Т. Ріпина, Н. Березовін, А. Широкова і ін.). У соціометричних роботах виявився факт відносної стійкості положення учня в системі особистих взаємин, яка залежить, ймовірно, від стійкості тих чинників, які визначають положення людини в системі міжособистісних стосунків.

Соціальна ситуація розвитку дошкільного віку характеризується виникненням нової соціальної ситуації розвитку. У дитини вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм: спільні дії поступово змінюються самостійним виконанням дитиною вказівок дорослого.

З'являється можливість систематичного навчання за певною програмою, хоча останню можна реалізувати лише в тій мірі, в якій вона стає власною програмою дитини.

Внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується передусім усвідомленням власного "Я" та своїх вчинків, величезним інтересом до світу дорослих, їхньої діяльності та взаємин.

Особливості соціальної ситуації розвитку дошкільнят виражаються в характерних для них видах діяльності, передусім у сюжетно-рольовій грі, яка створює сприятливі умови для доступного в цьому віці освоєння зовнішнього світу.

Соціалізація дитини, тобто її входження у світ людей, починається від самого народження. Першою людиною у цьому процесі стає мати. Саме вона віддає дитині більшу частину свого життя, дає перші приклади любові, ніжності, турботи, вчить малюка спілкуватися з іншими людьми.

Вихователі здебільшого скеровують виховні впливи на дитину. Вони посередники між дитиною та світом. Безумовно наука життя, яку викладають близькі та люблячі люди, легше сприймається дитиною, міцніше запам'ятовується.

Варто звернути увагу, на соціальну компетентність саме в цьому віці, адже це характеризує багато соціальних взаємодій дошкільника та більш розкриває особливості спілкування з іншими. Дитина в цьому віці вже розуміє сімейні взаємини, ставлення членів родини одне до одного. Знає свій родовід, усвідомлює, що честь роду залежить від кожної людини. Бере участь у вшануванні пам'яті предків, у стосунках з сім'єю, родичами, які живуть поруч і далеко. Має сформовані уявлення про доброту, гуманність, щирість як важливі якості людини та людських взаємин; про справедливість як здатність правильно оцінювати вчинки людей; про чесність як вимогу відповідати власною поведінкою тим критеріям, які застосовує, оцінюючи вчинки інших людей. Розуміє стан і почуття іншої людини з її вигляду, інтонації, дій, виявляє повагу до її почуттів, усвідомлює її право бути такою, якою вона є, чуйно ставить до інших людей залежно від їхнього віку та статі.

Перевага сім'ї як виховного колективу полягає в тому, що дитина має можливість постійно спостерігати поведінку батька й матері в неофіційних сімейних стосунках; спілкуватися з людьми різного віку, статі, життєвого досвіду; просто і природно залучатися до реального життя. У сім'ї складаються емоційно насичені взаємини між батьками й дітьми, які мають особистісний характер, набувається необхідний соціальний досвід.

Соціалізація- це формування початкових соціальних зв'язків дитини поза межами родини. Такі зв'язки діти встановлюють з однолітками й новими дорослими в дошкільному закладі. Саме в дошкільному закладі вони набувають важливого суспільного досвіду, основних знань і вмінь, необхідних для подальшого життя серед людей, залучаються до різних видів діяльності. Інакше кажучи, якщо в сім'ї дитина соціалізується у визначених умовах взаємин між членами родини, то дошкільний заклад, значно розширюючи коло близьких і далеких людей, презентує їх взаємини у виховному контексті.

Відтак першим соціальним інститутом, що відповідає за соціальну зрілість дітей дошкільного віку, має бути дошкільний заклад з його виховною, консультативною та просвітницькою функціями. Саме специфіка дитячого садка, як зазначає, О. Кононко, сприяє полегшенню процесу входження зростаючої особистості в широкий світ реальних соціальних відносин, прищепленню навичок практичного життя, її індивідуалізації та соціалізації.

Вирішальним чинником розвитку людини є соціальний. Він охоплює декілька складників, зокрема: соціально-побутове оточення родини; діяльність дошкільних виховних закладів (дитячі ясла, садки); діяльність загальноосвітніх навчально-виховних закладів; функціонування дитячих позашкільних виховних установ (дитячі бібліотеки, театри, будинки дитячої та юнацької творчості;

спортивні школи, музичні й художні школи тощо); засоби масової інформації (інтернет, радіо, телебачення, книги, газети, журнали); природа та ін.

Відношення до іншого, на відміну від спілкування, далеко не завжди має зовнішній прояв. Воно може існувати і виявлятися без яких-небудь комунікативних актів; його можна випробувати і до відсутнього або навіть вигаданого, ідеального персонажа; воно може існувати і на рівні свідомості або внутрішнього, душевного життя (у формі переживань, вистав, образів і так далі). Тому відношення можна вважати ширшою категорією, ніж спілкування.

Вченими був зроблений висновок, що чим більше стійкі якості особи, які визнаються в даному колективі як бажані, чим більше стійкі самі вимоги, що пред'являються членами колективу кожній людині, тим більшої стійкості його положення в системі міжособистісних стосунків слід чекати.

Теоретично ми намагались розкрити всі особливості старшого дошкільного віку, охопивши емоційну сферу, комунікативні здібності, ігрову діяльність, психологічні особливості та розкрити питання міжособистісних взаємин.

Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, (обізнаності; у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих).

Сім'я і дитячий садок мають свою специфіку, особливості впливу на дитину, свої виховні засоби. Ці осередки не взаємовиключають один одного й не конкурують між собою, а взаємодоповнюють і коригують впливи один одного.

Отже, необхідно зауважити, що міжособистісні взаємини – це сукупність об'єктивних зв'язків та взаємодій між особами, які належать до певної групи. Характерною ознакою міжособистісних стосунків є їх емоційне забарвлення. Ми можемо визначити їх як взаємини людей, що формуються в процесі безпосередньої взаємодії в групі, мають неформальний характер і містять емоційно забарвлену та обопільне значущу оцінку партнерів по спілкуванню.

Таким чином, у сучасній педагогіці існують різні підходи до розуміння міжособистісних відносин, кожний з яких має свій предмет вивчення:

- соціометричний (виборчі переваги дітей);
- соціокогнітивний (пізнання й оцінка іншого й вирішення соціальних проблем);
- діяльнісний (відносини як результат спілкування й спільної діяльності дітей).

Отже, формування позитивного образу "Я" дитини старшого дошкільного віку відбувається у процесі спільної діяльності взаємодії з іншими людьми, зароджуються і найінтенсивніше розвиваються в дитячому віці. Досвід цих перших стосунків є фундаментом для подальшого розвитку особи дитини і багато в чому визначає особливості його відношення до себе, до інших, до

світу в цілому. Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, (обізнаності; у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих).

Далеко не завжди цей досвід складається вдало. В результаті уміння спілкуватися з дорослими і ровесниками дає змогу дитині у подальшому перейти до навчального співробітництва.

Список використаних джерел

1. Абраменкова В.В. Сорадование и сострадание в детской картине мира. -М.: ЭКО, 1999;
2. Бардиан А.М. Воспитание детей в семье: Психол. – пед. Очерки. – М.: Педагогіка, 1973;
3. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте. - М: "Просвещение", 1968. - 300с. – с. 43 - 50;
4. Богуш А.М., Варениця Л.О. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ "Альма-матер" - 2006;
5. Борисова З.Н., Кузьменко В.У. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки. – К.: Вища школа, 2004. – 511 с;
6. Выготский Л.С. Проблема возраста. - С-Пб: "Союз", 1999. – 144с. – с 71 - 73;
7. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 1996;
8. В.В. Выготский, Рубинштейн и Московичи // Психологический журнал. 1997. № 2. – с 21-35;
9. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. - М.: ИНТОР, 1996;

Мельник Світлана Олегівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СИТУАЦІЯ УСПІХУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Серед сучасних педагогічних технологій специфічне місце займає технологія створення успіху. Вона є однією з тих технологій, що дають змогу гуманізувати процес навчання і виховання. Ніхто не заперечує, що саме позитивні емоції можуть стати для дитини одним з найважливіших стимулів у навчанні.

Поняття “ситуація успіху” розглядається, як правило, в психолого-педагогічному контексті. Аналіз наукової літератури засвідчив, що дана категорія широко представлена у багатьох дослідженнях (О.Богданова, В.Данильчук, В.Ільїн, В.Серіков, Л.Спірін та ін.). У більшості з них вона розуміється як сукупність умов і обставин, що створюються як вчителем, так і виникають природнім шляхом у педагогічному процесі. Отже, ситуація успіху - це цілеспрямоване, організоване сполучення умов, за яких створюється можливість досягнути значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому. З педагогічної точки зору - це результат продуманої, підготовленої стратегії, тактики вихователя, сім’ї.

Формування ініціативності як риси особистості є однією з важливих проблем в теорії виховання і навчання. Так, В.В. Зіньківський у своїй книзі „Психологія дитинства” пише про те, що спільне завдання виховання може бути сформульоване як сприяння розвитку активності в дитині.

Сучасне динамічне життя потребує від особистості швидкої адаптації до перетворень, бути активним й ініціативним, не уникати труднощів, уміти ставити перед собою реальні цілі й прагнути їх досягати, адекватно оцінюючи й розвиваючи свої здібності, бути відповідальним і при цьому почуватися у своєму оточенні впевнено і комфортно. Пошук закономірностей становлення дитячої особистості, підвалин цілісної діяльності дитячого навчально-виховного закладу як соціального інституту актуалізує проблему спеціального дослідження феномену досягнення успіху дитиною, виявлення ефективних педагогічних шляхів формування такого складного особистісного новоутворення, як успішність. В останній час з'явилось багато досліджень, в яких доводиться, що соціальна поведінка людини на багато років визначається способами дошкільного та шкільного виховання та навчання, що, в свою чергу, підтверджує залежність становлення соціально значимих особистісних якостей від організації освітнього процесу, способів міжособистісної взаємодії її учасників. Оскільки ігрова діяльність є провідною у досліджуваному віковому періоді, а комфортність відчуття себе дитиною у ній має вплив на становлення життєвої парадигми, важливо забезпечити періодичне переживання успіху дошкільником у цьому виді діяльності. Такі можливості надає детальне вивчення вихователями і впровадження у практику технології створення ситуації успіху.

Мета нашої статті - розглянути поняття "успіх" і "ситуація успіху" як категорії, які позначають один із важливих стимулів поведінки й діяльності, здійснити аналіз педагогічного потенціалу ситуації успіху.

Головний сенс діяльності вихователя полягає в тому, щоб створити кожному вихованцю ситуацію успіху. Тут важливо розділити поняття: „успіх” і „ситуація успіху”. Ситуація – це поєднання умов, які забезпечують успіх, а сам успіх – результат подібної ситуації. Ситуація – це те, що здатний організувати вихователь: переживання ж радості, успіху – щось більш суб'єктивне. Завдання вихователя в тому і полягає, щоб дати можливість пережити радість досягнення, усвідомити свої можливості, повірити в себе. Успіх може бути короткочасним, частим і тривалим, стійким, пов'язаним з усім життям і діяльністю дитини. Все залежить від того, як ситуація успіху закріплена, триває, що лежить в її основі [1, с. 89].

Важливо мати на увазі, що навіть разове переживання успіху може докорінно змінити психологічне самопочуття дитини, різко змінити ритм і стиль її діяльності, взаємовідносин з оточуючими. Ситуація успіху може стати свого роду спусковим механізмом подальшого руху особистості.

Успіх серед оточуючих – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що

породжує енергію для подолання труднощів.

Успіх – поняття неоднозначне, складне, має різне тлумачення. З соціально-психологічної точки зору – оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, особистості і результатами її діяльності. Кожен член спільноти завжди оточений системою так званих очікувань від його вчинків, дій, лінії поведінки. Людина чекає певних вчинків, в яких задовольняються її надії (або побоювання), і цього ж чекають від неї.

У тих випадках, коли очікування особистості збігаються або перевершують очікування оточуючих, найбільш значущих для особистості, можна говорити про успіх. Може змінюватися те коло людей, думкою яких дорожить особистість, але суть успіху не змінюється.

З психологічної точки зору успіх – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прагнула у своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, надіями, або перевершив їх. На базі цього стану можуть сформуватися стійкі почуття задоволення, формуються нові, більш сильні мотиви діяльності, змінюється рівень самооцінки, самоповаги. У тому випадку, коли успіх робиться стійким, постійним, може початися свого роду ланцюгова реакція, що вивільняє величезні, приховані до пори можливості особистості, несучи невичерпний заряд людської духовної енергії [3, с. 22].

Успіх – категорія не абстрактна.

У різних „вагових категоріях” розташовуються успіхи і за ступенем глибини радості. Одні буквально вражають особистість дитини, значні для неї, залишають глибокий слід; інші як би ковзають по поверхні, не піднімають бурі почуттів, але тим не менш більш стійкі, а тому і більш глибокі.

Знання видів ситуацій успіху дає можливість реально представити їх педагогічний потенціал і відповідно орієнтуватися у виборі шляхів, засобів їх організації.

Ми говорили про педагогічно значущу роль ситуації успіху тільки в позитивному плані, з явно оптимістичних позицій. Але чи виправданий тільки такий підхід? Діалектичний підхід в оцінці будь-якого педагогічного явища завжди передбачає розгляд в парі: успіх – неуспіх, знання – незнання, удача – невдача та інше. Прагнення до успіху є спосіб подолання неуспіху. Прагнення до знання є спосіб подолання незнання. Ці ряди можна було б продовжити. Але зрозуміло, що неуспіх (власний) любити не можна, радість він не приносить, але поважати його слід. Він завжди можливий, він навіть неминучий, без нього успіх втрачає свою радісну сутність. Лише глибина неуспіху допомагає нерідко людині досягнути всю глибину успіху.

Необхідно усвідомити, що успіх, ефективність навчального процесу визначаються в кінцевому підсумку характером діяльності дітей.

Мотивація успіху однозначно позитивна. При такій мотивації дії дошкільника спрямовані на досягнення конструктивних, позитивних

результатів. Особи цього типу зазвичай активні, ініціативні. Якщо зустрічаються перешкоди – шукають способи їх подолання.

Всі принципи навчання не принесуть належного ефекту, якщо їх практична реалізація в навчальному процесі не викличе у кожного дошкільника емоційного задоволення, радості від виконаної роботи, творчого підйому в процесі виховної роботи, якщо вся практика проведення даного процесу відповідно не формуватиме у нього глибоких і невгамовної потреб у пізнанні, в накопиченні соціального досвіду, в самопізнанні, в саморозвитку і самовдосконаленні.

Для того, щоб організація виховного процесу була саме такою, необхідно його проведення психологічно забезпечити. Це психологічне забезпечення зводиться, по-перше, до формування у кожного дошкільника відповідної мотиваційної сфери його діяльності, а по-друге, емоційного насичення цієї діяльністю [2, с. 5].

Значить, вихователь, організовуючи виховний процес, повинен прагнути до того, щоб кожен дошкільник відчував щастя від участі в цьому процесі, але при правильному розумінні самого „щастя”.

Отже, виховний матеріал і прийоми навчально-виховної роботи повинні бути достатньо (але не надмірно) різноманітні.

Отже, ситуація успіху – з педагогічної точки зору – це результат продуманої, підготовленої стратегії, тактики вихователя, сім’ї. Діти старшого дошкільного віку можуть і вмють спрямовувати свою ініціативу на те, щоб краще і швидше виконувати доручену їм або задуману ними справу відповідно до вимог старших.

Список використаних джерел

1. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать: книга для учителя / А.С.Белкин. –М.: Просвещение, 2001. – 176 с.
2. Бех І. Д. Педагогіка успіху: виховні втрати та їх подолання / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2012. – №4. – С.5-15.
3. Єфімова І. Педагогічна технологія Створення ситуації успіху інтерактивні методи перевірки знань / І. Єфімова // Укр. мова і літ. в школі. – 2009. - №20. – 22

**Микитюк Роксолана Геннадівна,
Степанчук Ірина Петрівна**

студентки 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ У ДІТЕЙ-ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність проблеми. В наш час актуальності набуло питання виховання дітей дошкільного віку милосердю. Проблема милосердя і міжособистісної взаємодії дуже актуальна в сучасному світі. Торкаючись цієї

проблеми, хотілося б показати необхідність розвитку милосердя, чуйності у дітей-дошкільників.

Мета статті – визначити сутність поняття "милосердя" та обґрунтувати особливості його виховання у дошкільників.

Основна частина. Милосердя, як моральне почуття належить до ціннісних етичних характеристик. За своєю сутністю є соціокультурним утворенням, яке формується у процесі взаємодії індивідів у соціумі, залежно від рівня їхнього морального розвитку, готовності до моральних вчинків. Милосердя і співчуття визначаються головними чеснотами. Милосердя розглядається у різних аспектах, таких як: цінність – особистісна якість людини, діяльність – прояв милосердя, поведінка. Якість милосердя виявляється у позитивному ставленні до особистості (В.Блюмкін).

Гуманні чесноти і відповідні їм суспільні норми є тим соціально-культурним ресурсом, який визначає повсякденну поведінку і регулює взаємовідносини людей, є основою їхньої людяності, а отже, забезпечують життєздатність суспільства. Сенс милосердя не зводиться до ритуалу шанобливості, благодійності й спонсорства. Милосердя – термін, що вживається для опису м'якості, поблажливості або співчуття виявленого однією особою в стосунках з іншою. Це одна з підставових чеснот лицарства і християнської етики. Милосердя також є складовою концепцій справедливості й моральності в поведінці між людьми. Як тлумачать термін "милосердя" різні джерела? Милосердя – жалісливе, доброзичливе, дбайливе, ставлення до іншої людини (Ощепкова Л. С.). В. Шутова визначає милосердя як інтеграційну моральну якість, яка є основою розвитку здатності людини до співпереживання, душевної щедрості, безкорисливого надання допомоги іншим людям. Милосердя – готовність допомогти кому-небудь, виявити поблажливість до кого-небудь із співчуття, людинолюбства, серцевої участі, діяльна допомога кому-небудь, викликана цими почуттями (Сухомлинський В. О.). За С. Ожеговим, милосердя – готовність допомогти будь-кому або пробачити із співчуття, людинолюбства .

У різних культурних традиціях милосердя осмислюється як фундаментальна основа умов людського співіснування, моральна вимога. Милосердя може провокувати конфлікти: надання допомоги іншій людині може сприйматися нею як приниження її моральної гідності, може призводити до нерівності; воно діється іншому, чиє розуміння власного блага може відрізнятись від позиції благодійника.

Милосердність передбачає не тільки самовідданість і доброзичливість, а й розуміння іншої людини, співчуття їй, участі в її житті. Звідси випливає, що милосердя є опосередковим служінням, цим воно підноситься над милостинею, послугою, допомогою [6]. Отже, в понятті милосердя поєднується два аспекти – духовно-емоційний і конкретно практичний. Без першого милосердя вироджується у холодну філантропію, без другого – в порожню

сентиментальність. Милосердя здатне подолати всі бар'єри між своїми і чужими, зблизити людей. Основні якості милосердної особистості: позитивні – співпереживання, співчуття, причетність, турбота про інших, практична допомога іншим; негативні – замкнутість, байдужість, відлюдність, показне співчуття, холодна філантропія. У практичному аспекті милосердя є прагненням допомагати людям. Допомогу під впливом сердечного співпереживання відрізняють від простих людських актів милосердя, які є етичною цінністю самі по собі. Діяльно допомагати іншому самореалізуватись, здійснити свою місію – в цьому сенс категорії милосердя.

Християнська етика визначає для віруючих необхідність дотримуватися цієї чесноти, милосердя - задля спасіння власної душі. Щире діяння милосердя не принижує, а навпаки - підносить людину, котра його виявляє. Суспільство, яке не підтримує знедолених, не виявляє діяльної турботи про немічних, інвалідів, нужденних, не може вважатися соціально справедливим, морально здоровим, певною мірою йому притаманні ознаки деградації. В. Сухомлинський вважав моральне виховання основою виховання і навчання людини. Педагог-практик радив педагогам і батькам вчити дітей добра, любові, милосердя. Для цього діти мають розуміти гуманістичний зміст учинків і поведінки тих, хто поруч: рідних, близьких, учителів, дорослих. Дитина має зростати у постійному піклуванні про людей і довілля. Дитинство - це школа доброти, співчуття, добродіяння. Чуйне серце дитини здатне породжувати гуманні людські почуття. Осереддям гуманістичної орієнтації мають стати загальнолюдські цінності - добро, милосердя, повага до батьків, піклування про старших і знедолених людей, інвалідів, тобто "азбука виховання людяності" [5, т. 4, с. 188]. Постає нагальне питання: яким чином виховувати дітей милосердними і чи потрібно докладати батьківських зусиль для формування у них цієї чесноти?

Духовно-моральне виховання, на думку М. Стельмаховича, передбачає формування у дітей високої духовності й моральної чистоти. Складність цього завдання втому, що воно вирішується, зазвичай, з огляду на духовно-моральне життя сім'ї, суспільний лад, вчинки людей, приклад батьків. Власне, духовність виховується духовністю, мораль — моральністю, честь — честю, гідність — гідністю, а милосердя – милосердністю.

Особливої уваги потребує виховання у дітей любові до батьків і рідних, поваги до людей, готовності піклуватися про молодших і старших, допомагати не лише рідним та знайомим, а навіть "чужим" людям, співчувати і бути милосердним до тих, хто переживає горе. [4].

З покоління в покоління в християнській сім'ї, де люди дотримувалися Божих Заповідей, дітей завжди намагалися навчати милосердя, співпереживання і співчуття до людей, які зазнали біди, лиха, убогих і навіть жебраків. Традиційна сім'я показувала приклад такої поведінки. Аби життя дітей було благодатним, вони перебували в злагоді з собою, батьки прагнули

навчати бути добрими до людей: ("Добро творити – себе веселити"), не тримати на людей злість ("Зла людина – як вугілля: якщо не палить, то чорнить"), відмовитися від помсти й образи. Милосердя – почуття, яке не виховується докорами ("Ну чому ти такий жорстокий? В тебе немає серця?").

Виховувати у дітей почуття милосердя, доброти, співпереживання треба передусім гідним батьківським прикладом (учинком), у процесі батьківсько-дитячої взаємодії. Починати потрібно з родини – стосунків батька і матері, які з повагою і пошаною ставляться один до одного, виконують свої обов'язки в сім'ї і люблять своїх дітей. Діти шкільного віку здатні виражати турботу не тільки на рівні емоцій, а й вчинками, але дошкільники не можуть зробити суттєвих вчинків, вони лише можуть підійти обійняти людину яка плаче, (бо мама його обіймає), подмухати на рану (бо так також робить мама). Дошкільники копіюють поведінку дорослих, і всьому вчаться в грі. Для них мають бути провідними такі чесноти й уявлення як ввічливість, доброзичливість, милосердя, взаємодопомога, щедрість, гостинність, чемність, увага до інших, повага до старших, тобто визначальні риси українського національного характеру. Пріоритетним є виховання на кращих традиціях сім'ї, свого роду, нації. Майже в кожній дитині є бабуся або дідусь, а це люди старшого віку, які потребують до себе уваги. Тільки батьківський приклад покаже дитині, як потрібно шанувати, співпереживати, милосердно ставитися до своїх батьків, (зателефонувати, відвідати, допомогти у домашніх справах, опікуватися станом здоров'я). Народна мудрість каже: "Добрі діти на ноги поставлять, а лихі і з ніг звалять", "Добрі діти - батькам вінець, а злі діти – кінець". Цікавим і корисним для дитини є обговорення загальноживаних висловів у колі сім'ї: "Хто сам не знав зла, не вмів шанувати добра", "Злий плаче від заздрощів, а добрий від радості", "Стався до інших так, як ти хотів би щоб ставилися до тебе", "Учись не тільки співчувати горю, а й радіти успіхам" (народна мудрість), "Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що навколо тебе. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим що можна. Перевіряй свої вчинки. Роби все так, щоб людям, було добре", "Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дають тобі щастя дитинства. Плати їм за це добром". "Будь добрим і чуйним до людей. Допмагай слабким і беззахисним, товаришеві в біді. Не завдавай людям прикростей. Поважай і шануй матір і батька, вони дали тобі життя, вони виховують тебе, вони хочуть, щоб ти став людиною з добрим серцем і чистою душею", "Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості. Будь непримиримим до того, хто прагне жити за рахунок інших людей, завдає лиха іншим людям, обкрадає суспільство" (В. О. Сухомлинський). Діти також можуть сформулювати свої висловлювання про творення добра й милосердя.

Вважається, що милосердя виховується любов'ю до тварин. Та можна зауважити, що собаку або кішку жаліти легше, ніж людину, тому що тварини не

роблять зла, не кривдять, не зраджують, а людина не завжди поводить себе добре. Потрібно вчити дітей любити, відчувати біль всього живого. Одним із джерел милосердя для дитини можуть стати книга, хороший кінофільм. Згадайте, чи прочитайте народні казки "Кривенька качечка", "Дідова дочка і бабина дочка", "Просімох братів-гайворонів і їх сестру", українські народні казки та казки народів світу. Проаналізуйте ситуацію, яка викладена у творі, дайте можливість дітям висловити своє ставлення до кожного із героїв твору - як би вони вчинили на місці того чи іншого персонажу тощо. Доцільно обговорювати з дітьми ситуації з повсякденного життя, де важливо розкрити значущість чуйного ставлення до переживань і почуттів інших людей, навчити розуміти внутрішній світ тих хто поруч, надавати їм як матеріальну, так і емоційну допомогу. Діти охоче ділитимуться враженнями про те, як можна зарадити кожній ситуації. Щоб зрозуміти один одного, треба перейнятися проблемами і переживаннями іншого як особистими, збагнути, що довколишній світ складний. Діти мають спробувати визначити своє ставлення до милосердя: бути милосердним не легка справа, але саме це дає змогу розвивати духовно-моральні цінності.

Українців навчали "не принижувати людину жалем". Та жаль не принижує, а підносить людину – і той, хто шкодує і співпереживає, і того, кого жаліють. Якщо мене жаліють, отже, я комусь потрібен, я чогось вартий, у мене є надія. Треба жаліти дитину, коли вона провинилася, зробила щось недоречне, адже, буває, що від неї всі відвертаються, осуджують, уникають.

Висновок. Виникнення у країні складної за своїми наслідками соціальної ситуації висунуло на перший план проблему виховання особистостей, які вміють обстоювати гуманістичну позицію і є милосердними до інших. Милосердя – це і почуття і вчинок. Не можна знецінювати почуття лише на тій підставі, що воно не виразилося в конкретному вчинку. Милосердя не може поширюватися тільки на добропорядних та тих, хто дотримується суспільних норм. На милосердне ставлення приречені всі. На наше глибоке переконання, згодом відродяться моральні цінності українського народу, серед яких одне з провідних місць посідає милосердя. Потрібно виховувати милосердя з раннього віку, так як наше майбутнє це наші діти, а саме дошкільники... Вони основа майбутнього нації, вони наша надія найкраще.

Список використаних джерел

1. Лук'янець Л.І. Милосердя і доброта – найбільші людські цінності / Л. І. Лук'янець // Позакласний час. – 2008.-№8. – С.63-67.
2. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІСДЦ, 1996. – 288 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад.школа, 1997. – Т. 4. – 546 с.
4. Сучасна енциклопедія. //Slovari-online.ru/.../ 0.htm

Наконечна Аліна Володимирівна,
студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВАННІ МОРАЛЬНО-ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах соціально-економічних і політичних змін української держави суттєвого значення набувають питання духовного розвитку особистості. Саме тому в державних документах (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні) однією з основ модернізації освіти, зокрема дошкільної, проголошено пріоритетність підвищення морально-соціального рівня молодого покоління, а провідним завданням виховання – розвиток у дитини духовних цінностей, духовного здоров'я як домінуючого начала у структурі особистості.

Моральне і духовне здоров'я особистості зароджується в дошкільному віці. Одна з основних причин погіршення морального стану речей у нашому суспільстві – руйнування природних інститутів соціалізації: сім'ї та дитячого співтовариства, а також зміна загальної орієнтації виховання з колективістської на індивідуалістичну модель, ослаблення колективних форм спільної діяльності дітей [6, с. 160].

Дошкільний вік є сензитивним для морального виховання, формування моральних почуттів, моральної позиції, поведінки. Процес морально-духовного виховання в дошкільному віці має спиратися на психологічні закономірності даного віку.

Примітно, що проблему формування морально-духовних цінностей, які складають основу морально-духовного здоров'я, дослідники пропонують вирішувати в основному починаючи з молодшого дошкільного віку [1, с. 67-69]. Однак провідні психологи XIX - XX століть різних наукових шкіл – зарубіжних (А. Адлер, Е. Еріксон, К.Лоренц, А.Маслоу, З. Фрейд) та вітчизняних (Л.С. Виготський, П.Я.Гальперін, Д.Б. Ельконін, А.Н. Леонтьєв, В.С. Мухіна,) – особливе значення в становленні особистості та її ціннісних орієнтирів надають як дошкільному періоду, так і ранньому дитинству [5, с.54]. Суть їх висновків криється в наступному: процес становлення ядра особистості – системи переконань, ціннісних орієнтацій – може здійснюватися не тільки усвідомлено, але й неусвідомлено; більше того, найбільш інтенсивний саме період дошкільного дитинства [3, с.7]. Ось чому так важлива правильна організація морально-духовного виховання дитини з самого раннього віку, в іншому випадку не виключається ущербність розвитку, наслідки якої усунути надзвичайно складно.

Мета статті – проаналізувати використання нетрадиційних технологій у

формуванні основ морально-духовного здоров'я дитини середнього дошкільного віку.

Морально-духовне виховання – одна з найважливіших сторін розвитку дитини дошкільного віку. У його основі лежать загальнолюдські й національні морально-духовні цінності. До моральних цінностей традиційно відносять нормативні уявлення про Добро і Зло, справедливість, чесність, увічливість, чуйність, людські ідеали, норми, принципи життєдіяльності [8, с. 144].

Загальнолюдські духовні цінності детермінуються моральними, адже сфера духовних цінностей охоплює сенс життя, милосердя, справедливість, чесність, толерантність, любов, добро, тобто сенс вищих моральних категорій.

Створюючи умови для формування морально-духовного здоров'я у дошкільнят, важливо, щоб у людей, які стають відправною точкою в цьому процесі, були досить розвинені морально-духовні ціннісні орієнтації, які є основними складовими в понятті морально-духовного здоров'я.

До нетрадиційних технологій у вихованні дітей відноситься: арт-терапія, музикотерапія, іпотерапія, казкотерапія, терапія театральним мистецтвом.

Арт-терапія пов'язана з візуальним мистецтвом і має на увазі можливість актуалізації психічних резервних можливостей, формування на їх основі адекватної поведінки за рахунок творчої образотворчої діяльності.

Музикотерапія. Основними завданнями музично-ігрових занять є стимулювання розумового і фізичного розвитку дитини. Рухова активність під музику підсилює обмін речовин в організмі, підвищує загальний тонус, покращує діяльність серцево-судинної системи, регулює нервову діяльність, розвиває силові можливості дітей.

Іпотерапія. Верховна їзда сприяє активізації рухової і дихальної функцій, кровообігу. Іпотерапія, по суті, є особливою формою лікувальної фізкультури. Тут в якості спортивного засобу виступає жива істота – кінь. В іпотерапії, як ніде більше, забезпечується одночасне включення в роботу практично всіх груп м'язів тіла дитини (вершника). Причому це відбувається на рефлекторному рівні, оскільки, сидячи на коні, рухаючись разом з ним і на ньому, дитина протягом усього заняття інстинктивно прагне зберегти рівновагу, щоб не впасти з коня, тим самим спонукаючи до активної роботи всі м'язи свого тіла.

Казкотерапія. Ефективність використання казкотерапії в період дошкільного дитинства забезпечується специфікою діяльності дитини в цьому віці, а також привабливою силою цього літературного жанру, що дозволяє вільно мріяти і фантазувати. Казка дозволяє виходити за рамки звичайного життя, стикатися зі складними явищами і почуттями і в доступній формі осягати світ почуттів і переживань.

Казкотерапія - найбільш підходящий метод виховання морально-духовного здоров'я дитини, так як за допомогою казкових образів, їх дій, дитина може знайти вихід із різних складних ситуацій, побачити шляхи

вирішення виниклих конфліктів, засвоїти моральні норми і цінності, навчитися розрізняти добро і зло [7, с.118].

Важливим завданням є формування дружньої атмосфери в дитячому колективі, природність і невимушеність дитячих вчинків, адже морально-духовне здоров'я – це не лише мотиви і вчинки, це ще й усвідомлення себе частиною соціуму і відчуття комфорту у взаємовідносинах з оточуючими, що є важливим фактором психічного благополуччя.

Отже, духовно-моральне виховання – одна з найактуальніших і найскладніших проблем, яка повинна вирішуватися сьогодні усіма, хто має відношення до дітей. Те, що ми закладемо в душу дитини зараз, проявиться пізніше, стане її і нашим життям.

Список використаних джерел

1. Ашкарлова В.Ю. Використання нетрадиційних прийомів на заняттях з дітьми дошкільного віку / В.Ю. Ашкарлова // Психолог № 14 – 2011 – С. 69-72.
2. Бех І.Д. Виховання особистості. У двох книгах. Книга друга: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д.Бех. – К.: Либідь, 2003. – 342 с.
3. Богуш А.М. Духовні цінності в контексті сучасної парадигми виховання / А.М.Богуш // Виховання і культура. – 2001. – № 1. – С.7.
4. Вачков І.В. Казкотерапія. Розвиток самосвідомості через психологічну казку / І.В. Вачков. М.: Ось-89, 2007. – 144 с.
5. Казакова Л.А. Нетрадиційні виховні технології для дітей / Л.А.Казакова – Ульяновськ, 2010. – 54 с.
6. Кисельова М.Б. Арт-терапія в роботі з дітьми: Керівництво для дитячих психологів, педагогів, лікарів і фахівців, що працюють з дітьми / М.Б.Кисельова. СПб.: Мова, 2006, – 160 с.
7. Ткач Р.М. Казкотерапія дитячих проблем / Р.М. Ткач. СПб.: Мова; М.: Сфера, 2008, – 118 с.
8. Чех Є.В. Я сьогодні злюся. Розкажи мені казку / Є.В. Чех. СПб.: Мова; М.: Сфера, 2009, – 144 с.

Наумович Олена Вікторівна,

студентка 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що період від народження до вступу до школи є, за визнанням вчених, віком стрімкого фізичного розвитку дитини, періодом первинного формування психічних і фізичних якостей, необхідних людині протягом усього його життя, якостей і властивостей, що роблять його людиною. Можливість створювати щось нове, незвичайне, закладається в дитинстві, через розвиток вищих психічних функцій, таких, як мислення і уяву. Саме їх розвитку необхідно приділити найбільшу увагу у вихованні дитини у віці від п'яти до дванадцяти років. Цей період вчені називають сензитивним, тобто найбільш сприятливим для розвитку образного мислення та уяви [8]. Проблема розвитку творчої уяви

вивчалася багатьма вченими, педагогами, психологами і відображена в роботах Л.С. Виготського, Л.А. Венгера, В.В.Давидова, Н.Є. Веракса, О.М. Дьяченко, Р. Ассаджиолі, Р.С. Немова, С.Л. Рубінштейна, Є.Г.Ігнат'єва, К.Д. Ушинського, А.В. Петровського, В.А. Крутецького та інших.

Метою статті є обґрунтування психолого-педагогічних умов розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку.

Уява - одна з фундаментальних характеристик людини, в чому найбільш наочно проявляється відмінність людини від тварини. Філософ Е.Ільєнков писав: "Сама по собі узята фантазія, або сила уяви, належить до числа не тільки дорогоцінних, а й загальних, універсальних здібностей, які різнять людину від тварини. Без неї не можна зробити жодного кроку не тільки в мистецтві ... Без сил уяви неможливо було б перейти вулицю крізь потік автомашин. Людство, позбавлене фантазії, ніколи не запустило б в космос ракету". На думку Л.С. Рубінштейна, основне значення уяви у тому, що без неї була б неможлива будь-яка праця людини, так як неможливо трудитися, не уявляючи собі кінцевого результату і проміжних результатів. Без уяви не був би можливий прогрес ні в науці, ні в техніці, ні в мистецтві [4] .

За допомогою уяви людина виділяє ті властивості, які хоч і приховані, але специфічні для даного об'єкту і найбільш рельєфно відображають його загальну, цілісну природу (вони можуть або сформуватися в процесі розвитку об'єкта, або не виникнути взагалі, так і не втілитися в дійсність, залишившись у сфері можливого) [3].

Л. Коршунова вважає, що за допомогою уяви людина відображає реальну дійсність, але в інших, незвичайних, часто несподіваних творах і зв'язках. Уява перетворює дійсність і створює на цій основі нові образи .

У психічному житті дошкільника винятково важливу роль відіграє уява. Уява в дошкільному віці виявляється настільки яскраво й інтенсивно, що багато психологів розглядали її як початково задану дитячу здатність, яка з роками втрачає свою силу. Творець психоаналізу З. Фрейд розглядав уяву як первинну, початкову форму дитячої свідомості. Принцип задоволення, який панує в ранньому дитинстві, знаходить своє відображення в фантазіях і мріях дитини. Згідно з Фрейдом свідомість дитини до певного віку вільна від реальності і тільки обслуговує її бажання [6] .

Приблизно ту ж позицію продовжує і розвиває Піаже. Вихідною точкою розвитку дитини, по Піаже, є мислення, не спрямоване на дійсність, тобто міражне мислення або уяву. Дитячий егоцентризм є перехідна ступінь від уяви до реалістичного мислення. Чим молодша дитина, тим більше її думка спрямована на уявне задоволення її бажань. Лише в більш пізньому віці дитина починає враховувати реальність і пристосовуватися до неї .

О.Дьяченко показала, що дитяча уява у своєму розвитку підпорядкована тим же самим законам, якими проходять інші психічні процеси. Так само як сприйняття, пам'ять і увага, уява з мимовільного (пасивного) стає довільним

(активним), поступово перетворюється з безпосереднього в опосередковане, причому основним знаряддям заволодіння нею з боку дитини є сенсорні еталони. До кінця дошкільного періоду дитинства у дитини, чия творча уява розвинулася досить швидко (а такі діти складають приблизно одну п'яту частину дітей цього віку).

Складність завдань, що виникають перед уявою, залежить від характеру відомостей про ті предмети, явища, які ми намагаємося собі уявити - від того, наскільки ці відомості повні, докладні і точні, і в якій формі вони виражені.

Точність, правильність побудови уявлень в уяві, їх відповідність вимогам, завдання значною мірою визначається життєвим досвідом людини, накопиченим нею раніше запасом уявлень. Адже це резервуар, з якого ми черпаємо матеріал для нових образів. Навряд чи зможе правильно уявити собі море людина, яка бачила воду тільки ту, що з крана.

У сучасній психолого-педагогічній літературі теорія становлення творчої діяльності розглядається в тісному взаємозв'язку з розвитком усіх психічних процесів і насамперед з розвитком творчої уяви (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, А.В. Запорожець, Д.В. Ельконін, В.В. Давидов).

Досліджуючи особливості дитячої уяви, Л.С. Виготський писав, що продукти справжньої творчої уяви у всіх областях творчої діяльності належать тільки вже дозрілій фантазії, тобто це уява досягає своєї повної зрілості у дорослої людини. У дитини "не тільки матеріал, з якого будується уява бідніший, ніж у дорослого, але й характер комбінацій, які приєднуються до цього матеріалу, їх якість значно поступається комбінаціям дорослого" [1].

Становлення дитячої уяви підпорядковується загальним закономірностям розвитку цього процесу, але має свої особливості і, на думку Л.С. Виготського, кожен період дитинства володіє своєю формою творчості. Дослідники відзначають той факт, що творча уява у своєму розвитку поступово переходить з елементарних форм в складні, від простого довільного комбінування до комбінування логічно аргументованого.

Аналізуючи механізми продуктивної уяви, Л.С. Виготський зазначав, що вже в ранньому віці ми знаходимо у дітей творчі процеси, які всього краще виражаються в іграх дітей і гра дитини не простий спогад про пережите, а творча переробка пережитих вражень, комбінування їх, побудова з них нової дійсності, відповідає запитам і потягам самої дитини [5].

Таким чином, творча уява залежить від багатьох факторів: віку, розумового розвитку та особливостей розвитку (присутності якого-небудь порушення психофізичного розвитку), індивідуальних особливостей особистості (стійкості, усвідомленості і спрямованості мотивів; оціночних структур образу "Я"; особливостей комунікації; ступеня самореалізації і оцінки власної діяльності; рис характеру та темпераменту), і, що дуже важливо, від розробленості процесу навчання і виховання [2].

Висновки. Уява - одне з найважливіших, цікавих і загадкових властивостей людської психіки. Цей феномен ще до кінця не вивчений, в тому числі її анатомо-фізіологічна основа. Локалізація уяви в мозку людини, зв'язок уяви з роботою органічних структур також мало вивчені. Аналіз теоретичних підходів до інтерпретації поняття "уява" відображає складність цього психологічного образу, багатогранність цієї сторони психіки породжує і різнодумство в класифікації уяви, і трактуванні щодо неї змісту. Освоєння прийомів і засобів створення образів призводить до того, що й самі образи стають різноманітніші. Зберігаючи конкретний, наочний характер, вони набувають узагальненість. Образи уяви у дитини стають все більш емоційними.

Список використаних джерел

1. Боровик О. В. Розвиток уяви. Методичні рекомендації. / О. В. Боровик. - М.: ТОВ "ЦГЛ" Рон ", 2000. - 112 с.
2. Богачек І. С. Своєрідність розуміння наочно-образного матеріалу дітьми старшого дошкільного віку // Теоретичні та прикладні проблеми освіти старших дошкільників - СПб: Изд. РГПУ ім. А. І. Герцена, 2000. - С.25- 28.
3. Ігнат'єв Є.Г. Психологія пізнання. За межами безпосередньої інформації. / Є.Г. Ігнат'єв - М.: Подання. Уява у дітей, 1997. - 319 с.
4. Ільєнков Е.В. Уява і її розвиток. - М., 1995. - 342с.
5. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці. / Л.С. Виготський. - М.: Просвещение, 1991. – С. 25- 28.
6. Виготський Л. С. Психологія мистецтва. / Л. С. Виготський - СПб, 2000. – 211 с.
7. Виготський, Л. С. Розвиток вищих психічних функцій. / Л.С.Виготський - М: Мартис, 2005. - 320с.
8. Дідро Д. Про активізацію уяви дошкільників / Д. Дідро // Питання психології. - 2007. - № 1. - С. 44 - 51.

Неподобна Катерина Сергіївна,

Романюк Жанна Вікторівна

студентка 26 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ПРОБЛЕМА ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Актуальність проблеми. Праця завжди займала важливе місце в житті кожної людини. Саме праця була та є засобом формування в людині певних позитивних якостей особистості, тому головним завданням педагогів є зародження любові до неї ще з дошкільного віку. Тема праці є провідною у приказках, казках, народних піснях, та легендах, тому цій проблемі приділяли багато уваги такі вчені, як: А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Т.І. Поніманська та інші.

Мета статті – обґрунтування умов виховання позитивного ставлення до праці, розвиток трудових вмінь та навичок у дошкільному віці.

Основна частина. У 20—30-ті роки теоретики і практики дискутували питання про те, що є головним у вихованні дитини: праця чи гра. У процесі дискусій дійшли висновку, що ці види діяльності дитини не повинні протиставлятися один одному: граючи, дитина трудиться, а працюючи, грається. Відтак у 50—60-ті рр. питання трудового виховання були відображені і в програмних документах дошкільних закладів, і в наукових дослідженнях [5].

Трудове виховання – цілеспрямований, організований процес залучення і стимуляції дошкільників до різних видів праці, з метою формування в них трудових знань, умінь та навичок, розвитку творчого мислення та працелюбності. За твердженням психологів, праця є одним із провідних чинників всебічного розвитку дітей. Це положення вони аргументують тим, що дитина вже наприкінці молодшого дошкільного віку починає прагнути самостійності, заявляючи “Хочу сам”.

До проблеми виховання дітей у процесі праці зверталися автори перших утопічних систем оновлення суспільства шляхом виховання. Зокрема, Т. Мор рекомендував: "маленьких дітей знайомити з працею дорослих людей і спонукати їх до посильної участі в трудових процесах" .

На думку Ж.-Ж. Руссо: "Дитина, яка фізично зміцніла і навчилася самостійно орієнтуватися в навколишньому середовищі, має бути залучена до фізичної праці. Оволодіння трудовими навичками — необхідна умова забезпечення молодій людині власного кусня хліба, а відтак — незалежності і свободи" .

Послідовник Руссо Й. Г. Песталоцці не лише теоретично, а й практично доклав багато зусиль до того, щоб, поєднавши навчання з фізичною працею, виховувати дітей для чесного життя. Він вперше в історії педагогіки пов'язав мотивацію праці з природою дитини, обґрунтував роль праці як частини педагогічної системи. Песталоцці наголошував, що: "завдяки поєднанню навчання і фізичної праці діти виходять у життя морально загартованими, здатними до самостійного визначення" [6].

К.Ушинський писав про працю, як складову всебічного розвитку дитини в своїй роботі "Праця в її психічному та виховному значенні". В цій роботі говориться, що труд сприяє гармонійному розвитку дітей. Якщо батьки оберігають своє чадо від праці вони припускаються помилки, тому що без праці дитина буде розбещена і нещасна.

“Праця мусить збудити в дитячій душі найбільше самостійної, природної творчості, дати вільно розвинути цільній гармонійній індивідуальності”, — стверджувала С. Русова, виокремлюючи такі характерні риси дитячої праці, як вияв активності дитини, її безпосереднього свідомого бажання (інтересу, цікавості до чогось). Праця має завжди конкретне завдання і реальні наслідки (цим і відрізняється від гри). Вона є приємною дитині, яка самостійно знаходить засоби досягнення бажаної мети [2, с. 263-264].

А. Макаренко зауважував, що: "привчаючи дітей до праці, не слід зразу відчувати їх від гри, бо тоді праця стане насильною і діти будуть виявляти ще більше бажання гратися. Працю слід пов'язати з грою, включити її в сюжет оскільки гра створює можливість залучення дитини до трудової діяльності" [1]. Макаренко дотримується думки про те, що спільна, суспільно значуща праця приносить користь і зближує колектив.

На думку Д. Ельконіна: "два чинники спонукають дитину дошкільного віку до трудової діяльності: тенденція до самостійності та інтерес до всього, що стосується життя і праці дорослих. Однак ці прагнення дошкільнята можуть реалізувати не лише у трудовій, а і в інших видах діяльності. Тому необхідна педагогічно доцільна організація залучення дитини до праці" .

Відомий педагог, заслужений вчитель УРСР, директор школи, Василь Сухомлинський приділяв важливе місце трудовому вихованню дітей. Він вважав, що: "трудове виховання є практичною підготовкою молодого покоління до участі в суспільному виробництві і водночас найважливішим елементом морального, інтелектуального та естетичного виховання" .

Окрім того, В.Сухомлинський виділив принципи трудового виховання:

- єдність трудового виховання і загального розвитку – морального, інтелектуального, естетичного, фізичного;
- розкриття, виявлення, розвиток індивідуальності в праці;
- висока моральність праці, її суспільно корисна спрямованість;
- раннє залучення до продуктивної праці;
- різноманітність видів праці;
- постійність, безперервність праці;
- наявність рис продуктивної праці дорослих у дитячій праці;
- творчий характер праці, поєднання зусиль розуму і рук;
- наступність змісту трудової діяльності, умінь і навичок;
- загальний характер продуктивної праці;
- посиленість трудової діяльності [4, с. 189-190].

Педагог говорить про те, що: "праця має бути суспільно корисною, в ній мають розкриватися природні задатки дитини" . Серед його переконань було раннє залучення дітей до трудової діяльності, щоб до підліткового віку в дитини сформувалося усвідомлення значущості труда і виявлення найбільш привабливого для неї виду діяльності і подальший вибір професії. Школа, в якій був директором Василь Олександрович мала теплиці на шкільній ділянці і діти займалися там продуктивною працею. Педагог влаштовував екскурсії на роботу до батьків своїх вихованців, щоб показати значущість праці у житті.

Праця і трудове виховання - це речі, які стоять не поруч з вченням, моральним вихованням і розвитком. Праця - це річ всепроникна і всеосяжна. До яких би хитрощів ми не вдавались, прагнучи залучити дитину в іншу роботу, крім навчання, все-таки вчення займає і буде займати чільне місце в його духовному житті, і від цього нікуди не втечеш! І трудове виховання треба

починати саме з цього. Думка, пізнання світу, осягнення істин, здобування знань, формування на їх основі власних поглядів, переконань- ось, що має бути працею для дошкільників [3, с. 129].

Праця є творчим видом людської діяльності, що потребує від людини не тільки спеціальних знань і умінь, дотримання технологічної дисципліни, а й здатності оперативно приймати рішення у нестандартних ситуаціях, постійно вдосконалювати процес праці та створюваний нею продукт. Навіть у дошкільному віці вона є різноманітною за змістом, передбачає використання різноманітних потенцій дитини. Основними видами дитячої праці є самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця. Всі вони мають певні можливості для вирішення виховних завдань.

Т.І. Поніманська зазначає: "феномен праці діти відкривають для себе, спостерігаючи за тим, як працюють дорослі. Це породжує у них бажання наслідувати старших, брати участь у їхній діяльності. Із працею дорослих діти ознайомлюються у процесі демонстрації різних видів праці, пояснення їх значення (спеціально організовані спостереження, бесіди, екскурсії), а також під час безпосередньої організації спільної діяльності дорослих і дітей. Діти залюбки допомагають дорослим, переймаються їх настроєм, наслідують їх вчинки, набуваючи конкретних знань і уявлень про працю, розвиваючи допитливість, інтерес до діяльності дорослих, проймаючись повагою до людей праці та результатів їх старань. Водночас дорослі мають змогу впливати на поведінку дітей - викликати у них прагнення до праці, досягнення конкретного її результату" [2, с. 266-267].

Висновки. Отже, виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок про те, що трудовому вихованню завжди приділяли увагу багато педагогів. Весь світ, який оточує нас, перетворюється за допомогою людської праці. Тому саме з дошкільного віку потрібно виховувати працелюбність у дітей. Навіть якщо трудові зусилля дитини принесли найпростіші результати це вселяє в дитині впевненість у собі і пробуджує бажання проявляти себе у інших видах трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.С. Лекции о воспитании детей / А.С.Макаренко –К.: Издательство академии педагогических наук, 1974 – Т.4. – 549 с.
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська – К.: Академвидав, 2006. – 455 с.
3. Соловейчик С. В.А. Сухомлинский о воспитании / С. Соловейчик – Москва: Издательство политической литературы, 1988. –269 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський – К.: Радянська школа, 1977. – 371 с.
5. Трудове виховання дітей молодшого шкільного віку в сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refsua.com/referat-7934-2.html>
6. Трудове виховання дітей дошкільного віку, розвиток і завдання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-13641-1.html>

Нестерчук Юлія Вікторівна,
студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ

Виховання у дітей відповідального ставлення до природного довкілля є актуальною проблемою сучасності. В останні десятиліття спостерігається кризовий стан природи, зокрема характерним є виснаженість та бідність природних ресурсів, високий ступінь забруднення біосфери, бідність тваринного фонду.

На жаль, сьогодні мало приділяється уваги створенню правильних умов та підбору ефективних методів виховного процесу, формуванню у дітей компетентностей щодо раціонального природокористування, практичного застосування знань. Дуже важливо ще з самого малечку виховувати у дітей любов до всього живого, бережливу поведінку та усвідомлення відповідальності за свою поведінку в природі.

Метою статті є окреслення організаційно-педагогічних умов виховання відповідального ставлення дітей до природного довкілля, а також у розкритті особливостей передового педагогічного досвіду щодо екологічного виховання дітей.

Дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, він передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. Дитина є частиною природи, а природа — могутнє джерело знань та вчитель для неї.

Проблемою екологічного виховання та створення оптимальних організаційно-педагогічних умов займалися чимало вчених, педагогів та філософів. Зокрема Платон, Ксенофонт, Арістотель і Гален, Демосфен, Демокрит, Діоген, Піфагор вважали, що людина та її бажання пізнати саму себе, ставлення до природи є динамікою розвитку людського суспільства й природи [1, с. 95].

В.О.Сухомлинський велику увагу приділяв шкільній системі виховання дітей на лоні природи. Вчений вважав, що “дуже важливо не допустити, щоб шкільні двері закрили від свідомості дитини оточуючий світ” [2, с.127]. Цінними є поради Н.В.Лисенко щодо екологічного виховання дошкільників. Дослідниця пропонує у формі ігор та найрізноманітніших занять допомогти дітям засвоїти знання, створити уявлення про природу і людину як її невід’ємну частину, не порушуючи гармонії у стосунках з довкіллям.

Заслужений науковий діяч І. Д. Бех розглядав питання відповідального ставлення як єдиної активної причетності до соціального і природного світу, і це визнання є не тільки результатом оцінки дитиною своєї особистості іншими людьми, а її власним переконанням, підсумком самоусвідомлення. Дитина не

має бути пасивним споглядачем будь-яких природних подій. У відповідальній дитини мають сформуватися установки на життя – “я відповідаю всім своїм життям, кожний мій акт і переживання є моментом мого життя як відповідальності [3, с. 3-8].

Український педагог Г.Г. Ващенко писав: „Дітей треба частіше виносити на свіже повітря, щоб вони могли бачити рідне небо, дерева, квіти, різних тварин. Все це залишається в дитячій душі, осяяне почуттям радості, і покладе в основу любові до рідної природи” [4, с.313].

Основою відповідального ставлення до природи є відповідальність як одна з головних моральних якостей особистості. Такі вчені, як Ж. Піаже, Л. Кольберг, Р. Хайдер вважають, що відповідальність - "гарантоване особистістю досягнення результату своїми силами при заданому самим суб'єктом рівні складності" [5, с. 137].

Сучасні психологи та педагоги створили нові програми екологічної освіти дошкільників, які мають велике значення для роботи вихователів. Зокрема, це програми А.Вересова “Ми земляни”, Є.Рилєєва “Відкрий себе”, Н.А.Авдєєвої і Г.Б.Степанової “Життя навколо нас” та інші [6].

А.С. Макаренко вважав, що “природа - це праця десятків і сотень поколінь, що поливали своїм потом рідну землю і передавали її своїм нащадкам” [7, с. 64-68]. Тому неабиякого значення має створення правильних організаційно-педагогічних умов у сучасній системі виховання дітей. Зокрема, сюди можна віднести формування у дітей цілісної системи знань про природне середовище, оптимальний характер виховання та навчання, забезпечення реалізації принципів діяльнісного та системного підходу в процесі виховання, а також використання ефективних методів та прийомів.

В.О.Сухомлинський виділив такі ефективні умови виховання у дітей бережливого ставлення до природи: активна практична діяльність, пізнання та вивчення рідного краю, розвиток у дітей позитивного емоційного ставлення до навколишніх предметів [8].

Кожен педагог має знати, які основні новоутворення формуються у дітей, аби забезпечити надійну реалізацію оптимальних умов. Якщо мова йде про середній дошкільний вік, то слід враховувати, що сприймання дитини стає значно активнішим та емоційнішим, дитина усвідомлює мету спостереження, поставлену дорослими, вміє ставити запитання дорослим, здатна аналізувати об'єкти за формою, кольором, визначає їх основні частини, розвивається довільне запам'ятовування, образна пам'ять, діяльнісна форма уяви, мислення, інтелектуальні почуття, розвивається мова в процесі ознайомлення та праці дітей в природі [9, с. 131-132].

Отже, виховання у дітей середнього дошкільного віку відповідального ставлення до природи є важливою проблемою сучасної системи освіти дошкільників. Вихователі мають знати особливості розвитку дітей цього віку, аби реалізувати найефективніші організаційно-педагогічні умови, а також

пізнавати передовий педагогічний досвід.

Список використаних джерел

1. Васильєва, М.С. Вашуленко та ін. / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Голов, упр. освіти і науки, викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. - 3-тє вид., доопр. та доп. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012.- 492 с
2. Екологія: основи теорії і практики. Навчальний посібник / За ред. Потін А.Ф., Медвідь В.Г. та ін. – Львів: „Новий світ – 2000” Магнолія Плюс, 2003. – 296 с.
3. Бех І.Д. Відповідальність особистості як мета виховання / І.Д.Бех // Початкова школа. – 1994. – № 9. – С. 4-8.
4. Ващенко Г. Комунізм, інтернаціоналізм і виховання любові до Батьківщини / Г.Ващенко // Визвольний шлях: Зб. – Лондон, 1956. – С. 313.
5. Голдсмит Э. Путь: экологическое мировоззрение / Э. Голдсмит. – К.: "Эхо – Восток", 1995. – С. 137.
6. Беленька Г.В, Науменко Т.С., Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи: настільна книжка вихователя / Г.В.Беленька , Т.С.Науменко, О.А.Половіна. -К.:Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013.- с. 115.
7. Макаренко А.С. Твори: В 7 т./ А.С.Макаренко. – К.: Рад. школа, 1954. – Т. 4: Книга для батьків. – С. 11-332.
8. Бортнікова Л.В. Принципи екологічного виховання за В.О.Сухомлинським, суть і значення / Л.В.Бортнікова.- osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/38246/01/12/2013

**Никитенко Дарина Сергіївна,
Поліщук Олена Володимирівна**

студентки 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми. Однією з найбільш значних і актуальних тем у психолого-педагогічній діяльності можна вважати проблему становлення самосвідомості і самооцінки особистості. Самооцінка є одним з істотних умов, завдяки чому індивід стає особистістю. Вона формує в індивіда потреба відповідати не тільки рівнем оточуючих, але й рівнем власних особистісних оцінок. У науковій літературі, як у вітчизняній, так і зарубіжній самооцінці приділена велика увага. Проблема розвитку самооцінки, структури, функцій, обговорюються в роботах Л. І. Божович, І. С. Кона, М. І. Лісіна, А. І. Липкіной, Е. Еріксона, К. Роджерса та інших. Закономірності формування самооцінки у дитячому віці були досліджені О.А. Белобрикіной , Л.І. Божович, В.А. Горбачової, А.В. Захарової, А.Х. Липкіной, М.І. Лісіної, В.С. Мухіної, Є.І. Савонько, Л.І. Уманець та інші. Разом з тим, особливості проявів самооцінки в старшому дошкільному віці вивчені ще не достатньо.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати психолого-педагогічні умови розвитку самооцінки у дітей дошкільного віку.

Виклад матеріалу. У житті людини, розвиток і формування умінь

відіграє найважливішу функцію. Значущість особистості людини вимірюється в більшій мірі тим, що, як і для чого він уміє робити. Тому в утримуванні самосвідомості людини усвідомлення їх особистих умінь посідає одне з ваговитих місць. Точне усвідомлення своїх умінь є не тільки засобами й умовою блискучого навчання, проте користується також великим виховним значенням, як чинник формування кращих якостей особистості.

Самооцінка – це оцінка самого себе, як об'єкта, усвідомлення своїх можливостей і дій в навколишньому світі, своєї ідентичності незалежно від зовнішніх впливів, розвиток складного компоненту – самосвідомості, усвідомлення свого місця серед інших людей.

Визначено, що дитяча оцінка й самооцінка появляється тільки-но при комунікації дитини з іншими людьми. Вже перші свідомі та активні прояви дитина здобуває із сторони оточуючих дорослих, їх оцінки у вигляді несхвалення або підбадьорення. Далі пробує яку-небудь дію, дитина що раз визнає: "це добре", "це погано", "цього не можна робити". Усе життя дитина удосконалюватиметься під дією оцінок оточуючих; кожний новий досвід, нове знання, уміння, набуте дитиною, оцінюється оточуючими. І невдовзі дитя саме починає відшукувати оцінку власних дій, підкріплення правильності або не правильності пізнаної дитиною реальності [1, с. 367].

Безперечно, оцінка вихователем якостей і вмінь дітей, виділяє більшу функцію у формуванні дитячих оцінок і самооцінок. Проте, не можна не зважати й інших чинників – оцінку дитини її близькими, а ще однолітками.

Особливості дитячої оцінки або самооцінки виявляється у тому, що в оцінці своїх друзів і самих себе діти дошкільного віку не наголошують яких-небудь особистих, своєрідних рис. Їхня оцінка становить загальний характер: "поганий", "гарний", "розумний", "нерозумний". Багато дітей середнього, а зрідка і старшого дошкільного віку використовують ці поняття неадекватно, бо вони ще не сформувалися [4, с. 128].

На кожному періоді розвитку дитина користується відомими вміннями. Одні з них більш сформовані, інші знаходяться у періоді формування, треті ледве починають формуватися. Зрозуміло, що вміння старших дошкільників дужче багатоманітні й досконалі. Цим визначає те, що вони не тільки вміють назвати більш своїх умінь, але й те, що їхня оцінка більше ваговита, ніж у п'ятирічних дітей. Численні бесіди з дітьми вказують, що на загальне питання: "Що ти вмієш добре робити?" - п'ятирічні діти визначають звичні, знайомі їм прості вміння або дають узагальнену відповідь: "Усе вмію добре робити". Ось їхні типові відповіді: "Добре вмію бігати, а більше нічого". "Добре вмію вірші складати". "Я добре вмію чергувати, висаджувати. Мамі допомагаю висаджувати. Нічого я не вмію погано!" [3, с. 289].

Безперечно, оцінка дитиною своїх умінь залежить і від того, у котрий стадії формування вони знаходяться. Якщо вміння відносно сформовані, то й оцінка його буде більш правильна, більш адекватна. Це відноситься до вміння

бігати, стрибати, виконувати обов'язки чергових, малювати і т. д. Якщо порівнювати оцінку дітей про своє вміння малювати з оцінкою себе, то перша виразиться більш об'єктивною. Оцінка своїх умінь у малюнку більше індивідуальна в тому враженні, що такі якості дитини як скромність, зарозумілість, боязнь, виступають у ній виразніше, ніж в інші. Висвітлити цей факт можна тим, що багато дітей рано починають малювати. Більшість дітей малювати любить. Малювання у дитини нерідко формується й оцінюється не тільки в дитячому садку, але й вдома, що допомагає виготовленню в неї істинного відношення до себе, як до малювальника. Тому в оцінних думках дітей із приводу малюнків нерідко зустрічаються витлумачення, чому вони мислять саме так, а не інакше. Багато дітей дають двобічну оцінку: "Добре вмію це малювати, а це гірше або погано те", "олівцями добре вмію малювати, а фарбами погано" [2, с. 26].

Батьківський вплив на дитячу самооцінку дуже великий, хоча чинники, від яких вона залежить, різні і не зводяться до чогось одного. Батьки шкодять нормальному розвитку самооцінки, коли вони:

- говорять дитині про його або її "недостатності";
- карають або докоряють за вираз "неприйнятних" почуттів;
- глузують, ставляться до дитячих думок і почуттів як до малоцінних і не дуже важливим;
- стараються контролювати дитину за допомогою почуттів сорому і провини;
- занадто опікають його або її, ускладнюючи нормальне навчання і розвиток впевненості в собі;
- тероризують дитини фізичним насильством або його загрозою.

Лишаючись маленьким дитина не губить своєї емоційності в оцінці тому, що виявляється в гіперболізованій позитивній оцінці самого себе. У той же час старший дошкільник доволі об'єктивно знає свої можливості, уміння, у нього є відома самокритичність. Тому йому не зовсім зручно присвоїти своїй роботі перше місце. Тяжко привселюдно похвалити себе, коли перед тобою безпосередні факти, які можуть викрити в неправильній оцінці.

Отака загальна характеристика нормального розвитку самооцінки. Проте, нажаль вона розходиться не на усіх дітей. Докладно відомо що існують різні індивідуальні різновиди в розвитку самооцінки. Існують діти із завищеною й заниженою самооцінкою. І в цих випадках вони будуть поводитися злегка інакше. Дитина із заниженою самооцінкою ніколи не віднесе свій малюнок на перше місце. Вона більш за все поставить його ближче до прикінцевого. Або взагалі не захоче брати участь у конкурсі. У той час як, дитина із завищеною самооцінкою навпаки буде всім доводити, що його малюнок краще всіх. І якщо з ним не погодяться, то він ще довгий час може дутися, вередувати й всілякими прийомами демонструвати своє незадоволення до такої неправди щодо нього.

Для формування самооцінки вирішальна та діяльність, у яку включена дитина, і оцінки її досягнень дорослими й однолітками, тому що критерії самооцінки точно залежать від дорослого й прийнятої системи виховної роботи. Формування адекватної самооцінки, уміння бачити свої помилки і правильно оцінювати свої помилки – основа формування самоконтролю та самооцінки. Це має велике значення для подальшого розвитку, усвідомленому засвоєнні норм і правил поведінки, керуючись позитивними зразками.

Висновок. Отже, для формування самооцінки важлива та діяльність, у яку включена дитина, і оцінки її досягнень дорослими й однолітками, тому що критерії самооцінки прямо залежать від дорослого й прийнятої системи виховної роботи.

Відзначимо, що самооцінка являється одним із основних новоутворень дошкільного віку і активно розвивається у старшому дошкільному віці по визначальних напрямках:

- збільшується число якості особистості і видів діяльності, які описує дитини;
- самооцінка від загальної переходить до диференційованої;
- виникає оцінка самого себе у часі, що вказує на майбутнє.

Від самооцінки дошкільника залежить характер його спілкування, взаємовідносини з іншими людьми, наступний розвиток його особистості. Адекватна самооцінка дає дитині моральне насолоду. Самооцінка, особливо здібностей і можливостей особистості, виявляє певний рівень домагань, з'ясовується як рівень завдань, які особистість встановлює перед собою в житті і до виконання яких вважає себе здатною. Рівень домагань дитини і, отже, характер її самооцінки яскраво виражається в різних ситуаціях вибору, як у складних життєвих ситуаціях, так і в буденній діяльності, в суспільній роботі. Позитивна самооцінка – основа життєвого успіху дитини.

Список використаних джерел:

1. Загальна психологія: навч. посіб. / М. Й. Варій. – К.: " Центр учбової літератури", 2007. – 968 с.
2. Давыдов В. В. Генезис и развитие личности в детском возрасте / Василий Васильевич Давыдов // Вопросы психологии. – 1992. – № 1. – С. 22 – 37.
3. Психологія: навч. посіб. / О. В. Винославська, – К.: ІНКОС, 2005. – 765 с.
4. Спиркин А.Г. Сознание и самосознание / А.Г. Спиркин. – М., 1972. – 654 с.

Опанашук Аліна Анатоліївна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК СОЦІАЛЬНО ВИЗНАНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В СПІЛЬНІЙ З ОДНОЛІТКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність проблеми. Дослідження особливостей поведінки дітей в колективі, у взаєминах з дорослими, а також формування соціально-визнаної

поведінки є необхідною передумовою організації ефективного процесу навчання та виховання, соціалізації дитини дошкільного віку.

Мета статті: висвітлення поняття "поведінка" та "соціально визнана поведінка", вивчення особливостей соціалізації молодших дошкільників.

Основна частина. Соціальна поведінка – це властивість, яка характеризує якість відносин між особистостями і поведінка одного конкретного суб'єкта в суспільстві. Це поведінка, яка зводиться до необхідності адаптуватися до певних умов життя або спілкування. Поведінка - це вищий ступінь адаптації до навколишньої дійсності, в якому найяскравіше проявляється взаємозв'язок між свідомістю, особистістю та діяльністю, це одна з форм реалізації людини як носія свідомістю у повсякденній життєдіяльності [1].

Особистість є не лише результатом, але й причиною соціально-етичних дій, які відбуваються у соціумі. А її сприйняття економічних, політичних та соціальних відносин залежить від конкретної історичної епохи та типу суспільства. Ось чому, кожна людина по-своєму зображує їх, що відповідно визначає її соціальну якість, зміст та характер практичної діяльності. Саме в процесі даної діяльності людина, з однієї сторони, інтегрує соціальні відносини оточуючого середовища, а з іншої – виробляє власне особливе ставлення до оточення та стратегію соціальної поведінки. Структурними елементами соціально-психологічної поведінки особистості є: соціально окреслена мета діяльності особистості; соціальні "статуси", позиції і виконувані соціальні ролі; очікування, що зумовлені статусами і ролями; норми та цінності, якими керується особистість у процесі діяльності; соціокультурна та психологічна програма поведінки; система знаків, що використовується; соціально-психологічне відображення соціальних відносин; сукупність набутих знань; рівень освіти та спеціальної підготовки; комунікативний потенціал особистості; механізми контролю соціального процесу; активність та ступінь самостійності у процесі прийняття рішення [2].

Дану позицію визначення поведінки свого часу дав С.Рубінштейн: "Під поведінкою розуміють визначеним чином організовану діяльність, яка здійснює зв'язок організму з навколишнім середовищем. Поведінка у людини переважно є результатом низки усвідомлюваних дій – вчинків".

Поведінка людини набуває соціального змісту тоді, коли особистість залучається до спілкування з оточуючими людьми. Мова йде про свідому поведінку, реалізація у вчинках та діях таких взаємовідносин, в яких суб'єкт виступає розумною особою, яка свідомо ставиться до власних дій [3].

Базовими якостями особистості вважаються ті, які починаючи з раннього віку спочатку оформляються, а потім досить швидко закріплюються та створюють стійку індивідуальність дитини, що визначаються через поняття соціального типу, або особи. Мова йде про основні риси індивідуальності, домінуючі мотиви, потреби та інші властивості, оцінюючи які через деякий час

можна охарактеризувати людину в цілому. Згадані властивості відрізняються від інших особових характеристик дитини тим, що вони беруть свій початок ще з дитинства, з раннього віку, а передумови формування виникають ще тоді, коли дитина не володіє мовою. Життєва стійкість даних якостей пояснюється тим, що на початковому етапі формування цих властивостей мозок дитини знаходиться ще у незрілому стані, а його здібність до диференціації подразників – недостатньо розвинена [4].

Соціальна поведінка – це властивість, яка характеризує якість відносин між особистостями і поведінка одного конкретного суб'єкта в суспільстві. У соціології "соціально визнана поведінка" – сукупність духовних надбань, принципів, норм, які регулюють характер взаємовідносин між людьми та слугують для полегшення входження у суспільство. Тобто соціальна поведінка виступає результатом успішної адаптації особистості до умов життя у самому суспільстві. Такі ідеї пропагували наступні вчені: Т. Парсонс, Е. Еріксон, Л. Козер, Е.Дюркгейм, Р. Мертон, П. Сорокін та ін. [5].

Етика має свій підхід до пояснення соціально визнаної поведінки особистості (дане питання досліджували Т. Аболіна, Л. Волченко, В.Єфименко, В. Малахов та ін.): будь-які вчинки людини розглядаються під призмою понять добра і зла. Тому моральна поведінка оцінюється по правилу "максималізації добра і мінімалізації зла", а ознакою її розвитку є якісна характеристика моральних цінностей. В результаті цього під соціально визнаною поведінкою розуміємо поєднання форми повсякденних дій та вчинків дитини, в яких відображаються моральні, естетичні норми поведінки.

Що стосується науки психології (а також її представників – Б.Ананьєв, Л.Колберг, В.Роменець, Л.Божович, С. Рубінштейн та ін.), то соціально визнана поведінка зображується як динамічне особистісне утворення, яке поступово формується і змінюється протягом усього життя людини під час вчинкових дій [6].

Важливим для формування соціально визнаної поведінки дитини молодшого дошкільного віку є вміння організувати свої соціальні відносини. Значення в регуляції поведінки дошкільника відіграють ті чи інші правила. Притримуючись їх, молодший дошкільник вчиться співвідносити свої дії із об'єктивними вимогами. У зв'язку з цим актуально розглянути виховання свідомого ставлення до норм поведінки. Тому ми вивели три взаємопов'язані компоненти:

- 1) знання норм та правил, розуміння їх суті, усвідомлення їх моральної цінності для себе та оточуючих;
- 2) відповідність вчинків вже відомим правилам та нормам;
- 3) саморегуляція поведінкового процесу [7] .

Кожен із процесів повинен бути проаналізованим стосовно раціональності усіх дій, необхідних для успішного виконання. Проводячи оцінку вміння дитини планувати та організовувати свою роботу, слід провести

спостереження: чи організовує дитина своє робоче місце (готує усе необхідне, зручно розташовується тощо); чи послідовно виконує всі елементи роботи; чи раціональні способи виконання застосовує; чи використовує певні дії в процесі роботи та після її завершення (перевіряє, підправляє результат).

Багатомірність прояв особистості молодших дошкільників формується під час спільної діяльності. Спільна діяльність, по-перше, творить міжособистісні стосунки учасників; по-друге, являється засобом, через який тільки й можуть бути перетворені міжособистісні стосунки; по-третє, процес реалізації міжособистісних стосунків у процесі спільної діяльності становить собою рушійну силу розвитку соціальної групи.

При умові реального комфортного виховного процесу у дитини молодшого дошкільного віку утворюється адекватна самооцінка. Важливу роль у процесі формування адекватної самооцінки відіграє мотив досягнення успіху. Якщо дитина не може справитись із вирішенням поставлених виховних задач, то мотив досягнення успіху відповідно слабне.

Молодший дошкільний вік характеризується великим значенням для дітей оцінки з боку дорослого. Дитина активно добивається цієї оцінки, прагне отримати похвалу, заслужити її. Все це говорить про те, що дитина вже вступила до етапу розвитку, до етапу формування мотивації досягнення успіхів. Спочатку це відноситься лише до молодшого дошкільного віку, коли діти вчаться розрізняти задачі по ступеню їх тяжкості. Потім вони починають роздумувати про свої можливості. Уміння точно визначати ступінь важкості завдання поєднується у дитині із здатністю вірно оцінювати власні можливості.

Встановлено, що чотирьохрічні діти не мають адекватного рівня домагань. Вони нерідко ставлять перед собою дуже складні, практично недосяжні цілі. Якщо одночасно з цим йому надавати інформацію про те, яких результатів він досяг при рішенні тих або інших конкретних задач, то вже 3,5—4,5-річні діти починають проявляти розумну обережність при виборі завдань. Остаточне оформлення рівня домагань і становлення тій його динаміки, яка в нормі характеризує зміни у виборах важких та легких завдань залежно від успіхів і невдач, відбувається, ймовірно, тільки до десяти років. Для оцінки рівня розвитку мотивації досягнення успіхів у дітей важливо з'ясувати, чи здатні вони порівняно охарактеризувати той внесок, який в результаті діяльності вносять ті, що додаються її суб'єктом зусилля і його здатності.

Список використаних джерел

1. Абрамян Л.А. О возможности игры для развития и коррекции социальных эмоций дошкольников // Игра и самостоятельная деятельность детей в системе воспитания. – Таллин., 1984.
2. Артемова Л. В. Формирование общественной направленности ребенка дошкольного возраста в игре / Л. В. Артемова. – Киев, 1988. – 160 с.
3. Артемова Л.В. Моральне виховання дошкільників – К.: Рад. школа, 1974. – 56 с.
4. Артемова Л.В. Содержание и организация общения дошкольников как средство нравственного воспитания: Автореф. дис. доктора пед. наук: 13.00.01 – Тбилиси, 1985. – 40 с.

5. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999, – 56 с.
6. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 130 - 137.
7. Буре Р.С. Теория и методика воспитания у детей нравственно-волевых качеств в детском саду. Автореф. дис. доктора пед. наук. – М., 1986. – 22 с.

Пантус Дарина Юріївна

студентка 26 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ЗНАЧЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Актуальність дослідження особливостей ігрової діяльності в процесі розвитку дитини визначається тим, що гра для дітей – це їхнє життя. Це засіб самовираження дітей. У цьому можна переконатися, спостерігаючи, як вони граються, та як по-різному проявляють себе під час гри.

Гра – це діяльність, за допомогою якої дитина перетворює та змінює світ. На сьогоднішній день є значна кількість праць, присвячених особливостям ігрової діяльності в процесі розвитку дитини, в яких охарактеризовується вплив ігор на розвиток дитини в різні вікові періоди (О.Окерешко, І.Маденко, А.Кузнецов, Н.Лазарева, Р.Міронова та інші). Види ігор розглядаються у працях Г.Богданова, Б.Нікітіна та ін. Крім практично-прикладної проблеми, актуальною є проблема розробки адекватних практичних підходів дослідження особливостей ігрової діяльності, розробки нових та модифікацію існуючих методів дослідження їх змісту серед дітей в умовах розвитку особистості.

Мета статті – вивчення особливостей ігрової діяльності в процесі розвитку дитини.

Основна частина – виявляючи цікавість до світу дорослих, та не маючи можливості включитись до нього, дитина моделює його у грі. Ця діяльність – соціальна за своїм походженням і змістом, вона виникає за ускладнення досвіду людства, його взаємин і відображає суспільні зміни. Сюжет і ролі у грі діти запозичують із суспільства.

Гра – провідна діяльність дошкільнят, у якій вони виконують ролі дорослих, відтворюючи їх працю, життя, стосунки [6, с. 56]. Гра – це діяльність у якій дитина емоційно та інтелектуально засвоює всю систему людських взаємин [6, с. 48]

Відомо що провідним видом діяльності у дошкільному віці є гра. Саме у грі будуються відносини між дорослим і дитиною. Гра – це не розвага, а особливий метод залучити дітей у творчу діяльність, стимулювати їхню активність, творчість, розкрити їхній потенціал. Символіку дитячої гри досліджував Л.Виготський, він стверджував, що предмет набуває нового значення саме за допомогою жестів. Ігри із заміщенням предметів –

найкращий спосіб розвитку дитячого мислення.

Л.Виготський виокремлював такі парадокси гри :

- дитина діє по лінії найменшого опору,але навчається по лінії опору найбільшого . Гра – школа сили волі .

- дитина відчуває і переживає підкорення правилам у ситуаціях відмови від того що їй хочеться , а у грі це – шлях максимального задоволення [6, с. 148].

Особливе значення гри полягає у тому,що діти відтворюючи світ дорослих,засвоюють певні моральні норми,отримують уявлення про різні ролі. Гра забезпечує розвиток у дошкільників різноманітних навичок .Діти відображаючи у грі різні сторони життя та особливості діяльності дорослих , поповнюють власні знання про навколишній світ , вчаться співпереживати і відрізнити вимисел від реальності .

У педагогічному процесі дитячого садка гра стає засобом виховання, формою організації навчання (дидактична гра), виховання методом і прийомом навчання дітей (Н.Мчедлідзе).

Сучасні психолого-педагогічні дослідження гри характеризуються зближенням поглядів на неї як на провідну діяльність дітей дошкільного віку , аналізом її виховних можливостей і засобів їх актуалізації . На цих проблемах зосереджувався Л.Виготський і вчені, які репрезентують його школу (О.Запорожець , О.Усова та ін.).Вони переконували , що виховний потенціал гри може бути реалізованим тільки за умови спрямування її дорослими . Цю точку зору розвинуто в працях французького психолога А.Валлона , її підтримували також представники педагогічної науки : Р.Пфютце , І.Хопле ,Л.Шройтен (Німеччина), Д.Ковач , О.Ваг , П.Баконі (Угорщина) та ін. [1, с. 48].

Сучасні українські науковці (Л. Артемова, Г. Григоренко, К. Щербакова та ін.) досліджують формування суспільної спрямованості дитини дошкільного віку у грі , розвиток моральних стосунків у творчих іграх тощо. За їхніми твердженнями , гра містить більші можливості для формування особистості дошкільників , ніж будь-яка інша діяльність, оскільки мотиви її мають велику спонукальну силу і дітям зрозуміле співвідношення мотиву і мети гри [4, с. 88].

Прояви дитячих ігор проявляються ще в ранньому віці і мають сенсомоторний характер (доганялки тощо) .На рубежі раннього дошкільного віку виникає також режисерська гра (використання іграшок як предметів – замінників).Пізніше дитина стає спроможною організувати образно-рольову гру ,в якій уявляє себе в певному образі (людини чи предмету) і відповідно до нього діє. Необхідною умовою такої гри є яскраві переживання: дитину вразила побачена ситуація і емоції які вона пережила,відтворюються в ігрових діях [2 , с. 23].

Гра – ефективний метод впливу на неконтактних дітей , дітей з уповільненою вимовою , підвищеною тривожністю. Психотерапевтичний ефект гри обов'язково виявляється і при зміні позиції під час ігрового спілкування .

Якщо ігрові ролі діти поділяють без участі дорослого, педагог не може впливати на дитячі стосунки через гру, принаймні впливати прямо. Доволі результативними є спеціальні гуртки, куди запрошують усіх охочих і неодмінно залучають неконтактних дітей [2, с. 16].

Ускладнення видів ігор, які засвоює дитина впродовж дошкільного періоду, зумовлює формування психічних змін. Виступаючи провідною діяльністю даного віку, гра забезпечує ряд функцій для психічного розвитку дошкільників: пристосування до майбутнього життя, накопичення комунікативного досвіду, збагачення інтелектуального та морального досвіду, досягнення емоційного задоволення та релаксації, стимуляція інтелектуального розвитку [3, с. 156].

Отже, будучи зовні непродуктивною діяльністю гра спрямована на фізичне та психічне вдосконалення дітей.

І як висновок можна узагальнити, що стаття на тему: «Особливості ігрової діяльності в процесі розвитку дитини» є дуже актуальною, адже дитина в ігровій формі краще проявляє себе і якщо педагог хоче виявити переваги та недоліки в характері та навчанні дитини найдоцільніше це зробити у грі. Це зумовлено тим що дитина вільно себе почуває під час гри, їй нічого приховувати і вона стає розкутішою, отже в ході такої діяльності дитини розкривається перед педагогом як відкрита книга, їй нічого приховувати і нічого соромитися. Після таких ігор вихователеві буде легше працювати з дітьми. Адже він буде знати усі особливості дитини, як у характері так і в спілкуванні з оточуючими.

Список використаних джерел

1. Абрамов, Г.С. Вікова психологія. Акад. Проект, 2000 рік - 620 с.
2. Аристов, В. Розвиток інтелектуальних здібностей. Психологія інтелектуальних ігор. - Психолог, 2006. - №46. - С. 23 - 28.
3. Артемова Л.В. Окружающий мир в дидактических играх дошкольников. - М., 1992. - 134 с.
4. Борщаговська Т. Ігри-драматизації як засіб розвитку творчих здібностей дошкільнят // Палітра педагога. - 2003. - №1. - С. 21 - 27.
5. Бузова А. Керівництво сюжетно-рольовими іграми // Дошкільне виховання. - 2001. - № 7. - С. 20 - 22.
6. Виготський Л.С. Собрание сочинений. - М., 1978. - Т. 4. - 247 с.

Пашковська Ольга Олександрівна,

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Усвідомлення на державному рівні значущості проблеми збереження здоров'я підростаючого покоління спонукає до пошуку шляхів формування у дітей розуміння цінності здоров'я та здорового способу життя. Наразі при

побудові освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах пріоритетною має стати діяльність педагогів з формування у дітей життєвих навичок, що сприяють фізичному, соціальному, психічному і духовному здоров'ю.

Мета статті: обґрунтувати засади здоров'язбережувальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз сучасних досліджень в галузі соціології, педагогіки, медицини, валеології свідчить, що здоров'я людини значною мірою залежить від неї самої, її свідомості та відповідального ставлення до власного здоров'я. Однак в теорії виховання до цього часу увага акцентується переважно на збереженні та формуванні здоров'я через пропаганду здорового способу життя. При цьому особистісному та мотиваційному компонентам збереження та зміцнення здоров'я приділяється значно менше уваги.

Метою діяльності з формування правильного ставлення дітей до власного здоров'я є створення умов для визнання дітьми пріоритету здорового способу життя як основного чинника збереження та зміцнення здоров'я, для утвердження свідомого ставлення та відповідальності за власне здоров'я. При цьому слід враховувати, що шестирічний вік – це вік бурхливого загального психічного розвитку дитини, вік, що є сенситивним для розвитку пізнавальних процесів, мовлення, становлення особистісних якостей (Л.С.Виготський, Д.П.Ельконін, О.В.Запорожець, О.М.Леонтьєв, С.М.Ніколаєва). Враховуючи, що діти втрачають певну частку здоров'я за перший рік навчання у школі, питання зміцнення та збереження їх здоров'я, формування здорового способу життя стає одним із найважливіших [4]. При цьому критеріями його сформованості виступає не лише рівень здоров'я дитини, а й її здатність до здоров'ятворення. Оцінка результатів такої роботи не може будуватися на медичних показниках, оскільки поняття норми у медицині відноситься до захворювання, а не до здоров'я [2]. Тому головним засобом зміцнення і збереження здоров'я є не лікування хвороб, а виконання певних правил [3, с.30], тобто дотримання здорового способу життя.

Успіх у формуванні позитивного ставлення дітей старшого дошкільного віку до власного здоров'я забезпечує використання широкого спектра традиційних та сучасних методів виховання.

Важливими методами виховання позитивного ставлення дітей старшого дошкільного віку до власного здоров'я є практичні методи (спостереження, вправи, вирішення проблемних ситуацій, творчі завдання, досліди, ігри тощо). Для завдань та ігор використовуються ситуації з життя дітей, художніх творів, кінофільмів, що дає змогу дітям бути активними та свідомими учасниками процесу виховання позитивного ставлення дітей старшого дошкільного віку до власного здоров'я, спонукає до формулювання правил поведінки для збереження здоров'я. Основним практичним методом у формуванні позитивного ставлення дітей старшого дошкільного віку до власного здоров'я є вправляння, який базується на багаторазовому повторенні оздоровчих дій. В

енциклопедичному словнику „звичка” визначається як спосіб поведінки, який склався, здійснення якого в певній ситуації набуває для індивіда характер потреби. **Звички** – це продукт спрямованого виховання, які можуть перерости в стійкі риси характеру [7, с. 215]. Для виховання звичок необхідно, перш за все, правильне формування дії. При оволодінні певним видом діяльності важливо розповісти дитині про значення виконуваної дії та про всі умови, які визначають правильність її виконання. Це сприяє формуванню загальних пізнавальних установок та дає можливість виконувати дію відразу без суттєвих помилок та без особливих труднощів.

Результат освітньої діяльності багато в чому залежить від вдало дібраних методів навчання дітей, що є способами роботи вихователя, завдяки яким дошкільники засвоюють знання, уміння, навички, розвивають свої пізнавальні здібності. Методи навчання спрямовані на забезпечення взаємозв'язку пізнавальної та практичної діяльності дітей.

Дослідженнями В.Кузьменко доведено, що пригадування подій недалекого минулого, їх аналіз та прогнозування майбутнього виводить дитину за межі безпосередньої ситуації та визначає точки опори, які дають можливість оцінити окремі дії та вчинки, усвідомити їхню значущість і корисність не лише для даного моменту, а й для подальшого життя в цілому. Таке усвідомлення – неодмінна умова подальшого планування дій, відповідної корекції стилю діяльності, вироблення на цій основі суспільно прийнятого стилю поведінки [9, с. 7]. Відмітимо, що педагогічні умови формування здоров'язберезувальної поведінки аналізують О. Аксьонова, Т. Бабко, Т. Бойченко, А. Карабашева та інші [7, с. 152].

Отже, формування позитивного ставлення до власного здоров'я дітей старшого дошкільного віку є складовою системи оздоровчого виховання і формування компетентності в сфері здоров'я і здоров'язберігаючої діяльності. Воно має велике значення у підготовці дітей старшого дошкільного віку до життя, забезпечує здатність дитини турбуватися про власне здоров'я на основі усвідомлення його цінності та набутих умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Горашук В. Здоров'я дітей. Від чого воно залежить? / В.Горашук // Рідна школа. – 2008. – №1. – С. 70-74.
2. Волкова С.С. Азбука здоров'я в початковій школі / С.С.Волкова // Всеукраїнська науково- практична конференція „Здоров'я та освіта”. – Львів, 2013. – Ч.1. – С.66-68.
3. Гаврилюк Л.П. Валеологія / [упорядкув. Л.П. Гаврилюк, Р.Л. Мацьопа]. – Чернівці: ЧНУ, 2001. – 19 с.
4. Бойченко Т. Навчити головного. Формування здоров'яформувальної та здоров'язберезувальної компетентності учнівської молоді / Т. Бойченко // Профтехосвіта. – 2009. – № 1. – С. 40–43.
5. Кузьменко В. Виховна психологічна ситуація – засіб розвитку індивідуальності / В. Кузьменко // Дошкільне виховання. – 2007. – № 9. – С. 7–10.
6. Сухомлинський В. А. Избранные произведения : в 5 т. – Т. 3. Серце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну / редкол. : Дзевежин А. Г. (пред.) и др. – К. : Рад. шк., 1980. – 719 с

7. Поліщук Н. М.. Основні стратегії розвитку здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку / Н. М. Поліщук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – Київ–Вінниця, 2012. – № 73. – Ч. 1. – С152–156.

**Резнікова Олена Володимирівна,
Степанюк Анастасія Олександрівна**

студентки 37 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність роботи. Увага завжди властива конкретній людині, певній особистості. Спрямованість особистості та зосередженість уваги тісно пов'язані з спрямованістю особистості, тобто з її вимогами, інтересами, переконаннями.

Дослідники відзначають, що процес формування і розвитку уваги дітей раннього віку відрізняється певною нерівномірністю. Вона проявляється в постійному зростанні зосередженості уваги, але характеризується нестійкістю, значним зниженням її концентрації. Пояснюється це бурхливою активністю та імпульсивністю дошкільнят. Діти, які розпочали навчання в школі, зазвичай потерпають через неуважність або через недостатній розвиток своєї уваги. Розвивати й удосконалювати увагу так само важливо, як і вчити письму, рахуванню, читанню. Увага виражається в точному виконанні пов'язаних з нею дій. Образи, одержані під час уважного сприйняття, вирізняються ясністю і виразністю. За наявності уваги розумові процеси протікають швидше і правильніше, рухи виконуються акуратніше й чіткіше. Увага дошкільника відображає його інтереси щодо навколишніх предметів і дій, які він з ними виконує. Дитина зосереджена на предметі чи на дії доти, доки не згасає його інтерес до цього предмета чи дії. Поява нового предмета викликає переключення уваги, тому діти рідко займаються чимось одним упродовж тривалого часу.

Проблемою уваги займалися як вітчизняні, так і закордонні психологи: Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Н.А. Менчинська, С.Л. Рубінштейн, К.Д. Ушинський, Б.В. Ельконін; А. Валлон, К. Коффка, Ж. Піаже, Т. Рібо, Е.Б. Тітченер та інші.

Мета статті - дослідити, проаналізувати і виявити особливості розвитку довільної уваги у дітей дошкільного віку на основі результатів констатувального і формувального експериментів, проведених в ДНЗ № 55 "Казка" м.Житомира.

Виклад основного матеріалу. У процесі життєдіяльності людина з безлічі об'єктів завжди вибирає щось одне, те, про що думає, що уявляє. Цю особливість свідомості пов'язують з такою її властивістю, як увага. При цьому свого особливого змісту як пізнавальний процес увага не має, вона є динамічною гранню всіх пізнавальних процесів.

Увага - форма психічної діяльності людини, що виявляється в спрямованості і зосередженості її свідомості на певних об'єктах, які мають постійне або ситуативне значення. Увага не вважається психічним процесом. Це психічний стан особистості, що виявляється в зосередженості на будь-чому. Цей стан характеризує умови протікання будь-якого пізнавального процесу [5, с.120].

Оцінюючи роль уваги в психічній діяльності, слід згадати слова К. Д. Ушинського про те, що увага є тими дверима, через які проходить все, що входить у душу людини із зовнішнього світу [2, с.85].

Для виникнення уваги необхідно виділити об'єкт, зосередитись на ньому і відволіктися від сторонніх подразників. Увага не може бути безпредметною. Предметом уваги може виступити зовнішній світ, на який спрямовано акт пізнання, сама психічна діяльність: думки, переживання, аналіз дій, вчинки.

Увага поділяється на мимовільну і довільну. Мимовільна увага - це така увага, яка складається в ході взаємовідношень людини із середовищем поза її свідомим наміром. Часто мимовільну увагу називають пасивною увагою. Мимовільна увага є генетично первісним ступенем уваги в її історичному та індивідуальному розвитку. На її основі виникає довільна увага. Довільною називають увагу, яка свідомо спрямовується і регулюється особистістю. Довільна увага - активний вид уваги. Довільна увага виникла в процесі праці людини. Праця скеровується більш чи менш віддаленою метою, яка досягається через цілий ряд найближчих цілей. Чим віддаленіша мета і складніший шлях її досягнення, менш приваблива сама робота, тим більші вимоги ставить вона до довільної уваги.

Під час переходу від молодшого до старшого дошкільного віку увага дитини прогресує. Особливе місце в розвитку особистості старшого дошкільника посідає становлення чуттєвої сфери — емоцій та почуттів. Головними в розвитку стають: здатність управляти емоціями, певна раціоналізація переживань, зміна змісту й динаміки почуттів, набуття ними більшої сталості та глибини. Більш зрілими стають форми моральних, естетичних та пізнавальних почуттів — співчуття, чуйність, почуття обов'язку, взаємодопомоги, переживання успіху - неуспіху, самолюбності, допитливості тощо [3, с.95]. Старший дошкільник диференціює емоційні стани за зовнішніми проявами людини (мімікою, жестами, позами, інтонацією), зрозумілішими для нього стають базові емоції (радість, гнів, смуток, страждання тощо), він більш адекватно реагує на різні життєві події, виразніше передає в ролях та зображеннях людські переживання. Слід зазначити, що у різних дітей спостерігаються значні індивідуальні відмінності у стійкості уваги. Це залежить від типу нервової діяльності, фізичного стану й умов життя дитини. Розвиток видів та властивостей уваги дошкільників пов'язаний із становленням предметної, ігрової, пізнавальної діяльності дитини. Увага дошкільника більше диференціюється та інтегрується із іншими психічними процесами

(сприйманням, пам'яттю, волею), складність і тривалість сюжетно-рольової гри та постановка пізнавальних задач вимагає від дошкільника досить стійкої, значної за об'ємом, керованої уваги, а розвиток довільної уваги відбувається у тісному взаємозв'язку зі становленням довільності як риси особистості; розпочинається формування нового виду уваги – після довільної [7, с.45].

У старшому дошкільному віці вже проявляються задатки довільної, активної уваги, пов'язаної зі свідомо поставленою метою та вольовими зусиллями. Це важливе новоутворення у психічному розвитку дошкільника. Однак, довільна увага з'являється лише під час взаємодії дитини і дорослого. Адже, виконуючи вимоги дорослого, дитина поступово вчиться керувати своєю увагою. У старшому дошкільному віці діти вже здатні довільно керувати власною поведінкою, з чого можна зробити висновки про рівень розвитку довільної уваги. Характерними особливостями довільної уваги є цілеспрямованість, організованість діяльності, усвідомлення послідовності дій, дисциплінованість розумової діяльності, здатність боротися із сторонніми відволіканнями.

Психологи стверджують: вирішальне значення у формуванні довільності уваги дитини належить умовам її життя та діяльності — перехід у старшому дошкільному віці до складніших видів діяльності, до навчальних занять, у яких дитина змушена зважати на вимоги дорослих [1, с.145]. Значний вплив на розвиток уваги спричиняють досягнення у розвитку пізнавальної активності дитини. У дошкільному віці на основі розвитку довільної уваги з'являються випадки післядовільної, коли дитина зосереджується і захоплюється потрібною роботою [6, с.78].

З метою вивчення розвитку довільної уваги дітей старшого шкільного віку на базі ДНЗ №55 "Казка" м.Житомира було проведено експериментальне дослідження. За допомогою методик дослідження уваги "Коректурна проба" та методики для вивчення концентрації та стійкості уваги (модифікація методу П'єрона-Рузера) було визначено рівень сформованості міжособистісних відносин старших дошкільників [4, с.31]. Проведене дослідження показало, що розвиток уваги має свої особливості в ході вікового розвитку індивіда. Дошкільники 5-6 - річного віку в основній своїй масі ще не мають значної ступені вираженості довільності уваги. У ході констатуючого експерименту було виявлено, що довільність уваги більшості старших дошкільників характеризується низьким і дуже низьким рівнем розвитку (70%). Проте, як свідчать результати таблиці "Динаміка сформованості рівня розвитку довільної уваги дітей старшого дошкільного віку", у результаті проведеної роботи з розвитку рівня довільної уваги середній рівень зріс на 8%, низький рівень зріс на 3%, а дуже низький – 9%. Для подолання цих суперечностей були складені відповідні пропозиції, які враховували необхідність проведення занять з розвитку довільної уваги у дошкільників п'ятирічного віку. Вони

охоплюють усі сфери навчально-виховного процесу, стосуються дітей в усіх видах їх діяльності.

Таким чином, увага - один з головних психологічних процесів, від характеристики якого залежить оцінка пізнавальної сфери дошкільників. Основним змістом розвитку уваги в дитинстві є її перехід від мимовільної форми до довільної, а також збільшення концентрації уваги, її стійкості та обсягу. Вихователям ДНЗ рекомендується планувати й організовувати спеціальні заняття і вправи для розвитку довільної уваги. Такі заняття можуть проходити у складі всієї групи (рухлива гра для розвитку уважності "Дій за командою"), у складі невеликої групи дітей або індивідуально. Найбільш ефективним для розвитку довільної уваги слід вважати заняття в індивідуальній формі, у ході яких дитина виконує різні вправи. Існує безліч вправ для розвитку та удосконалення уваги старших дошкільників, наприклад: вправа "Що змінилося?", вправа "Слухай і почуй", гра "У магазині дзеркал".

Список використаних джерел

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А. М. Богущ, Л. О. Варениця, Н. В. Гавриш та ін. - Луганськ. - Альма-матер, 2006. - 368 с.
3. Загальна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. - К.: А.Г.Н., 2002. 13. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. - 3-є вид., випр. - К.: Вища шк., 2004. – 310с.
4. Осипова А. А., Малашинська Л.І. Діагностика і корекція уваги // Обдарована дитина. - 2004. - № 8. - С.31-41.
5. Савчин М.В., Василенко Л.В. Вікова психологія: Навч. посіб. – К. Академвидав, 2005. – 360с.
6. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В., Зелінська Т.М., Ставицька С.О. Вікова та педагогічна психологія. – К. : Каравела, 2008. – 399с.
7. Увага дитини / Упоряд.: С. Максименко, Л. Терлецька, О Главник. - К.: Главник, 2004. - 112 с.

Савчук Катерина Анатоліївна

студентка 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СВІТОГЛЯДУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Актуальність статті. Багато сучасних вчених-педагогів і представники педагогічної громадськості (Ю.О. Азаров, Ш.А. Амонашвілі, В.П. Анікін, Н.Ф. Виноградова, О.М. Водовозова, Н.С. Карпінська, Т.С. Комарова, А.П. Усова та інших) вказували на ту велику роль, що грає казка у формуванні особистості дитини дошкільного віку. На їх думку, все саме коштовне, відшліфоване протягом багатьох сторіч, може і повинне бути використане в освітньо-виховній роботі дошкільних навчальних закладів. Українські народні казки були

предметом дослідження багатьох відомих учених-фольклористів (С.В. Панків, С.Є. Савічева, М.О. Пономаренко, Є.І. Соколов, Б.О. Андреева та інших). Вони високо цінували українські народні казки за багатство ідейного змісту, їх пізнавально-дидактичну сутність і незмінну художню виразність. В їх роботах відзначається, що правильне використання українських народних казок сприяє включенню дитини в діалог з культурою, усвідомленню нею причетності до українського народу.

Мета дослідження: обґрунтувати організаційно – педагогічні умови формування основ світогляду дітей старшого дошкільного віку засобами української народної казки.

Нова модель освіти в Україні спрямовується на пріоритетний розвиток особистості та створення для цього відповідних умов. Згідно з положеннями Національної стратегії розвитку освіти, законів України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, Базового компоненту дошкільної освіти в Україні держава має забезпечувати виховання в дітей демократичного світогляду, національних світоглядних позицій, ідей, поглядів, переконань, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти та самореалізації особистості. Акцентується увага на пріоритетних завданнях освіти, якими є формування особистості дитини, її світогляду. Тому сучасна освіта повинна формувати в дитини гуманістичний, цілісний, сформований на засадах наукових знань світогляд. Світогляд визначає життєву програму особистості, ідеали і переконання, інтереси і цінності. У кінцевому рахунку він зумовлює лінію поведінки людей. „Життя без світогляду, – на думку О. Л. Кононко, – це патологічне порушення вищого почуття орієнтування” [1 с. 22]. У сучасній літературі ще зберігається точка зору, яка визначає світогляд як „систему узагальнених поглядів” на реальність, „картину світу в цілому” і, таким чином, ототожнює світогляд з особливою формою знання. „Предметом світогляду як особливої форми відображення дійсності є найбільш загальні суттєві риси, властивості, закони об’єктивного світу, які охоплюють природу, суспільство, безпосереднє природне і соціальне середовище діяльності людини, класу, суспільства [1, с. 21]. Альтернативність цих точок зору відображує принципово різне розуміння місця і ролі знань у загальній структурі світогляду особистості. Світогляд виступає в якості специфічної форми ставлення людини до світу, він виражає головну лінію і визначає програму її життєдіяльності, головні характеристики її поведінки.

Світогляд - це комплексна форма свідомості, яка охоплює найрізноманітніші пласти людського досвіду, - здатне розсовувати вузькі рамки повсякденності, конкретного місця і часу, співвідносити дану людину з іншими людьми, включаючи і тих, що жили раніше, житимуть потім (А.С.Макаренко) [2, с. 150].

Світоглядна свідомість – це система життєво-практичних принципів, орієнтирів, уявлень та установок людини, що формують основу її відношення до світу.

Світоглядна свідомість виконує важливі функції: пізнавальну, орієнтаційну та регулятивну, які переходять в усвідомлення людини себе як структурну одиницю всесвіту. Народка казка – найдавніший вид казок, які передаються нащадкам від старшого покоління та характеризуються відсутністю автора. Народна казка переказується великою кількістю людей, тому її зміст часто змінюється.. Українські народні казки відіграють велике значення у вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Видатний педагог К.Д.Ушинський звертав велику увагу на виховання, яке створюється народними звичаями та традиціями, адже, на його думку саме це виховання має велику силу, а не ті педагогічні системи, які побудовані на абстрактних ідеях [3. с. 4].

Висновок: Отже, дошкільне дитинство є саме тим віковим періодом, коли виховний вплив має бути спрямований на формування в дітей основ світогляду.

Період старшого дошкільного віку є надзвичайно важливим у сенсі здійснення суспільного виховання. У цей час формуються фундаментальні якості людини, основи її світосприйняття, відбувається інтенсивний розвиток фізичних та психічних якостей (становлення мовленнєвої діяльності, мислення, уяви, пам'яті, формуються основи свідомості й самосвідомості (дитина усвідомлює елементарні суспільні цінності, починає керуватися в своїй поведінці моральними нормами тощо). Цей час є сприятливим для розвитку у дітей першооснов світогляду.

Список використаних джерел

1. Кононко О.Л. Перехідний період: самовизначення, зміна орієнтирів і пріоритетів / О.Кононко // Дошкільне виховання. – 2009. - №1. – с. 21-22.
2. Макаренко А. С. Методика виховної роботи [текст] / А. С. Макаренко. – К. : Рад. шк., – 1990. – с. 150.
3. Поніманська Т. І. Дитина і соціум [текст] / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2004. – № 8. – с. 4.

Свінціцька Марія Станіславівна,

студентка 46 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О.О.

ФОРМИ, МЕТОДИ, ЗАСОБИ ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми визначається державними вимогами та концептуальними положеннями щодо мовної освіти громадян України, реалізація яких має забезпечити вільне володіння всіма громадянами державною українською мовою. Важливого значення в цьому процесі набуває

висхідна ланка освіти – дошкілля. Кінцевим результатом навчання рідної мови в дошкільному закладі є формування культури мовлення і спілкування дітей. Одним із провідних засобів формування культури мовлення дошкільнят є збагачення, активізація і уточнення лексичного запасу рідної мови.

Проблема словникової роботи з дітьми на етапі дошкільного дитинства досліджувалась у різних напрямках багатьма вченими. Зокрема, збагачення словника дітей раннього (Аркін Ю.А., Гербова В.В., Ляміна Г.М., Розенгарт – Пупко Г.Л. та ін.) і дошкільного віку (Бавикіна Г.Н., Богуш А.М., Непомняща І.М., Ляховська Ю.С. та ін.); особливості становлення і розвитку словника дітей впродовж дошкільного дитинства (Іваненко А.П., Коніна М.М., Коник В.І., Кудикіна Н.В., Луцан Н.І, Ляховська Ю.С., Савельєва Н.П. та ін.). Стрижневим моментом низки досліджень (Арушанова А.Г., Бірюк Л.Я., Гавриш Н.В., Ількова А.П., Кирста Н.Р., Колунова Л.І., Куршева Г.О., Максаков О.І., Лаврентьєва А.І., Савушкіна Є.В., Смага А.А., Сомкова О.Н., Сохін Ф.О., Струніна Є.М., Ушакова О.С., Юртайкіна Т.М. та ін.) виступило дослідження особливостей засвоєння семантики слів, уточнення і розширення значень уже відомих у певному контексті, використання тематичного принципу введення лексики, асоціативного поєднання слів.

Метою статті є розкрити дієві форми, методи, засоби збагачення лексичного запасу дітей дошкільного віку.

Гра – основний вид діяльності дитини в дошкільному віці, граючи, вона пізнає світ, людей, розвивається. У сучасній педагогіці існує величезна кількість розвиваючих дидактичних ігор, здатних розвинути сенсорні, рухові, інтелектуальні здібності дитини [1].

Проводити розвиваючі дидактичні ігри краще з групою дітей, так як саме колективні ігри здатні набагато краще розвинути не тільки інтелектуальні здібності дитини, а й колективний дух.

Як показують численні дослідження в цій області, діти дошкільного віку краще засвоюють будь-який матеріал в колективі. Тому доброю традицією можуть стати дитячі свята, ігри, змагання.

У більшості своїй дорослі, які бажають навчити дитину правильно говорити, користуються одним способом – просять повторити слово, яке вони щойно вимовили. Однак для мовного розвитку цей метод не найвдаліший. Дорослим, які дійсно хочуть не тільки навчити дитину наслідувати їх, але і домогтися того, щоб вона сприймала через ці слова навколишній світ, бажано у своїй практиці використовувати нескладні дидактичні вправи.

Сюжетно-рольова гра у житті дитини-дошкільника відіграє особливу роль, вона дозволяє малечі представити себе лікарем, перукарем, мамою чи татом, дозволяє розвинути уяву, мислення, пофантазувати. Якщо в два-три роки дитина грає одна або з батьками, уявляючи себе водієм автобуса, зі страшним гарчанням мотора носиться по квартирі, тримаючи в руках саморобне кермо, то до чотирьох-п'яти років особливого значення набувають

сюжетно-рольові ігри. Тут беруть участь усі: і друзі, і брати, і сестри, і батьки; у кожного своя роль, своя, хай іграшкова, несправжня, але це дає їм можливість набувати соціального досвіду.

У сюжетно-рольових іграх дитина намагається якомога яскравіше проявити себе, застосувати весь накопичений досвід, всі свої знання і вміння [2].

Основною діяльністю дошкільника, що дозволяє йому пізнати світ речей і людських відносин, є саме гра. У ній він вчиться розуміти призначення різних речей і предметів, встановлювати стосунки з дорослими та іншими дітьми.

Ні в якому разі не можна позбавляти дитини можливості грати і розвиватися. Замість того, щоб забороняти і карати, батькам слід виробити свою індивідуальну політику поведінки стосовно гри. Треба зробити так, щоб гра не займала весь час дитини, а лише доповнювала і поповнювала її інтелектуальний розвиток.

Лексичні вправи, що сприяють збагаченню мовлення дітей, можна розділити на наступні види [3]:

1. Вправи, що розвивають у дітей розуміння узагальнюючого змісту слів.
2. Вправи, що розвивають розуміння відношень "ціле і його частина (деталь)":

а) "Назви ціле". Діти повинні назвати (вгадати) слово, що позначає цілу річ, яка складається з даних речей (деталей).

б) "Назви складна дію". Діти повинні назвати (вгадати) слово, що позначає дію, що складається з ряду деталізуючих дій.

в) "Назви частини". Дитина повинна, знаючи назву цілого, перерахувати його частини (робота йде у зворотному порядку: спочатку називається ціле (предмет або дія), а потім його частини або складові його дії).

У бесідах вихователь спирається тільки на словесні уявлення дітей. Отже, хороша мова – найважливіша умова всебічного повноцінного розвитку дітей. Чим багатше і правильніше у дитини мова, тим легше їй висловити свої думки, тим ширші її можливості в пізнанні навколишньої дійсності, змістовніші та повноцінніші стосунки з однолітками і дорослими, тим активніше здійснюється її психічний розвиток. Розвиток мови – її звукової сторони, граматичної будови, зокрема словникового складу – одна з найважливіших завдань навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Йолкіна Н.В. Формування зв'язності мовлення у дітей п'ятого року життя / / Ярославський Педагогічний Вісник. - № 7. - 2004. - С.17.
2. Немов Р.С. Психологія освіти. - М.: ВЛАДОС, 1996. - 496 с.
3. Спілкування і мова: розвиток мови у дітей в спілкуванні з дорослими / Под ред. Лисина М.І. - М: Педагогіка, 1985. - 258 с.

ВРАХУВАННЯ ТИПІВ ТЕМПЕРАМЕНТУ У РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Актуальність дослідження: Знання темпераменту дозволяє виявити всебічність можливостей дитини з метою використання потенціалу їхніх сильних особистісних властивостей. Для того щоб реалізувати індивідуальний підхід до кожної дитини та забезпечити для її розвитку відповідні психологічні умови, вихователям потрібні знання характерних особливостей поведінки дітей залежно від типу їх темпераменту.

Мета статті: розглянути особливості роботи з дітьми різного типу темпераменту.

Темперамент дитини — один із найважливіших орієнтирів у здійсненні індивідуального підходу в її вихованні. Як зазначає психолог В. У. Кузьменко, "Індивідуальний підхід у вихованні — це варіативне використання педагогом цілісної системи засобів, форм, методів та прийомів виховної роботи з урахуванням комплексу індивідуальних відмінностей дітей„ [1, с. 10]. На думку дослідниці, успішне здійснення індивідуального підходу у вихованні залежить від таких передумов:

— поєднання індивідуально-диференційованого підходу до дитини із вихованням дитячого колективу;

— опора на позитивне у характері та особистості вихованця; спрямованість педагогічної роботи на подолання наявних у нього негативних проявів;

— визначення причин формування індивідуальних відмінностей (особливості вищої нервової діяльності, умов життя та виховання);

— єдність вимог до дитини з боку дорослих (педагогів, батьків та ін.);

— системність у здійсненні індивідуального підходу, єдність та послідовність його етапів, що утворюють неперервність.

Тип темпераменту - одна з найважливіших умов походження індивідуально-своєрідних рис характеру. Властивості темпераменту можуть сприяти або протидіяти розвитку повних якостей особистості (холерику легше стати хоробрим, ніж меланхоліку). Тип темпераменту зумовлює недоліки характеру при послабленні виховання. У такому випадку сангвінік недостатньо зосереджений, похапливий, поверховий, легковажний. Холерик — нестриманий, конфліктний, агресивний, невтриманий. Флегматик— млявий, байдужий, консервативний. Меланхолік відзначається хворобливою вразливістю, замкнутістю, відчуженістю, безволлям. Так, для сангвініків важливо забезпечити збереження їх інтересів, формувати вміння розгортати сюжет гри, знаходити в ньому нові повороти, повертатися до розпочатої роботи та завершувати її.

Для холерика властива висока реактивність, підвищено збудлива реакція на оточуюче. Дитина погано керує собою у незвичних ситуаціях. Холериків, які внаслідок швидкої втомлюваності часто порушують поведінку, не слід жорстко карати, важливіше — створити умови, що попереджають перевантаження дитини та надмірне збудження нервової системи, включити малюка у цікаву й захопливу справу [2; с. 92].

Дитина-меланхолік відзначається мрійливістю, деякою відчуженістю від інших дітей, надмірно чутливі до емоційного ставлення до них оточуючих. Такі діти чуйно реагують на негаразди свої та ровесників, потребують у ці моменти моральної підтримки, висловлення дорослими впевненості в їх силах і можливостях. Щоб дитина успішно долала труднощі в роботі, потрібно підкреслювати її успіхи, посилювати позитивні емоції. У спілкуванні з ровесниками меланхоліки уникають галасливих забав та ігор, прагнуть до спокійних ігор. Отже, потрібно залучати таких дітей у колективні справи, знаходячи посильну для їх виконання роль.

Динамічні особливості психіки дітей проявляються і у мірі їх фізичної активності — рухливості. Вихователів та батьків турбують, насамперед, надмірно повільні або надмірно рухливі діти. Їх, як правило, не так багато у групі дитячого садка, але вони можуть розбалансовувати чітко встановлений для всіх режим дня, виконуючи дуже швидко, або дуже повільно окремі режимні моменти [3; с. 47].

Діти з уповільненою поведінкою постійно перебувають у невигащних для себе ситуаціях: коли всі вже закінчили одягатись і пішли на прогулянку, ця дитина ще у роздягальні; всі пообідали, а ця дитина ще за столом тощо. Їх намагання робити щось швидше приводять до розпаду діяльності, коли дитина стає взагалі не здатною до її виконання. Водночас, такі діти можуть бути, дуже чутливими до зауважень дорослих, в них виникає підвищена мотивація їх уникнення. Вони глибоко переживають свою уповільненість, стають замкненими, неконтактними.

Надмірно рухливі діти випереджають одноліток у більшості справ, причому не завжди при збереженні якості виконання. Причиною такого явища є зниження здатності до самоконтролю, зумовлене швидкою втратою інтересу до роботи. Таких дітей потрібно залучати до допомоги іншим, у тому числі, повільним дітям, стежачи при цьому щоб допомагаючий не виявляв зверхності, нетерплячості, зарозумілості. Варто врахувати закономірності підтримання інтересу до справи у таких дітей, давати їм особливо захоплюючі завдання, включати в ігри з однолітками, які вміють урізноманітнити сюжет, насичувати його цікавим змістом [4; с. 63].

Педагог повинен спрямовувати діяльність дітей, щоб сприяти формуванню позитивних рис і уникнути появи негативних. У сангвініка слід формувати стійкі уподобання та інтереси, не допускати поверхового, недбалого виконання ним завдання, вимагати від нього доводити почату

справу до кінця, стимулювати позитивне ставлення до достоїнств інших, уміння зважати на їхню думку, вчити бути уважним до товаришів, надійним у стосунках з ними, дбати, щоб нові знайомства не витіснили старих [5; с. 67].

Для виховання дітей-флегматиків головним є формування трудових навичок, стежити, щоб вони завжди були зайняті, залучати до діяльності в колективі, навчати за допомогою різноманітних ігор і занять пришвидшувати темп дій, заохочувати найменші прояви рухливості, спритності.

Енергію дитини-холерика слід спрямовувати на корисні справи, ставити перед ним складні завдання, допомагаючи осмислювати їх. Важливо обережно застосовувати все, що збуджує нервову систему, розвивати і зміцнювати процес гальмування шляхом організації розміреної діяльності. Особливо необхідно систематично контролювати їхню поведінку і діяльність, дотримання правил, якість і повноту виконання завдань, вимог дорослих, вчити зважати на інших, не ображаючи самолюбства.

У вихованні меланхоліків слід зважати на їх вразливу нервову систему, швидку втомлюваність, слабкість нервових процесів, допомагати долати сором'язливість, нерішучість, невпевненість у своїх силах, оскільки це може стати причиною слабого характеру. Виявляючи до них чуйність і доброзичливість, потрібно розвивати активність, уміння переборювати несміливість, труднощі, підтримувати позитивні емоції.

Для ефективного виховання дітей потрібно враховувати їхні властивості темпераменту та вікові особливості і дотримуватися таких вимог:

1) забезпечення умов для нормального розвитку дитини. Якщо їй заважає шум, слід подбати, щоб довкола було якомога тихіше; якщо важко звикає до нових обставин, то бажано позбавити її таких ситуацій;

2) формування у дитини рис характеру, що нівелюють негативні особливості її темпераменту. Риси характеру виявляються при зміні умов життя і діяльності дитини, у результаті вироблення в неї навичок і звичок. Основними вимогами при цьому є поступливість, послідовність, вмотивоване пришвидшення або уповільнення темпу діяльності;

3) посилення позитивних і послаблення негативних проявів у поведінці дитини. Наприклад, підвищена тривожність меланхоліка, пов'язана з високою чутливістю до подразників, спричинює їх надмірну вразливість і чутливість. Продуктивною є тактика побудови навчально-виховного процесу на основі індивідуального стилю діяльності, який проявляється у співвідношенні орієнтувальної і виконавчої частин. Повільній дитині важко відразу відтворити засвоєний матеріал, вона зробить це через 20—60 хв. Не знаючи цього, педагог може помилково висловити припущення про незасвоєння нею матеріалу. Якщо не дати дитині змоги через деякий час відновити цей матеріал, він забувається [6; с. 39].

Невміння враховувати особливості темпераменту іноді призводить до серйозних помилок у вихованні. Так часто трапляється, якщо батьки,

вихователі особливості темпераменту дітей вважають рисами їхнього характеру. Головним у цій роботі є поступовий перехід від пристосування індивідуально-типологічних особливостей до формування саморегуляції дитини, уміння керувати своєю поведінкою і діяльністю.

Висновок. Темперамент дитини — один із орієнтирів у здійсненні індивідуального підходу в її вихованні. Сутністю індивідуального підходу у виховному та педагогічному процесах виступає варіативне використання педагогом цілісної системи виховної роботи з урахуванням індивідуальності дитини.

Успішне здійснення індивідуального підходу у процесі навчання передбачає багатокомпонентну та водночас єдину систему розробки та реалізації індивідуальних програм. Тактики врахування типів темпераменту дітей полягають як у створенні сприятливих зовнішніх умов, так і в озброєнні дітей уміннями саморегуляції.

Список використаних джерел:

1. Павелків Р.В. Дитяча психологія: Навч. посіб / К.: Академвидав, 2008. - 432 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб / О.В. Скрипченко та ін. 2-ге вид. - К.: Каравела, 2007. - 400 с.
3. Марінушкіна О.Є. Порадник практичного психолога. - Х.: Вид.група "Основа", 2007. - 240 с.
4. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов та ін. - 4-те вид., стереотип. - К.: Либідь, 2003. - 560 с.
5. Кузьменко В. У. Індивідуальний підхід: десять кроків // Дошкільне виховання. — 2006. — № 7. — С 10—12.
6. Загальна психологія / За ред.. С.Д. Максименка. Підручник. - 3-тє вид., переробл. і доп. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 688 с.

Сиротенко Юлія Володимирівна,

студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Дана тема є актуальною, тому що мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, яка формується на етапі дошкільного дитинства.

Актуальність проблеми формування мовленнєвої компетенції дітей старшого віку обумовлюється пріоритетними напрямками Державної національної програми “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) та “Діти України”, Базовим компонентом Дошкільної освіти, Законів України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”.

Проблемі формування мовленнєвої компетенції приділено велику увагу в дослідженнях Г. Богіна, Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Карамана, В. Карасика, Ю. Караулова, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентиліюк, Л. Скуратівського, Г. Шелехової, З. Бакум та ін. Разом із тим потрібно зазначити, що компетентнісний аспект формування національно-мовної особистості недостатньо вивчений у вітчизняній лінгводидактиці.

Метою нашої статті є визначити і науково обґрунтувати педагогічні умови та розкрити дієві форми, методи формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Термін "мовна компетенція" було введено Н. Хомським близько середини ХХ століття. Зміст цього поняття запропонував Д. Слобін, який, досліджуючи психолінгвістичну проблему мовних здібностей, знань про мову і мовну активність, довів, що існує різниця "між тим, що людина теоретично здатна говорити і розуміти, і тим, що вона насправді говорить і розуміє в конкретних ситуаціях" [5, с.22- 23].

А.М. Богуш тлумачить мовну компетенцію як засвоєння і усвідомлення мовних норм, що склались історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності у процесі використання певної мови. Мовна компетенція - це інтегративне явище, що охоплює цілу низку соціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення діяльності в конкретних умовах спілкування.

Мовленнєва компетентність - це вміння адекватно й доречно користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності.

Дитина повинна бути здатною користуватися рідною мовою як засобом мовленнєвої взаємодії в товаристві людей, знаходити своє місце серед них, розуміти їх і бути зрозумілою, узгоджувати власні бажання з намірами інших учасників. Своєчасно сформована мовленнєва компетентність у дошкільному віці є головною умовою подальшого успішного навчання у школі. Розумне поєднання традицій та інновацій у сучасній організації мовленнєвої роботи з дошкільниками забезпечить її ефективність, реалізацію завдань, визначених у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти.

Мовленнєве виховання пов'язане з вихованням у дошкільнят любові, поважного ставлення до рідної мови як скарбниці, багатющого надбання нашого народу; вихованням прагнення правильно, культурно, красиво говорити рідною мовою.

Згідно Базового компоненту дошкільної освіти України, мовленнєва діяльність дошкільника визначається відповідною віку мовленнєвою та мовною зрілістю, рівнем оволодіння елементами грамоти, сформованістю ставлення

до використання слова у взаєминах з дорослими та дітьми, розвиненістю комунікативних здібностей.

Мовна компетентність як складова мовленнєвої діяльності дитини передбачає сформованість фонетичної, лексичної та граматичної її складових. Їх єдність забезпечує розуміння дитиною мовлення партнерів по спільній діяльності, розвиває її зв'язне розмовне мовлення, його чіткість, сприяє оволодінню вмінням читати, а згодом й писати. Мовленнєва компетентність, як складова мовленнєвої діяльності, забезпечує вміння дитини підтримувати мовленнєву взаємодію з іншими, вибудовувати логіку висловлювань, забезпечувати мовленнєве взаєморозуміння з дорослими та однолітками, формувати комунікативні здібності, мовленнєве самовираження, розвивати соціальне мовлення (вміння презентувати себе оточуючим, виражати особисту позицію по відношенню до інших тощо).

Формування мовленнєвої компетентності в дошкільному віці передбачає оволодіння рідною мовою, яка здебільшого є побутовою, ситуативною, експресивною, уривчастою за своєю суттю. Вдосконалення мовленнєвої діяльності має базуватися на активному поєднанні слова з практичною діяльністю дошкільника, на урізноманітненні й зростанні її змістовності, наявності належних мовленнєвих еталонів.

Мовленнєва компетентність — це багатокомпонентне утворення, яке містить такі компетенції:

- лексичну (наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, їх доречне застосування, вживання засобів мовної виразності: приказки, прислів'я, фразеологізми, епітети, порівняння);
- фонетичну (правильна звуковимова, розвинений фонематичний слух, володіння інтонаційними засобами виразності);
- граматичну (практичне вживання відповідних граматичних форм рідної мови: рід, число, відмінки, час тощо) та діалогологічну (розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати та звертатися із запитаннями, вести діалог, складати різні види розповідей, переказувати).

Отже, ми під мовленнєвою компетенцією розуміємо вміння адекватно й доречно, а також практично користуватися мовою у конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Для успішного мовленнєвого розвитку важливе значення має вся життєдіяльність дітей, що дає змогу вправляти їх у спілкуванні. Оптимальний рівень мовленнєвої компетентності дошкільників досягається створенням розвивального мовленнєвого середовища, у якому діти перебувають. Пріоритетами для розвивального середовища мають бути спілкування, обговорення, мовленнєво-творча діяльність, роздуми вголос без остраху помилитися чи мати іншу думку, ніж дорослий.

Мовленням дитина оволодіває в процесі спілкування під час різних видів діяльності. Проте повсякденного спілкування для становлення мовленнєвої компетентності недостатньо. Саме на міні-заняттях, в яких домінують гра і спілкування, вихователь систематично та послідовно формує у дітей мовленнєві вміння та навички, які закріплюються при спілкуванні дітей під час різних видів діяльності в повсякденному житті. На таких заняттях з мовленнєвого спілкування діти не стільки засвоюють матеріал про навколишній світ, скільки вправляються в мовленнєвій діяльності. Міні-заняття з мовленнєвого спілкування проводяться в усіх вікових групах з підгрупами дітей та індивідуально. Основною метою міні-занять з мовленнєвого спілкування є розвиток мовлення кожної конкретної дитини, тому важливо стимулювати максимальну мовленнєву активність кожного вихованця .

Таким чином, потрібно звертати особливу увагу на розвиток процесу формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку, адже саме мовлення є унікальною формою діяльності дитини, це результат її зусиль в освоєнні життєвого простору. Вона наслідує способи мовленнєвого спілкування того середовища, яке її оточує, і потрібно щоб цей результат, а саме мовленнєва компетенція дитини, була правильно сформована.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. Бібік // Початкова школа: Науково-методичний журнал. - 2010. - №9. - С.1-4.
2. Богуш А. М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / Богуш А. М., Трифонова О. С. та ін. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
3. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання / Н.Гавриш // Дошкільнє виховання. – 2003. – № 7. – С. 12-14.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні:[наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко]. – К.: Ред. журн."Дошкільнє виховання", 2003. – 243 с.
5. Слобин Д. Психолінгвістика/ Д. Слобин, Дж. Грин; под общ. ред.и предисл. д-ра фил. наук А.А. Леонтьева. – М.: "Прогрес", 1976. – 350с. – С.22-23

Сич Олександра Василівна

студентка 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ЗАВДАНЬ, ІГОР ТА ВПРАВ

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачає сформованість доступних для дитини дошкільного віку уявлень, еталонів, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів і об'єктів довколишнього світу, формування у дітей пошуково-дослідницьких умінь, елементарних математичних уявлень, цілісної картини світу, компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях. Розвитку пізнавальної активності приділяється значна увага, проте, застосування логічних завдань, ігор та

вправ, як засобу логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку здійснюється не послідовно, фрагментально.

Мета статті: теоретично проаналізувати проблему розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку за допомогою логіко-математичних завдань, ігор та вправ та запропонувати ефективну систему логічних завдань, ігор, вправ, що застосовуватимуться в різних формах роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

У наукових дослідженнях доведено спроможність дітей старшого дошкільного віку розуміти нескладні за змістом наукові поняття Л. Виготський, П. Гальперін, Є. Кабанова-Меллер, З. Калмикова, О. Леонтьєв, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, А. Усова, виявлені суттєві зв'язки дійсності, які є доступними дошкільникам у предметно-чуттєвій пізнавальній діяльності (Л. Венгер, О. Запорожець), генезису поняття «числа» й особливості усвідомлення дітьми числових абстракцій (М. Вовчик-Блакитна, П. Гальперін, В. Давидов, Г. Костюк); розроблено найоптимальніші форми і методи навчання дошкільників (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Е. Карпова) [5].

Конструктивна діяльність дитини в процесі виконання таких вправ розвиває не тільки математичні здібності та логічне мислення дитини, але й увагу, уяву, тренує моторику, просторові уявлення, точність.

Логіко-математична гра як самостійна ігрова діяльність заснована на усвідомленості цього процесу. Самостійна ігрова діяльність здійснюється лише в тому випадку, якщо діти проявляють інтерес до гри, її правил і дій, якщо ці правила ними засвоєні. Як довго може цікавити дитину гра, якщо її правила і зміст добре їй відомі? Діти люблять ігри, добре знайомі, з задоволенням грають в них.

У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, мислити самостійно, розвивається увага, прагнення до знань. Зацікавившись грою, діти не помічають, що вчаться: пізнають, запам'ятовують нове, орієнтуються у незвичних ситуаціях, розвивають уяву та фантазію. Навіть найбільш пасивні з дітей включаються в гру з величезним бажанням, докладають всіх зусиль, щоб не підвести товаришів по грі. На відміну від інших видів діяльності гра містить мету в самій собі; сторонніх і відокремлених завдань у грі дитина не ставить і не вирішує. Гра часто і визначається як діяльність, яка виконується заради самої себе, тобто не переслідує сторонніх цілей і завдань. Для дітей дошкільного віку гра має виняткове значення: гра для них - навчання, гра для них - праця, гра для них - серйозна форма виховання. Гра для дошкільників - засіб пізнання навколишнього світу. Гра буде засобом виховання, якщо вона буде включатися в цілісний педагогічний процес. Керуючи грою, організовуючи життя дітей у грі, вихователь впливає на всі сторони розвитку особистості дитини: на почуття, на свідомість, на волю і на поведінку в цілому. Однак, для дорослого, що організує гру, пріоритетною метою є - розвиток дітей, засвоєння ними певних знань, формування умінь, вироблення тих чи інших якостей

особистості. У цьому, одне з основних протиріч ігор як засобу виховання: з одного боку – гра не є цілеспрямованим навчанням, а з іншого гра є засобом цілеспрямованого формування особистості. Гра цінна тільки в тому випадку, коли вона сприяє кращому розумінню математичної суті питання, уточнення і формування математичних знань дітей.

Таким чином, логіко-математична гра - це цілеспрямована творча діяльність, у процесі якої діти глибше і яскравіше осягають явища навколишнього дійсності і пізнають світ.

Для успішного формування логіко-математичних понять та ефективного розвитку розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку пропонуємо цілісний комплекс завдань, логіко-математичних ігор і вправ. Прикладом різних видів логіко-математичних ігор є наступні:

1. «Збери в кошик», «Що, де?», «Покажи стільки ж», «Швидше називай», «Гра з паличками», «Яка цифра зникла?», «Хто більше назве?».

2. Ігри, конструювання, аплікації, малювання, слухання казок, драматизація й інші дитячі продуктивні види діяльності сприяють розвитку логічного мислення старших дошкільників. Потрібно добирати такі завдання, які б сприяли формуванню у дітей прагнення здобувати знання, бажання мислити, доводити й аргументувати власну думку, уміння використовувати набуті знання в інших видах діяльності [7].

3. Ефективними у формуванні самостійності дітей є завдання, які мають декілька варіантів розв'язання такі завдання вирішуються дітьми в процесі елементарного моделювання. Дошкільники мають змогу виявити незалежність та ініціативу у виборі рішень. Так, діти самостійно виконують завдання за словесною інструкцією вихователя: «Виклади фігури в ряд, щоб порядок не було однакових за розміром або формою». Діти засвоюють наочно-схематичні моделі тільки за умови систематичної і різноманітної діяльності з ними. Для організації такої роботи вихователь розробляє різні види вправ, пізнавальних завдань, ігор з використанням схематичних моделей навчання. Щоб модель була зрозуміла і доступна для дітей, спочатку вихователь її створює разом з дітьми. При цьому називаються умовно прийняті позначки і символи. Діти вчаться добирати прості позначки, які нескладно зобразити, вихователь, якщо необхідно знайомить дітей з умовними позначками і символами.

4. Цікавим для дітей є розв'язування задач з казковим сюжетом, зразки яких запропонувала О. Яворська. Використання подібних задач, сприяє розвитку в дітей кмітливості, творчої уяви, логічного мислення, стимулює пізнавальну активність, формує вміння самостійно, раціонально й творчо виконувати завдання. Наприклад, "Казка про нуль": Лисичка, їжачок і Зайчик знайшли в лісі яблучко. Лисичка запропонувала виконати якусь дію з одиницею та нулем, щоб вийшло число, більше за одиницю. В кого це вийде, той і з'їсть яблучко, їжачок додав до одиниці нуля й знову отримав одиницю

(1+0=1). Зайчик відняв від одиниці нуля й отримав таку саму відповідь. А Лисичка просто приписала нулика до одинички й отримала аж 10 [2].

5. Серед ефективних засобів логіко-математичного розвитку дітей 5-6 років виділяємо художнє слово (віршовані задачі, задачі-розповіді), народну педагогіку (казки, загадки, прислів'я). Систематичне звернення до художнього слова підводить дитину до розуміння народної і літературної мови, збагачує дітей різними способами доказу, розвиває навички логічного судження, забезпечує мовний і художній розвиток.

6. Ефективним для логіко-математичного розвитку дитини є завдання, що базуються на побудові логічних ланцюгів. Успіх роботи дитини значною мірою залежить від її здатності контролювати й оцінювати свої дії. Тож вона має навчитися працювати за вказівкою вихователя й спрямовувати свою увагу не лише на результат, а й на сам процес. Цьому сприяють такі завдання, як: "Пройди лабіринт за схемою", "Намалюй таку саму фігуру", "Продовж ряд".

Висновок: результати багатьох досліджень свідчать, що для того, щоб засвоєння понять було свідомим, осмисленим, а не формальним, треба подбати про створення відповідних педагогічних умов. Оскільки існують різні тлумачення поняття «педагогічні умови» в педагогічних дослідженнях, вважаємо за необхідне уточнити його зміст. У тлумачному словнику української мови зазначається, що умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [5].

Отже, розвиток пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку за допомогою логіко-математичних завдань, ігор та вправ є досить актуальним у сучасному світі, тому одним з найбільш важливих завдань є - розвинути в дитини інтерес до математики в дошкільному віці. Залучення до цього предмету в ігровій і цікавій формі допоможе дитині в подальшому швидше і легше засвоювати знання, розвивати уяву, увагу, мислення.

Висновок: результати багатьох досліджень свідчать, що для того, щоб засвоєння понять було свідомим, осмисленим, а не формальним, треба подбати про створення відповідних педагогічних умов. Оскільки існують різні тлумачення поняття «педагогічні умови» в педагогічних дослідженнях, вважаємо за необхідне уточнити його зміст. У тлумачному словнику української мови зазначається, що умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [5].

Отже, розвиток пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку за допомогою логіко-математичних завдань, ігор та вправ є досить актуальним у сучасному світі, тому одним з найбільш важливих завдань є - розвинути в дитини інтерес до математики в дошкільному віці. Залучення до цього предмету в ігровій і цікавій формі допоможе дитині в подальшому швидше і легше засвоювати знання, розвивати уяву, увагу, мислення.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). – К., 2012. – 30 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш— К.: Видавництво, 2012.
3. Розвиток пізнавальної активності дитини
4. Крутецкий, В. А. Психологія математичних здібностей школярів/В. А. Крутецкий - М., 1968.
5. Пономарьов, Я. А. Психологія творчого мислення/Я.А.Пономарев - М.: Наука, 1960.
6. Кононко О. Л. Стратегічна мета виховання – життєва компетентність дитини // Дошкільне виховання . – 1999. – № 5. – С. 3-6.
7. Старченко В. Логіко-математичний аспект дошкільної освіти / Валентина Старченко // Дошкільне виховання. – 2005. – № 7. – С. 19-21.

Сірик Ірина Миколаївна,
студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

ПРОФІЛАКТИКА ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Спостерігайте за власним тілом, якщо прагнете,
щоб ваш розум працював правильно.*

Р. Декарт

Порушення постави є однією із причин відхилення у стані здоров'я, зниження темпів фізичного розвитку, виникнення патологічних процесів. Неправильне положення тіла порушує легеневу вентиляцію, зменшує надходження кисню до мозку, утруднює приплив крові до нього. Порушення постави може, навіть, спричинити розвиток захворювань серцево-судинної та дихальної систем. Через неправильну поставу порушується робота нервової системи, оскільки у міжхребцевих отворах проходять багаточисельні нерви, що регулюють роботу окремих органів та організму в цілому. Порушення постави та хвороби, що її супроводжують, можуть викликати у дітей психічні розлади [2, с. 25].

Формування правильної постави та попередження виникнення дефектів – одне з найважливіших завдань фізичного виховання. Правильна постава забезпечує раціональне положення і нормальну діяльність внутрішніх органів, сприяє найменшим витратам енергії, підвищує працездатність [3, с. 1].

Отже, постава – це критерій стану здоров'я дитини.

Актуальними питаннями сьогодення є питання профілактики порушень постави в умовах дошкільного навчального закладу. Через особливості формування дитячого організму саме у дошкільний період частішають випадки захворюваності опорно-рухового апарату, тому дітей старших груп слід відносити до категорії вікового ризику виникнення захворювань опорно-рухового апарату.

Неправильна постава дитини є причиною зміщення центру ваги її тіла, порушення гемодинаміки та іннервації органів і систем організму (зокрема,

мозку, серця, систем травлення, дихання), та подальшого виникнення вертеброгенних хвороб [4].

Аналіз літературних джерел засвідчує, що чимало фахівців (М. В. Арсланов, Н. Т. Белякова, А. Н. Бурових, А. Д. Дубогай, Н. В. Жданкіна, А. А. Зайцев, Г. В. Каштанова, О. Козырева, О. Н. Моргунова та ін.) вивчали проблеми профілактики та корекції порушень постави дошкільнят [6]. Однак відмічаємо той факт, що досить обмежена кількість праць висвітлює питання співпраці ДНЗ з родиною в рамках профілактики порушень постави.

Метою нашої статті є визначення впливу різних чинників на поставу, а також заходів з профілактики порушень постави дітей.

Постава вважається нормальною, якщо голова тримається прямо, грудна клітка розгорнута, плечі знаходяться на одному рівні, живіт підтягнутий, ноги розігнуті в колінних і тазостегнових суглобах [5].

Формування постави у людини триває протягом усього періоду росту. Вже до кінця першого року життя у дитини утворюються чотири природних (фізіологічних) вигини хребта: шийний і поперековий – опуклістю вперед, грудний і крижово-куприковий – випуклістю назад. Крижово-куприковий кіфоз формується першим, ще на етапі внутрішньоутробного розвитку. Коли дитина навчиться розуміти і утримувати голівку, з'явиться шийний вигин (лордоз) хребта. Грудний кіфоз формується під час сидіння малюка, а поперековий лордоз – коли він починає повзати, ставати на ноги і ходити.

Чіткі, природні вигини хребта утворюються до 6-7 років життя дитини. Вони грають дуже важливу роль у запобіганні внутрішніх органів і головного мозку від поштовхів і струсів, так як хребет набуває здатність пружинити при рухах стоп [5].

У дітей дошкільного віку дефекти постави нерізно виражені зазвичай і не є постійними. Найбільш частий дефект – млява постава, для якої характерні надмірне збільшення шийного і грудного вигинів хребта, злегка опущена голова, опущені і зведені вперед плечі, впала грудна клітка, відстають від спини (крилоподібні) лопатки, звисаючий живіт; нерідко ноги злегка зігнуті в колінних суглобах. На основі млявої постави пізніше можуть сформуватися плоска, кругла і кругло-увігнута спина, а також бокові викривлення (сколіотична постава) або комбіноване спотворення [4].

Дефекти постави можуть негативно впливати на стан нервової системи. При цьому маленькі діти стають замкнутими, дратівливими, примхливими, неспокійними, почувають себе незграбними, соромляться брати участь в іграх однолітків. Діти старшого віку скаржаться на болі в хребті, які виникають зазвичай після фізичних або статичних навантажень, на відчуття оніміння в міжлопаточній області [5].

Набуті порушення постави у дітей зумовлені такими чинниками:

- ✓ нераціональне харчування;

- ✓ недостатній рівень загальної рухової активності дітей та відсутність у сучасному способі життя навантажень;
- ✓ неврахування спеціальних фізичних вправ для профілактичного зміцнення хребта і корсетних м'язів при організації фізичного тренування дитини вдома й у дитячому садку;
- ✓ сидіння дитини у травмонебезпечному пасивному положенні понад 10-20 хвилин;
- ✓ дитячі пустощі, що можуть стати причиною травм: стрибки з висоти, що перевищує зріст дитини, стрибки з приземленням на одну ногу, значні прогини хребта, піднімання дітьми одне одного, піднімання важких речей [4].

Скелетна мускулатура є головним апаратом, за допомогою якого людина виконує фізичні вправи. Добре розвинена мускулатура є надійною опорою для скелета. Треновані м'язи спини зміцнюють хребетний стовп, розвантажують його, беручи частину навантаження на себе, запобігають "випадінню" міжхребетних дисків, ковзання хребців.

Фізичні вправи впливають на організм усебічно, унаслідок чого відбуваються значні зміни в м'язах. Якщо м'язи тривалий час перебувають у спокої, то вони починають слабшати, стають в'ялими, зменшуються в об'ємі. Систематичні заняття фізичними вправами сприяють їх зміцненню [1, с. 24].

Метою коригувальної гімнастики в ДНЗ є корекція відхилень здоров'я та фізичного розвитку дітей, що досягається розв'язанням основних завдань, спрямованих на:

- зміцнення здоров'я, сприяння гармонійному фізичному розвитку;
- підвищення фізіологічної активності органів і систем дітей, які ослаблені хворобою;
- підвищення фізичної та розумової працездатності;
- набуття знань про організм людини, профілактику та можливе виправлення відхилень у здоров'ї;
- формування у дітей навичок здорового способу життя;
- формування потреби до занять фізичними вправами, відповідальності за своє здоров'я [1, с. 25-26].

Профілактика порушення постави повинна бути комплексною і включати:

- Сон на жорсткому ліжку в положенні лежачи на спині або животі.
- Правильна і точна корекція взуття. Супінатори при плоскостопості. Спеціальні устілки, які виготовляються для кожної дитини окремо. Носити постійно, навіть вдома.
- Організація і дотримання правильного режиму дня (час сну, неспання, правильне харчування).
- Стежити за тим, чи правильно дитина ходить (коліна не стикаються, руки не повинні розхитуватися із боку в бік, права рука має рухатися вперед одночасно з лівою ногою, а ліва рука – з правою ногою).

➤ Постійно стежити за поставою дитини в положенні сидячи – спина дитини менше стомлюється, якщо вона опиратиметься на спинку стільця, а ноги стоятимуть на підлозі, або на підставці усією стопою.

➤ Залучати дитину до фізичної культури, спорту, забезпечувати різні навантаження на м'язи з метою їх тренування, адже слабкі м'язи погано утримують скелет.

✓ Враховувати, що на формування постави впливають звички повсякденного життя – манера стояти, ходити, сидіти за обіднім столом, під час перегляду телевізійних програм, тому потрібно попереджувати формування звичок, які можуть згубно вплинути на поставу.

✓ Стежити, щоб дитина носила сумку то на правому, то на лівому плечі [6].

Отже, формування правильної постави — це складний і тривалий процес. Щоб досягти позитивних змін, необхідно піклуватися про правильне положення тіла, починаючи вже з дитячого віку, активно використовувати фізичні вправи, обов'язково виконувати спеціальні вправи для постави.

Список використаних джерел

1. Дашина О. Г. Профілактика порушення постави в умовах школи / О. Г. Дашина // Фізичне виховання в школах України: наук.-метод. журн. – 2011. – № 9. – С. 24-27: іл.
2. Зайцев А. А. Физическое воспитание дошкольников / А. А. Зайцев, Е. В. Конеева, Н. К. Полещук, С. А. Сологуб. – Калининград, 1997. – 75 с.
3. Лукашенко В. Фітболгімнастика як інноваційний та оздоровчий метод профілактики та корекції порушень постави дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] – Режим доступу: eprints.zu.edu.ua/8118/1/стаття%20Лукашенко.pdf
4. Профілактика порушень постави дошкільників [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.marite.org.ua/news/profilaktika_porushen_postavi_doshkilnikiv/2013-10-23-556
5. Профілактика порушення постави у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ditsad.com.ua/helth11.htm>
6. Школа батьківства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hutsulochka.if.ua/shkola.html>

**Тарієва Катерина Володимирівна,
Осипчук Віра Петрівна**

студентки 36 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ДИТЯЧУ ТРИВОЖНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА

Актуальність проблеми. Сімейне виховання традиційно вважається запорукою формування особистості дитини. Сімейне виховання є важливим для кожної людини, тому Генеральна Асамблея ООН, оголосивши 1994 рік міжнародним роком сім'ї, визначила спільну для всіх країн тему: “Всі ми – одна

родина”. Генеральна Асамблея ООН постановила, що “починаючи з 1994 року, 15 травня щорічно буде відзначатись Міжнародний день родини”.

Проблема сімейного виховання та дитячої тривожності протягом багатьох років та висвітлені в працях А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Коменського, І. Пестелоці, Ж. Ж. Руссо, Д. Локка, які зберегли свою актуальність і в наш час.

Мета дослідження полягає у визначенні впливу сімейного виховання на тривожність дошкільника.

Виклад основного матеріалу. Сім'я - складна багатофункціональна система, вона виконує ряд взаємозалежних функцій. Функція родини - це спосіб прояву активності, життєдіяльності її членів. До функцій варто віднести: економічну, господарсько-побутову, рекреативну чи психологічну, репродуктивну, виховну [1, с.54].

Людина здобуває цінність для суспільства тільки тоді, коли вона стає особистістю, і становлення її вимагає цілеспрямованого, систематичного впливу. Саме родина з її постійним і природним характером впливу покликана формувати риси характеру, переконання, погляди, світогляд дитини. Тому виділення виховної функції родини як основної має суспільний сенс.

Для кожної людини родина виконує емоційну і рекреативну функції, що захищають людину від стресових і екстремальних ситуацій. Затишок і тепло домашнього вогнища, реалізація потреби людини в довірливому й емоційному спілкуванні, співчуття, співпереживання, підтримка - усе це дозволяє людині бути більш стійким до умов сучасного неспокійного життя.

Сутність і зміст економічної функції складається у веденні не тільки загального господарства, але й в економічній підтримці дітей та інших членів родини в період їхньої непрацездатності.

У період соціально-економічних перетворень у суспільстві змінюються й функції родини. Провідною в історичному минулому була економічна функція родини, що підкоряє собі всі інші: глава родини - чоловік - був організатором загальної праці, діти рано включалися в життя дорослих. Економічна функція цілком визначала виховну і репродуктивну функції. В даний час економічна функція родини не відмерла, але змінилася [4, с. 65].

Роль сім'ї у вихованні дітей – велика відповідальна. Батьки є першими вихователями, які зміцнюють і загартовують організм дитини, розвивають її мову і мислення, волю і почуття, формують її інтереси, прагнення, смаки, здібності, виховують любов до знань, допитливість, спостережливість, працьовитість [5, с. 45].

В. Сухомлинський вважав, що сім'я – “джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави”. Але з досвіду роботи, ми знаємо. Що не кожна сім'я є саме таким “джерелом”, не всі батьки мають певні знання про виховання дітей.

Серед найбільш актуальних проблем, що виникають у практичній діяльності людини, особливе місце займають проблеми, пов'язані з психічними станами. У ряду різних психічних станів, які є предметом наукового дослідження, найбільша увага приділяється стану, що позначається в англійській мові терміном "anxiety" і перекладається на російську як "тривожність", "тривога". В російській мові це різні слова, і слід відрізнити тривогу від тривожності. "Якщо тривога - це прояви неспокою, хвилювання дитини, то тривожність, є стійким станом".

У психологічній літературі можна зустріти різні визначення цього поняття, хоча більшість досліджень сходяться у визнанні необхідності розглядати його диференційовано - як ситуативне явище і як особистісну характеристику з урахуванням перехідного стану та його динаміку.

Г. Аракелов у свою чергу, відзначає, що тривожність - це багатозначний психологічний термін, який описують як певний стан індивідів в обмежений момент часу, так і стійка властивість будь-якої людини. Аналіз літератури останніх років дозволяє розглядати тривожність з різних точок зору, що допускають твердження про те, що підвищена тривожність виникає і реалізується в результаті складної взаємодії когнітивних, афектних і поведінкових реакцій, що провокуються при дії на людину різними стресами. Тривожність - як межа особи пов'язана з генетично детермінованими властивостями функціонуючого мозку людини, обумовленими постійно підвищеним відчуттям емоційного збудження та емоцій тривоги [3,с. 32].

Сімейне виховання — це педагогіка буднів, педагогіка кожного дня, яка в повсякденному житті здійснює велике таїнство — формування особистості дитини. Сімейна педагогіка потребує філософського осмислення закономірностей образу життя в сім'ї, стилю спілкування й умов життя. В сучасних умовах необхідні глибокі й фундаментальні дослідження з проблем сімейного виховання, якими займаються Центри сім'ї і дитинства.

“Виховання дітей — найважливіша галузь нашого життя. Наші діти — це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію. Наші діти — це майбутні батьки і матері, вони теж будуть вихователями своїх дітей. Діти повинні вирости прекрасними громадянами, хорошими батьками і матерями. Але й це не все: наші діти — це наша старість. Правильне виховання — це наша щаслива старість, погане виховання — це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною”, — писав А.С.Макаренко в “Книзі для батьків”. Причиною неправильного сімейного виховання є помилки, яких припускаються батьки, які можуть призвести до виникнення дитячої тривожності:

1) виховний контроль через викликання почуття провини. Дитині, яка постійно не слухається, говорять, що вона “не виправдала надії”, “доводить батьків до серцевих нападів”, тобто самотійність дитини сковується постійним

побоюванням стати винною в неблагополуччі батьків, що може викликати страхи дитини, нервові порушення, занижену самооцінку;

2) авторитет батьків, побудований на хибному підґрунті. А.С.Макаренко виділяв кілька видів хибного авторитету: авторитет придушення, віддалі, педантизму, любові, доброти, підкупу, резонерства;

3) багато заборон - зовсім не дивно, що дитина хоче задовольняти свої потреби, адже це властиво практично всім живим істотам на планеті. Ледве почавши усвідомлювати себе, дитина прагне здійснити свої бажання: спочатку вони "нешкідливі", але далі більше.

Ще в дошкільному віці важливо виробити правильну реакцію на слово "не можна". Якщо вживати його занадто часто можна викликати два наслідки: або увагу дитини до слова "не можна" атрофується, і він просто перестане на нього реагувати, або малюк стане боятися зробити що-небудь, що "не можна", і виросте забитим і нерішучим. З самого початку необхідно визначити самі обов'язкові заборони, порушивши які, дитина нашкодить собі. Їх не повинно бути багато - максимум три-чотири. І краще нехай малюк буде задовольняти цікавість під наглядом дорослих, ніж він все одно зробить це, коли вас не буде поруч, адже заборонений плід солодкий.

4) фізичне покарання - неефективний спосіб впливу. Така виховна модель частіше всього обирається в сім'ях з авторитарним укладом. Ось тільки в гніві батьки забувають: насильство нерідко веде до психологічних травм, що сприяє агресивної поведінки дитини в майбутньому;

5) надмірна холодність - деякі батьки вважають, що проявляючи любов та емоції у відносинах з дитиною, вони ризикують виховати егоїста і хулігана. Це не зовсім вірно, важливо просто знати міру. Відмовляти дитині в допомозі і підтримці в ті моменти, коли він найбільше цього потребує - це неправильна установка;

6) непослідовне виховання - буває, що батьки не витримують психологічного навантаження. Категоричність змінюється поступливістю, покарання - ласкою. Виховного ефекту від таких дій чекати не доводиться. Дитині необхідно послідовне і продумане виховання [2, С 45-56].

Висновки. Ефективність виховання дітей у сім'ї залежить від створення в ній належних умов. Головна умова сімейного виховання — міцний фундамент сім'ї, що базується на її непорушному авторитеті, подружній вірності, любові до дітей і відданості обов'язку їх виховання, материнському покликанні жінки, піднесенні ролі батьків у створенні та захисті домашнього вогнища, забезпеченні на їх прикладі моральної підготовки молоді до подружнього життя. Дитячі страхи, якщо правильно до них ставитись, розуміти причини їх появи частіш за все зникають безслідно. Якщо ж вони хворобливо загострені або зберігаються достатньо довгий час, тоді це свідчить про неблагополуччя, фізичні та нервову ослабленість дитини. Отже, типові помилки сімейного виховання - це крайнощі, яких потрібно уникати. Саме

вірний засіб - знайти золоту середину: десь підтримати і пошкодувати, десь проявити стійкість, щось заборонити, а щось дозволити. Так для цього потрібно залізна витримка і море терпіння, але ж ніхто і не обіцяв, що виховання дитини буде легким - це важка праця, що вимагає величезних моральних і фізичних витрат з боку батьків.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г.С. Вікова психологія : підручник для студентів вузів .- М.: Академічний Проект, 2001.
2. Альманах психологічних тестів. - М.: КСП, 1995. - 400 с. мул.
3. Андреева О. Психологічна підтримка дитини.// Виховання школярів. - 2000. № 3.
4. Баркан А.І. Практична психологія для батьків, або Як навчитися розуміти свою дитину. - М., АСТ-ПРЕСС, 1999.
5. Вайзман Н. Реабілітаційна педагогіка - М., 1996.

Телешенко Тетяна Володимирівна

Кривенко Марія Вікторівна

студентки 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми. Дошкільний вік є етапом психічного розвитку дітей від 3 до 6-7 років, який займає особливе місце у розвитку особистості дитини. У цей період відбувається розвиток здібностей, засвоєння знань і умінь. Під впливом виховання і навчання відбувається інтенсивний розвиток усіх пізнавальних процесів, таких як: сприймання, мислення, пам'ять, увага, уява, мовлення та ін.

Сприймання не є простою сумою відчуттів, це складний психічний процес, де разом з відчуттями залучається і попередній досвід у вигляді знань, уявлень. Сприймання також пов'язане з мисленням, тому що образи, що формуються, конкретизуються і узагальнюються через поняття, мислительні операції, судження і умовиводи.

Сприймання - це основа всього, що закладається в дитині, фундамент до правильного формування світосприйняття, навколишнього середовища, людей. Тому дуже важливо, правильно сформулювати оптимальні умови для повноцінного сприйняття як зорового, слухового і відчуттєвого.

Таким чином проблема повноцінного сприйняття дошкільників посіла важливе місце у педагогічній та віковій психології й на сьогодні є достатньо розробленою. Разом із тим, багатоаспектність наукового дослідження сприйняття дошкільників потребує поглибленого вивчення і з'ясування зокрема особливостей зорового сприйняття у дітей дошкільного віку [1, с.5].

Мета статті - теоретично обґрунтувати психолого-педагогічні умови та особливості сприйняття (зорового) у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сприймання - це психічний процес, що полягає в цілісному відображенні предметів і явищ навколишнього світу під безпосереднім впливом фізичних подразників на рецептори органів чуття. При цьому сприймання має суб'єктивний характер, бо воно залежить від попереднього досвіду і знань.

Фізіологічну основу сприймання становить взаємодія різних аналізаторних систем або окремих частин одного й того самого аналізатора і утворення на основі цього умовних рефлексів на комплексні подразники, в результаті чого в людини виникає більш або менш складний образ предмета чи явища в цілому. Вивчали проблему сприймання такі вчені, як, зокрема Н.Г.Гарцштейн, І.М.Соловйов, КЛ.Вересотська, Г.Г.Гранік, С.М.Бондаренко, Л.А.Концева, І.О.Синиця, Н.В.Чепелева, І. М. Сеченов та ін.

Зокрема, І. М. Сеченов ділив процес сприймання на два послідовних етапи - перший загальний ефект зовнішнього імпульсу і реакцію детального бачення, тобто спочатку відбувається визначення якихось властивостей і ознак об'єкта, впізнавання його, тобто деяке орієнтування в конкретних умовах реальності, що дає лише уривчасті, неповні знання. Для більш глибокого і повного пізнання потрібне сприймання як реакція детального бачення в процесі вивчення того чи іншого об'єкта. Сприймання поділяються на зорові, слухові, дотикові, рухові та інші відповідно до переважаючої ролі одного з аналізаторів, що беруть участь в акті сприймання [2, с. 32] .

Сприймання характеризуються такими основними закономірностями:

- цілісністю,
- вибірковістю,
- константністю,
- осмисленістю,
- апперцепцією.

Сприймання починає розвиватися на основі відчуттів у перші ж місяці після народження дитини. Сприймання маленьких дітей характеризується виявом яскравих емоцій, особливо на барвисті рухомі предмети. Діти раннього віку (1-2 роки) орієнтуються в місцезнаходженні предметів, у них швидко вдосконалюється зорова оцінка невеликих відстаней. У ранньому дитинстві також швидко розвивається слухове сприймання, що дуже важливо для розвитку мови.

Під кінець раннього віку сприймання дитини ще недосконале, хоч і досягає досить високого ступеня розвитку. Дитина не вміє підпорядковувати своє сприймання поставленому перед нею завданню, її сприймання має недостатньо організований і не досить цілеспрямований характер.

Подальший розвиток зорових, рухових, слухових відчуттів відбувається у дошкільному віці. Дуже важливо, щоб активний розвиток здатності розрізняти віддалені об'єкти відбувався в процесі конкретної, змістовної діяльності, а не шляхом формального тренування. Це може зашкодити, особливо якщо при

цьому зір дитини перенапружується (розглядання дуже дрібних об'єктів, слабке або надто яскраве освітлення).

Медичні працівники дошкільних закладів повинні інформувати вихователів про недоліки зору обстежуваних ними дітей, бо іноді вихователі можуть неправильно тлумачити поведінку дитини, яка насправді пояснюється поганим зором, і робити неправильні педагогічні висновки. У дошкільників ще недостатньо досконале розрізнення схожих відтінків кольору, хоча вони вже безпомилково відрізняють основні кольори спектра.

Слухова чутливість у дітей характеризується значними індивідуальними відмінностями. Здатність до розрізнення висоти звуків розвивається під час занять музикою, а також спеціальними вправами. Зниження слуху у дітей може залишитися непоміченим, тому що дитина, яка погано чує, часто правильно вгадує сказане (за виразом обличчя, рухом губ). Знати про те, чи добре дитина чує, дуже важливо, тому що при недостатній гостроті слуху може затримуватися розумовий і мовний розвиток дитини.

У дітей дошкільного віку підвищуються точність і влучність рухів, збільшується швидкість утворення рухових навичок. Але якщо дошкільники легко виконують крупні рухи, що не потребують великого фізичного напруження (ходьба, біг, танок), то виконання точних дрібних рухів руками у них утруднене (письмо, малювання, шиття). Це свідчить про недостатність розвитку координації руху у даному віці. Разом з руховими відчуттями розвиваються шкірні відчуття. У дошкільників зростає точність сприймання форми, розміру, фактури предмета при дотику.

Одночасно з відчуттями у дітей відбувається інтенсивний розвиток сприймання. Діти дошкільного віку набагато точніше і повніше, ніж діти раннього віку, відображають предмети і явища, які сприймають. Вони чіткіше розрізняють предмети за величиною і формою, а також просторові і часові відношення між явищами. Велике значення в розвитку сприймання у дітей мають ігри, спостереження та екскурсії, образотворча діяльність. Гра примушує дитину більш точно і свідомо сприймати особливості різних предметів. Конструювання, малювання, ліплення привчають до ретельнішого розглядання і вивчення предметів.

Разом із зоровим сприйманням у дитини розвивається слухове і дотикове сприймання. Велике значення у розвитку сприймання звуків мають знання з музики і розвитку мови. Діти 2-3 років плутають окремі звуки, деякі з них пропускають, бо сприймання звуків у них ще недосконале.

Для додаткової стимуляції зорового аналізу і синтезу важливо регулярно пропонувати дитині завдання на визначення змін в ряду, знаходження подібностей і відмінностей, безглуздих або нереальних предметів, запам'ятовування послідовності предметів, форм цифр або букв, розгляд сюжетних картинок, впізнавання предметів по контуру і ін. [3].

Будь-яка активізація зорової роботи повинна враховувати правила гігієни зору і профілактики його порушення. Велике значення в розвитку сприймання у дітей мають ігри, спостереження та екскурсії, образотворча діяльність. Гра примушує дитину більш точно і свідомо сприймати особливості різних предметів. Конструювання, малювання, ліплення привчають до ретельнішого розглядання і вивчення предметів.

Тому було проведено дослідження у ході якого були використані методики вивчення рівня розвитку зорового сприймання "Чого не вистачає на малюнках?", "Впізнай хто це?", "Які предмети заховані на малюнках?".

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що було проведено системне дослідження рівня розвитку сприймання у дітей дошкільного віку. Практичне значення цього дослідження полягає у тому, що отримані результати дадуть змогу зробити висновки щодо рівня розвитку зорового сприймання у дітей дошкільного віку.

Висновки. Ми дійшли до висновку, що у дошкільному віці зміни зазнають і такі пізнавальні процеси, як сприймання, пам'ять, мислення тощо. У старших дошкільників вони стають більш диференційованими, відокремлюються від зовнішніх дій і вступають з ними в більш складні відношення.

Одним із основних пізнавальних процесів є сприймання. Саме завдяки йому діти дошкільного віку активно пізнають навколишній світ. Оскільки гра є основним видом діяльності у цей період, саме через неї потрібно розвивати сприймання.

Нами було проведено дослідження особливостей розвитку сприймання серед 20 дітей дошкільного віку (12 хлопчиків та 8 дівчаток) за допомогою таких методик: "Чого не вистачає на малюнках?", "Впізнай хто це?", "Які предмети заховані на малюнках?".

Результати дослідження за першою методикою свідчать про те, що переважає середній рівень розвитку сприймання: дуже високий рівень розвитку сприймання мають 15 % опитаних дітей, високий рівень мають 35 % дітей, середній рівень – 45 %, низький рівень – 5 % опитаних дітей. Дошкільників із дуже низьким рівнем сприймання у ході дослідження не виявлено.

Отримані дані після проведення другої методики відрізняються від результатів першої, оскільки маємо перевагу високого рівня розвитку сприймання: дуже високий рівень розвитку сприймання у 20 % учнів дошкільного навчального закладу (4 дітей), високий рівень – 45 % (9 дітей), середній рівень – 30 % (6 дітей), низький рівень – 5 % (1 дитина).

Результати третьої методики знову виявили переважання середнього рівня розвитку сприймання: дуже високий рівень розвитку сприймання мають 15 % учнів дошкільного навчального закладу (3 дітей), високий рівень – 30 % (6 дітей), середній рівень – 50 % (10 дітей), низький рівень – 5 % (1 дитина).

Отже, узагальнюючи отриману інформацію, можемо констатувати, що після проведення методик "Чого не вистачає на малюнках?" та "Які предмети заховані на малюнках?" спостерігаємо перевагу середнього рівня розвитку сприймання, а методика "Впізнай хто це?" засвідчила перевагу високого рівня розвитку цього пізнавального процесу.

Список використаних джерел

1. Ганзен В.А. Сприйняття цілісних об'єктів. – Л., 1976.
2. Дмитрієва У. Розвиток інтелекту дитини в ранньому віці (Завдання та вправи на розвиток уваги, моторики, пам'яті, мислення, мови). – С.-П.: КОРОНА-принт, 2003.
3. Основи психології. Розвиток сприймання у дітей. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com/1031020837352/psihologiya/rozvitok_spriymannya_ditey.

Ткачук Юлія Миколаївна

студентка 37 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Дошкільний вік відіграє важливу роль у психічному розвитку дитини. На даному етапі життя формуються нові психологічні механізми та поведінка. В цей період відбувається багато новоутворень та закладаються основи майбутньої особистості. Причиною таких змін є диференціація у свідомості дитини її внутрішнього і зовнішнього життя, що безпосередньо позначається на розвитку особливостей мислення. Проблемами розвитку мислення дітей дошкільного віку займалися: Ж. Піаже, С.Л. Рубінштейн, О.М.Леонтьєва, Г.С.Костюк, Л.С.Виготський, І.М.Сеченов.

Мета статті. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні етапів розвитку мислення у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Мислення – це процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях [1, с. 135].

Мислення є соціально зумовленим, пов'язаним із мовленням психічним процесом пошуку і відкриття суттєво нового, опосередкованого й узагальненого відображення дійсності під час її аналізу і синтезу. Виникає воно на основі чуттєвого пізнання і виходить далеко за його межі. Основи мислення формуються в ранньому дитинстві. З часом на основі наочно-дійового мислення розвивається наочно-образне, формуються перші узагальнення, що засновані на досвіді практичної предметної діяльності і закріплені у слові.

У дошкільному віці дитина засвоює основи знань про навколишній світ, взаємини людей, про зовнішні і внутрішні якості, суттєві зв'язки предметів. Старші дошкільники уже здатні робити умовислови і узагальнення, їхнє

мислення характеризує допитливість, активність тощо. Основними напрямками розвитку мислення дошкільника є вдосконалення наочно-дійового мислення, інтенсивний розвиток наочно-образного і початок активного формування словесно-логічного шляхом використання мови як засобу постановки і розв'язання інтелектуальних завдань, засвоєння наукових понять.

Мислення органічно пов'язане з практикою. Практика – джерело мислительної діяльності. Мислення породжується проблемами людської практики і розвивається в процесі пошуку шляхів її задоволення [1, с. 144]. Значення мислення в житті людини полягає в тому, що воно дає можливість наукового пізнання світу, передбачення і прогнозування розвитку подій, практичного опанування закономірностями дійсності, постановки їх на службу своїм потребам і інтересам. Рівень його розвитку визначає, якою мірою людина здатна орієнтуватись в навколишньому світі, яка вона планує над обставинами і над собою [4, с.150] Результати процесу мислення (думки) існують у формі суджень, міркувань, умовиводів і понять.

Судження – це форма мисленнєвого відображення, яка полягає в запереченні або утвердженні будь-якого факту, зв'язку чи відношення між предметами та явищами. Характерною властивістю судження є те, що воно існує, виявляється і формується в реченні. Проте судження та речення – речі не тотожні. Кожне судження включає суб'єкт і предикат. Суб'єктом є предмет судження, про який йдеться і який відображається в нашій свідомості.

Предикат – це відображення тих відносин, ознак, властивостей, які ми стверджуємо. Наприклад: "Усі солдати ворожої сторони – мої вороги", де "всі солдати ворожої сторони" – це суб'єкт, а "мої вороги" – предикат.

Судження є істинним, якщо воно правильно відображає відношення, які існують в об'єктивній дійсності. Істинність судження перевіряється практикою. Судження бувають одиничними, частковими, загальними. Залежно від того, стверджуємо ми чи заперечуємо наявність певних ознак і відношень в об'єктах, судження бувають ствердними або заперечними.

На відміну від періоду раннього дитинства, у дошкільному віці мислення спирається на уявлення. Дитина може думати про те, що в даний момент він не сприймає, але що він знає по своєму минулому досвіду. Оперування образами і уявленнями робить мислення дошкільника не ситуативним, що виходять за межі сприймають ситуації, і значно розширює межі пізнання.

Зміни в мисленні дошкільника насамперед пов'язані з тим, що встановлюються всі більш тісні взаємозв'язки мислення з промовою. Такі взаємозв'язки призводять, по-перше, до появи розгорнутого розумового процесу міркування, по-друге, до перебудови взаємовідносин практичної та розумової діяльності, коли мова починає виконувати планувальну функцію, по-третє, до бурхливого розвитку розумових операцій. З 4 років мислення зазнає деякі зміни. Перед вирішенням якої-небудь важливої задачі дитина першою справою прораховує можливі варіанти. Наприклад, у тому випадку, якщо є

кілька правильних варіантів, то при наступній спробі малюк може знайти нове рішення, не вдаючись при цьому до зовнішніх взаємодій з предметів. Всі ці особливості сприяють отриманню загальних знань, які згодом допоможуть малюкові в його освітній діяльності та особистому житті. З 5 річного віку у дітей починає функціонувати абстрактно-логічне мислення. Говорити про те, що вони можуть повною мірою ним користуватися, не можна. Зараз є лише передвісники подібного типу розумової діяльності. Вони полягають в маніпуляції не утворюються, з спеціальними поняттями, які представлені у вигляді слів. Таким чином, знання особливостей розвитку дітей відіграє велику роль у правильній організації виховного процесу та формуванні малюка як особистості [7, с. 200].

Висновок.

Отже, мислення - це процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях. Мислення людини нерозривно пов'язане нашою мовою. Мислення людини, спрямоване на пізнання закономірностей об'єктивного світу, має суспільну природу. Нормальний розвиток мислення сприяє отриманню загальних знань, які згодом допоможуть малюкові в його освітній діяльності та особистому житті.

Список використаних джерел

1. Савчик М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія/ М.В. Савчик, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав. 2005. – 360 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія/ Г.О. Люблінська. – К.: Вища школа. 1974. – 355 с.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія/ С.Д. Максименко. – Вінниця.: Нова книга. 2004. – 703 с.
4. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика/ Л.Г. Терлецька. – К.: Слово. 2013. – 601 с.
5. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія/ Т.В. Душкевич. – К.: Центр учбової літератури. 2009. – 384 с.
6. Виготський Л.С. Педагогическая психология/ Под ред В.В. Давыдова. – М.: Педагогика. 1991. – 479 с.
7. Ніколенко Д.Ф. Дошкільна педагогічна психологія/ Д.Ф. Ніколенко. – К.: Вища школа. 1987. – 191 с.

Трайкун Марина Петрівна,

студентка 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СТАНОВЛЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування особистості розпочинається в дитячому віці в міжособистісних взаєминах під впливом оточення, у першу чергу, сім'ї та різних виховних інституцій. Важливе значення у цьому процесі належить

соціально-психологічним чинникам, пов'язаним з різноманітними аспектами соціального життя дитини – в оточенні дорослих, однолітків, у різних групах, серед яких дуже рано істотну роль починають відігравати групи ровесників і, зокрема, довготривалі колективи в дитячому садку та школі.

Міжособистісні взаємини, які виникають у цих групах, ставлення дітей одне до одного, їхні взаємні оцінки та очікування – все це вагомими моментами гармонійного особистісного розвитку кожної дитини. Формування гуманістично спрямованої, відповідальної, впевненої у собі, з достатньо високою самооцінкою, психічно здорової, щасливої особистості великою мірою залежить від становища, яке вона займає у певному дитячому колективі. Проблема формування в дитини з перших років її життя таких взаємовідносин з оточуючими людьми, які виходили б з моральних принципів гуманізму – актуальна сьогодні як в теорії, так і на практиці виховання підростаючого покоління.

З'ясуванню різноманітних аспектів становлення статусу дитини в колективі ровесників присвячено значну кількість робіт і вітчизняних, і зарубіжних психологів. Зокрема, вивчалися питання впливу статусу на емоційний та психічний розвиток дитини, на формування її особистості в цілому (В.Р. Кисловська, Я.Л. Коломинський, А.А. Рояк, П.М. Якобсон); досліджувалися соціально-психологічні чинники детермінації статусу дитини дошкільного віку (Л.В. Артемова, Г.В. Іванова, В.У. Кузьменко, О.І. Кульчицька, В.С. Мухіна, Т.В. Сенько); особливості процесу усвідомлення та переживання дитиною свого становища в системі взаємин колективу (М.Й. Боришевський, Я.Л. Коломинський, Т.В. Сенько, Г.М. Счастлива); вікові та індивідуальні особливості популярних і непопулярних дітей у групі ровесників (О.В. Калягіна, О.О. Папір, І.М. Поспехов, Т.О. Рєпіна, О.О. Смирнова, Р.К. Терещук).

Метою статті є аналіз особливостей становлення міжособистісних взаємин дітей старшого дошкільного віку з дорослими.

Природа міжособистісних взаємин є достатньо складною. В них проявляються як індивідуальні якості людини (емоційні та вольові властивості, інтелектуальні можливості), так і засвоєні особистістю норми та цінності суспільства. В системі міжособистісних взаємин людина реалізує себе, віддаючи суспільству засвоєне від нього ж. Саме активність особистості, її дії, на думку К. Абульханової-Славської та О. Брушлінського, є важливою ланкою в системі міжособистісних взаємин.

У дошкільному віці спілкування дітей стає більш регулярним і тривалим, а ігри - різноманітними. У них на більш серйозній основі розподіляються ролі, ускладнюється сюжетна основа гри, особливо в плані спілкування і взаємодії учасників один з одним. Перехід на нову, ігрову форму спілкування, що характеризується більшою ініціативністю і самостійністю дитини, також відбувається в цей час. В іграх дитина навчається сприймати і передавати інформацію, стежити за реакціями співрозмовників, враховувати їх у своїх

власних діях [1, с.142]. У цьому віці розширюється коло спілкування дитини і виходить за рамки сімейних зв'язків і відносин. У нього включаються інші дорослі люди, не члени родини, однолітки у дворі і з найближчого соціального оточення. У дошкільників розвивається мотивація спілкування, уперше відкрито виявляється потреба в гарному до себе відношенні з боку оточуючих людей, бажання бути зрозумілим і прийнятими ними. Діти в спільних іграх придивляються, оцінюють один одного й у залежності від таких оцінок виявляють чи не виявляють взаємні симпатії [5, с.106]. Якості особистості, що виявляються ними в грі, визначають взаємини, що формуються. З дітьми, що не дотримуються установлених правил у грі, що демонструють негативні риси характеру в спілкуванні, однолітки відмовляються мати справу. Виникає сюжетно-рольова й особистісна вибірковість у спілкуванні, що будується на усвідомлюваній, мотивованій основі [2, с.111].

Розвиток спілкування з однолітком в дошкільному віці проходить через ряд етапів. На першому з них (2-4 роки) одноліток є партнером з емоційно-практичної взаємодії, яка заснована на наслідуванні та емоційному зараженні дитини. Головною комунікативною потребою є потреба у співучасті однолітка, яка виражається в паралельних (одночасних та однакових) діях дітей. На другому етапі (4-6 років) виникає потреба в ситуативно-діловому співробітництві з ровесником. Співпраця, на відміну від співучасті, передбачає розподіл ролей і функцій, а отже, і облік дій і впливів партнера. Змістом спілкування стає спільна (головним чином, ігрова) діяльність. На цьому ж етапі виникає інша, і багато в чому протилежна, потреба в повазі та визнанні однолітка. На третьому етапі (у 6-7 років) спілкування з однолітком набуває рис позаситуативності - зміст спілкування відволікається від наочної ситуації, починають складатися стійкі виборчі уподобання між дітьми.

Зростаюча потреба старших дошкільників у спілкуванні з однолітками, у спільних іграх і діяльності призводить до виникнення дитячого співтовариства. Одноліток стає цікавий як партнер по іграх і практичній діяльності. Розвивається система міжособистісних відносин, взаємних симпатій і прихильностей. Старший дошкільник страждає, якщо ніхто не хоче з ним грати.

Діти стають вибагливі у взаєминах. У спілкуванні з однолітками переважають одностатеві контакти. Діти грають невеликими групами від двох до п'яти чоловік. Іноді ці групи стають постійними за складом. Так з'являються перші друзі - ті, з ким у дитини найкраще досягається взаєморозуміння і взаємна симпатія [4, с.86]. Все більш яскраво проявляється перевага до певних видів ігор, хоча в цілому ігровий репертуар різноманітний, включає сюжетно-рольові, режисерські, будівельно-конструктивні, рухливі, музичні, театралізовані ігри, ігрове експериментування. Діти прагнуть домовлятися між собою для досягнення кінцевої мети. Дорослий допомагає дітям в освоєнні

конкретних способів досягнення взаєморозуміння на основі врахування інтересів партнерів [6, с.124].

Збільшується інтерес старших дошкільників до спілкування з дорослими. Діти активно прагнуть привернути до себе увагу дорослих, вступаючи у розмову. Дітям хочеться поділитися своїми знаннями, враженнями, судженнями. Рівноправне спілкування з дорослим піднімає самооцінку дитини, допомагає відчувати своє дорослішання і компетентність. Змістовне, різноманітне спілкування дорослих з дітьми (пізнавальне, ділове, особистісне) є найважливішою умовою їх повноцінного розвитку [3, с.56].

З метою вивчення рівня розвитку міжособистісних взаємин було проведено експериментальне дослідження на базі Житомирського дошкільного навчального закладу №39. У дослідженні брали участь дві групи дітей старшого дошкільного віку (5-6 років). Це старші групи одного садочка. Кількість випробуваних в першій групі- 24 дітей (15 дівчаток і 9 хлопчиків); в другій – також 24 дітей (16 дівчаток і 8 хлопчиків).

Для реалізації завдань дослідження нами були обрані наступні методики діагностики міжособистісних взаємин: діагностична гра "Галявина"; методика діагностики самооцінки "Сходинки"; методика "Два будиночки". Результати дослідження розвитку міжособистісних відносин свідчать про те, що лише у 38% досліджуваних рівень сформованості міжособистісних відносин є високим, у 42% - середній, а у 16% дітей – низький. Здійснений аналіз результатів констатувального етапу дослідження (вивчення документації, бесіди з вихователями, батьками, дітьми, спостереження за іграми дітей тощо) показав, що в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу вихователі недостатньо приділяють увагу формуванню у дітей моральних рис особистості, які характеризують дружні взаємини, і які у дітей старшого дошкільного віку ще недостатньо сформовані. З метою підвищення рівня міжособистісних відносин дітей старшого дошкільного віку роботу вихователя потрібно планувати так, щоб сформуванню уявлень дітей про дружбу, дружні й товариські взаємини, навчити їх будувати стосунки з однолітками на засадах прихильності, доброзичливості, чуйності, турботи, розуміння за допомогою різноманітних методів і засобів: творів художньої літератури, морально-етичних бесід, різнопланових ігор, занять в ігрових формах тощо. Щодо оцінки взаємин дітей у спільній ігровій діяльності, то ми переконалися, що слід давати не загальну оцінку, а в конкретній, розгорнутій формі стосовно кожного прояву дружніх чи не дружніх взаємин.

Опираючись на результати дослідження, слід зазначити, що розроблена система роботи виховання дружніх взаємин дала позитивні результати. У взаєминах дітей стали більш помітними прояви турботи, піклування один про одного, їх стосунки стали носити доброзичливий характер. Шляхом педагогічних пошуків слід забезпечувати набуття такого досвіду дітьми.

Найбільш адекватним для цього засобом виступає ігрова діяльність і поведінка дитини.

Список використаних джерел

1. Бучківська Б.В. Вплив дитячого колективу на особистість / Б.В.Бучківська // Педагогіка і психологія. - 1999. - №4. - С. 142-149.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варениця, Н. В. Гавриш та ін. - Луганськ. - Альма-матер, 2006. - 368 с.
3. Дитяча практична психологія: Підручник / За ред. проф. Т.Д. Марцинковського. - М.: Гардаріки, 2004. - 255 с.
4. Заброцький М. Основи вікової психології / М.Заброцький: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 112 с.
5. Мавріна І.В., Ягловская Є.К. Розвиток взаємодії та спілкування дошкільнят з однолітками / І.В. Мавріна, Є.К. Ягловская // Щоденник вихователя: розвиток дітей дошкільного віку / За ред. О.М. Дьяченко, Т.В. Лаврентьева. - М., 2001. - С. 106 - 118.
6. Пасічніченко А.В. Комунікативна потреба та вибіркові взаємини в групах дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / А.В. Пасічніченко // Вивчення мови на комунікативній основі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції – Полтава, 2000. – С. 124-125.

Тюленєва Наталія Іллівна,

студентка 36 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Максимова О. О.

СПІЛЬНА РОБОТА РОДИНИ ТА ДНЗ У ВИХОВАННІ САМОСВІДОМОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільне дитинство є особливо важливим етапом формування особистості, коли закладаються перші зв'язки і відношення, що утворюють вищу єдність суб'єкта – єдність особистості. У той же час це період, у плінні якого дитина перебуває в повній залежності від навколишніх дорослих - батьків, педагогів. Родина і дошкільний навчальний заклад, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного розвитку дитини-дошкільника.

Актуальність даної проблеми зазначена в документах: Законах України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Національній доктрині розвитку освіти, в яких наголошено на необхідності орієнтації освітнього процесу на дитячу особистість, формування в неї свідомого, ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і самої себе; підкреслюється значимість родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного, дитино-центричного виховного середовища.

Проблемами виховання дітей у сім'ї займалися багато педагогів, серед них такі, як: Ушинський, Макаренко, Сухомлинський, Крупська, Кононко та інші. Психолог Д. Ельконін довів, що для дошкільника образ дорослого є не

образом іншої людини, а образом себе, своєї майбутності, втілення у собі “іншого”. З певного моменту розвитку дитина втілює в собі “дві людини” (Вона і Дорослий), і саме внутрішня взаємодія цих “двох людей” стимулює саморозвиток дитини.

Мета статті – розкрити зміст, форми та методи спільної роботи родини і ДНЗ у вихованні самосвідомості дитини старшого дошкільного віку.

Розвиток особистості – складний і багатогранний процес. Для дітей старшого дошкільного віку характерні типові особливості, які треба враховувати у виховній роботі. Тому батьки, вихователі дошкільних виховних закладів мають добре знати типові особливості фізичного й психічного розвитку дітей і на цій основі визначити програму виховного впливу на конкретну дитину [2, с. 89]. К.Д.Ушинський писав: “ Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна спершу пізнати її також у всіх відношеннях” [6, с. 28].

Виникнення і розвиток самосвідомості, формування Я-концепції залежать від дорослого, який організовує діяльність дитини, у процесі спілкування створює зразки оцінювальної діяльності. Під впливом батьків і вихователів у дошкільнят починає складатися певна система уявлень про найпростіші явища природи й суспільного життя, утворюються початки майбутнього світогляду, відбувається оволодіння початковими формами логічного мислення. Підвищуються пізнавальні процеси, виникає велика кількість запитань, в яких проглядається прагнення пізнавати навколишні явища й процеси [2, с. 104].

У дошкільному дитинстві на становлення активності, розвиток самосвідомості і впевненості в собі більш за все впливає спілкування з дорослими, під час якого дитина висловлює своє ставлення до життєвих подій і явищ, людей, оцінює їх. Не менш важлива його роль в організації діяльності дошкільника, яка збагачує його досвід (формулювання завдань, демонстрування способів їх виконання, оцінювання результатів).

Співпраця дошкільного начального закладу з родинами вихованців – справа непроста. Вихователь має досконало знати форми та зміст такої співпраці і, що найголовніше, проявити майстерність індивідуального підходу до кожної сім’ї, аби налагодити дієву і результативну взаємодію з батьками вихованців.

Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи дошкільного закладу і сім’ї. Вивчення та аналіз методичних рекомендацій О.Кононко, Т.Олексєнко та інших науковців і практиків дозволяє виділити такі форми взаємодії родини з дошкільним закладом:

- індивідуальні (вступне анкетування, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв’язок);
- наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, папки-пересувки, дошка оголошень, інформаційні листки, тематичні виставки,

анкетування, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання тощо);

- групові (консультації, практикуми, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологом, юристом тощо);
- колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за "круглим столом", засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, перегляд ранків, спільні свята, спортивні змагання тощо) [7].

На сучасному етапі в роботі з батьками з'являється поняття "включення батьків" в діяльність дошкільного закладу, тобто передбачається їхня активна участь у роботі ДНЗ, що має вплив на його функціонування й розвиток.

У даний час актуальними залишаються індивідуальна робота з сім'єю, диференційований підхід до сімей різного типу, піклування про те, щоб не випустити з поля зору і впливу спеціалістів важкі і неблагополучні сім'ї (функціонально неспроможні).

Отже, повноцінне здійснення завдань розвитку, навчання і виховання дошкільників значною мірою визначається налагодженням взаємодії дітей і дорослих: педагоги – діти – батьки. Педагогам і членам родин вихованців слід усвідомити, що і діти, і вони є повноправними учасниками педагогічного процесу, та взаємодіяти на засадах діалогу, довіри, партнерства з правом ініціативи, активної дії, самоконтролю. Позиція дитини потребує поваги, розумного захисту і підтримки з боку дорослих учасників взаємодії. Вихователь та батьки, об'єднані у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови. Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та дошкільного закладу здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків.

Список використаних джерел

- 1.** Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л., Овчаренко Л.Р., Руханська Л.С., Самсін В.Р. Програма розвитку дитини дошкільного віку " Українське дошкілля " / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2014.- 264 с.
- 2.** Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка родинного виховання : навч. посіб. / А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. -К.: знання, 2006. – С. 89-104.
- 3.** Косенко Ю.І. Взаємодія вихователів і батьків у забезпеченні соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку / Ю.І.Косенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - Випуск 46 .- 2013.
- 4.** Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч.посіб. / Т.І.Поніманська.-К.: Академвидав, 2006.- 455 с.
- 5.** Ушинський К.Д. Твори: У 6 т.- К.: Рад.шк., 1954. – Т. 4. – С.28.
- 6.** Електронний ресурс. Зміст, організація й методика співпраці ДНЗ та батьків. Klasna Ocinka.com.ua

Фаренюк Катерина Вікторівна

Шевчук Світлана Вікторівна

студентки 27 групи ННІ педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

науковий керівник: доцент Федорова М.А.

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ВИРІШЕННІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАВДАНЬ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. У розвитку дитини і колективу дітей велика роль відводиться основному виду дитячої діяльності в дошкільний період - грі. Філософи, історики, етнографи, психологи, педагоги вивчають походження гри, її місце в житті дитини, можливості ефективного використання ігор для вирішення виховних завдань. Для дітей дошкільного віку ігри мають виняткове значення: гра для них - навчання, гра для них - праця, гра для них - серйозна форма виховання. Гра для дошкільників - засіб пізнання навколишнього.

Високо оцінюючи виховну роль дитячих ігор, А.С. Макаренко писав: "Гра має важливе значення в житті дитини, має те саме значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина в грі, така з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі"1]

Мета статті. Показати ефективність дидактичних ігор для розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят.

Основна частина. Гра - Явище багатогранне, її можна розглядати як особливу форму існування всіх без винятку сторін життєдіяльності колективу. Так само багато відтінків з'являється з грою в педагогічному керівництві виховним процесом. Величезна роль у розвитку та вихованні дитини належить грі -- найважливішого виду дитячої діяльності. Вона є ефективним засобом формування особистості дошкільника, його морально-вольових якостей, у грі реалізується потреба впливу на світ. Виховне значення гри під чому залежить від професійної майстерності педагога, від знання ним психології дитини, урахування його вікових та індивідуальних особливостей, від правильного методичного керівництва взаєминами дітей, від чіткої організації та проведення всіляких ігор [2] .

Дошкільне дитинство - короткий, але важливий період становлення особистості. У ці роки дитина набуває початкові знання про навколишнє життя, у нього починає формуватися певне відношення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, складається характер. Основний вид діяльності дітей дошкільного віку - гра, в процесі якої розвиваються духовні та фізичні сили дитини, його увага, пам'ять, уява, дисциплінованість, спритність. Крім того, гра - це своєрідний, властивий дошкільного віку спосіб засвоєння суспільного досвіду. У грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни в його психіці, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку. Цим пояснюються

величезні виховні можливості гри, яку психологи вважають провідною діяльністю дошкільника.[3]

Дидактична гра має сталу структуру, що відрізняє її від інших видів ігрової діяльності. Основними елементами, які одночасно надають їй форми навчання і гри, є дидактичні та ігрові завдання, правила, ігрові дії, результат.

Дидактичні та ігрові завдання. Кожна дидактична гра має специфічне дидактичне (навчальне) завдання, що відрізняє її від іншої. Ці завдання обумовлені передбаченим програмою навчальним і виховним впливом педагога на дітей і можуть бути різноманітними (наприклад, з розвитку мовленнєвого спілкування — розвиток мовленнєвого апарату, зв'язного мовлення, закріплення звуковимови, уточнення і розширення словникового запасу при ознайомленні з живою і неживою природою тощо). Наявність дидактичного завдання (або кількох) підкреслює спрямованість навчального змісту гри на пізнавальну діяльність дітей.

Виконуючи під час гри ігрове завдання, діти виявляють активність, бажання і потребу розв'язати його. Як і дидактичні, ігрові завдання можуть бути найрізноманітнішими. Наприклад, під час гри в лото завдання полягає в тому, щоб першому закрити всі клітинки великої картки; у грі з пірамідкою — зібрати її так, щоб ребро утворювало рівну лінію; у грі "Чарівний мішечок" дитина повинна навпомацки визначити предмети і назвати їх. Дидактичні та ігрові завдання відображають взаємозв'язок навчання і гри.[4]

Правила гри. Правила кожної дидактичної гри обумовлені її змістом та ігровим задумом, вони визначають характер і способи ігрових дій дитини, організують і спрямовують її стосунки з іншими дітьми, спонукають дошкільника керувати своєю поведінкою, оскільки йому часто доводиться діяти всупереч безпосередньому імпульсу.

Дотримання правил вимагає від дитини вольових зусиль, уміння взаємодіяти з іншими, переборювати негативні емоції у зв'язку з невдачами тощо. У дидактичній грі правила є критерієм правильності ігрових дій, їх оцінки. Вони по-різному впливають на поведінку дошкільників: одні діти беззаперечно приймають ігрові правила і стежать за їх виконанням іншими учасниками; інші підкоряються правилам лише у провідних ролях, а у звичайних — порушують їх, намагаючись виграти; ще інші за недотримання правил іншими учасниками мовчки підтримують їх. Тому підвищення дієвості ігрових правил в організації і спрямуванні поведінки дітей є важливим педагогічним завданням.

Ігрові дії. Основою, сюжетною канвою дидактичної гри є ігрові дії, завдяки яким діти реалізують свої ігрові задуми. Без підпорядкованих певним правилам дій неможлива гра.

Увага дитини в грі спрямована на розгортання ігрової дії, а захопленість ігровою ситуацією є передумовою мимовільного розв'язання дидактичного завдання. Завдяки ігровим діям і правилам дидактичні ігри, що використовуються на заняттях, роблять навчання цікавішим, сприяють

розвитку довільної уваги, формуванню передумов для глибокого оволодіння змістом передбаченого програмою матеріалу.

Ігрові дії малюків полягають у перестановці, збиранні предметів, їх порівнянні, доборі за кольором, розміром, імітуванні рухів, голосів тощо. Ігрові дії дітей середнього і старшого дошкільного віку виражають значно складніші стосунки між ними. Вони можуть полягати у виконанні конкретної ролі у конкретній ситуації, загадуванні і відгадуванні, своєрідному змаганні (хто скоріше закриє порожні клітинки великої картки маленькими тощо).

Захоплюючими є ігрові дії в народних іграх, завдяки яким, як стверджував К. Ушинський, дитина вчиться мислити, набуває важливі знання. У кожній народній грі розум дошкільника працює жваво й енергійно, почуття напружені, дії організовані, їх зміст насичений яскравими образами, внаслідок чого дитина не просто їх наслідує, а живе у певній ігровій ситуації.[5]

Результат гри. Результатом дидактичної гри є її фінал. Відгадування загадок, виконання доручень, ігрових завдань, вияв кмітливості є результатом гри і сприймається дитиною як досягнення. Виявляється він і в задоволенні учасників гри від участі в ній. Для вихователя результатом гри є рівень засвоєння дітьми знань, їхній успіх у розумовій діяльності, налагодженні гармонійних взаємин.

Ігровий задум, ігрові дії та правила тісно пов'язані між собою: задум визначає характер ігрових дій, а дотримання

правил допомагає в їх здійсненні та розв'язанні ігрового завдання. Відсутність, ігнорування хоча б одного з цих елементів унеможлиблює гру.

Види дидактичних ігор. Класифікація дидактичних ігор дає змогу простежити їх сутнісні особливості, використання яких забезпечує відповідний навчально-виховний ефект.

У дошкільній педагогіці дидактичні ігри розрізняють за навчальним змістом, ігровими діями і правилами, організацією і стосунками дітей, роллю вихователя тощо. Ці класифікації співвідносяться зі змістом навчання і виховання: ігри для сенсорного виховання, ігри, спрямовані на ознайомлення дітей з об'єктами і явищами навколишньої дійсності, на формування елементарних математичних уявлень, на мовленнєвий розвиток та ін.

Поширеною є класифікація дидактичних ігор за характером матеріалу, згідно з якою виокремлюють:

1. Ігри з предметами. У таких іграх використовують дидактичні іграшки (мозаїку, кубики), реальні предмети, різноманітний природний матеріал (листя, плоди, насіння). Поширені вони в народній педагогіці, яка, враховуючи потребу дитини у пізнанні предметів, створила сюжетні (ляльки, предмети побуту, овочі тощо) і безсюжетні (кулі, циліндри, пірамідки та ін.) дидактичні матеріали. Використання сюжетних дидактичних іграшок має багато спільного із сюжетно-рольовими іграми. Безсюжетні іграшки використовують для закріплення знань про властивості та якості предметів (розмір, кількість, колір, форму). У

народних дидактичних іграшках закладено принцип самоконтролю. Це означає, що матрьошка, пірамідка, грибок не закриються, якщо їх частини підібрані неправильно. У процесі ігрових дій (роз'єднання, з'єднання, зняття, нанизування та ін.) за певними правилами дитина освоює спосіб розв'язання дидактичного завдання.

Під час ігор із предметами та іграшками діти ознайомлюються з їх властивостями та ознаками, порівнюють, класифікують їх. Поступово їхня ігрова діяльність ускладнюється, вони починають вирізняти, об'єднувати предмети за однією ознакою (кольором, формою, призначенням), що сприяє розвитку логічного мислення. Дітей усе більше ваблять завдання, що вимагають усвідомленого запам'ятовування кількості та розташування предметів, зобов'язують до пошуку відсутньої іграшки тощо. У цьому процесі дошкільники збагачують знання про матеріал, з якого виготовляють іграшки, про необхідні людям у різних видах діяльності предмети. Ігри з природним матеріалом організують під час прогулянок. Вони сприяють закріпленню знань про природу, формуванню і розвитку мислительних процесів (аналізу, синтезу, класифікації), вихованню бережливого ставлення до природи.

2. Настільно-друковані ігри. Вони передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями. Найчастіше вони зорієнтовані на розв'язання таких ігрових завдань: добір картинок за схожістю (деякі види лото, парні картинки), карток-картинок під час чергового ходу (доміно), складання цілого з частин (розрізні картинки, кубики) тощо. Завдяки таким діям діти уточнюють свої уявлення, систематизують знання про навколишній світ, розвивають розумові процеси та операції, просторові орієнтації, кмітливість, увагу, формують організаторські вміння.

3. Словесні ігри. Вони є найскладнішими, оскільки змушують дітей оперувати уявленнями, мислити про речі, з якими на той час вони не діють, використовувати набуті знання у нових ситуаціях і зв'язках. У молодшому дошкільному віці ці ігри спрямовані на розвиток мовлення, уточнення і закріплення словникового запасу, формування вміння рахувати, орієнтуватися у просторі. У старшому дошкільному віці словесні ігри розвивають самостійність мислення, активізують розумову діяльність дітей. Як правило, дошкільникам доводиться описувати предмети, відгадувати їх за описом, за ознаками схожості та відмінності, групувати за властивостями, знаходити алогізми в судженнях, вигадувати власні розповіді [6].

Висновки: отже ігри для дітей є складним, багатофункціональним і пізнавальним процесом, а не просто розвагою або веселим проведенням часу. Завдяки іграм у дитини виробляються нові форми реагування і поведінки, він адаптується до навколишнього світу, а також розвивається, вчиться і дорослішає.

Список використаних джерел

1. Макаренко, А.С. Мета виховання: Навчальний посібник / А. С. Макаренко - М.: Педагогіка 1984. 380С.

2. Анікеєва Н.П. Виховання грою: Книга для вчителя. - М.: Просвещение, 1987.
3. Михайленко Н. Я., Короткова Н. А. Как играть с ребенком. -М., 1990.
4. Бондаренко А. К. Дидактические игры в детском саду. — М., 1991.
5. Артемова Л. В. Окружающий мир в дидактических играх дошкольников. — М., 1992.
6. Янківська О. П. Дидактичні ігри в дитячому садку. — К., 1985.

Федкевич Лариса Володимирівна

студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

РОЗВИТОК СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Дошкільна освітня установа – перша і найвідповідальніша ланка в загальній системі народної освіти. Оволодіння рідною мовою є одним з найважливіших надбань дитини в дошкільному дитинстві, що пояснює особливу актуальність вибраної теми. Саме дошкільне дитинство особливо сприятливе до засвоєння мови. Тому процес мовного розвитку розглядається в сучасній дошкільній освіті як загальна основа виховання і навчання дітей.

Дитині як носію мови необхідна зона мовного розвитку, без якого неможливе повноцінне інтелектуальне зростання. Зараз існує достатньо багато різних методик і педагогічних шкіл, які як продовжують традиції, так і ґрунтуються на нових технологіях навчання. Тому слід вивчати особливості формування словникового запасу і його взаємозв'язок з вихованням дитини. Система занять з розвитку мови — один з основних елементів загального мовного і морально-естетичного виховання дошкільників. Особливості та механізми розвитку словника дітей розкриваються в працях Л.С. Виготського, А.А. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна та ін. Усі дослідники вказують на необхідність спеціального мовного виховання (А.А. Леонтьєв, Л. В. Щерба). В.І. Логінова уточнила методику збагачення словника на основі ознайомлення дітей з предметами, їх ознаками і властивостями, матеріалами, з яких вони зроблені, показала вплив системи знань про предмети на розумовий, мовленнєвий розвиток. Розвиток словника дітей вона розглядала у зв'язку з оволодінням дітьми поняттями.

Розвиток словника впливає на всебічний розвиток дитини. Емоційний розвиток дошкільнят, розуміння дитиною емоційного стану інших людей також залежать від ступеня засвоєння словесних позначень емоцій, почуттів та їх зовнішнього вираження.

Завдання словникової роботи в дитячому саду були визначені у працях М.М. Коніної, О.І. Соловйової, Є.І. Тихеєвої, серед них, зокрема:

- збагачення словника новими словами, засвоєння дітьми раніше невідомих слів, а також нових значень ряду слів, які вже є в їхньому лексиконі. Збагачення словника відбувається, в першу чергу, за рахунок

загальноживаної лексики (назви предметів, ознак і якостей, дій, процесів та ін.);

- закріплення і уточнення словника. Це завдання обумовлена тим, що у дітей слово не завжди пов'язане з уявленням про предмет. Вони часто не знають точного найменування предметів. Тому сюди входять поглиблення розуміння вже відомих слів, наповнення їх конкретним змістом на основі точного співвіднесення з об'єктами реального світу, подальшого оволодіння узагальненнями, яке в них виражено, розвиток вміння користуватися загальноживаними словами;

- активізація словника. Засвоювані дітьми слова діляться на дві категорії: пасивний словник (слова, які дитина розуміє, пов'язує з певними уявленнями, але не вживає) і активний словник (слова, які дитина не тільки розуміє, але активно, свідомо при всякому зручному випадку вживає в мові). У роботі з дітьми важливо, щоб нове слово увійшло в активний словник. Це відбувається тільки в тому випадку, якщо воно буде закріплено і відтворене ними в мові. Дитина повинна не тільки чути мову вихователя, а й відтворювати її багато разів, тому що при сприйнятті бере участь, в основному, тільки слуховий аналізатор, а в говорінні - ще й м'язово-руховий і кінестетичний аналізатори;

- нове слово має увійти до словника в поєднанні з іншими словами, щоб діти звикли вживати їх у потрібних випадках. Наприклад, діти вільно говорять строфи К. Чуковського: "Хай живе мило запашне!" Але рідко яка дитина, нюхаючи троянду, скаже: "Який запашна квітка" або, чіпаючи пухнасту шапочку: "Яка пухнаста шапочка!" У першому випадку вона скаже, що квітка добре пахне, у другому - що шапочка м'яка.

Алексєєва М.М., Яшина В.І. виділяють дві групи методів роботи над словником дитини: методи накопичення змісту дитячої мови і методи, спрямовані на закріплення й активізацію словника, розвиток його смислової сторони. Перша група включає методи:

а) безпосереднього ознайомлення з навколишнім і збагачення словника: розгляд та обстеження предметів, спостереження, огляди приміщення дитячого садка, цільові прогулянки та екскурсії;

б) опосередкованого ознайомлення з навколишнім і збагачення словника: розгляд картин з малознайомим змістом, читання художніх творів, показ кіно-і відеофільмів, перегляд телепередач.

Друга група методів використовується для закріплення та активізації словника: розгляд іграшок, розгляд картин з добре знайомим змістом, дидактичні ігри та вправи. Дидактичні ігри - широко поширений метод словникової роботи. Гра є одним із засобів розумового виховання. У ній дитина відображає навколишню дійсність, виявляє свої знання, ділиться ними з товаришами. Окремі види ігор по-різному впливають на розвиток дітей. Особливо важливе місце в розумовому вихованні займають дидактичні ігри, обов'язковими елементом яких є пізнавальний зміст і розумова задача.

Багаторазово беручи участь у грі, дитина міцно засвоює знання, якими вона оперує. Вирішуючи розумову задачу в грі, дитина вправляється в довільному запам'ятовуванні і відтворенні, в класифікації предметів або явищ за спільними ознаками, у виділенні властивостей і якостей предметів, у визначенні їх за окремими ознаками.

Отже, розвиток словника дітей, оволодіння багатствами рідної мови складає один з основних елементів формування особистості, тісно пов'язаний з розумовим, моральним, естетичним розвитком, є пріоритетним у мовному вихованні та навчанні дошкільнят. Збагачення і активізацію словника необхідно починати з самого раннього віку дитини. А в подальшому потрібно ще більше вдосконалити його і систематично збільшувати. Тільки у тієї дитини, яка володіє багатим словниковим запасом, може сформуватися правильна грамотна мова.

Завдання вихователя - максимально оптимізувати процес збагачення словника. Застосовуючи різні методики розвитку мовлення і збагачення словника, можна домогтися позитивних результатів. Словник дитини є основою розвитку мовлення дітей.

Список використаних джерел

1. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку: Посібник для вихователя дит. саду. / Под ред. Ф.А. Сохіна. - 2-е вид., Испр. - М.: Просвещение, 1984.
2. Тихеева Є.І. Розвиток мовлення дітей. / Под ред. Ф.А. Сохіна. - М.: Просвещение, 2005. - 159 с.
3. Виготський Л.С. Навчання і розвиток у дошкільному віці / Виготський Л.С. Вибрані психологічні дослідження. - М.: Изд. АПН РРФСР, 1956. - С.426-437.

Ярмошевська Вікторія Олександрівна

студентка 45 групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О. О.

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГОР-ДРАМАТИЗАЦІЙ ТА ІНСЦЕНУВАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Підвищення ефективності дошкільної освіти шляхом реформування галузі відповідно до Концепції державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року, розробленої з урахуванням змін, внесених 6 липня 2010 р. у Закон України “Про дошкільну освіту” та “Про охорону дитинства”, побудова її на засадах гуманізму передбачає дослідження низки психолого-педагогічних проблем, серед яких чільне місце посідає проблема мовленнєвого розвитку, без якого неможливе повноцінне формування окремих психічних функцій, процесів і властивостей не тільки дитини, а й дорослого. На сучасному етапі дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні.

Посідаючи важливе місце у життєдіяльності дитини, мовлення виступає інструментом спілкування, пізнання, регуляції її поведінки, засобом розвитку й виховання. Питанням впливу мовленнєвого розвитку на формування особистості дитини займалися такі вчені, як А. Богуш, Л.Виготський, М.Лісіна, О.Леонтьєв, М.Вашуленко та інші [1; 2; 3; 4].

Метою нашої статті є розкриття ролі ігор-драматизацій та інсценування художніх творів у мовленнєвому розвитку дітей молодшого дошкільного віку.

Як відзначають Л. Виготський, О. Леонтьєв, Г. Люблінська, С. Рубінштейн, Л. Артемова [2; 5], гра є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку. У зв'язку з розвитком гри відбуваються найголовніші зміни в психіці дитини, формуються й перебудовуються психічні процеси, які забезпечують її перехід до нового, вищого щабля розвитку. Саме в грі диференціюються інші, нові види діяльності, від неї головним чином залежать основні психічні новоутворення, що спостерігаються в даний період розвитку.

Сучасна педагогіка найчастіше використовує таку класифікацію ігор:

1. Творчі ігри: режисерські, сюжетно-рольові, будівельно-конструкційні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування).

2. Ігри за правилами: рухливі й дидактичні ігри.

Окрему групу становлять народні ігри [6, с. 312].

Виноградова дає таке визначення інсценування: це використання якого-небудь літературного твору для постановки на сцені або в кіно.

Це методичний прийом, що виражається у відтворенні дій, у розігруванні епізоду або змісту літературного твору, картини і т. д. Для дітей дошкільного віку існує кілька видів інсценування: гра-драматизація, театралізований виступ, різноманітні види лялькового театру (театр звичайних образних іграшок, "пальчиковий" театр, тіньовий і настільний площинний театр, саморобний картонний театр і ін.) [7, с. 118].

У дошкільній педагогіці для визначення діяльності, що пов'язана з театром, використовують такі терміни: "театральна діяльність", "театралізована гра" (Артемова Л.), "театралізована діяльність" (Богуш А.), "ігри за сюжетами літературних творів" (Косенко Ю.), "театрально-мовленнєва діяльність" (Гавриш Н.).

Театралізована діяльність є могутнім засобом мовленнєвого розвитку дітей: діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами, діти вживають різні типи зв'язних висловлювань для вирішення конкретних ігрових комунікативних ситуацій (міркування, пояснення, відтворення казкових діалогів). Мовлення стає більш зрозумілим, виразним, граматично оформленим. У процесі підготовки та показу вистави у дітей розвивається зв'язне мовлення, яке має емоційно забарвлений характер та передбачає широке вживання вербальних та невербальних засобів виразності

(адже під час відтворення художньо-мовленнєвих сюжетів діти засвоюють норму мовлення у її найвищому прояві) [8, с. 222].

У театралізованих іграх, іграх-драматизаціях діти виражають свої почуття, переживання, враження, освоюють їх в діяльності у безпосередньому контакті один з одним. Н.Карпінська пояснює, що драматизувати - означає представляти, розігрувати в особах який-небудь літературний твір, зберігаючи при цьому послідовність епізодів. На думку Л. Фурміної, ігри-драматизації є іграми-виставами, де в особах розігрується літературний твір та із допомогою таких виразних засобів, як інтонація, міміка, постава передаються конкретні образи. Іграм-драматизаціям властиві атрибути, декорації, маски, розгорнута система реальних взаємовідносин між її учасниками, поєднання рольових та реальних дій та відношень. У ході гри діти емоційно освоюють проблемні ситуації, проникають у внутрішній смисл вчинків героїв, у них формується уявлюваний образ, оцінювальне ставлення до персонажу [2, с. 35-36].

Дослідниця проблеми розвитку мовлення дошкільників у театралізованій діяльності Н. Водолага, спираючись на існуючі вже класифікації, пропонує власну класифікацію видів театралізованої діяльності, суттєвими моментами в якій виступають: форма організації (індивідуальна чи колективна гра); свобода відтворення тексту; (точне відтворення літературного тексту, тобто дослівна передача авторських слів, заучування тексту; вільне володіння текстом, яке дає дитині можливість імпровізувати, змінювати текст, додавати нові події, вводити нових персонажів); адресність (гра "для себе" (маніпулювання, режисерська гра) і гра "для інших" (показ вистав, інсценування). Авторка зазначає, що індивідуальна гра дозволяє краще пізнати дитину-дошкільника, знайти ключ до розуміння душі малюка, оскільки в такій грі найбільш повно проявляються індивідуальні особливості дитини, її особистісні якості. Водночас колективна гра має більші потенційні можливості щодо прояву й розвитку творчих здібностей дитини. Гра-драматизація, за твердженням вченої, є більш складною, більш відповідальною, вимагає спеціальної підготовки, репетицій - це своєрідна праця, оскільки мовленнєве оформлення ідеї, опис і динаміка подій повинні бути зрозумілими іншим. У розглянутій класифікації авторка враховує позицію дитини в театралізованій діяльності, мету цієї діяльності, пріоритетність мовленнєвих завдань, вибір матеріалу, які змінювалися на різних етапах діяльності. Творчий характер ігрової діяльності, на думку вченої, проявляється в тому, що дитина, начебто, перевтілюється в того, кого зображує, створює особливе ігрове життя й щиро радіє й засмучується у ході гри.

У дошкільній лінгводидактиці спостерігається розмежування інсценування та ігор-драматизацій. Провідна роль у формуванні в дітей творчих здібностей, самостійності та ініціативи надається іграм-драматизаціям. А. Богуш відзначає, що у дошкільному закладі поряд з іграми-драматизаціями проводять ще й інсценування за змістом художніх творів.

Інсценізація - це точне і послідовне відтворення авторського літературного твору. Тому на відміну від гри-драматизації (джерелом виникнення якої також є літературний твір) тут застосовують спеціальне заучування тексту. Інсценування літературних творів проводять лише з дітьми старшої групи. Обов'язковим є використання декорацій, костюмів, атрибутів. В інсценуванні, як правило, є ведучий, який промовляє слова від автора.

Отже, досить важливим фактором для розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку є використання ігор (зокрема ігор-драматизацій та інсценування художніх творів). Їм відводиться провідна роль як у всебічному розвитку дитини, так і в розвитку мовлення та мислення зокрема. Завдяки гри-драматизації діти вчаться правильного мовлення, здатні виразити свої почуття та емоції, привчаються до самостійності у своїх діях.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах : підруч. для студ. вищ. навч. закл. фак-тів дошк. освіти / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. - К. : Видавничий Дім "Слово", 2006. - 304 с.
2. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии / Л.С. Выготский. – СПб.: Союз, 2004.
3. Лисина М. И., Силвестру А. И. Психология самопознания у дошкольников / М.И.Лисина, А.И.Силвестру. – Кишинев, 1983. – С. 10
4. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А.А.Леонтьев. – М., 1979б. – С. 48
5. Леонтьев О.А. Основы психолінгвістики / О.А. Леонтьев. М.: Сенс, 2003. 288 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Поніманська. - К. : "Академвидав", 2004. - 456 с
7. Ветлугина А. Художественное творчество и ребенок : монография / под ред. Н. А. Ветлугиной. - М. : Педагогика, 1972. - 232 с.
8. Артемова Л.В. Театр і гра / Л.В.Артемова. - К.:Томіріс, 2002. - 340 с.

**НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ**
(за загальною редакцією Максимової О.О., Федорової М.А.)

Збірник науково-методичних праць
Частина I

*У збірнику збережено орфографічні та пунктуаційні особливості
авторських текстів*

Надруковано з оригінал-макета авторів

Підписано до друку 25.04.2016 р. Формат 60*90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Book Antiqua. Друк різнографічний. Наклад 300.
Видавництво: ФОП Левковець